

ΤΑ ΠΕΡΙΘΑΝΑΤΙΑ ΨΥΧΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

*Je dis que le tombeau
Qui sur le morts se ferme
Ouvre le Firmament et que ce qu' ici
bas nous prenons pour le terme est le commencement*

*Victor Hugo**



Ἰδιαιτέραν ταξινομητικὴ ὄντοτητα εἰς τὰ πλαίσια τῶν ψυχικῶν φαινομένων ἀποτελοῦν τὰ Περιθανάτια φαινόμενα. Τὰ φαινόμενα αὐτὰ περιλαμβάνουν ἀπάσας τὰς μορφὰς τῶν ψυχικῶν φαινομένων ἐνῶ ἡ αἰτιολογία των ποικίλει.

Ἀρχικῶς, θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ἡ μεγάλη σημασία τῶν φαινομένων αὐτῶν ἢ ἀπορρέουσα, κυρίως, ἐκ τῆς μεγάλης συχνότητος παρατηρήσεώς των καθὼς πρακτικῶς κάθε ἄνθρωπος ἔχει νὰ διηγηθῇ τοιαῦτα συμβάματα, ἂν καὶ συνήθως δὲν ὁμιλεῖ περὶ αὐτῶν καθὼς ἀντιμετωπίζει τὴν ἀμφίπλευρον ἐπίθεσιν ἀφ' ἑνὸς τῆς Ἐκκλησίας ἥτις ὁμιλεῖ διὰ «μεθοδίας τοῦ Σατανᾶ» —δικαίως, καθὼς κατὰ τρόπον σατανικόν, ὅ,τι ἀποκαλύπτουν αἱ ψυχικαὶ ἔρευναι συμφωνεῖ μὲ τὴν παραδοσια-

*Λέγω ὅτι ὁ κλειόμενος ἐπὶ τοῦ θανόντος τάφος ἀνοίγει τὸ στερέωμα. Καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐκλαμβάνομεν ἐδῶ ὡς τέλος εἶναι ἡ ἀρχή. *Βίκτωρ Οὐγκώ*

κὴν ἀντίληψιν ἀλλὰ ἀντιτίθεται ὀξέως εἰς τὰ χριστιανικὰ δόγματα— καὶ ἀφ' ἐτέρου τοῦ ἀφελοῦς ἐμπειρισμοῦ μιᾶς μερίδος “ἐπιστημόνων” ἀγνοούντων πλήρως τί ἐστὶ ἐπιστήμη. Ἔρευνα πραγματοποιηθεῖσα εἰς Βόρειο Ἀμερικὴ μεταξὺ 1988 καὶ 1995 ἀπέδειξε ὅτι τουλάχιστον τὸ 20% τοῦ πληθυσμοῦ εἶχε μία ἢ περισσότερας αὐθορμήτους καὶ ἀμέσους ἐπικοινωνίας (δηλαδὴ δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ἐπικοινωνίαί τῆ βοήθεια τρίτων, εἰς πνευματιστικὴ συνεδρία, δι' ὑπνωτισμοῦ κλπ) μετὰ τεθνεώτων (After-Death Communication: ADC).

Δὲν εἶναι μόνον ἡ μεγάλη συχνότης ἥτις προσδίδει βαρύτητα εἰς τὰ φαινόμενα, ἀλλ' ἀκόμη ἡ διαχρονικὴ καὶ διαπολιτιστικὴ παρουσία των καὶ ἐπιπλέον τονίζει τὴν ὑποκρυπτομένη αὐτῶν ἀλήθεια ἀφ' ἐνὸς ἢ «ἀρχετυπικὴ» φύσις των, δηλαδὴ ὅτι τὰ φαινόμενα ταῦτα ἀνιχνεύονται ὡς ψυχικαὶ πραγματικότητες, καὶ ἀφ' ἐτέρου ἡ πέραν πάσης πολιτιστικῆς ἐπιδράσεως παρατήρησις των τόσον εἰς τὰ ζῶα, ὅσον καὶ εἰς νήπια 2-4 ἐτῶν.

ἽΟθεν ἡ ἀντικειμενικὴ πραγματικότης τῶν φαινομένων τούτων δὲν δύναται πλέον σοβαρῶς ν' ἀμφισβητηθῆ! Ἄνθρωποι μὴ ἔχοντες ἀσχοληθῆ μετὰ τὰ φαινόμενα αὐτὰ ἐνίστε διαποροῦν: «γράφετε διὰ τὸ αἰθέριον σῶμα σὰν νὰ μὴ ὑπάρχη ἀμφισβήτησις περὶ αὐτοῦ»! Εἰς αὐτοὺς ἀπαντᾷ ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 20οῦ αἰῶνος ὁ Sir Arthur Conan Doyle : «ἔχομε φθάσει εἰς ἕνα σημεῖον ὅπου δὲν ἀπαιτοῦνται πλέον περαιτέρω ἀποδείξεις...

We have reached a point where further proof is superfluous, and where the weight of disproof lies upon those who deny».

Θὰ πρέπει νὰ ληφθῆ σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀντίληψις περὶ ψυχῆς καὶ κόσμου τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας εἶναι τοιαύτη ὥστε δυνάμεθα εὐκόλως νὰ ἐρμηνεύσωμε τὸ πλεῖστον τῶν φαινομένων τούτων. Πράγματι, τὰ ψυχικὰ φαινόμενα συνάδουν μετὰ τὰ λεγόμενα τῆς ἑλληνικῆς γραμμῆς μετὰ ἀποτέλεσμα νὰ τονίζουσι τόσον τὴν ἀλήθεια τῶν καταπιστευμάτων της ὅσον καὶ τὴν ἐρμηνευτικὴν των δυνατότητα. Ἡ θέσις περὶ ψυχῆς ἀθανάτου ἀλλὰ ὑλικῆς, περὶ αἰθερίου σώματος καὶ αἰθερίων κόσμων, λεπτοφυῶν ἀλλὰ ὑλικῶν καὶ αὐτῶν κ.ο.κ. καθιστᾷ δυνατὴ ὄχι μόνον τὴν ἐρμηνείαν τῶν φαινομένων εἰς τὰς γενικὰς γραμμάς των ἀλλὰ καὶ τὴν θέσιν τῶν ἐρμηνειῶν τούτων ὑπὸ τὴν δοκιμασίαν τῆς ἐπιστήμης καθὼς δογματίζεται ὅτι ἅπαντα τὰ φαινόμενα ἀφοροῦν στὸν κόσμον τῆς φυσικῆς πραγματικότητος. Οὕτως παύει ὑφιστάμενον τὸ χριστιανικὸν χάσμα μεταξὺ θρησκείας καὶ ἐπιστήμης τὸ ὅποιον ὄχι μόνον εἶναι παράλογον ἀλλὰ μεταμορφώνει τὸν ἄνθρωπον εἰς ψυχωτικὴν διχασμένην προσωπικότητα. Ἀντιθέτως, ἡ ἑλληνικὴ θρησκεία ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ ὑλικοῦ κόσμου καὶ αἱ θέσεις της, αἱ ὅποια ἀφ' ἐνὸς στηρίζονται εἰς

τὴν παράδοσιν τῆς Χρυσῆς Ἐποχῆς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς μία ἀείποτε παροῦσα θεοπνευστία, εἶναι ἐπιστημονικῶς ἐξεταστέα καὶ ἀποδεικτέα καὶ καλεῖ τὴν ἐπιστήμην νὰ προβῆ εἰς τὰ κατάλληλα πειράματα διὰ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν θέσεων αὐτῶν — ἢ καὶ τυχόν, νὰ τὰς καταρρίψῃ. Συγχρόνως, ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα διευκρινίζει τὰς θρησκευτικὰς θέσεις μεταφράζουσα αὐτὰς εἰς τὴν σύγχρονον ἐπιστημονικὴν γλῶσσαν. Τούτων λεχθέντων, ἂς μὴ λησμονοῦμε ὅτι ἀπαιτεῖται εἰσέτι ἐνδελεχῆς μελέτη τῶν φαινομένων αὐτῶν καὶ ἀνακάλυψις πολλῶν ἀκόμῃ παραμέτρων τῶν. Ὁ Ἐρνέστος Bozzano εἶχε εἰπῆ ὅτι:

«τὸ μυστήριον ὅπερ εἰσέτι περιβάλλει τὸ πολυπλοκώτατον σύνολον τῶν ψυχικῶν φαινομένων φαίνεται τοσοῦτον ἀνεξιχνίαστον ὥστε οὐδαμῶς εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἐκδίδῃ τις ἐν ὀνόματι τῆς ἐπιστήμης ἀνεκκλήτους ἀποφάσεις ἐν προκειμένῳ».

Συμφωνοῦμε ἀπολύτως, ὅμως πιστεύομε ὅτι ὁ πέπλος τοῦ μυστηρίου θ' ἀνασυρθῆ καὶ ταχεῖα θὰ εἶναι ἡ ἀναμφισβητήτως πλήρης ἐπιστημονικὴ διακρίβωσις τῶν φαινομένων, ἐφ' ὅσον ἡ ἑλληνικὴ ἐξήγησις ἀποτελέσῃ τὴν βᾶσιν κατανόησεως τῶν ψυχικῶν φαινομένων τιθεμένη ὡς “ὑπόθεσις ἐργασίας”.—

Ἡ ταξινόμησις

Διὰ νὰ εἶναι ἐπιτυχῆς ἡ μελέτη τῶν ψυχικῶν φαινομένων, τῶν ὁποίων ἡ ταξινόμησις εἶναι λίαν δυσχερῆς λόγῳ τῆς ἀλληλοεπικαλύψεως αὐτῶν, θὰ πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι διακρίνομε αὐτὰ εἰς μορφάς, ὄντοτητας καὶ αἷτια. Ὁ διαχωρισμὸς αὐτὸς ὀφείλει νὰ νοηθῆ κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς ἰατρικῆς ὅπου ἔχομε συμπτώματα (διπλαδὴ τὰς μορφὰς τῶν φαινομένων), νοσολογικὰς ὄντοτητας καὶ τὰ αἷτια αὐτῶν. Διὰ παράδειγμα, συμπτώματα ὡς βήξ, δύσπνοια, πυρετὸς κ. ἄ. χαρακτηρίζουν τὴν ὄντοτητα βρογχοπνευμονία ἢ ὁποία εἶναι δυνατὸν νὰ ὀφείλεται εἰς διάφορον ἐκάστοτε αἷτιον, τὸ α ἢ β μικρόβιον ἢ ἰδὸν κ. ο. κ. Ὅμως καὶ ἄλλαι νοσολογικαὶ ὄντοττες, ὡς π.χ. ἡ λοβώδης πνευμονία, χαρακτηρίζονται ὑπὸ τῶν ἰδίων προαναφερθέντων συμπτωμάτων. Ὅμοίως, ἔχομε τὴν ὄντοτητα Poltergeist καὶ τὴν ὄντοτητα τῶν Περιθανατίων φαινομένων νὰ χαρακτηρίζονται ἀμφοτέραι τόσον ὑπὸ τῆς ἠχητικῆς μορφῆς τῶν φαινομένων ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς Τηλεκινητικῆς.

Συνιστοῦμε εἰς τὸν ἀναγνώστην πρὸς πληρεστέρα κατανόησι τῶν ψυχικῶν φαινομένων νὰ μελετήσῃ τὸ εἰσαγωγικὸν περὶ παραψυχολογικῶν φαινομένων ἄρθρον

εἰς τεῦχος 7 ἢ καὶ τὰ περὶ Poltergeist τοῦ τ. 11 καὶ περὶ Αἰθερίου σώματος τοῦ τ. 23.

Ὡς πρὸς τὴν ὁρολογίαν ἃς ἔχουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἠχητικὴ καὶ ἡ Τηλεκινητικὴ μορφή τῶν φαινομένων δύνανται συνοπτικῶς νὰ ἀναφέρονται ὡς φαινόμενα τύπου Poltergeist. Ἐπίσης, καλεῖται πομπὸς ὁ παράγων ἢ προκαλῶν τὰ φαινόμενα ἄνθρωπος, ζῶν ἢ τεθνεὺς, ἐνῶ ὁ συλλαμβάνων, ὁ ἀντιλαμβανόμενος τὸ φαινόμενον, ὀνομάζεται δέκτης.

Τὰ περὶ τὸν θάνατον φαινόμενα ταξινομοῦνται κατὰ διαφόρους τρόπους:

A) Χρονικῶς, εἰς Προθανάτια, Ἐπιθανάτια καὶ Μεταθανάτια.

B) Ἀναλόγως τῆς ταυτότητος πομποῦ-δέκτου διακρίνομε (α) εἰς τὴν πλειονότητα τῶν περιπτώσεων πομπὸς νὰ εἶναι ὁ θνήσκων-τεθνεὺς καὶ δέκτης προσφιλῆ του πρόσωπα, ὅμως (β) λίαν σημαντικὴ κατηγορία ἀποτελοῦν τὰ φαινόμενα καθ' ἃ δέκτης εἶναι ὁ θνήσκων.

Γ) Ἀναλόγως τῆς μεταβιβαζομένης ιδέας διακρίνονται σαφεῖς ομάδες: Προαγγελτικὰ φαινόμενα, φαινόμενα μορφῆς Ἀνακοινωτικῆς-Ἀναπαραστατικῆς, φαινόμενα μορφῆς Ἀποχαιρετιστικῆς.

Εἰς τὴν ομάδα τῶν Προαγγελτικῶν φαινομένων διακρίνομε: (α) τὰ «Προαγγελτικὰ φαινόμενα τῆς ἐμφανίσεως ἀποβιωσάντων εἰς ἐτοιμοθανάτους», ἅτινα ἀποτελοῦν ἰδιαιτέραν κατηγορίαν. (β) Τὰ Προγνωστικὰ-προαγγελτικὰ ὄνειρα. (γ) Ἐτέρα κατηγορία, λίαν περιέργο, ἀποτελοῦν τὰ «οἰκογενῆ προαγγελτικὰ φαινόμενα» τὰ ἐπαναλαμβανόμενα πανομοιότυπως κατὰ τὸν ἐπικείμενον θάνατον ἐκάστου μέλους μιᾶς οἰκογενείας.

Δ) Ἀναλόγως τοῦ τρόπου μεταβίβασεως τῆς ιδέας διακρίνομε: τὴν Ἐμφάνισιν ἀνθρωπίνης μορφῆς - Apparition (συνήθως τοῦ θνήσκοντος-τεθνεῶτος), φαινόμενα τύπου Poltergeist (ἠχητικὰ ἢ Τηλεκινητικὰ), φαινόμενα συμβολικά, φαινόμενα ψυχοπαθητικὰ, φαινόμενα ὑποβλητικὰ. Ἰδιαιτέραν μορφήν ἀποτελεῖ ἡ διαμεσικὴ μεταβίβασις ἣτις διακρίνεται εἰς τὴν γενομένην (α) ὑπὸ ἐνορατικοῦ ἀτόμου ἢ (β) κατὰ τὴν διάρκειαν πνευματιστικῆς συνεδρίας. Ἐντὸς αὐτῆς τῆς τελευταίας κατηγορίας ἰδιαιτέρας ἀξίας θεωροῦνται αἱ περιπτώσεις ἔνθα πνεύματα θανόντων (α) συνδιαλέγονται προχείρως καὶ εὐχερῶς εἰς γλῶσσαν ἄγνωστον εἰς τὸ Διάμεσον καὶ εἰς τοὺς παρόντας, (β) γράφουν εὐχερῶς —διὰ τῆς «διαμεσικῆς αὐτομάτου γραφῆς»— διὰ τοῦ γραφικοῦ χαρακτῆρος, ὅστις τοὺς διέκρινεν ἐν τῇ ζωῇ, ἢ (γ) ἐμφανίζονται ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας εἰς τὴν πνευματιστικὴν συνεδρίαν ὄντα ἄγνωστα εἰς τὸ Διάμεσον καὶ εἰς τοὺς παρευρισκομένους.

Ἰδιαιτέρα μορφή θεωρεῖται καὶ ἡ περίπτωση τῶν φαινομένων «ὑπερκοσμίου

μουσικῆς» διαρκούσης τῆς ψυχορραγίας ἢ ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον.

Ἰδιαίτερα κατηγορία, ἐπίσης, ἰδιαίτερας βαρύτητας καὶ σημασίας, ἀποτελοῦν αἱ ἐκδηλώσεις τῆς «διπλῆς παρουσίας κατὰ τὰς πρὸ τῆς ἀγωνίας στιγμᾶς».

Σπανίαν σχετικῶς μορφήν ἐπικοινωνίας τεθνεῶτος μετὰ τῶν ζώντων ἀποτελεῖ ἡ πνευματοκαταληψία (obsession). Κατ' αὐτὴν ὁ τεθνεὼς κατορθώνει νὰ συνάψῃ παροδικῶς τὸ αἰθέριον σῶμα του μετὰ ὄργανισμοῦ ζώντος καὶ παραμερίζων τὸ ψυχικὸν συγκρότημα τούτου ἐκφράζεται διὰ μέσου τοῦ ζώντος.

Ε) Ἀναλόγως τῆς καταστάσεως τῆς συνειδήσεως κατὰ τὴν μεταβίβασιν τῆς ιδέας διακρίνομε ἀφ' ἑνὸς τὰ ὄνειρα καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐν ἐγρηγόρσει κατάστασιν.

***-)** Ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δεκτῶν τὰ φαινόμενα διαιροῦνται εἰς ἀτομικὰ καὶ ὁμαδικά.

Ζ) Ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῶν δεκτῶν διακρίνομε ἐκτὸς τῆς συνήθους κατηγορίας τῶν ἐνηλίκων ἀνθρώπων δύο ἄλλας λίαν ἐνδιαφερούσας κατηγορίας: α) Τῶν διορατικῶν παιδίων, τῆς ὁποίας διακρίνομε δύο κυρίας μορφάς: Τὰς «ὄπτασίας τῶν διορατικῶν παιδίων, παρευρισκομένων εἰς τὸ ψυχορράγημα τρίτων» καὶ τὴν Προαγγελτικὴν μορφήν. β) Τὰς περιπτώσεις ἐκεῖνας κατὰ τὰς ὁποίας δέκται (ἢ πομποὶ) εἶναι ζῶα.

Η) Μία σαφῶς διακριτὴ κατηγορία φαινομένων, ἡ ὁποία ἤρχισε νὰ μελετᾶται μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, εἶναι αὐτὴ τῶν ἀναμνήσεων τῶν ἀνανηψάντων ἐκ τοῦ κλινικοῦ θανάτου (near-death experiences).

Περαιτέρω, θὰ ἐξετάσωμε λεπτομερέστερον ὠρισμένα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω φαινόμενα καὶ θὰ ἀναφερθοῦν ὠρισμένα παραδείγματα ἔχοντα εἴτε τυπικοὺς χαρακτηρισμοὺς, εἴτε εἰδικὸν ἐνδιαφέρον.—

Φαινόμενα τύπου Poltergeist κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου



Εἶναι συχνότατα —κοινότοπα, θὰ ἐλέγαμε— τὰ φαινόμενα τύπου Poltergeist, τόσον Τηλεκινητικὰ ὅσον καὶ ἠχητικὰ, τὰ ὁποῖα παρατηροῦνται τόσον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου ὅσον καὶ μεταθανατίως. Ἰδιαίτερα σημασία ἐξ αὐτῶν ἔχουν τὰ πρῶτα, δηλαδὴ τὰ ὅλως ἐξαιρετικὰ φαινόμενα τύπου Poltergeist τὰ συμβαίνοντα διαρκούσης τῆς ψυχορραγίας ἢ ἀμέσως κατόπιν τοῦ θανάτου τὰ ὁποῖα περιγράφονται ὡς ἐξῆς (Ἀγγέλου Τανάγρα, Τὰ ψυχοφυσικὰ φαινόμενα, *Ψυχικαὶ*

Ἔρευνα, ἔτος Α΄ τεύχος 3, Μάρτιος 1925):

«μορφὴ Τηλεκινητική. εἰς τὴν περιεργωτάτην αὐτὴν μορφήν, τὴν σπουδαιοτάτην πασῶν, κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ δυστυχήματος, τοῦ θανάτου ἢ τοῦ κινδύνου, ὁ δέκτης ἢ οἱ δέκται διότι συχνότατα ὑπάρχουν πολλοί, ἀντιλαμβάνονται θραῦσιν, κίνησιν, ἀναστροφὴν, ἢ πτώσιν εἰκόνων τοῦ θνήσκοντος, τὸ πλεῖστον ἄνευ βλάβης τῶν ἀναρτήρων, καρφιῶν κτλ. θραῦσιν ἀντικειμένων ἀνηκόντων εἰς αὐτοὺς ἢ καὶ ἄλλων ἀσχέτων πραγμάτων ὡς νὰ ἐπιζητεῖται διὰ παντὸς τρόπου ἢ ἐφέλκυσις τῆς προσοχῆς τοῦ δέκτου. Ἐπίσης ὠρολόγια σταματοῦν ἐνίοτε θραυσμένου τοῦ ἐλατηρίου των, ἢ ἄλλα φέροντα βλάβας ἐνεργοῦν διὰ μιᾶς ἢ καὶ σημαίνουν τὴν μοιραίαν ὥραν.

»Ἄλλοτε πάλιν θραύονται ἢ ραγίζονται κάτοπτρα ἢ ἄλλου εἴδους ὑαλικά, ἠλεκτρικοὶ λαμπτήρες ἀνάπτουν αὐτομάτως ἢ ἀνοίγονται αὐτομάτως παράθυρα καὶ θύραι κλειδωμέναι στερεῶς».

«μορφὴ ἠχητική, καθ' ἣν ἡ ἐνέργεια τοῦ πομποῦ ἐκδηλοῦται διὰ κρότων διαφόρου ἐντάσεως ἀπὸ κρότων βημάτων ἀπομιμουμένων τὸ βῆμα τοῦ πομποῦ καὶ κρότων ξύλων, μέχρι βιαίων ἐκφυροσκοροτήσεων, ἤχου σπαζομένων ὑαλικῶν ἢ μετᾶλλων, κουδουνίσματος ἐπιμόνου τῶν ἠλεκτρικῶν σημάντρων ἢ μουσικῶν ἀρμονιῶν ἀντιληπτῶν εἰς περισσοτέρους τοῦ ἐνός».

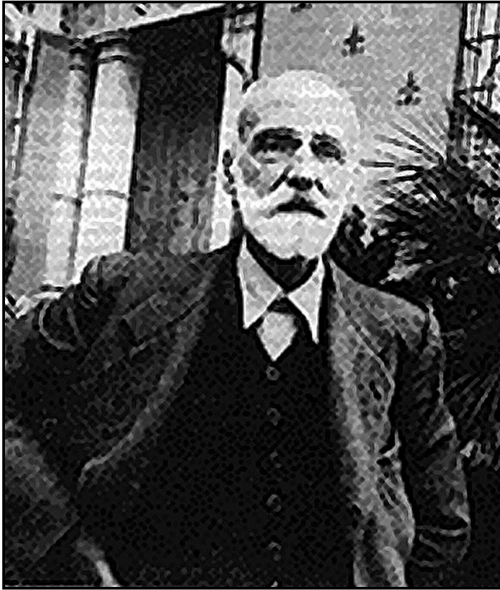
«μορφὴ φωτεινὴ. Κατ' αὐτήν, ὁ ψυχοδυναμισμὸς τοῦ πομποῦ ἐκδηλώνει τὴν ἐνέργειάν του δι' ὀπτικῆς παραισθήσεως ἢ ἐκτοπλασματικῆς ἐκφάνσεως, εἴτε ὡς λευκάζον νεφέλωμα ἔχον ἀνθρωπίνην διαγραφὴν εἴτε ὡς φωτεινὸν φωσφορίζον ὄραμα».

Ἀποσπῶμεν περιπτώσιν ἀπλῆν, συχνοτάτην, τηλεκινητικοῦ Poltergeist ἐκ τοῦ περιοδικοῦ *Ψυχικαὶ ἔρευναί* (ἔτος 1ον, τεύχος 3ον, Μάρτιος 1925):

«Αἱ δ)δες Ντίνα, Καλομοῖρα καὶ Μαρίκα Κωβαίου ἐδείπνουν ἐσπέραν τινὰ καὶ ἐπειδὴ ἦσαν μόναι εἶχαν κλειδώσῃ οὐ μόνον τὴν ἐξώθυραν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν θύραν τῆς τραπεζαρίας. Ἡ Ντίνα μάλιστα, ἀφοῦ ἡ Καλομοῖρα ἐκλείδωσε, πρὸς περισσοτέραν βεβαιότητα, ἐστήριξε τὸ δάκτυλον εἰς τὸν σύρτην τῆς τραπεζαρίας καὶ ἐγύρισε δευτέραν φορὰν τὸ κλειδί.

»Ὅμως, περὶ ὥραν 11½ μ. μ. ἔξαφνα, ἡ κλειδωμένη θύρα ἄνοιξε διὰ μιᾶς ὀρθάνοικτα, τὸ γεγονός δὲ ἐπροξένησε τόσον τρόμον εἰς τὰς κόρας, ὥστε ἐγκαταλείψασαι πανικόβλητοι τὴν τραπεζαρίαν, κατέφυγον εἰς τὸ ἄνω πάτωμα, ὅπου τὰ δωμάτια των.

»Μετὰ ἡμισεῖαν ὥραν ἐν τούτοις, ὁ ἀδελφός των ἐλθὼν ταῖς ἀνήγγειλε ὅτι, ἀκριβῶς τὴν ὥραν τοῦ ἀνοίγματος τῆς θύρας, ἀπέθανεν αἰφνιδίως ὁ πατήρ των εἰς



Ωρνεύο ΦοΕΕανο
1862-1943

τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς πόλεως εἰς συνοικία Γαργαρέτα».

Ἐκ τοῦ ἰδίου τεύχους, ἕτερον περιστατικὸν συνδυάζον τηλεκινησίαν μετὰ τῆς ἐμφανίσεως φάσματος:

«Ἡ κ. Μαρία Κ. Τρικούπη, πρῶν Ὑπουργοῦ κτλ, εἶχεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς νέαν ἐκ Κρήτης, ἦν συνεπάθει ἰδιαιτέρως, τὴν ὁποίαν εἶχε ἀποστείλει εἰς νοσοκομεῖον πρὸς νοσηλείαν ἔνεκα ὀξέων ρευματισμῶν.

»Οἱ ἰατροὶ ἐκεῖ οὐδόλως ἀνησύχουν διὰ τὴν ὑγείαν τῆς καὶ ἡ κ. Τρικούπη ἦτο ἐντελῶς ἡσυχος περὶ αὐτῆς, ὅταν μίαν νύκτα κοιμωμένη βαθύτατα, ἐξύπνησε ἐξ ἰσχυροῦ κλονισμοῦ τῆς κλίνης, ὡς νὰ τὴν ἔσειε κάποιος δυνατὰ.

Ἀνοίξασα τότε τοὺς ὀφθαλμούς, εἶδε τὴν νέαν

ὀρθὴν εἰς τοὺς πόδας τῆς κλίνης, κρατοῦσαν τὰ κάγκελα καὶ παρατηροῦσαν αὐτήν. Ἐπροσπάθησε τότε νὰ πεισθῇ ὅτι δὲν ἐκοιμᾶτο καὶ ἡ ὄπτασία μετ' ὀλίγον διελύθη.

»Τὸ συμβὰν τῆς ἐνεποίησε μεγίστην ἐντύπωσιν, ὅθεν τὴν πρωΐαν μετέβη εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἔνθα ἔμαθεν ὅτι ἡ νέα εἶχε ἀποβιώσει αἰφνιδίως τὴν ἰδίαν νύκτα».

Ἐτέρα συχνότατη περίπτωσις μεταθανατίου τηλεκινητικῆς Poltergeist ἐκ τοῦ ἰδίου περιοδικοῦ (ἔτος 1ον, τεύχος 11ον, Νοέμβριος 1925):

«...ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Βαρθ. Γκίζη, ὅπου πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἶχεν ἀποθάνῃ ὁ διδάσκαλος τοῦ κλειδοκυμβάλου ἐν τῷ Ὠδεῖῳ, Μανωλάτος. ...μετὰ τὴν 10η ἔσπερινή, ὅτε εἶχον μεταβῆ εἰς τὴν τραπεζαρίαν διὰ νὰ δειπνήσουν... ἐκεῖ ἔκπληκτοι καὶ τρομαγμένοι, ἤκουσαν ἔξαφνα τὸ πιάνο νὰ παίξῃ μόνον καὶ ὄχι ἀσυναρτήτους ἤχους, ἀλλὰ κατὰ τὴν φράσιν των: χρωματικά...».

Ἄλλη χαρακτηριστικὴ περίπτωσις φαινομένου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου (Π. Γιωτοπούλου, *Μεταψυχική*, Ἀθῆναι, 1955, σ. 176):

«Κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1925 ὁ τότε Διευθυντὴς δικαστικοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς Ν. Κουτσογιάννης ἦτο βαρέως ἀσθενής... Ὅτε προσήγγιζε τὸ τέλος τοῦ εὗρίσκετο πλησίον αὐτοῦ πλὴν ἄλλων ἡ ἀδελφὴ του κ. Μούχου καὶ ὁ ἰατρός του Γ. Μοσχίδης. Οὗτος, ἵνα ἡ κ. Μούχου ἀποφύγῃ τὸν βαρύτερον κλονισμόν τὸν ὁποῖον θὰ ὑφίστατο κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ τῆς, ἐὰν ἐξηκολούθη



Sir Mrthur YonaΨoyla
1859-1930

παραμένουσα πλησίον αὐτοῦ, συνώδευσε ταύτην εἰς τὴν οἰκίαν της. Ἀλλὰ μετὰ τινὰ λεπτὰ τῆς ὥρας ἀπὸ τῆς ἐκεῖ ἀφίξεώς των καὶ ἐνῶ ἐκάθηντο ἐν δωματίῳ εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο κιθάρα ἀνηρτημένη ἐπὶ τοῦ τοίχου, αἴφνης ἄνευ οὐδεμιᾶς ὁρατῆς ἐνεργείας ἠκούσθη ἰσχυρὸς ἦχος παραχθεις ἐκ συγχρόνου πλήξεως ὄλων τῶν χορδῶν τῆς κιθάρας, αἱ ὁποῖαι καὶ ἔσπασαν, γεγονός ὅπερ κατετάραξε μεγάλως αὐτούς. Παρατήρησαν οὗτοι τὸ ὠρολόγιόν των ἐξηκριβώθη δὲ βραδύτερον ὅτι ἡ ὥρα τοῦ ἤχου συνέπιπτε πρὸς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου. Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ ἀποβιώσας ὢν μουσικόφιλος συχνὰ μετεχειρίζετο τὴν κιθάραν...».

Κατωτέρω ἀναφέρομε συνοπτικῶς περίπτωσιν χαρακτηριστικῶς ἀνακοινωνικὴν μελετηθεῖ-

σαν ὑπὸ τοῦ Ἑρνέστου Bozzano ἐν τῇ μονογραφίᾳ Fenomeni di Telecinesia:

«Ὁ Dr. Vincenzo Caltagirone ἀφηγεῖται, ὅτι ἡμέραν τινὰ συζητήσας ἐν τῷ οἴκῳ του ἐπὶ μακρὸν μετὰ τινος φίλου ὀνόματι Beniamino Sirchia ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐπιβιώσεως τῆς ψυχῆς, ὁ τελευταῖος οὗτος, φανατικὸς ὑλιστής, ὑπεσχέθη εἰς τὸν ἰατρὸν ὅτι, ἐὰν συνέβαινε ν' ἀποθάνῃ πρῶτος, θὰ ἤρχετο ν' ἀναγγείλῃ τὴν μεγάλην εἴδησιν τῆς ἐπιβιώσεως αὐτοῦ, δίδων πρὸς ἀναγνώρισιν εἰδικόν τι σημεῖον, συνιστάμενον εἰς τὴν θραῦσιν ἀντικειμένου τινος ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ πολυελαίου τῆς αἰθούσης, ἐν ἧ ἐκάθηντο. Ἀποθανὼν πρῶτος, μακρὰν τῆς κατοικίας του καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ Dr. Caltagirone, ἐκράτησε τὸν λόγον του, ἀγγέλλων τὴν ἐπιστροφὴν του, καταρχὰς διὰ κτυπημάτων κρουομένων ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ πολυελαίου ὡς διὰ ξυλίνης ράβδου, εἶτα θραύων σαφῶς εἰς δύο τεμάχια τὸ κινητὸν ἐκ πορσελάνης κάλυμμα, ὑπερκείμενον τοῦ κυλίνδρου τοῦ πολυελαίου, καὶ τοποθετῶν εἰς κάθετον γραμμὴν ὑποκάτω αὐτοῦ τὸ ἀποσπασθὲν τεμάχιον· ἔβαλε δηλονότι αὐτὸ ἐκεῖ, ὅπου κανονικῶς δὲν ὄφειλε νὰ εἶχε πέση, ἐξ αἰτίας τοῦ δοχείου τοῦ ἐλαίου, τὸ ὁποῖον ἠθέλην ἐμποδίσαι αὐτό. Σημειωθῆτω, ὅτι αἱ πρῶται ἐκδηλώσεις τῶν ρυθμικῶν κτυπημάτων, τὰ ὁποῖα ἐκρούοντο ἐπὶ τοῦ πολυελαίου, ἤρχισαν τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον, ἐπαναληφθεῖσαι κατὰ συνέχειαν ἐπὶ πέντε ἢ ἕξ ἡμέρας, ἄχρις οὔ ἐπετεύχθη ἡ θραῦσις ἀντικειμένου τινος ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ πολυελαίου.

Μετὰ δὲ τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ράπισμα φοβερὸν— ὡς ὑπὸ ράβδου καταφερομένης μεθ' ὀρμῆς ἐπὶ τὴν τράπεζαν— ἔδωκε τὴν εἶδῃσιν. Ἔκτοτε, αἱ ἐκδηλώσεις κατέπαυσαν· προδίλωσ, διότι ἡ ὑπόσχεσις εἶχεν ἐκπληρωθῆ. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ὁ Dr. Caltagirone δὲν συνέδεσε τὰ φαινόμενα μὲ τὴν ἐν λόγῳ συνομιλίαν —ἀντιθέτως προέβη εἰς ἐξέτασιν τοῦ πολυελαίου— τὴν ὁποίαν εἶχε λησμονήσει παρὰ μόνον ὅταν τυχαίως ἐπληροφορήθη τὸν θάνατον τοῦ φίλου του δύο ἡμέρας μετὰ τὴν λῆξιν τῶν φαινομένων».

Ἑρμηνεία

Θεωροῦμε ὅτι εἰς τὸ φαινόμενον τοῦτο λειτουργεῖ πραγματικὸν Poltergeist δημιουργούμενον ὑπὸ τοῦ τεθνεῶτος —τουτέστιν, αὐτὸς εἶναι τὸ δυναμόλυτον— ὅστις (α) εἰς τὸ πλεῖστον τῶν περιπτώσεων εὐρίσκεται ἐκεῖ, ἐπὶ τόπου, ἐνῶ (β) σπανιώτερον δημιουργεῖται ὑπὸ τοῦ θνήσκοντος τηλεπαθητικῶς.

Τὸ Poltergeist ἀποτελεῖ ἀσυνείδητον διακίνησιν τοῦ ψυχοδυναμισμού τοῦ δυναμόλυτου (δηλ. τοῦ ἀτόμου ποὺ τὸ προκαλεῖ) τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται τότε εἰς κάποιου βαθμοῦ μείωσιν τῆς συνειδήσεως. Ὅμοίως, ὁπότε παρατηρηθῆ, ἐπίσης, κατὰ τὴν παραγωγὴν τῶν φαινομένων, τὸ φάσμα τοῦ τεθνεῶτος, τοῦτο φαίνεται μὴ παρακολουθοῦν τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ περιβάλλον, “ἀφηρημένο”. Ἀποτελεῖ σπάνιον γεγονός νὰ κατορθώσῃ ὁ τεθνεὼς ἐν τῇ ἐνσυνειδήτῳ ἐπιθυμίᾳ του πρὸς ἐπικοινωνίαν, νὰ ἐπιτύχῃ φαινόμενα τύπου Poltergeist!

Ἔχομε γράφει ὅτι χαρακτηριστικὸν τοῦ Poltergeist εἶναι ὅτι ἀποκτᾷ εἶδος τι ἀνεξαρτήτου ἐνσυνειδήτου βουλήσεως· τοῦτο παρατηρεῖται καὶ ἐδῶ. Ἐπ' αὐτοῦ τοῦ σημαντικωτάτου θέματος ἡ σημερινὴ ἔρευνα συμφωνεῖ μὲ τὰς κατωτέρω σκέψεις τοῦ Ἀ. Τανάγρα (Ιδιότητες τοῦ Ὑποσυνειδήτου, ἀνατύπωσις θεμάτων ἐκ περιοδικοῦ *Ψυχικαὶ Ἐρευναι*, Ἀθῆναι 1970, σελ. 43):

«... ἀπλῶς καὶ μόνον ἡ Τηλεκινητικὴ μορφή (ἄνοιγμα κλειδωμένων θυρῶν, λειτουργία καὶ στάσις ὥρολογίων, ἀναστροφὴ εἰκόνων θνήσκοντος ἢ θραῦσις αὐτῶν) ἢ καὶ ἡ ἠχητικὴ καὶ φωτεινὴ μορφή της, φέρουν τὸν μελετητὴν εἰς συμπεράσματα ἀληθῶς ἀπρόοπτα. Διότι ἡ μηχανικῶς ἐξηγουμένη τηλεπάθεια δὲν ὄφειλε νὰ ὑπερβαίνει τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀσυρμάτου φωτογραφίας. Τὸ πολὺ-πολύ, ἔνεκα ἀσυναισθήτου ἐνεργείας εἰς τὰ διάφορα κέντρα τοῦ ἐγκεφάλου, νὰ ἔφερε παραισθήσεις ὀπτικάς, ἀκουστικάς, ἀπτικάς κ.τ.λ.

»... Ἐνῶ ἡ ἀπλῆ παλμικὴ δόνησις τοῦ μεταδίδοντος τὴν σκέψιν ψυχοδυναμισμού, ὄφειλε ἀπλῶς νὰ προκαλέσῃ ἔστω καὶ κίνησιν μόνον ἀντικειμένων καὶ τοῦτο ὄχι ὠρισμένως μόνον πλησίον τοῦ ἐνίοτε πολὺ μακρὰν εὐρισκομένου δέκτου, παρατηροῦμεν ὅτι περιέργως δρᾷ ὡς κάτι ἐνσυνείδητον λχ. κατορθώνουσα

νὰ εὖρη τὸν δέκτην ὅπου καὶ ἂν εἶνε, ἀναστρέφουσα τὴν εἰκόνα τοῦ θνήσκοντος ἢ ἀνευρίσκουσα καὶ θραύουσα αὐτὴν διὰ τὰ ὑποδηλώσει τὸν θάνατον, ἀνοίγουσα κλειδωμένας θύρας καὶ παράθυρα, σημαίνουσα εἰς ὥρολόγια ἀκριβῶς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου.

»Διὰ τὰ ἐξηγηθῶν ὅμως τὰ φαινόμενα αὐτά, δέον ἀναγκαίως νὰ παραδεχθῆ ὁ ἐρευνητής, ὅχι μόνον ἀπλοῦν ἀσυνείδητον κραδασμόν, μεταδιδόμενον εἰς τὸ ἐρτσιανὸν κῦμα τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου ἢ τῆς ἀσυρμάτου φωτογραφίας, ἀλλὰ κάποιαν ἀντίληψιν, κάποιαν μνήμην, κάποιαν ἐνσυνείδητον βούλησιν, ἐνεργοῦσαν ἐκτὸς τοῦ σώματος τοῦ πομποῦ. Αἱ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν δυναμολύτων διαμέσων... καταλήγουν εἰς τὸ αὐτό.

»Καὶ ἐκεῖ ἠναγκάσθημεν νὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ περιεργὸς αὐτὸς ψυχοδυναμισμὸς, καίτοι ἐκπεμπόμενος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, διατηρεῖ κάποιον ἐνσυνείδητον πεπροικισμένον δι' ἰδιοτήτων ὑπερνοητῶν.

Ὡς ἐκ περισσοῦ ὅμως, ἡ φωτεινὴ μορφή τῆς τηλεπαθείας καὶ ἡ ἠχητικὴ, ἡ εὐεξηγητοτέρα πασῶν (μηχανισμὸς ἀσυρμάτου τηλεγράφου), μᾶς ἄγουν τόσον διὰ τοῦ εἴδους ὅσον καὶ διὰ τῶν ποικιλιῶν (κρότοι ὑαλικῶν, ξύλου, μετάλλων, βημάτων, ἐκφυρσοκροτήσεως) καὶ διὰ τῆς ἐντάσεώς των, εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ μορφή αὐτὴ ἐνεργείας δρᾷ ἐλευθέρως, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐκάστοτε ὁδοῦ ἥσσανος ἀντιστάσεως, ὑπὸ συνθήκας ἀκόμη ἀγνώστους.

»... Ἐνεκα ὁμοίων ἀγνώστων συνθηκῶν ἢ καὶ ὀργανικῶν ποικιλιῶν τῶν ἀτόμων, φαίνεται ὅτι ἡ τηλεπαθητικὴ ἐκδήλωσις ἐνεργεῖται ἄλλοτε τελειότερον (ἀποχαιρετισμὸς, παρακλήσεις, συστάσεις), ἄλλοτε συμβολικῶς (ἀναστροφή ἢ θραῦσις εἰκόνων τοῦ θνήσκοντος, κροῦσις εἰς ὥρολόγια τῆς ὥρας τοῦ θανάτου), ἄλλοτε ἀτελέστερον (ἄνοιγμα κλειδωμένων θυρῶν κτλ).

»Λογικὸν καὶ ἀναμφισβήτητον ὅμως διδόμενον ἐξ ὅλων τούτων εἶνε, ὅτι οὐδεμία ἄψυχος μορφή ἐνεργείας ὡς π.χ. τοῦ ἀσυρμάτου τηλεγράφου θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ παραγάγῃ τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὰς ἄνευ κάποιας βουλήσεως, μνήμης καὶ αντιλήψεως.

»Πάντως, κατὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῶν φαινομένων αὐτῶν, ὑπάρχει σαφὴς πόθος ἐκδηλώσεως, κρατῶν ἔξω τοῦ σώματος τὸ ἐνσυνείδητόν του, καὶ ὁ ὁποῖος δεικνύει ἐπίσης σαφῆ σύνδεσμον μετὰ τοῦ λογικοῦ ἐνσυνειδήτου ἐγῶ.

»Ὁ ψυχοδυναμισμὸς ὅμως αὐτός, κατὰ τὴν ἐκδήλωσίν του φαίνεται ἀκόμη ἐν ἀντιθέσει ριζικῆ πρὸς τὴν φυσιολογικὴν ἀντίληψιν περὶ ζωῆς. Ἀλλέως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἐξηγηθῆ ὁ τρόμος τῶν ζώων πρὸ τοῦ ὀράματος τοῦ κυρίου των, ἀφ' οὗ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ παραδεκτὸς εἰς τὰ ζῶα φόβος ἐξ ἀυθυποβολῆς, δηλ. ἐξ

ἐπιδράσεως τῆς φαντασίας. Φθάνομεν ὅθεν ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω, νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ ἐξῆς ἀξίωμα. Ὅτι:

»Ὁ παράγων τὴν τηλεπάθειαν ψυχοδυναμισμός, ἐξωτερικευόμενος τοῦ ζῶντος σώματος ὑπὸ μορφὴν ἐνσυνειδήτου ἐνεργείας ἐμπνεύσεως χαρακτηριστικὸν φόβον εἰς τὰ ζῶα, προσπαθεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν παρουσίαν του καὶ ὠρισμένην ἰδέαν, ἀναγκάζεται δέ, εὐρισκόμενος πρὸ ἀγνώστων εἰς ἡμᾶς δυσμενῶν συνθηκῶν, νὰ ἐκδηλωθῇ δι' οἰουδήποτε συμβολικοῦ μέσου διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἥσσοнос ἀντιστάσεως».

Βεβαίως, δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ ὅτι, κατὰ τὴν ἄποψίν μας, τὰ ψυχικὰ φαινόμενα εἶναι μὲν, φυσικά, τουτέστιν ἔχουν φυσικὴν ὑπόστασιν καὶ οὐχὶ ψευδαισθητικὴν, ὅμως, εἶναι τῶ ὄντι ψυχικά, ὑπὸ τὴν πλήρη ἔννοιαν τῆς λέξεως, καθὼς ἔχουν πάντοτε ψυχικὸ ἀρχετυπικὸν συμβολισμόν. Ἐὰν μία ψυχικὴ ἐμπειρία δὲν περιέχει ἀρχετυπικὸν συμβολισμόν, τότε ἀπλούστατα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀληθής. Γράφει ἡ Aniela Jaffé, ψυχίατρος τῆς Σχολῆς Ἀναλυτικῆς ψυχολογίας τοῦ C. Jung (*Apparitions*, Spring publications of University of Texas, Dallas, 1979, σελ. 192):

«Εἰς τὴν ἐργασία τοῦ “Περὶ τῆς φύσεως τῆς Ψυχῆς” ὁ Jung ἀποδεικνύει ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ἀρχετύπου δὲν εἶναι καθαρῶς ψυχικὴ ἀλλὰ εἶναι ἐπίσης φυσικὴ. Αὐτὸ τὸ φαινομενικῶς παράδοξον δὲν εἶναι πράγματι περισσότερον παράδοξον ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ φωτὸς οὖσαν ὁμοῦ κῦμα καὶ σωματίον. Εἶναι χαρακτηριστικὸν πλείστων παραψυχολογικῶν φαινομένων ὅτι αὐταὶ αἱ δύο πλευραὶ τοῦ ἀρχετύπου γίνονται ἀντιληπταὶ ξεχωριστά. Τοῦτο εἶναι ἀληθὲς οὐχὶ μόνον εἰς τὴν διπλῆ ἐμφάνισί του ὡς πραγματικοῦ συμβάντος (κρίσις, θάνατος, νόσος, καταστροφή κ.τ.τ.) καὶ ὡς ἀντιστοίχου συγχρονιστικῆς ψυχικῆς ἐμπειρίας (ὄνειρον, ὄραμα, πρόγνωσις, ψευδαισθησις κ.τ.τ.), ἀλλ’ ἐπίσης καὶ διὰ τὰ περίεργα φαινόμενα ὅπου ἕνα ὠρισμένο ἀντικείμενον παρεμβαίνει εἰς τὸ παραψυχολογικὸν συμβάν. Μία ἀπὸ τὰς πλέον γνωστὰς τοιαύτας περιπτώσεις εἶναι ἡ παῦσις λειτουργίας ἐνὸς ὠρολογίου κατὰ τὴν στιγμὴν ἐνὸς θανάτου. Ἀκόμη, μία θύρα ἢ ἕνα παράθυρον εἶναι δυνατὸν ν’ ἀνοίξῃ, ἕνα ὑαλικὸν νὰ σπάσῃ κ.τ.τ. ἄνευ φυσικῆς αἰτίας, “ἀνακοινουμένου” οὕτως ἐνὸς θανάτου ἢ μιᾶς καταστροφῆς. Ἀσφαλῶς, ἐδῶ ἀσχολούμεθα μὲ δύο τελείως ξεχωριστὰ συμβάντα τὰ ὅποια δὲν ἔχουν αἰτιώδη σχέσι μεταξὺ των ἀλλ’ ἀντιθέτως, ἕκαστον αὐτῶν βασιζέται διὰ τὴν παραγωγήν του εἰς τὴν ἀποκλειστικῶς ἰδικήν του σειρὰν αἰτίων. Ὅμως, ἀπὸ πλευρᾶς ψυχολογικῆς πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἀπόψεις, ὡς διάφοροι ἐκδηλώσεις, ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχετύπου ἢ ἀρχετυπικοῦ γεγονότος, διὰ παράδειγμα, τοῦ θανάτου. Ὁ διαφωτιστικὸς συνδετικὸς κρίκος

μεταξύ τῶν δύο τούτων ἐκδηλώσεων, ποὺ ὑπάρχει τῷ ὄντι, εἶναι ἡ σημασία των. Ἡ ἀρχὴ τῆς συγχρονικότητος ἰσχύει δι' ὅλα τὰ ζεύγη ἢ τὰς ομάδας γεγονότων τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθοῦν διὰ τῆς αἰτιότητος, ἀλλὰ τὰ ὅποια τὰ βιώνουμε ὡς σχετιζόμενα μεταξύ των καθότι συνδέονται νοηματικῶς. Εἶναι ἰδιαίτε- ρως βαρυσήμαντον ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου εἶναι δυνατὸν νὰ παρατη- ρήσωμε —ἀλλ' ὄχι καὶ νὰ προσεγγίσωμε— τὸ φάσμα τοῦ τεθνεῶτος καὶ ὁμοίως εἶναι πλήρες νοήματος ὅτι ἓνα ὥρολόγιο σταματᾷ, ἓνα ποτήριον θραύεται, μία κλει- στὴ θύρα ἀνοίγει, ὅταν κάποιος ἐκ τοῦ περιβάλλοντός μας ἀποθνήσκει. Βασικῶς, σημεῖα ὡς αὐτὰ ἔχουν συμβολικὴ σημασία. Αὐτὰ συμβολίζουν τὸ συμβὰν τὸ ὁποῖ- ον ἀνακοινώνουν. Κατὰ τὸν θάνατον τινὸς λέγομε ὅτι “ἔφθασε ἡ τελευταία του ὥρα” ἢ “ὁ χρόνος ζωῆς του ἐτελείωσε”... ἐνῶ ἡ θραῦσις ὑαλικῶν εἶναι παραδο- σιακῶς σημεῖον κάποιας καταστροφῆς...». —

Φαινόμενα τύπου Poltergeist μεταθανατίως

Εἶναι καὶ αὐτὰ συχνότατα, ὅμως, ὅπως καὶ αἱ φασματικαὶ ἐμφανίσεις τῶν τε- θνεῶτων, ἀκολουθεῖ ἡ ἐκδήλωσις των φθίνουσα πορεία μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, συνήθως μὴ ὑπερβαίνουσα τὸ 40ήμερον. Παράδειγμα (Ἐπαμ. Ἀγ. Καλο- γερέα, *Μεταψυχική*, Ἀθῆναι, 1975, σ. 229):

«Ὁ Ἕλληνας συγγραφεὺς καὶ ψυχικὸς ἐρευνητής, Ἕλλησις Ὁ Ντόνελ ἀναφέρει ὅτι ὁ πατέρας του μετὰ τὸν θάνατόν του ἠκούετο ἐπὶ 6 ἐβδομάδας νὰ περιπατῆ στὸν διάδρομο, ν' ἀνεβοκατεβαίνῃ τὶς σκάλες καὶ νὰ σταματᾷ ἔξω ἀπὸ τὰ ὑπνο- δωμάτια».

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου εἶναι προφανὴς καθὼς γνωρίζομε ὅτι τὸ νὰ περι- φέρεται εἰς τὴν οἰκίαν του εἶναι ἡ συνηθεσττέρα δραστηριότης τοῦ τεθνεῶτος κατὰ τὸ 40ήμερον τὸ ὁποῖον μεσολαβεῖ μεταξύ τοῦ θανάτου τοῦ χονδροειδοῦς σώματος καὶ αὐτοῦ τοῦ πρώτου αἰθερίου, ὁπότε, στερούμενος πλέον ὄργάνου αἰσθητικοῦ, ὁ τεθνεὼς περιπίπτει εἰς κατάστασιν εὐχαρίστου ὕπνου.

Ἐκτὸς τοῦ ἠχητικοῦ Poltergeist ὑπάρχει καὶ πράγματι δὲν εἶναι σπανία, ἡ ἀκρό- ασις τῆς **ιδίας τῆς φωνῆς τοῦ τεθνεῶτος** (φαινόμενον ποὺ πολλοὶ ἐρευνηταὶ κατατάσσουν εἰς τὴν κατηγορίαν Apparition), ἡ ὁποία ἀρθρώνει ἀποχαιρετηστή- ριον φράσιν, πληροφορίαν τινὰ ἢ μίαν ἐντολὴν ἢ ἐπιθυμίαν. Τὸ φαινόμενον τοῦτο (Ἐκτοπλασματικαὶ φωναὶ) παρήχθη καὶ ἠχογραφήθη εἰς πνευματιστικὰς συνε-

δρίας, παρουσία διαμέσων που έχουν την δυνατότητα δημιουργίας έκτοπλασματικού ήχητικού ὄργάνου, και μελετᾶται σήμερα ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν Independent Direct Voice Phenomenon. Γνωστὸν τοιοῦτον διάμεσον ἦτο ὁ Ἕλληνας Leslie Flint (1911-1944). Ἡ «καταγραφὴ φωνῆς» -Electronic Voice Phenomenon (EVP)- εἶναι παρεμφερὲς φαινόμενον, μελετώμενον ἐντατικῶς σήμερα ἀλλὰ ἤδη ἀπὸ μακροῦ γνωστὸν καθὼς ἀπασχόλησε τὸν μέγα ἐφευρέτη Thomas Edison (1925) ὅστις ἦτο συγχρόνως ἐρευνητὴς τῶν ψυχικῶν φαινομένων. Κατ' αὐτὸ καταγράφονται διὰ μαγνητοφώνου διάφοροι φωναί, ἀναπτυχθεῖσιν ἰδιοτύπου πνευματιστικῆς συνδρίας ἐν ἧ καλεῖται ὁ τεθνεὼς νὰ ἀπαντήσῃ εἰς ἐρωτήσεις διὰ φωνῆς ποὺ δὲν εἶναι ἀκουστὴ ὅμως καταγράφεται ἐπὶ τῆς ταινίας τοῦ μαγνητοφώνου ἢ ἐπὶ οἰωνδήποτε ἄλλων καταγραφῶν ἤχου, νῦν δὲ κυρίως ἐπὶ ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστοῦ διὰ μικροφώνου. Χαρακτηριστικὰ τοῦ φαινομένου εἶναι ὅτι (α) διὰ νὰ παραχθῇ εἶναι ἀπαραίτητος ἡ παρουσία ἑνὸς «λευκοῦ» ἤχου —ὡς ὁ ἦχος ἀνεμιστῆρος ἢ ραδιοφώνου ἐκτὸς σταθμοῦ— ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς ἡ πρώτη ὕλη τὴν ὁποῖαν μετατρέπει ὁ πομπός. Καὶ (β) αἱ φωναὶ καταγράφονται εἰς συχνότητας ἀνωτέρας αὐτῶν τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς (300-1.000 Hz), ἕως καὶ 1.400Hz. Παρεμφερεῖς εἶναι αἱ πειραματικὰ ἢ αὐτόματα ἐγγραφαὶ εἰκόνων εἰς βιντεοταινίας (Instrumental TransCommunication images: ITC).

Εἰς τὴν κατηγορίαν Apparition εἶναι γνωστὰ αἱ δισδιάστατοι εἰκόνες-πορτραῖτα τοῦ πομποῦ αἱ σχηματιζόμεναι ἐπὶ λείων καὶ στιλπνῶν ἐπιφανειῶν ὡς ἐπὶ κατόπτρων ἢ ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν ἐπίπλων. Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ἡ ἀπαιτουμένη ἐκτοπλασματικὴ ἐνέργεια διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς τοιαύτης εἰκόνης δὲν εἶναι παρὰ τὸ πολλοστημόριον τῆς ἐνεργείας τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὴν δημιουργίαν τρισδιάστατου εἰδώλου —διὸ πολλάκις τὰ φάσματα ἔχουν πλήρως ἐσχηματισμένην προσθίαν ἐπιφάνεια ἀλλ' οὐχὶ ῥάχην, εἶναι ὡς προπλάσματα— ὅποτε αὐτὴ σχηματίζεται κατὰ πολὺ εὐχερέστερον. Σήμερα τοιαῦτα εἰκόνες ἐμφανίζονται ἐπὶ τῆς σβηστῆς ὀθόνης τηλεοράσεως ἢ ὑπολογιστοῦ. Βεβαίως, τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν εἶναι παρὰ ἐκτοπλασματικὴ-μηχανικὴ ἀποτύπωσις, ὅποτε κακῶς ταξινομεῖται ὁμοῦ μετὰ τῶν φαινομένων τῶν ἠλεκτρικῶν-ἠλεκτρονικῶν συσκευῶν.

Παρεμφερεῖς εἶναι αἱ ἀπτικὰ ἢ ὀσφρητικὰ ἐμπειρίαι, ὅπου ὁ δέκτης αἰσθάνεται τὴν ἀφὴν τῆς χειρὸς τοῦ τεθνεῶτος —ἔχει τὴν τηλεπαθητικὴν βεβαιότητα ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ τεθνεῶτος— ἢ ἐξαίφνης εἰς τὸ δωμάτιον διαχέεται τὸ ἄρωμα ἢ ὁ καπνὸς ποὺ ἦτο ἀρεστὸς εἰς τὸν ἀποβιώσαντα.

Περιγράφονται ἐπίσης, ἤδη ἀπὸ παλαιότερας ἐποχῆς, διαφορῶν ἄλλων τύπων ψυχικὰ φαινόμενα ἐκδηλούμενα διὰ τῶν ἠλεκτρικῶν συσκευῶν, διὰ παρά-



Φωτογραφία δημοσιευθείσα εις τὸ ἀμερικανικὸν περιοδικὸν National Spiritualist Summit τοῦ Ὀκτωβρίου 1995. Πρόκειται διὰ φωτογραφίαν νηπίου, τὸ ὁποῖον κάμνει τὰ πρῶτα του βήματα. Αὐτὴν ἔλαβε διὰ κοινῆς αὐτομάτου μηχανῆς ἡ μήτηρ του. Οὐδὲν περιεργὸν παρατηρήθη τότε ἐντὸς τοῦ δωματίου, ὅμως εἰς τὴν εἰκόνα ἐφάνη ἐπὶ τῆς ὀθόνης τῆς κλειστῆς τηλεοράσεως τμήμα πορτραίτου νεαρῆς γυναικὸς ἢ ὁποῖα ἀνεγνωρίσθη ὡς ἡ ἀποβιώσασα ἀδελφὴ τῆς ἐν λόγῳ μητρὸς τοῦ νηπίου. Εἰς τὸ πρωτότυπον ἢ φωτογραφία εἶναι ἐγχρωμος, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς ὀθόνης πορτραῖτον διαγράφεται ζωηρῶς ὄν μονοχρωματικόν, κυανόφαιον. Τὸ γεγονός συνέβη εἰς τὴν πόλιν Φοῖνιξ τῆς Νεβάδα.

τοὺς παρισταμένους... Ὁ κ. Χαλκοκονδύλης ἐξεληθὼν τότε μετέβη εἰς τὴν «Νέαν Ἡμέραν» τοῦ ἀδελφοῦ του, ὅπως ἐρωτήσῃ· ἐκεῖ δὲ μετ' ἐκπλήξεως ἔμαθε ὅτι οὐδεμία ὁμοία εἴδησις ὑπῆρχε καὶ πράγματι, αἱ ἐφημερίδες ἐκείνων τῶν ἡμερῶν οὐδὲν ὄνομα «Πεσματζόγλου» ἔχουν μεταξὺ τῶν ἀποβιώσεων. Ὄντως δὲ ὁ Ἀνδρέας Πεσματζόγλου ἀπέθανε 15 ὄλας ἡμέρας κατόπιν, μετ' ἀσθένειαν 2-3 μόλις ἡμερῶν, ἐκ σκωληκοειδίτιδος».

Σήμερον εἶναι σπανιωτέρα, ὅμως παλαιότερα ἢτο συχνοτάτη ἡ ἀποτύπωσις τῶν πορτραίτων τεθνεώτων ἐπὶ φωτογραφικῶν πλακῶν. Ὑπάρχει δὲ πλῆθος τοιούτων φωτογραφιῶν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν ἐταιρειῶν ψυχικῶν ἐρευνῶν. Τοῦτο εἶναι ἓνα μόνον ἀπὸ τὰ ποικίλα παραψυχολογικὰ φαινόμενα ποὺ ἐπιτυγχάνονται διὰ τῆς φωτογραφικῆς πλακός. Μία ἐξήγησις διατὶ σήμερον σπανίζει ἡ αὐτόματος «ψυχι-

δειγμα, διὰ τοῦ τηλεφώνου. Ὅπως ὅλοι ἀντιλαμβανόμεθα εἶναι εὐκολώτερος ὁ ἐπιπρασμός ἠλεκτρικῶν συσκευῶν παρὰ μηχανικῶν κατασκευῶν —παρότι εἶναι καλῶς μελετημένον τὸ Poltergeist τῶν μηχανικῶν κωδῶνων ποὺ ἐλειτούργουν διὰ σχοινίων. Τὸ Poltergeist τῶν ἠλεκτρικῶν συσκευῶν σήμερον εἶναι συνηθέστατον καὶ κοινότοπος ἢ δῆλωσις νεανίδων ὅτι ὅταν εὐρίσκονται ὑπὸ συνθήκας ψυχικῆς πιέσεως «ἀναβοσβίνουν τὰ φῶτα στὸ σαλόνι». Ἀναφέρομεν περίπτωσιν προαγγελικοῦ τηλεφωνήματος ἐκ τῶν πρώτων ἐτῶν χρήσεως τοῦ τηλεφώνου (*Ψυχικαὶ ἔρευναι*, ἔτος 3ον, τεῦχος 12ον, Δεκέμβριος 1927):

«Δέκα πέντε περίπου ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀνδρέου Πεσματζόγλου, εὐρίσκοντο παρὰ τῆ Κα Λίνα Κ. Μαυρομιχάλη, οἱ... Ἡ δ)ις Παλμύρα Χονδροδήμου, προσπαθήσασα ματαίως νὰ τηλεφωνήσῃ εἰς τὴν Καν Ἀσπασίαν Χαλκοκονδύλη, ἤκουσεν εἰς τὸ ἀκουστικὸν ὅπερ ἐκράτει, τυχαίαν φωνὴν “ὅτι ἀπέθανε ὁ Πεσματζόγλου”. Ἠρώτησε τότε περὶ τίνος Πεσματζόγλου ἐπρόκειτο ἀλλὰ χωρὶς νὰ λάβῃ ἀπάντησιν, μετέδωσε δὲ τὴν εἴδησιν εἰς

κὴ φωτογραφία» εἶναι ὅτι ἦτο εὐαίσθητος εἰς τὸ μῆκος κύματος τῶν φασμάτων ἢ παλαιὰ πλὰξ ἀλάτων ἀργύρου ἐνῶ δὲν εἶναι τὰ σύγχρονα γαλακτώματα.

Φαινόμενα Poltergeist εἶναι συχνότατα εἰς τόπους ὁμαδικῶν θανάτων καὶ ἀείποτε γνωστὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Διὰ παράδειγμα, ὁ περιηγητὴς Πausanias ἀναφέρει ὅτι 400 ἔτη μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ἠκούοντο εἰς τὸν τόπον τῆς μάχης χρεμετισμοὶ ἵππων καὶ κραυγαὶ τῶν νεκρῶν πολεμιστῶν. Ὅμοίως εἶναι πασίγνωστα τὰ φαινόμενα εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης τοῦ Βατερλώ. Σύγχρονον παράδειγμα (Καλογερέας, σ. 230):

«Στὴ θέσι Παλιονικόσπολι τῆς Ἐλασσόνας πλησίον τῆς Μονῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐφρονεύθησαν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἐρρίφθησαν μέσα εἰς χαράδρα πολλοὶ ὄμηροι ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου Καρυά. Ἐκτοτε ἀκούονται βογγητά, φωναὶ καὶ ἱκεσίαι “σῶστε μας, σῶστε μας” σὲ μεγάλην ἔκτασιν καὶ προκαλοῦν τρόμον εἰς τοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς, ὥστε χίλια καὶ πλέον στρέμματα τῆς περιοχῆς νὰ μένουν ἀκαλλιέργητα».

Τὰ ὁμαδικὰ αὐτὰ φαινόμενα εἶναι πλήρως παράλληλα πρὸς τὸ φαινόμενον «στοιχειωμένο σπίτι» καὶ ὀφείλονται εἰς τὴν συγκέντρωσιν μεγάλης ποσότητος ἐπιψυχιδίου καθὼς ὡς τόποι βιαίων ἐπεισοδίων ὑπῆρξε τεραστία ἐκροὴ ἐκτοπλάσματος. Τὸ ἐπιψυχίδιον τοῦτο προσλαμβάνομενον ὑπὸ τῶν ζώντων, ὑφίσταται εἰς τὸν ὄργανισμὸν τὴν λεγομένην «ἐκτοπλασματικὴν διαμόρφωσιν» τουτέστιν μεταφράζεται εἰς αἰσθητικὰ ἐρεθίσματα —ὅπως, διὰ παράδειγμα, ἡ τηλεόρασις μετατρέπει τὸ σῆμα εἰς εἰκόνα— ὅποτε ἀντικειμενοποιεῖται ὡς Poltergeist. Ἡ ὅλη διαδικασία —εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλωστε στηρίζεται ἡ Ψυχομετρία—τελεῖται αὐτομάτως. Ὡς παρατηρεῖ ὁ Ἄγγελος Τανάγρας «τὸ Ἐπιψυχίδιον πιθανώτατα δύναται νὰ παραγάγῃ εἶδος ἐκτοπλάσματος δρῶντος, ὡς φαίνεται, ἐντελῶς αὐτοματικῶς καὶ ἐπαναλαμβάνοντος ἀποκλειστικῶς τὰς πράξεις τοῦ Μονοϊδεατισμοῦ τοῦ [ἐπιψυχίδιον ἐκλυθὲν ὑπὸ τὴν ἐπίρρειαν ἐντονωτάτου συναισθήματος ἢ ιδέας καὶ ἐμποτισθὲν ὑπ’ αὐτῆς] ὅποτε κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξηγοῦνται καὶ μέρος τῶν ὁραμάτων τῶν “στοιχειωμένων σπιτιῶν” (*Ψυχικαὶ ἔρευναι*, ἔτος 4ον, τευχ. 3ον, Μάρτιος 1928)».—

Τὰ περιθανάτια ὄνειρα: ἀνακοινωτικὰ καὶ προγνωστικὰ

Θὰ πρέπει νὰ γίνῃ κατανοητὸν ὅτι τὰ διάφορα ψυχικὰ φαινόμενα τὰ περι-
στρεφόμενα περὶ τὸ κορυφαῖο ἀρχετυπικὸ ἔγγραμμα τῆς ψυχῆς, τὸν θάνατο,
δὲν ἀποτελοῦν παρὰ ἐκφράσεις τῶν αὐτῶν πάντοτε ἀσυνειδήτων ἀρχετυπικῶν
“μοτίβων” τὰ ὁποῖα περιγράφουν τὸν θάνατο ὅπως τὸν ἀντιλαμβάνεται ἡ ἀνθρω-
πίνη ψυχή. Περιγραφὰὶ ὀνείρων ἐπαναλαμβάνονται πανομοιότυποι εἰς τὰς ἐμφα-
νίσεις φασμάτων τεθνεώτων ἢ εἰς τὰ φαινόμενα τῶν ἐτοιμοθανάτων ἢ εἰς τὰς ἐμ-
πειρίας κατὰ τὴν ἀνάηψιν ἐκ τοῦ κλινικοῦ θανάτου κ.ο.κ. Τῶ ὄντι εἰς τὰ ψυχικὰ
φαινόμενα ἐκφράζεται τὸ ἀρχετυπικὸν περιεχόμενον τῆς ἀσυνειδήτου ψυχῆς.
Βεβαίως, ὅτι τὰ ψυχικὰ φαινόμενα ἔχουν περιεχόμενον ψυχικὸν δὲν ἀναιρεῖ τὴν
φυσικὴν τῶν πραγματικότητων. Ὡς παρατηρεῖ ἡ Aniela Jaffé (ἀν. σ. 77):

«Οἱ ἐπιστολογράφοι μας οὐδέποτε ἐξέφρασαν οἰανδήποτε ἀμφιβολία ἐπὶ τοῦ
ὅτι τὸ “φάντασμα” ἦτο μία ἀπτή πραγματικότης. Ἀλλὰ ἡ παραψυχολογία ἔχει δύο
πιθανὰς ἐρμηνείας τοῦ φαινομένου, τὴν “πνευματιστικὴν” κατὰ τὴν ὁποῖαν τὰ
“φαντάσματα” εἶναι μία πραγματικότης ἀνεξάρτητος τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ
τὴν “ψυχιστικὴν”, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποῖαν τὰ “φαντάσματα” εἶναι ἐξωτερικευ-
μένη προβολὴ τοῦ ψυχικοῦ περιεχομένου, τουτέστιν ψευδαισθήσεις. Ὅμως ἀκρι-
βῶς αὐτὴ ἡ ἐπιλογή, τῆς μιᾶς ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ἀλληλοσυγκρουομένων ἐρμη-
νειῶν, καθιστᾷ τελείως ἀπαραδέκτο κάθε μία ἀπὸ αὐτάς! Καθὼς ἀποδεικνύει ἡ
σύγχρονος φυσικὴ, εἶναι δυνατόν εἰς ἓνα φαινόμενον νὰ ἰσχύουν καὶ αἱ δύο ἐρμη-
νεῖαι καὶ νὰ ἀλληλοσυμπληροῦνται... Πιστεύομε ὅτι πιθανὸν νὰ ἀποδειχθῇ καὶ εἰς
τὴν Παραψυχολογίαν ὅτι αἱ δύο θεωρίαι εἶναι συμπληρωματικαί... Μὲ αὐτὰ κατὰ
νοῦν δυνάμεθα νὰ προβληματισθῶμεν ἐπὶ τοῦ ἀξιοπεριέργου γεγονότος ὅτι τὰ
αὐτὰ φαινόμενα τὰ παρατηρούμενα εἰς τὰ ὄνειρα, δηλαδὴ εἰς τὸ ἀποκλειστικῶς
ψυχικὸν πεδῖον, παρατηροῦνται καὶ ὡς “ἀπτή πραγματικότης”, δηλαδὴ ὡς ὄντο-
τητες ἐξωτερικαί, ἀνεξάρτητοι τοῦ δέκτου. Τοῦτο ὁμιλεῖ ὑπὲρ μιᾶς δυαδικῆς λύσε-
ως τοῦ προβλήματος...».

Ἐνα παράδειγμα ἐκ τῆς ἰδίας συγγραφῆς (ἀν. σελ. 43):

«Μία κυρία διαμένουσα εἰς Ἀμερικὴν εἶδε κατ’ ὄναρ τὸν πατέρα της, διαμένο-
ντα εἰς Ἑλβετίαν, νὰ ἴσταται παρὰ τὴν κλίνην της φέρων λευκὸ θερινὸ “κοστού-
μι”, λευκὸν πῖλον καὶ ὁδοιπορικὴν βακτηρίαν: “Τὸν ἐρώτησα ἔκπληκτη, ποῦ ἐπί-

γαινε. ὦ! —μοῦ ἀπίντησε— ἤθελα ἀπλῶς νὰ σὲ χαιρετήσω καθὼς δὲν θὰ σὲ ἰδῶ γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα...” Μετὰ μερικὰς ἡμέρας, ἔλαβε τὴν εἶδησιν τοῦ θανάτου του».

»Αὐτὴ ἡ ἀπλῆ εἰκὼν τοῦ ἀτόμου ποὺ μειδιᾷ ἢ ἀποχαιρετᾷ μὲ μία χειρονομία, ἡ ὁποία εἶναι προγνωστικὴ τοῦ θανάτου, δὲν ἐμφανίζεται μόνον εἰς τὰ ὄνειρα ἀλλ’ ἀκόμη συχνότερον εἰς τὰς ἐμφανίσεις τῶν φασμάτων τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται διὰ νὰ ἀποχαιρετίσουν ὀλίγον πρὸ ἢ μετὰ τὸν θάνατον ἢ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου. Πολὺ συχνὰ τὸ φάσμα εἶναι πλήρως ὑλοποιημένον ὥστε δὲν διαφέρει τοῦ ζῶντος ἀτόμου».

Ἡ ἀνωτέρω περιγραφή, εἴτε ὡς ὄνειρον, εἴτε ὡς Ἐμφάνις, εἶναι πράγματι κοινοτάτη. Διαβάζοντας δὲ τοιαύτας περιπτώσεις βλέπομε ὅτι ἐν τέλει εἶναι ἀσήμαντος λεπτομέρεια τὸ ἐὰν ᾖτο ὄνειρον ἢ συμβὰν καθ’ ὃ ὁ δέκτης ᾖτο ἐν ἐγρηγόρσει. Ὅμοίως, μὲ μικρὰν ἀλλαγὴν τοῦ μινύματος, ἀποτελεῖ συνηθέστατον «ὄραμα ἐτοιμοθανάτου», ὅπου ὁ πατὴρ ἐμφανιζόμενος παρὰ τῆ κλίνῃ καλεῖ τὸν θνήσκοντα νὰ ταξιδεύσουν ὁμοῦ, καὶ ἀκόμη, τὴν κοινοτέραν ἐμπειρίαν τῶν «ἀναμνήσεων ἀνανηψάντων», ὅπου ὁ προσωρινῶς νεκρὸς συναντᾷ τὸν πατέρα ὅστις τοῦ δηλώνει ὅτι εἶναι ἐνωρὶς νὰ ταξιδεύσουν ὁμοῦ. Οὕτως, αἱ ὁμοιότητες μεταξὺ τῶν διαφορῶν μορφῶν τῶν περιθανατίων ψυχικῶν φαινομένων, ὅπως καὶ περαιτέρω θὰ δειχθῆ, εἶναι τόσον πολλαὶ ὥστε τονίζεται ἡ ἐνιαία φύσις των. Διὰ παράδειγμα, τὸ κορυφαῖον φαινόμενον τῶν «ἀναμνήσεων ἀνανηψάντων» εἶναι ἡ συνάντησις μετὰ τοῦ «φωτεινοῦ ὄντος». Τοῦτο ἀποτελεῖ συχνότατον φαινόμενον εἰς τὰς Ἐμφανίσεις καὶ ἡ Aniela Jaffé ἀφιερώνει ἐν κεφάλαιον εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σημαντικωτάτου ψυχολογικοῦ-ἀρχετυπικοῦ περιεχομένου του.

Ἐπομένως εἶναι ὅτι τὰ ψυχικὰ φαινόμενα ἔχουν ἀφ’ ἑνὸς τὴν πνευματιστικὴν πλευρὰ των καί, ἀφ’ ἑτέρου, τὴν ψυχιστικὴν ἑρμηνεία των. Ὑπῆρξε εἰς τὸ παρελθὸν μία διαμάχη μεταξὺ τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἀκράτου “πνευματισμοῦ” οἵτινες ἐδίδασκον ὅτι ἅπαντα τὰ φαινόμενα ὀφείλονται εἰς αἰθερίας ὄντοτητας καὶ τῶν ὀπαδῶν τοῦ «ἐπιψυχιδίου» οἵτινες ὑπέθετον ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν φαινομένων ὀφείλονται εἰς τὰς ποικίλας ἐκδηλώσεις τοῦ ζωικοῦ μαγνητισμοῦ ἐκδηλουμένου ὡς ἐκτοπλάσματος. Σήμερον βλέπομε ὅτι ἡ διαμάχη ᾖτο ἄστοχος ἐπειδὴ αἰθέριον σῶμα καὶ ἐπιψυχίδιον ἀποτελοῦν ὄψεις τοῦ ἰδίου φαινομένου: τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, ἀφ’ οὗ τὸ ἐκτόπλασμα ἀποτελεῖ ζωικὴν ὕλην πλήρη μαγνητικῶν-ἠλεκτρικῶν ιδιοτήτων ἢ ὁποῖα παράγεται εἰς τὸ αἰθέριον συγκρότημα τοῦ ἀτόμου. Οὕτως, διὰ παράδειγμα, ὁ ζῶν ἄνθρωπος, ἀποτελούμενος ἐκ χονδροειδοῦς σώματος καὶ αἰθερίου τοιούτου, δύναται, ἐφ’ ὅσον ἔχει ἄφθονον παραγωγὴν

έκτοπλάσματος, τουτέστιν ἐμφανίζων «ψυχοδυναμισμὸν», νὰ προκαλέσῃ φαινόμενα Poltergeist. Ὅμοίως, ὁ τεθνεὼς, διαθέτων τὸ ὄργανον παραγωγῆς ἐκτοπλάσματος, τὸ αἰθέριον σῶμα, δύναται νὰ προκαλέσῃ φαινόμενα Poltergeist. Ὅμοίως, ζῶντες καὶ τεθνεῶτες δύνανται διὰ τοῦ ζωϊκοῦ ἠλεκτρομαγνητισμοῦ των νὰ προκαλέσουν φαινόμενα Τηλεπαθείας. Ἀκόμη, τεθνεῶτες καὶ ζῶντες, κινούμενοι διὰ τοῦ αἰθερίου σώματος, εἶναι δυνατόν νὰ γίνουν ὄρατοὶ καὶ ἔχομε τὰ «φάσματα τῶν ζώντων» ἢ τῶν τεθνεώτων. Ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων συνεχῶς ἀκτινοβολεῖται ποσότης ἠλεκτρομαγνητισμοῦ ἥτις, ἀσφαλῶς, περιέχει εἰκόνας καὶ ἀποτυπώσεις τοῦ περιβάλλοντος (διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ περιγραφομένου ὡς wave interaction), ἡ ὁποία ἐπικάθεται ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων παραμένουσα ἐκεῖ ἐπὶ μακρόν. Ἡ τοιαύτη ἔκλυσις εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλυτέρα εἰς στιγμὰς βιαίων συναισθημάτων καὶ σωματικοῦ stress. Τὰ ἀνωτέρω ἐξηγοῦν ὡς προελέχθη τὰ ποικίλα φαινόμενα τὰ γνωστὰ ὡς «στοιχειωμένα σπίτια» καὶ τὰ συναφῆ καθὼς τὸ ἐπιψυχίδιον συλλαμβάνεται ἀπὸ εὐαίσθητα ἄτομα καὶ “μεταφράζεται” εἰς εἰκόνας, σκηνὰς ἢ ὄραματα, μία διαδικασία ποὺ ὀνομάζεται σήμερον «μεταχωρικὴ —metachoric— ἐμπειρία».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ψυχολογικὴν ἐρμηνεῖαν τῶν φαινομένων καὶ δὴ τὴν διδομένην ὑπὸ τῆς λεγομένης Ἀναλυτικῆς Σχολῆς τοῦ Carl Jung, θεωροῦμε ὅτι τόσον αὐτὴ ἢ σχολὴ ὅσον καὶ ἡ Ψυχαναλυτικὴ τοιαύτη ἔσχον ἐπιτυχίαν ἐπειδὴ ἠδυνήθησαν νὰ ἐκφράσουν διὰ τῶν ὄρων τῆς συγχρόνου ψυχιατρικῆς διαχρονικὰς ἀληθείας γνωστὰς τοῖς πᾶσι. Τοῦτο ἄλλωστε ὑπογραμμίζει ἡ ἰδία ἡ Ἀναλυτικὴ Σχολὴ τονίζουσα ὅτι τὰς ιδέας τῆς ἐπανευρίσκομε εἰς τὰς ἀρχαίας μυθολογίας καὶ εἰς τοὺς λαϊκοὺς πολιτισμοὺς ὅλων τῶν ἐθνῶν καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν. Γνωρίζομε λοιπὸν ὅλοι ὅτι κάθε στιγμὴ ἡ ψυχικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου χρωματίζεται διὰ τῶν ἀρχετύπων τῶν ἀναδυομένων ἐκ τοῦ ἀσυνειδήτου. Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἀνθρώπος δὲν περιβάλλεται ὑπὸ τῆς φυσικῆς πραγματικότητος ἀλλὰ περιστοιχίζεται ὑπὸ τῶν ἀρχετύπων. Διὰ παράδειγμα, εἰς τὰς σχέσεις μετὰ τῶν μεγαλυτέρων διακινεῖται τὸ γονεϊκὸν ἀρχέτυπον τῆς «μπρός», τοῦ «πατρός», τῶν «προγόνων», αἱ σχέσεις μετὰ τῶν δύο φύλων, ὁ γάμος καὶ ἡ τεκνογονία δὲν ἀποτελοῦν παρὰ ἀρχετυπικὴν ἀναφορὰν εἰς εἰκόνας τοῦ ἀσυνειδήτου ὅπου ἐμφανίζεται τὸ «τέλειον θῆλυ», ὁ «ιδεώδης σύζυγος», ὁ «ιδανικὸς γάμος», ἡ «χαρὰ τῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδιῶν» κ.ο.κ. Ἡ φυσικὴ πραγματικότης δὲν εἶναι παρὰ πορτραῖτα ἐπικεκολλημένα ὅπισθεν τῶν διαθλαστικῶν φακῶν τῶν ἀρχετύπων. Λέγομε ὅτι κάποια στιγμὴ εἰς μία ρομαντικὴ σχέσι «διαλύεται ἡ μαγεία». Τί σημαίνει τοῦτο; Ὅτι ἀπλούστατα ἀπεκολλήθη ἡ φωτογραφία τοῦ συγκεκριμένου προσώπου ἀπὸ τὸ πλαίσιον τοῦ ἀρχε-

τύπου. Αὐτά, ἐμπειρικῶς γνωστὰ παλαιόθεν. ἔχουν τύχει ἔκπαλαι πρακτικῆς ἐκ-
μεταλλεύσεως. Διὰ παράδειγμα, λέγουν ἀτυχεῖς γονεῖς τῶν ὁποίων τὰ τέκνα ἐνε-
πλάκησαν εἰς τὸν Χριστιανισμόν (Ἰδέ τὰ λεχθέντα εἰς πρόσφατον ἐκπομπὴν τοῦ
τηλ. σταθμοῦ ALTER, δημοσιογράφος κ. Χαρδαβέλας): «Πρῶτα-πρῶτα κάνουν τὰ
παιδιὰ νὰ μισήσουν τὸν πατέρα τους», «Δὲν μὲ ἀναγνωρίζει ὡς πατέρα του», νέοι
ἀναχωροῦντες διὰ τὸ “μοναστήρι” γράφουν: «Δὲν εἶσαι ἢ μπτέρα μου / ὁ πατέρας
μου». «Μπτέρα μου εἶναι ἡ Ἁγία Ἥγουμένη», «Πατέρας μου εἶναι ὁ πατέρας Τάδε».
Χαρακτηριστικὴ ἢ χρῆσις διὰ τὰ πρόσωπα ἐξουσίας τῆς Ο. Ε. ἢ λέξις πατέρας! Τί
συμβαίνει ἄρα; Ἡ Ο. Ε. ἔχει τελειοποιήσει ψυχολογικὰς μεθόδους διὰ τῶν ὁποίων
ἀντικαθίσταται ἡ εἰκὼν τῶν φυσικῶν γονέων εἰς τὸ γονεϊκὸν ἀρχέτυπον διὰ τῶν
φωτογραφιῶν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τοῦ «Ἁγίου Ἥγουμένου» κ.ο.κ. Ὡς ἀντιλαμβα-
νόμεθα, τότε ἡ ψυχικὴ σχέσις παιδὸς-γονέων ἐκμηδενίζεται πλήρως!

Ὅθεν, εἶναι δυνατὸν τὸ θέμα τοῦ θανάτου νὰ μὴ διακινεῖται εἰς τὴν ἀνθρωπίνην
ψυχὴ δι’ ἀρχετύπων; Πῶς ἄλλως θὰ ἦτο; Κάθε ψυχικὸν φαινόμενον, ὡς οἰονδίπο-
τε ἄλλο φαινόμενον τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ἐκδηλοῦται καὶ ἐρμηνεύεται ἀρχετυπι-
κῶς, ὅμως τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὰ ψυχικὰ φαινόμενα, ὅπως ἄλλωστε ἅπασαι αἰ
στιγμαὶ τοῦ βίου, δὲν μετέχουν ἐξ ἴσου τῆς φυσικῆς πραγματικότητος!

Ἡ Aniela Jaffé ὑπογραμμίζει τὸν κίνδυνον μονομεροῦς ἐρμηνείας (ἀν. σ. 34):

«τὸ ἐρώτημα ἐὰν καὶ πότε ὀφείλομε νὰ ἐκλάβωμε ἓνα ὄνειρον ἢ μίαν διαίσθησι
ὡς πραγματικὴ πρόγνωση μᾶς φέρει ἀντιμέτωπους μὲ ἓνα δυσχερέστατον πρόβλη-
μα. Ἐὰν κάποιος ἀσταθὲς νοητικῶς ἄτομον ἀναφέρει προγνώσεις αὐταὶ εἶναι δυ-
νατὸν εὐκόλως νὰ παρανοηθοῦν καὶ νὰ παραπλανήσων ἀκόμη καὶ ἓνα ψυχίατρο.
Ἡ κα Rhine ἀναφέρει τὴν περίπτωσιν μιᾶς εὐαισθήτου σχεδὸν ὑστερικῆς γυναι-
κὸς ἢ ὁποία ὑπέστη νευρικὴν κρίσιν μίαν νύκτα διότι εἶδε κατ’ ὄναρ ὅτι ὁ υἱὸς της,
ποῦ ἦτο στὸν στρατό, ἐφονεύθη εὐρισκόμενος ἐντὸς ἀεροπλάνου τὸ ὁποῖον κατέ-
πεσε, συνετρίβη καὶ ἀνεφλέγη. Ὁ σύζυγός της ἀδυνατῶν νὰ τὴν ἠρεμήσῃ ἐκάλεσε
ἰατρὸν ὅστις τὴν εἰσήγαγε εἰς νοσοκομεῖον. Ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι ὅλα ὅσα εἶδε εἰς
τὸ ὄνειρον ἦσαν ἀληθῆ, ὅποτε ἡ ἀντίδρασις της ἦτο ἢ φυσιολογικὴ διὰ μίαν μπτέ-
ρα ποὺ δέχεται τοιαύτας εἰδήσεις. Κάτι παρόμοιον ἔχει ἀναφέρει ὁ Jung: Μία
κυρία ἢ ὁποία ἔπασχε ἐκ καταθλίψεως ἐπὶ πολλὰ ἔτη καὶ εἶχε, προσέτι, μίαν περι-
εργοφοβίαν διὰ τὴν πόλιν τῶν Παρισίων, ἐθεραπεύθη ἀπὸ τὴν κατάθλιψιν ὅμως
διετήρησε τὴν φοβίαν της. Τότε, καθὼς ἠσθάνετο γενικῶς πολὺ καλὰ ἀπεφάσισε
νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν φοβίαν της διὰ νὰ θεραπευθῇ ἐξ αὐτῆς. Οὕτως, ἐταξίδευσεν
εἰς Παρισίους, ἀλλὰ ἐφονεύθη, τὴν ἐπομένην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς της, εἰς τρο-
χαῖον ἀτύχημα».

Ὅπως εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἐποχὰς σημαντικῶν ἀλλαγῶν τοῦ βίου κατάλληλοι ψυχικοί μηχανισμοὶ φροντίζουν διὰ τὴν προσαρμογὴν τοῦ ἀτόμου, τοιοῦτοτρόπως κατὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ θανάτου εἰδικοί ψυχολογικοὶ μηχανισμοὶ —μετὰ τῶν ὁποίων θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς ἰδιαίτερον κείμενον— βοηθοῦν τὰ μέγιστα τὸν ἄνθρωπον νὰ κατανοήσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ θανάτου καὶ νὰ συμφιλιωθῇ μαζὺ τῆς. Μεταξὺ τῶν μηχανισμῶν τούτων περιλαμβάνονται τὰ ψυχικὰ φαινόμενα τοῦ θανάτου καὶ κυρίως ἡ «βαθμιαία προσέγγισις τοῦ κόσμου τῶν νεκρῶν» καὶ τὰ ὄνειρα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν, ὅπως ὅλοι γνωρίζομε ἓνα ἀπὸ τὰ κυριώτερα ἐργαλεῖα διὰ τῶν ὁποίων τὸ ἀσυνείδητον διδάσκει τὴν συνείδησιν.

Ὅπωςδῆποτε « (Jaffé ἀν. σελ. 41) τὰ προαγγελτικὰ ἢ προγνωστικὰ ὄνειρα εἶναι ψυχοφέλημα καθὼς ἀποτελοῦν προπαιδείαν αὐτοῦ ποὺ θὰ ἀκολουθήσῃ, ἰδίως ἐὰν ἀποτελοῦν φωτογραφικὴν πρόγνωσιν τοῦ συμβάντος. Ὅμως αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν συμβολικὸν χαρακτῆρα ἔχουν καὶ μία ἄλλη ἀποστολή: νὰ διδάξουν καὶ νὰ ὀδηγήσουν εἰς τὴν προσέγγισιν τῶν ἀρρήτων ἀληθειῶν τῆς ζωῆς. Αὐταὶ αἱ εἰκόνες συνήθως περιστρέφονται περὶ τὰ ἐρωτήματα τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Βεβαίως τὸ ἀσυνείδητον δὲν δύναται νὰ λύσῃ τὸ μυστήριον τοῦ θανάτου, ὅμως τὰ ὄνειρα ὑπηρετοῦν ἓνα σημαντικὸ σκοπὸ· ἐλαττώνουν τὸν φόβον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸν τρόπον πρὸς τὸ σκότους καὶ αὐτὸ ἀρκεῖ διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀξίαν ποὺ τοὺς ἀποδίδομε ὡς ψυχικῶν προπαιδευτικῶν διεργασιῶν. Τὰ ὄνειρα καὶ τὰ ὄραματα διὰ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ προετοιμάζεται διὰ τὸν θάνατον δὲν τὸν παρουσιάζουν ὡς μία καταστροφὴ· συνήθως οὗτος ἐμφανίζεται διὰ τῆς εἰκόνης ἐνὸς ταξιδίου».

Ὡς προελέχθη, εἰς τὰ περιθανάτια ὄνειρα παρελαύνει ἅπασα ἡ σειρὰ τῶν ἀρχετυπικῶν συμβόλων τοῦ θανάτου: ἡ γέφυρα, τὸ Ὑπερπέραν ὡς πεδίον ἢ λειμῶν, ὁ φύλαξ ἄγγελος, τὸ “μοτίβον” τοῦ ταξιδίου, τὸ “μοτίβον” τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, ἡ ἐπανένωσις μὲ τοὺς τεθνεῶτας, ὁ νεκρὸς ποὺ ἔρχεται νὰ ὀδηγήσῃ τὸν νεοαποθανόντα εἰς τὸν “ἄλλο κόσμον”, «ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τοὺς προγόνους» κ.ο.κ.

«Τὸ “μοτίβον” τοῦ ταξιδίου εἶναι μία ἀρχαία εἰκὼν τοῦ θανάτου τὴν ὁποίαν ἀνευρίσκομε εἰς πολλοὺς μύθους... Αἱ εἰκόνες τοῦ θανάτου ὡς ταξιδίου σημαίνουν ὅτι, διὰ τὴν ψυχὴν ἢ ὁποῖα δημιουργεῖ αὐτὰς τὰς εἰκόνας, οὔτε ὁ θάνατος εἶναι ἓνα τέλος, οὔτε ἡ μετὰ θάνατον ζωὴ εἶναι ἓνα τίποτε. Ἐὰν καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα τὰ πράγματα ἔχουν οὕτως εἶναι βεβαίως ἓνα ἄλλο θέμα... Κατὰ τὴν ψυχολογικὴν ἔρευνα σημασίαν ἔχει μόνον νὰ ἀναδειχθῇ αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἀποκαλύπτουν αἱ ψυχικαὶ εἰκόνες καὶ ἐπίσης ὁ τρόπος διὰ τοῦ ὁποίου τὸ ἀποκαλύπτουν. Ὅταν κάποιος ἐρμηνεύει τὴν ἰδέαν τοῦ ταξιδίου, βλέπει πιθανώτατα εἰς αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως. Ὁ βίος καθ'αυτὸς συχνάκις περιγράφεται ὡς ταξίδιον, ὅχι μόνον ὡς

πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς καὶ βιολογικὰς ἀλλαγὰς ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἐξέλιξι τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ μεταμόρφωσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἢ ἡ διαδικασία τῆς ἀτομικοποιήσεως συχνὰ περιγράφονται ὡς ταξίδιον. Οἱ ἀλχημισταὶ ὁμιλοῦσαν διὰ peregrinatio τῆς ψυχῆς... Βεβαίως αἱ ἀτομικαὶ εἰκόνες οὐδέποτε προσεγγίζουν τὸν πλοῦτο καὶ τὴν τελειότητα τῶν μυθικῶν ἱστοριῶν. Ὅμως τοῦτο δὲν ἐπηρεάζει τὸ βάθος τῶν ἐκφραζομένων ἰδεῶν... Αὐτὸ δὲ μᾶς λέγει ὅτι σήμερον ὅπως καὶ ἄλλοτε τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀσυνειδήτου λειτουργεῖ ἀνεπηρέαστον ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς συνθήκας ἐπαναλαμβάνον τὴν ἰδίαν εἰκόνα τοῦ ταξιδίου τῆς ψυχῆς (Jaffé ἀν. σελ. 42)».

Ὅθεν, εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν περὶ τὸν θάνατον ὄνειρων διακρίνομε:

A. Ὅνειρα τοῦ μελλοθανάτου, διακρινόμενα εἰς (α) συμβολικὰ-προπαρασκευαστικὰ καὶ γενικῶς προαγγελτικά, καὶ (β) προγνωστικὰ (φωτογραφικὴ παρουσίασις τῶν συμβάντων κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου).

B. Ὅνειρα τρίτων, διακρινόμενα εἰς προθανάτια, ἐπιθανάτια καὶ μεταθανάτια. Ἐξ αὐτῶν τὰ προθανάτια δυνατὸν νὰ εἶναι συμβολικὰ-προαγγελτικά ἢ φωτογραφικῶς προγνωστικά. Τὰ ἐπιθανάτια τοιαῦτα δυνατὸν νὰ εἶναι συμβολικά, νὰ ἔχουν μορφήν ἀνακοινωντικὴν-ἀποχαιρετιστικὴν ἢ ἀναπαραστατικὴν-φωτογραφικὴν. Τὰ μεταθανάτια ὄνειρα δυνατὸν νὰ εἶναι συμβολικά, ὅμως συνήθως εἶναι ἀνακοινωντικὰ-ἀποχαιρετιστικὰ καὶ πολλάκις μεταφέρουν πληροφορίας.

Προγνωστικὸν ὄνειρον μετὰ τοῦ στοιχείου τοῦ νεκροῦ ποὺ παραλαμβάνει τοὺς ἀποθνήσκοντας (Jaffé ἀν. σελ. 45):

«Εἶδα τὴν ἀδελφὴ μου ποὺ εἶχε ἀποβιώσει πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ τὴν ὁποία δὲν ἐγνώριζα καθὼς τότε ἤμουν δύο ἐτῶν, νὰ ἐμφανίζεται, ὑψηλὴ καὶ λεπτὴ μὲ ὄλα τὰ ἐνδύματα λευκά, νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν μας καὶ νὰ λέγη: “Ἦρθα γιὰ τὴν μητέρα”. Κατόπιν κάθησε καὶ περίμενε σιωπηλῆ. Ἀκριβῶς δύο μῆνες μετὰ τὸ ὄνειρον ἡ μητέρα ἀπεβίωσε αἰφνιδίως ἀπὸ καρδιακὴ προσβολή».

Δύο χαρακτηριστικὰ περιπτώσεις προγνωστικοῦ-προαγγελτικοῦ “φωτογραφικοῦ” ὄνειρου ἐκ τοῦ περιοδικοῦ *Ψυχικαὶ ἔρευναι* (ἔτος 1ον, τεῦχος 11ον, Νοέμβριος 1925 καὶ ἔτος 3ον, τεῦχος 5ον, Μάιος 1927):

«Ἡ πρόσφυξ Δημητρία Καραπαύλου ἐργαζομένη ὡς θαλαμπόλος ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ναυάρχου Βότση, εἶδε καθ’ ὕπνου τὸ ἀπόγευμα τῆς 14ης Σεπτεμβρίου, ὅτι μία μαυροφόρος γυνὴ ἐλθοῦσα, τῆς ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ ἀδελφός της Παναγιώτης ἐφονεύθη ἀπὸ ἓναν στρατιώτην. Ἐξυπνήσασα ἐντρομος διηγήθη εἰς τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ τὸ ὄνειρον, τοῦ ὁποίου ἔλαβε γνῶσιν καὶ ὁ ναύαρχος. Τὴν πρωΐαν τῆς 20ης Σεπτεμβρίου, ἐλθοῦσα ὄντως ἔξαφνα ἡ σύζυγος τοῦ ἀδελφοῦ της μαυροφορεμέ-

νη, τῆς ἀνήγγειλεν ὅτι τὴν προηγουμένην, ἥτοι πέντε ἡμέρας μετὰ τὸ ὄνειρον, εἰς ἐντελῶς τυχαίαν συμπλοκὴν καθ' ἣν ὁ στρατὸς ἐπενέβη νὰ ἐκτοπίσῃ πρόσφυγας ἐκ καταληφθέντων οἰκίσκων παρὰ τὰ Σφαγεῖα, ὁ ἀδελφός της ἐφονεύθη παρὰ τινος στρατιώτου».

«Κατὰ τὸ 1914, ἡ διαπρεπὴς ἐν Ἀθήναις παιδαγωγὸς κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ὠνειρεύθη δωμάτιον οἰκίας ἐν Κοζάνῃ, τοῦ ὁποῖου τὰ ἔπιπλα, αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα τῆς ἀπετυπώθησαν λεπτομερῶς καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἐπὶ κλίνης φρασσοῦσης μεγάλῃν ντουλάπαν, εἶδε τὸν ἀδελφόν της Ἰωάννην Τριανταφυλλίδην, νομάρχην Κοζάνης, ἐξαπλωμένον κάτωχρον μὲ ὑποκίτρινον ὑποκάμισον καὶ ψυχορραγοῦντα. Ἐξυπνήσασα τὸ πρωῖ, διηγήθη λεπτομερῶς τὸ ὄνειρον εἰς τὴν ἀδελφὴν της Λουίζαν, ὅτε μετὰ ὀκτῶ ἀκριβῶς μῆνας ἔλαβεν τὴν εἶδησιν ὅτι ὁ ἀδελφός της ἠσθὲν καὶ ἀνεχώρησε μετ' αὐτῆς εἰς Κοζάνην.

»Φθάσασα ἐκεῖ ἀνεγνώρισεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τὴν οἰκίαν, ὥστε ὠδήγησε τὴν ἀδελφὴν της πόθεν ἔπρεπε νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸ δωμάτιον. Ὅχι ἀπ' ἐκεῖ... Ἐδῶ... Ὅταν δὲ εἰσῆλθον εἶδε, φωτογραφικῶς ἀπαράλλακτα, οὐ μόνον τὰς τοπογραφικὰς λεπτομερείας τοῦ ὁνείρου, ὡς τὰ παράθυρα, τὰς θύρας, τὰ ἔπιπλα καὶ τὴν ντουλάπα, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑποκάμισον καὶ τὴν στάσιν καὶ ἔκφρασιν τοῦ ψυχορραγοῦντος ἀδελφοῦ των».

Ἡ ἀνακοινωτικὴ ἢ ἀποχαιρετιστικὴ μορφή τῶν ἐπιθανατίων ὁνείρων τὰ ὁποῖα βλέπουν προσφιλῆ πρόσωπα ἐτοιμοθανάτων εἶναι ἀπὸ τὰ συνηθέστερα, γνωστὰ εἰς ὅλους, ψυχικὰ φαινόμενα τοῦ θανάτου. Ὅμοίως ἡ ἐρμηνεῖα των εἶναι προφανής: πρόκειται διὰ Τηλεπάθειαν μεταξὺ τοῦ θνήσκοντος ὅστις δρᾷ ὡς πομπὸς καὶ τοῦ προσφιλοῦς προσώπου τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ δέκτης. Πρόκειται διὰ τὰ λεγόμενα δαισθητικὰ ὄνειρα: clairvoyant dreams. Κατὰ τὴν συχνοτέρην μορφή τῶν ὁνείρων τούτων, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἀναπαραστατικὴ, ὁ δέκτης βλέπει ἐκτυλισσομένην φωτογραφικῶς τὴν σκηνὴν τοῦ θανάτου ἢ στιγμιότυπον αὐτῆς, διὰ παράδειγμα (Ψυχικὰ ἔρευνα, ἔτος 4ον, τεῦχος 3ον, Μάρτιος 1928):

«Ὁ κ. Ἀλέξανδρος Κολαξιάλης φοιτητὴς τῆς Ἰατρικῆς, εἶδε τὴν 14ην Νοεμβρίου 1922 καθ' ὕπνου τὴν ἐν Γερμανίᾳ εὐρισκομένην θείαν του ἥτις ὡς ἐγνώριζεν, ἐπέστρεφε, ἐντὸς καμπίνης πλοίου, ψυχορραγοῦσαν ἐν ἀσφυκτικῇ καταστάσει καὶ τέλος ἀποθνήσκουσαν. Οὗτος ἐξύπνησε περιίδακρυς διότι ἠγάπα ἰδιαιτέρως τὴν θείαν του καὶ διηγήθη τὸ ὄνειρον... Τὸ ἀπόγευμα λοιπὸν ἔλαβον τηλεγράφημα ὅτι ὄντως ὁ θάνατος ἐπῆλθε τὴν ἰδίαν νύκτα ἐπὶ τοῦ πλοίου... καὶ ἀργότερον διεπιστώθη ὅτι συνεφώνουν ἅπασαι αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ὁνείρου πρὸς τὰ συμβάντα».

Πρέπει να γνωρίζουμε ότι τὰ ψυχικὰ φαινόμενα τῶν ζώων εἶναι ἀφθονώτατα καὶ φαίνεται ὅτι τὰ ζῶα διαθέτουν μεγαλυτέρας ψυχικὰς ἰκανότητας ἀπὸ τὸν συνήθη ἄνθρωπον. Τὰ φαινόμενα αὐτὰ παρατηροῦνται τόσο μεταξὺ ζώων ὅσον καὶ μεταξὺ ζώων καὶ ἀνθρώπων. Εἰς τὰς *Ψυχικὰς ἐρεῦνας* θὰ ἀναγνώσωμε πλείστας περιπτώσεις ἰσχυρᾶς Τηλεπαθείας εἰς τὰ ζῶα μεταξὺ τῶν ὁποίων λίαν ἐνδιαφέρουσαι εἶναι αὐταὶ τῆς Μπέκας (κυνὸς ἰδιοκτησίας τοῦ Βήσσου Σκαλαίου, ἀρχισυντάκτου τοῦ *Ἐλευθέρου Τύπου*) ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρομε τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος (ἔτος 3ον, τεῦχος 2ον, Φεβρουάριος 1927):

«Τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1926, ἐνῶ ἐκοιμώμην εἶδα καθ' ὕπνους περὶ τὴν 6½ πρωϊνὴν τὴν Μπέκα ἢ ὁποία εὐρίσκετο εἰς τὸ Χαλάνδρι, μὲ χαρακτηριστικοὺς σπασμοὺς ὡς δηλητηριασμένην, ἢ ὁποία συρομένη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐπάσχιζε νὰ ἔλθῃ πρὸς ἐμέ. Ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐξύπνησα... Τὴν 8ην ὥραν ἐλθὼν ἀπὸ τὸ Χαλάνδρι ὁ γαμβρὸς μου κ. Σατρᾶς, μοῦ εἶπε ἔξαφνα. —Ξεύρης ὅτι τὴν σκύλλα μας τὴν ἔκλειψαν... Ἐπέρασαν μ' ἓνα αὐτοκίνητο καὶ τὴν ἐπῆραν... —Τὴν σκύλλα τὴν ἐδηλητηρίασαν... εἶπα τότε μὲ ἀπόλυτον πεποίθησιν... —Μὰ πῶς τὸ ξεύρεις! Ἐξεπλάγη ἐκεῖνος. Καὶ τότε ὄντως μοῦ διηγήθησαν, ὅτι ἡ Μπέκα δηλητηριασθεῖσα τὸ πρωῖ διὰ φόλας, ἀπεβίωσε καὶ ἀκριβῶς εἰς τὰς 6 ½ τὸ πρωῖ, ἐνῶ εὐρίσκετο εἰς ἀγωνίαν, διὰ νὰ ἰδοῦν ἂν ζῆ ἀκόμη τῆς εἶπαν τὸ ὄνομά μου: —Μπέκα! Νὰ ὁ Βήσσοι! Τότε δὲ ὄντως ἀνεσηκώθη, ἔκαμε προσπάθειαν νὰ συρθῆ ὅπως τὴν εἶδα εἰς τὸν ὕπνον μου καὶ ἔπεσε νεκρά».

Συχνοτάτη, ἐπίσης, εἶναι ἡ μεταθανάτιος ἀνακοινωτικὴ μορφή ἥτις ἀφορᾶ συνήθως εἰς οἰκογενειακὰς ὑποθέσεις (*Ψυχικαὶ ἐρευναι*, ἔτος 4ον, τεῦχος 2ον, Φεβρουάριος 1928):

«Ἡ κ. Μαρία Καλογεροπούλου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ συζύγου τῆς Βασιλείου, πολιτευτοῦ Χαλκίδος, δὲν ἠδύνατο ν' ἀνεύρῃ σημαντικὸν ποσὸν μετοχῶν... Ὅλαι αὐτὴ ἐρευνᾶ ἀπέβησαν εἰς μάτην ὅτε ἐσπέραν τινὰ τὸν εἶδε καθ' ὕπνους καὶ τοῦ εἶπε. —Ἀπέθανες καὶ δὲν ἐτακτοποίησες τὰς ὑποθέσεις σου... Τὰς μετοχὰς ποῦ τὰς ἔχεις; —Κατὰ πρῶτον, ἀπήντησε ἐκεῖνος, δὲν ἀπέθανα... Ὅσον διὰ τὰς μετοχὰς ἔλα... Τότε, πάντοτε καθ' ὕπνους, ἐπῆγαν μαζί εἰς μικρὰν ἀποθήκην ὅπου ἔθεταν κενὰς ἀποσκευὰς. Ἐκεῖ τῆς ἔδειξε μικρὰν βαλίτσα. —Νά! Ἐδῶ εἶνε... Ὅντως, τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐξυπνήσασα ἡ κ. Καλογεροπούλου, ἐπῆγε, πῦρε τὰς μετοχὰς καὶ διηγήθη τὸ γεγονός».

»Μία ἐξήγησις θὰ ἦτο ὅτι ἡ κ. Καλογεροπούλου εἶχε ἀντιληφθῆ τὴν τοποθέτησιν τῶν μετοχῶν καὶ ἡ μνήμη καθ' ὕπνους τῆς ἐπανέφερε κατὰ τρόπον συμβολικὸν τὸ πρᾶγμα. Ὅμως ἡ ἰδία τὸ ἀρνεῖται ἀπολύτως, τονίζουσα ὅτι δὲν ἔθετον ποτὲ ἄλ-

λο παρὰ κενὰς ἀποσκευὰς ἐκεῖ καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐνεπιστεύοντο τόσον μεγάλον ποσὸν εἰς ὅμοιον ἐπισφαλὲς μέρος».

Ἄξιον λόγου εἶναι ὅτι εἶχε πλείστας συναντήσεις μετὰ τοῦ συζύγου της ἐν ἐνυπνίῳ καθ' ὅς ὅταν «τοῦ ἀνέφερε τὸν θάνατόν του, ἐκεῖνος ἐξανίστατο διαμαρτυρούμενος ὅτι δὲν ἀπέθανε. — Μὰ μὴ μὲ στενοχωρεῖς... τῆς ἀπὴντα. Σοῦ λέγω πῶς δὲν ἀπέθανα... Ἡ ἐπιμονή του δὲ ἦτο τόση, ὥστε καὶ ἐκεῖνη ἠναγκάζετο νὰ τοῦ λέγῃ ὅτι δὲν ἀπέθανε».

Ἡ ἐρμηνεία τῶν ὄνειρων ποὺ λαμβάνουν χώραν κατὰ τὴν ἀμέσως μεταθανάτιον περίοδον εἶναι ἀπλῆ καὶ συνήθως πρόκειται δι' αἰθερικὴν συνάντησιν τῶν δύο ἀτόμων ὅταν τὸ αἰθέριον σῶμα τοῦ δέκτου ἐξέρχεται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὕπνου.

Θεωρεῖται συνήθως δυσχερεστάτη ἡ ἐρμηνεία τῶν προγνωστικῶν-προαγγελτικῶν ὄνειρων. Κατὰ τὴν ἄποψίν μας πρόκειται διὰ τὸ ἐξῆς: ἔχει παρατηρηθῆ ὅτι ὅταν εὐρίσκεται κάποιος ἐνσυνειδήτως εἰς τὸ αἰθερικὸν πεδίου διὰ τοῦ αἰθερικοῦ σώματος πολλάκις οὗτος δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸν παρόντα χρόνον ἀλλὰ εἰς κάποια στιγμή τοῦ μέλλοντος. Τὸ φαινόμενον αὐτὸ ἐρμηνεύεται ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς παραδόσεως διὰ τῆς ἀπόψεως ὅτι εἰς τοὺς αἰθερίους κόσμους ὑπάρχει τὸ «ταυτόχρονον» τοῦ χρόνου ὅστις κινεῖται ταχύτερον, ὅποτε ἐκεῖ εἶναι δυνατόν ὁ χρόνος νὰ εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ ἐδῶ εἴτε νὰ ἔχει ἤδη προχωρήσει. Πράγματι, ὅσοι κινοῦνται συνειδητῶς καθημερινῶς διὰ τοῦ αἰθερίου διηγοῦνται ὅτι τοῦτο συμβαίνει περίπου ἅπαξ ἐβδομαδιαίως καὶ αἱ σκηναὶ τῶν ὁποίων αὐτοὶ καθίστανται μάρτυρες — κατὰ κύριον λόγον ἄνευ ἰδιαίτερας σημασίας εἰκόνες τῆς καθημερινότητος— λαμβάνουν χώρας συνήθως μετὰ μερικὰς ἐβδομάδας. Γνωρίζομε ὅτι πλειστάκις, εἰς ἄτομα ποὺ δὲν ἔχουν συνείδησιν τῶν εἰς τὸ αἰθέριον κινήσεων των, τμήματα τῶν αἰθερικῶν περιπετειῶν ἐμφανίζονται ὡς ὄνειρα. Τοῦτο ἰδίως συμβαίνει ὅταν τὸ ὑποσυνειδήτων θέλει νὰ λάβῃ γνῶσιν ἢ συνείδησις σπουδαίου μελλοντικοῦ συμβάντος τὸ ὁποῖον ἀνίχνευσε εἰς τὸ αἰθέριον. Ὅθεν θεωροῦμε ὅτι τὰ ὄνειρα ταῦτα δὲν ὀδηγοῦν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λεγομένου «ἀφεύκτου εἴμαρμένου» ἀλλ' εἰς κάτι ἀπλούστερον ποὺ δὲν καταργεῖ τὴν ἐλευθερίαν τῆς βουλήσεως: εἰς τὴν ἰκανότητα ταξιδίου αἰθερικῶς εἰς τὸ μέλλον, ὅποτε ἀπλῶς βλέπομε σκηνὰς ποὺ τότε λαμβάνουν χώραν. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὸ ἀτελέσφορον τῶν πιθανῶν προσπαθειῶν ματαιώσεως τοῦ ὄνειρου. Παράδειγμα, μετὰ τῶν πολλῶν ποὺ ἀναφέρει ἡ Aniela Jaffé (ἀν. σ. 34):

«Ὀνειρεύθηκα ὅτι ὁ ἀδελφός μου εἶχε ἀφιχθῆ στὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ τῆς Ζυρίχης καὶ ἐγὼ εἶχα καθυστερήσει νὰ φθάσω διὰ νὰ τὸν προῦπαντήσω στὴς ἀπο-

βάθρες. Ὅταν αὐτὸς μὲ εἰδοποίησε ὅτι ἔρχεται, εἶπα “ὄχι, δὲν θὰ γίνῃ ὅπως στὸ ὄνειρο”. Ἐφθάσα μία ὥρα πρὶν στὸν σταθμὸ καὶ περιμένα. Κατόπιν ἐμφανίσθηκε μία εἰδοποίησι ὅτι τὸ τραῖνο εἶχε 40 λεπτὰ καθυστέρησι. Βγῆκα ἀπ’ τὸν σταθμὸ γιὰ λίγο, φροντίζοντας πάντοτε νὰ ἐπιστρέψω ἐγκαίρως, ὅμως ὅταν ἐπέστρεψα εἶδα ἐμπρὸς μου ἀκριβῶς τὴν σκηνὴ τοῦ ὁνείρου! Τὸ τραῖνο εἶχε καθυστερήσει μόνον 20 λεπτά»!

Ἐμφάνις ἀνθρωπίνης μορφῆς - Apparition (συνήθως τοῦ θνήσκοντος-τεθνεῶτος)



Ἡ ἐμπειρία Ἐμφάνισης —Apparition— σημαίνει τὴν ἀντίληψιν τῆς παρουσίας ἐνὸς προσωπικοῦ ὄντος τοῦ ὁποίου τὸ φυσικὸν σῶμα εἶναι ἐκτὸς τοῦ πεδίου τῶν αἰσθήσεων τοῦ δέκτου καὶ ἐφ’ ὅσον αὐτὸς εὐρίσκεται ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἐγρηγόρσεως καὶ ὁμαλῆς λειτουργίας τῆς νοήσεως. Συνήθως ἐννοοῦμε τὴν ὀπτικὴν ἀντίληψιν, διὸ καὶ ἐδῶ διαχωρίζομε, ἀφ’ ἐνὸς τὴν ἀκουστικὴν καὶ ἀπτικὴν ἀντίληψιν, μορφὰς τὰς ὁποίας ἤδη ἀνεφέραμε εἰς τὰ φαινόμενα τύπου Poltergeist καὶ ἀφ’ ἑτέρου τὴν ψυχοπαθητικὴν-ὑποβλητικὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπάρχει μόνον τὸ αἶσθημα τῆς παρουσίας καὶ διαισθητικὴ ἀντίληψις περὶ ποίας παρουσίας πρόκειται. Τὰς Ἐμφάνισεις διακρίνομε εἰς ἀνθρώπων καὶ ζῴων ἀφ’ ἐνὸς καὶ εἰς ζώντων καὶ τεθνεῶτων ἀφ’ ἑτέρου. Ἐν προκειμένῳ θὰ ἐξετάσωμε τὴν ἐμφάνισιν ἐτοιμοθανάτου ἢ τεθνεῶτος ἥτις διακρίνεται εἰς προθανάτιον, ἐπιθανάτιον ἢ μεταθανάτιον.

Ἐχομε ἤδη περιγράψει τὰς διαφόρους παραμέτρους τοῦ φαινομένου Apparition εἰς τὸ εἰσαγωγικὸν κείμενον ἐπὶ τῶν ψυχικῶν φαινομένων (τεῦχος 7) καὶ δὲν θὰ ἐπανέλθωμε ἐδῶ ἐπ’ αὐτῶν. Ἀπλῶς θὰ ὑπενθυμίσωμε ὅτι μορφολογικῶς διακρίνομε δύο κυρίας μορφάς: (α) τὴν φασματικὴν, καθ’ ἣν ἡ ἐμφάνις κέκτηται ἐξωπραγματικὰ χαρακτηριστικά, δηλαδὴ εἴτε εἶναι ἀτελής ἢ μερικὴ, εἴτε εἶναι γενικῶς διάφορος τῆς γνωστῆς ἐμφάνισης τοῦ τεθνεῶτος, οὔσα, ἐπὶ παραδείγματι, λαμπρὰ ἢ ἀκτινοβόλος ἢ νεωτέρας ἡλικίας κ. ο. κ. καὶ (β) τὴν ζῶσαν, ὅπου δὲν ὑπάρχει διαφορὰ ἀπὸ συνήθη ζῶντα ἄνθρωπο.

Α΄. Ἐπιθανατίως

Τὰ φαινόμενα ἐπιθανατίου ἐμφανίσεως τοῦ φάσματος τοῦ θνήσκοντος-τεθνεῶτος εἶναι τὸ συχνότερον, μετὰ τὸ Poltergeist τοῦ θανάτου, ψυχικὸν φαινόμενον περιθανατίως.

Κατὰ τὰς ἐπιθανατίους ἐμφανίσεις διακρίνομε δύο μορφάς· τὴν ἀναπαραστατικὴν, καθ' ἣν ὁ τεθνεὼς ἐμφανίζεται ὡς εἶναι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀπλῆν ἀνακοινωτικὴν (*mourants qui sont venue dire "Je suis mort"*).

Ἡ ἀνακοινωτικὴ μορφή εἶναι συνηθεστάτη. Γνωστὸν παράδειγμα (*Annales des Sciences psychiques*, 1894, p. 11) ἀποτελεῖ ἡ περίπτωση τοῦ ναυάρχου Peyron, προέδρου τῆς Γερουσίας, ὅστις ἀποβίωσας ἐν Παρισίοις τὴν 9ην Ἰανουαρίου 1892 ἐνεφανίσθη κεχωρισμένως εἰς δύο παλαιούς φίλους καὶ συμπολεμιστάς του εἰς Τουλῶνα. Περιγράφει ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν:

«Ἐξύπνησα ἀπὸ κάποιον ὁ ὁποῖος μὲ κινουῖσε διὰ τὰ ξυπνήσω καὶ εἶδα τὸν ναύαρχον ὄρθιον, πλησίον τῆς κλίνης, μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν του στάσι μὲ τὰ χέρια στὶς τσέπες. Ἦρθε κοντά μου, μὲ ἄγγιξε καὶ εἶπε "Adieu Pierre, je viens vous dire adieu". Σηκώθηκα καὶ ἀναψα τὸ φῶς, ἡ ὥρα ἦτο 11π ἐσπερινή. Τότε ἡ ὄπτασις ἐξηφανίσθη. Ἀργότερα κατώρθωσα νὰ κοιμηθῶ καὶ πάλι καὶ ἐπανελήφθη ἡ ἰδία σκηνή: ὁ ναύαρχος μὲ ἐξύπνησε καὶ πάλι καὶ μοῦ εἶπε πάλι "ἀντίο", μόνον ποὺ τώρα ἡ ὄπτασις ἐτυλίχθη ταχέως σ' ἓνα νέφος καὶ τὸ σῶμα διελύθη ὡς ἀτμός». Ὁμοίως ὁ ἕτερος τῶν φίλων τοῦ ναυάρχου εἶχε παρομοίαν ἐπίσκεψιν τὴν ἰδίαν νύκτα καὶ ὁ ναύαρχος τοῦ εἶπε "Mon cher George, le moment est venue de vous quitter, il faut en passer par là, adieu"».

Εἰς τὴν τυπικὴν μορφήν τῆς ἔχομε ἀπλῶς ἐμφάνισιν τοῦ τεθνεῶτος μὲ τὴν συνήθη μορφήν του. Εἰς τὴν ἐξῆς περίπτωσιν τοῦτο συνδυάζεται μὲ ἠχητικὸν Poltergeist. Ὁ Γ. Καλογερέας (ἐξάδελφος τοῦ γνωστοῦ ἐρευνητοῦ) διαμένων εἰς Σικάγον διηγήθη ὅτι (Καλογερέας, σ. 223):

«Μία νύκτα ἤκουσαν κτύπους στὴν ἐξώθυρα καὶ ἡ σύζυγός του ἐσηκώθη νὰ ἰδῆ ποιοὺς εἶναι. Ὄταν ἀνοιξε τὴν πόρτα, εἶδε τὸν μικρότερον γιὸν τοῦ Τζὼν μὲ τὴν στολήν του. Ἦτο φοιτητὴς τῆς ἰατρικῆς καὶ ἐπιστρατευμένος ὑπηρετοῦσε στὴν Ὀκινάβα ὡς τραυματιοφορέας. Ἔκανε νὰ τὸν ἀγκαλιάσῃ λέγουσα: "Γιαννάκη μου, πῶς αὐτό;", ἀλλὰ ἀγκάλιασε τὸν ἀέρα. Τὸ φάσμα εἶχε διαλυθῆ. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ὡς ἐξηκριβώθη ἐκ τῶν ὑστέρων, εἶχε φονευθῆ... Ἄς σημειωθῆ ὅτι οἱ γονεῖς του δὲν ἀνησυχοῦσαν διόλου γι' αὐτὸν καθὼς δὲν ἦτο στὴν πρώτη γραμμὴ. Ἀντιθέτως ἀνησυχοῦσαν σοβαρῶς διὰ τοὺς δύο μεγαλύτερους ἀδελφούς του, ποὺ ὑπηρετοῦσαν στὴν ἀεροπορία».

Ἐτέρα γνωστὴ ἐπιθανάτιος περίπτωσις ἀναπαραστατικὴ-ἀνακοινωτικὴ (C. Flammarion, *La mort et son mystère* II, p. 180):

«Τὴν 17ην Μαρτίου 1863 ἐν Παρισίοις ἡ βαρὼνη de Boislève παρέθετε γεῦμα εἰς πολλὰ πρόσωπα, μεταξὺ τῶν ὁποίων κατηριθμοῦντο ὁ στρατηγὸς Fleury, ὁ κ. Devrenne πρόεδρος τοῦ Ἀκυρωτικοῦ Δικαστηρίου, ὁ κ. Delesvaux πρόεδρος τοῦ Πρωτοδικείου κ.ἄ. Διαρκοῦντος τοῦ γεύματος ἐγένετο κυρίως ὁμιλία περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Μεξικοῦ, ἣτις εἶχεν ἀρχίσει πρὸ ἐνὸς ἔτους. Ὁ υἱὸς τῆς βαρῶνης, Ὀνορέ, ὑπολογαγὸς τοῦ ἵππικοῦ, ἀνῆκεν εἰς τὸ ἐκστρατευτικὸν σῶμα καὶ ἡ μήτηρ του δὲν παρέλειπε νὰ ἐρωτήσῃ τὸν στρατηγὸν Fleury ἐὰν ἡ Κυβέρνησις εἶχε νεωτέρας εἰδήσεις. Δὲν ὑπῆρχον εἰδήσεις, ἄρα καλαὶ εἰδήσεις. Τὸ γεῦμα ἐτελείωσε μὲ εὐθυμίαν. Οἱ συνδαιτημόνες παρέμειναν εἰς τὴν τράπεζαν μέχρι τῆς ἐνάτης. Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ βαρὼνη ἠγέρθη καὶ μετέβη μόνη εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπως φροντίσῃ νὰ προσφερθῇ ὁ καφές, μόλις ὅμως εἰσῆλθε φοβερὰ κραυγὴ ἐτρόμαξε τοὺς προσκεκλημένους. Ἐτρεξαν καὶ εὗρον τὴν βαρῶνην λιπόθυμον καὶ ἐξηπλωμένην ἐπὶ τοῦ τάπητος. Ὅταν συνῆλθε διηγήθη πρὸς αὐτοὺς τὸ ἀκόλουθον συνταρακτικὸν περιστατικόν.

»Μόλις διῆλθε διὰ τῆς θύρας τῆς αἰθούσης διέκρινεν εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν αὐτῆς τὸν υἱὸν τῆς ὄρθιον, ἀλλ' ἄσπλον καὶ ἄνευ πηλικίου. Τὸ πρόσωπον τοῦ ἀξιωματικοῦ εἶχε φασματικὴν ὠχρότητα καὶ ἀπὸ τὸν ἀριστερὸν αὐτοῦ ὀφθαλμὸν, μεταβληθέντα εἰς τραῦμα, ἔτρεχεν αἷμα ἐπὶ τῆς παρεϊᾶς αὐτοῦ καὶ τοῦ περιλαιμίου.

»Ὁ τρόμος τῆς ἀτυχοῦς γυναικὸς ἦτο ἀπερίγραπτος. Ἐσπευσαν νὰ τὴν καθισχάσουν... καὶ ὁ διαπρεπὴς ἰατρὸς Nélaton διώρισε καταπραῦντικά...

»...μετὰ πάροδον μιᾶς ἐβδομάδος ἐγένετο γνωστὸν ὅτι τὴν 17ην Μαρτίου 1863 κατὰ τὴν ἔφοδον τῆς Πουέμπλα, καθ' ὥραν 2.50 μ. μ. ὁ Ὀνορέ ντὲ Μπουασλεβ ἐφονεύθη ἀκαριαίως ὑπὸ σφαίρας ἣτις εἰσῆλθε διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ καὶ διέτρησε τὸ κρανίον. Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς διαφορᾶς τοῦ μεσημβρινοῦ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του ἀντεστοίχει ἀκριβῶς πρὸς τὴν στιγμὴν τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ ἐν τῇ αἰθούσῃ...

Ὁ ἰατρὸς Nélaton ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν ἔκθεσιν τοῦ συμβάντος τὴν ὁποίαν εἶχε συντάξει ἰδιοχείρως ὁ πρόεδρος Devrenne...».

Ἐμφάνισις φασμάτων ἀποθανόντων ἐν πολέμῳ, ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ἡ ἀντίθετος περίπτωσις (Καλογερέας, σ. 219)!

«Ὁ γνωστὸς ἡρώϊκὸς πολεμιστὴς καὶ πολιτευτὴς Παντ. Καρασεβδᾶς, ὅπως ἦτο ἀπορροφημένος μέσα στὸ πανδαιμόνιο τῆς μάχης τοῦ Σκρᾶ (18/5/1918) εἶδε αἴφνης τὴν νέα πού συνεδέετο δι' ἀρραβῶνος, ἡ ὁποία εἰς ἐρώτησίν του, πῶς βρέ-

θηκε ἐκεῖ σὲ τόσο ἐπικίνδυνο μέρος, τοῦ ἀπίντησε. — Ἐγὼ φεύγω γιὰ πάντα. Σὲ σένα ὅλα θὰ πᾶνε καλά. Ὁρμησε νὰ τὴν πιάσει, ἀλλ' αὕτη διελύθη σὰν σύννεφο. Πράγματι, σὲ 2 ἡμέρες ἐπληροφορήθη τὸν θάνατό της...».

Ἡ ἐρμηνεία τῶν ἐπιθανατίων ἐμφανίσεων τῶν ἄρτι ἀποβιωσάντων δὲν παρουσιάζει δυσχερείας καθὼς εἶναι φανερόν ὅτι κατὰ τὸ πλεῖστον τῶν περιπτώσεων ὁ τεθνεὼς διὰ τοῦ αἰθερίου σώματός του ἐπισκέπτεται τοὺς προσφιλεῖς του διὰ νὰ τοὺς ἀποχαιρετήσῃ.

Βεβαίως, ὑπάρχουν καὶ συνθετώτεραι περιπτώσεις, διὰ παράδειγμα: Ἐμφάνισις συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ συμβάντος τοῦ νεκροῦ ποὺ παραλαμβάνει τοὺς ἀποθνήσκοντας καὶ ἀναφορὰν εἰς προαγγελτικὴν ἐμφάνισιν τεθνεῶτος εἰς θνήσκοντα (Jaffé ἀν. σελ. 47):

«Ἡμουν συνεχῶς μὲ τὴν μητέρα μου στὸ νοσοκομεῖον, ὅμως ἓνα βράδυ ποὺ ἡ νοσοκόμος μὲ διεβεβαίωσε ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἄμεσος κίνδυνος πῆγα στὸ σπίτι. Ἐγέρθηκα ἐνωρὶς τὸ πρωῖ, καθὼς μὲ εἶχε καταλάβει ἓνα περίεργο αἴσθημα ἀνψυχίας. Ἐτοιμάσθηκα, μὰ ἦτο πολὺ ἐνωρὶς γιὰ νὰ φύγω γιὰ τὸ πρῶτο δρομολόγιο τοῦ τραίνου καὶ ἔτσι ἐνῶ τὸ ὥρολόγιο τῆς ἀπέναντι ἐκκλησίας κτυποῦσε ἕξι περιμένα νὰ περάσῃ ἡ ὥρα κοιτάζοντας ἀπὸ τὸ παράθυρο. Ξαφνικὰ εἶδα στὸ δρόμο ἓνα ζευγάρι, ἓναν ἄνδρα καὶ μία γυναῖκα νὰ προχωροῦν ἀργὰ πρὸς τὸ σπίτι μας. Ἡ γυναῖκα ἦτο μικροκαμωμένη σὰν τὴν μητέρα μου καὶ φοροῦσε ἓνα παλαιομοδίτικο ψάθινο καπέλλο. Στὸ δεξιὸ χέρι εἶχε μιὰ τσάντα ἐνῶ ὁ ἄνδρας τὴν κρατοῦσε ἀπ' τὸ ἀριστερὸ σὰν νὰ τὴν ὀδηγοῦσε. Δὲν μποροῦσα ν' ἀναγνωρίσω τὸν ἄνδρα, ὅμως καθὼς πλησίαζαν εἶδα ὅτι ἦτο ἡ μητέρα μου ποὺ φοροῦσε τὸ ψάθινο καπέλλο ποὺ ἄρρεσε στὸν πατέρα. Αὐτὴ κοίταξε ἐπάνω, μὲ εἶδε καὶ μὲ χαιρέτισε σηκώνοντας τὸ χέρι. Αἰφνιδίως τὸ ζευγάρι ἐξηφανίσθη.

— Θὰ ἀλλάξω ἐνδυμασία καὶ θὰ φύγω μὲ τὸ ἐπόμενο τραῖνο· ἡ μητέρα ἀπεβίωσε, εἶπα στὸν σύζυγό μου. Μετὰ ἀπὸ λίγο κτύπησε τὸ τηλέφωνο, ἡ μητέρα μου εἶχε ἀποβιώσει ἀκριβῶς στὶς ἕξι... Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀσθενείας της αὐτὴ μοῦ ἔλεγε: — Ὅποτε κλείνω τὰ μάτια μου πάντοτε βλέπω τὸν πατέρα. Μοῦ δίδει τὸ χέρι καὶ μοῦ λέγει: “Ἐλα τώρα, θὰ πᾶμε μαζύ...” Ὅμως εἶναι ἀκόμη πολὺ μακριά... Δὲν μπορῶ νὰ τὸν φθάσω... Ὅμως, τὴν τελευταία ἡμέρα ἔτεινε τὸ χέρι της σὲ κάτι ποὺ οὐδεὶς ἄλλος ἔβλεπε καὶ ψιθύριζε: — Σύντομα θὰ μπορέσω νὰ φθάσω...».

Β'. Μεταθανάτως

Αἱ μεταθανάτιοι ἐμφανίσεις εἶναι, ἐπίσης, συχνόταται. Τόμοι ὀλόκληροι καλῶς ἐλεγχθεισῶν περιπτώσεων ὑπάρχουν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῶν διαφόρων ἐταιρειῶν ψυχικῶν ἐρευνῶν. Ἐδῶ δραττόμεθα τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἀναφέρωμε ὅτι πλέον ἡ

μελέτη μυριάδων περιπτώσεων όλων τῶν ψυχικῶν φαινομένων ἔχει ὀδηγήσει εἰς τὴν δημιουργίαν προτύπων τῶν φαινομένων τούτων. Ἀποτέλεσμα αὐτῶν τῶν ἐργασιῶν εἶναι ὅτι πλέον μανθάνοντες μίαν περίπτωσιν εἶναι τελείως περιττὴ ἢ ἐξακρίβωσις τοῦ πραγματικοῦ τοῦ συμβάντος καθὼς ἡ ἀναφορὰ οἴουδῆποτε φανταστικοῦ στοιχείου γίνεται ἀμέσως ἀντιληπτὴ ὡς παρεκκλισις ἐκ τοῦ προτύπου. «Ἐντύπωσιν προκαλεῖ εἰς τὸν μελετητὴν — παρατηρεῖ ἡ Aniela Jaffé (ἀν. σελ. 56)— ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ὠρισμένων καὶ συγκεκριμένων λεπτομερειῶν ποὺ ἐμφανίζονται αἱ αὐταὶ στερεοτύπως εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων».

Ὅθεν ὁ διαχωρισμὸς ἀπὸ παθολογικῆς φύσεως παραισθήσεις, ὄνειροφαντασίας ἢ χαλκευμένα ψεύδη εἶναι εὐκόλος καὶ προφανής. Ἀσφαλῶς, ἐδῶ πρέπει νὰ τονισθῇ καὶ πάλι ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρ τῶν ἐμπειριῶν τούτων αἵτινες οὐδέποτε συγχέονται ὑπὸ τοῦ δέκτου μεθ' οἴωνδῆποτε ἄλλων ἐμπειριῶν. Ὅμοίως ὁ δέκτης προσλαμβάνει τὰς ἐμπειρίας αὐτὰς ὡς κατὰ κάποιον τρόπο ἱερὰς καὶ διατηρεῖ τὴν ἀνάμνησιν τῶν ἀνόθευτον: οὐδέποτε παρετηρήθη ἀκόμη καὶ εἰς περιπτώσεις συλλεγείσας δι' ἀγγελίας εἰς ἐφημερίδας περιγραφῆ ψευδοῦς περιπτώσεως ἢ εἰσαγωγῆ φανταστικῶν λεπτομερειῶν. Ἀντιθέτως — ἀναφερόμενοι εἰδικῶς εἰς τὰς μεταθανάτιους ἐπικοινωνίας τῶν τεθνεώτων— “σοκάρει” ἢ ἔλλειψις “πνευματικῶν” στοιχείων.

Ἔχομε τὴν ἀσαφῆ ἀντίληψιν, τὴν δημιουργηθεῖσα ἀπὸ τὴν σαθρὴν προσπάθεια “χριστιανοποιήσεως” τῶν ψυχικῶν φαινομένων ὅτι ὁ νεκρὸς μεταβαίνει εἰς “οὐράνιον τόπον” καὶ μᾶς εἶναι δύσκολον ν' ἀσπασθοῦμε τὴν παραδοσιακὴν, κλασικὴν ἀλλὰ καὶ λαϊκὴν-φολκλορικὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ τεθνεὼς συνήθως κατὰ τὸ 40ήμερον εὐρίσκεται πλησίον μας καὶ σκέπτεται ἀκριβῶς ὅπως ἐσκέπτετο προθανάτιως. Οἱ τεθνεῶτες συχνάκις ἐπιθυμοῦν νὰ ἐπικοινωνήσουν διὰ νὰ μᾶς εἰποῦν κάτι ποῦ δι' αὐτοὺς ἔχει ἐνδιαφέρον, μίαν παράλειψιν ἢ μίαν τελευταίαν ἐπιθυμίαν. Μᾶς ξενίζει ἢ κοινοτοπία τῶν ἐπικοινωνιῶν, τὸ ὅτι ἡ συχνότερον ἀναφερομένη περίπτωσις ἀφορᾷ εἰς οἰκονομικὰ θέματα —εἰς τὰ ὁποῖα φαίνεται ὅτι ἔχουν ἰδιαιτέρα εὐαισθησία οἱ τεθνεῶτες. Ἀπισμοῦμε ὅτι ὁ τεθνεὼς εὐρίσκεται ἐδῶ, παρακολουθεῖ τὰ συμβαίοντα καὶ ὑφίσταται διαρκῶς τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν, τῶν σκέψεων καὶ τῶν συζητήσεων τῶν οἰκείων του. Ἐδῶ προβάλλει ἀνάγλυφος ἢ καταστρεπτικὴ ἐπίδρασις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῶν σαφῶς παραλόγων δογμάτων —ποῦ οὐδεὶς λογικὸς ἄνθρωπος θὰ ἐπίστευε ἐὰν δὲν τὸν ὑπεχρέωνε πρὸς τοῦτο ἡ κρατικὴ βία— περὶ τοῦ ὅτι ὁ τεθνεὼς «κοιμᾶται» καὶ περιμένει τὴν «ἀνάστασιν σωμάτων ὁμοίων κατ' ὄψιν καὶ καθ' ὕλην»! Ἡ ἀντίληψις αὕτη ἀφήνει τὸν ἄνθρωπον ἄνευ στοιχειώδους παιδείας θανάτου μὲ ἀποτέλεσμα οἱ ζῶντες νὰ μὴ βοηθοῦν τὸν

τεθνεῶτα νὰ προχωρήσῃ! Συνήθως δὲν ὑπάρχει ἡ ὀρθὴ στάσις ἔναντι τοῦ τεθνεῶτος ἢ ὅποια συνίσταται ἐν συνόψει εἰς τὸ μῖνυμα ὅτι τὸν σκεπτόμεθα, ἢ ἀνάμνησις τοῦ θὰ παραμείνῃ προσφιλῆς καὶ ἀνεξίτηλος, ἀλλὰ τὰ πρακτικὰ θέματα τοῦ βίου θὰ κυλίσουν καλῶς καὶ ἄνευ τῆς παρουσίας του —θὰ τὰ “καταφέρομε” καὶ χωρὶς αὐτόν— καὶ ὅτι αὐτὸς πλέον πρέπει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχήν του εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ ταξιδίου του. Ἀντιθέτως, οἱ οἰκεῖοι μὴ γνωρίζοντες ὅτι ὁ τεθνεὼς τοὺς παρακολουθεῖ —ἀλλὰ νομίζοντες ὅτι «κοιμᾶται στὸ κοιμητήριον»— ἐπιδίδονται εἴτε εἰς οικονομικοὺς διαπληκτισμοὺς καὶ εἰς ἀκαίρους ἀποτιμήσεις τοῦ βίου του, εἴτε εἰς ὑπερβολικὰς ἐκφράσεις πένθους —ἐκκρεμὲς ποὺ κινεῖται ἀπὸ τῆς συζύγου ποὺ ἐκάκιζε τὸν τεθνεῶτα ἐπειδὴ ἦτο ἀμελῆς περὶ τὰ οικονομικὰ ἕως αὐτῆς ποὺ ὀλοφύρεται ὅτι «θέλει νὰ πεθάνῃ»— ἀναγκάζουν τὸν τεθνεῶτα νὰ γίνεταί πρόσγαιον πνεῦμα-βρυκόλαξ διὰ νὰ παρηγορήσῃ αὐτὸς τὴν οἰκογένειάν του! Δὲν εἶναι τυχαῖον ὅτι πρόσφατος ἀμερικανικὴ ἔρευνα (The ADC project) ἐπὶ τῶν μεταθανάτιων ἐπικοινωνιῶν ἔδειξε — ἐπὶ 3.300 καταγεγραμμένων περιπτώσεων— ὅτι τὰ συνηθέστερα μνύματα ποὺ στέλνει ὁ τεθνεὼς εἶναι: I'm okay... I'll always be there for you... Don't grieve for me... Don't worry about me... Go on with your life... **Please let me go...**

Ὁ Χριστιανισμὸς στέκει ἐμπόδιον εἰς τὴν κατανόησιν τῶν πνευματικῶν ἀληθειῶν, πιστεύομε ὅτι ἤδη κάμνει κατάχρησιν τῆς ἀνοχῆς τῶν ἀνθρωπίνων συνειδήσεων! Ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων ἐρευνητῶν τῶν ψυχικῶν φαινομένων, ὁ γνωστὸς ἰατρὸς καὶ συγγραφεὺς Sir Arthur Conan Doyle ἤδη τῷ 1918 ἀπεφαίνετο ὅτι: Ὁ Χριστιανισμὸς πάντοτε ἦτο ἐμπόδιο στὴν ἀνάπτυξιν τῆς πνευματικότητος... τὰ δόγματά του προσβάλλουν τόσον τὴν Λογικὴν μας ὅσον καὶ τὸ αἶσθημα Δικαιοσύνης... ἐκφράσεις ὅπως «προπατορικὸν ἀμάρτημα», «σωτηρία» ἢ ὅτι ἀπαιτεῖται νὰ χυθῆ αἷμα «εἰς ἄφεςιν ἀμαρτιῶν» μᾶς θίγουν! Μᾶς ὁμιλοῦν συνεχῶς διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ! Ἄς μᾶς συγχωροῦν ἀλλὰ τὸ πιὸ συνηθισμένο πρᾶγμα στὴν ἱστορίαν εἶναι οἱ ἄνθρωποι νὰ θυσιάζονται διὰ τὰς ιδέας των! Τὴν στιγμὴν ποὺ γράφονται αὐταὶ αἱ γραμμαὶ καθημερινῶς χιλιάδες νέοι, τὸ ἄνθος τοῦ βρετανικοῦ ἔθνους, φονεύεται, ὀδεύοντες συνειδητῶς πρὸ τὸν θάνατον, εἰς τὸ δυτικὸν μέτωπον...

...«Christianity must change or perish»!

Ὁ ἴδιος αὐτὸς ὁ μέγας ἐρευνητὴς ἀπαντᾷ εἰς ὅλους αὐτοὺς οἱ ὅποιοι φοβούμενοι τὰς ἐπιπτώσεις ἀπὸ τὴν ἀποσκίρτησίν των ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸν —καθὼς ἢ ὀργὴ τῆς Ἐκκλησίας θὰ τοὺς καταστρέψῃ τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ κοινωνικὴν σταδιοδρομίαν— λέγουν ὅτι ἡ ψυχικὴ ἔρευνα καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια εἶναι διάφορα τῆς θρησκείας:

«Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ψυχικῶν ἐρευνῶν, τὰ συμπεράσματα εἰς τὰ ὅποια κατα-
λήγομε, τὰ πορίσματα τὰ ὅποια μᾶς διδάσκουν τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν τῆς ψυχῆς
καὶ τὴν φύσιν αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ τίνι τρόπῳ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν νῦν ζωὴν μας, ἐὰν
εἶναι διάφορα ἀπὸ τὴν θρησκεία, τότε ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἀντιλαμβά-
νομε αὐτὴ τὴν διαφορὰ! Δι' ἐμέ, αὐτὸ ΕἶΝΑΙ θρησκεία —καὶ μάλιστα ὁ ἐσώτερος
πυρὴν της...

To me *it is* religion —the very essence of it»!

Θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι πολλαὶ ἀπὸ τὰς στερεοτύπως ἐπαναλαμβανομένας
περιγραφὰς παραπέμπουν εἰς τὰ ψυχολογικὰ ἀρχέτυπα διαθέτουσαι ψυχικῶς
διαφωτιστικὴ σημασία.

Μία συνηθεστάτη περιγραφὴ εἶναι τὸ **φωτεινὸν ἢ ἀκτινοβόλον φάσμα**. Τοῦτο
ἐμφανίζεται ἐπίσης ὡς λαμπρῶς μεταμορφωμένον, ὡς ἐκπάγλου ὑπερφυσικῆς
ὠραιότητος. Παράδειγμα (Jaffé, ἀν. σελ. 57):

«Ἦτο βράδυ... αἰφνιδίως ἄκουσα τὴν ἐξώθυρα ν' ἀνοίγει καὶ ἐλαφρὰ βήματα
ποῦ συνωδεύοντο ἀπὸ ἓνα περίεργον θόρυβο ρυθμικοῦ κτυπήματος —καθὼς ἤμουν
μόνη στὸ σπῆτι ἐτρόμαξα... Κατόπιν συνέβη ἓνα θαῦμα: Ὁ ἀγαπητός μου πατέρας
ἦλθε πλυσίον μου, ἀκτινοβόλος καὶ ἀξιοθαύμαστος ὡς χρυσοὺς καὶ διάφανος ὡς
ὀμίχλη. Μὲ κοίταξε μὲ ἀγάπη, ὅπως ἔκανε ὅταν ζοῦσε, καὶ χαμογέλασε. Μὲ ἐκυρ-
ευσε ἓνα αἶσθημα ἀγαλλιάσεως καὶ εὐδαιμονίας... ποτὲ δὲν αἰσθάνθηκα τόσο
εὐτυχής... Κατόπιν ἔφυγε...».

Ὅμοιος, περιγράφει μία κυρία (Jaffé, ἀν. σελ. 57):

«Ἦμουν στὴν Ἀγγλία ὅταν αἰφνιδίως μία ἐσπέρα ἐμφανίσθηκε ἐμπρὸς μου ἢ
γιαγιά μου. Ἦτο ἀκριβῶς ὅπως τὴν ἤξερα, ἀλλὰ διαφανῆς καὶ ἀκτινοβόλος ὡς ὁ
ἥλιος, τὸ χαμόγελό της ἦτο λαμπρὸν καὶ τὸ βλέμμα της διαπεραστικόν. Ἔτεινε τὸ
χέρι της πρὸς ἐμέ καὶ μοῦ εἶπε μὲ καθαρὰ φωνή: —Πρέπει νὰ σὲ ἀποχαιρετήσω σή-
μερα τὸ βράδυ... Τοῦτο τὸ φάσμα ἢ ὄραμα ἦτο καθαρὸν καὶ παραστατικόν, τὸσον
ὑψιπέτες καὶ ὠραῖον ὥστε ἡ ἀναμνησίς του εἶναι πάντοτε ζῶσα εἰς τὴν μνήμην
μου... Ἀντελήφθην ὅτι δὲν θὰ ἐπανέβλεπα πλέον τὴν γιαγιά μου στὴν γῆ... Πράγ-
ματι, ἓνα τηλεγράφημα ἀπὸ τὴν Ἑλβετίαν μὲ εἰδοποίησε ὅτι εἶχε ἀποβιώσει...».

Ἐπάρχουν περιπτώσεις ποῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διακριθῇ ἐὰν τὸ φῶς ἐκπέ-
μπεται ἐκ τοῦ φάσματος ἢ τὸ φάσμα φωτίζεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὅμως εἰς ἄλλας τὸ φῶς
εἶναι ἐμφανῶς διάφορον τοῦ φάσματος. Ἴδου μία τοιαύτη περίπτωσις ὑπαγομένη
ἐν σχέσει πρὸς τὸ περιεχόμενον της εἰς τὴν συνήθη ὁμάδα τῶν **προειδοποιητι-
κῶν** ἐμφανίσεων (Jaffé, ἀν. σελ. 59):

«Μία νύκτα ἐξύπνησα ἀπὸ ἓνα ἀνεξήγητο φῶς ποὺ εἶχε πλημμυρίσει τὸ δωμάτιο καὶ τότε εἶδα τὸν πατέρα μου νὰ στέκει πλησίον τῆς κλίνης μου. — Ἦλθα διὰ νὰ σὲ προειδοποιήσω. Ὑπάρχει κίνδυνος δι' ἐσὲ ἀπὸ τὰ συμβαίοντα ἐκεῖ ποὺ ἐργάζεσαι... Πράγματι, ἄφησα ἐκείνη τὴν θέσι ἐνῶ λίγο ἀργότερα ἀπεδείχθη ὅτι στὴν ἔταιρεία ἐκείνη ἐγίνοντο διάφοροι παρανομιαί...».

Παρομοίως (Jaffé, ἀν. σελ. 63):

«Ἦτο 9.40 τὸ πρωῖ καὶ κτενιζόμενον στὸν καθρέπτη ὅταν αἰφνιδίως τὸ δωμάτιο γέμισε ἀπὸ ἓνα πολὺ περιέργο φῶς ποὺ δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω καλῶς. Αἰσθάνθηκα μία πνοὴ ἀέρος στοὺς ὤμους καὶ ἓναν ἀσθενῆ ἦχο, σὰν πτερύγισμα. Κοίταξα στὸν καθρέπτη καὶ εἶδα τὴν μητέρα μου νὰ στέκεται πίσω ἀπ' τὸ κάθισμα. Ἦτο πανέμορφη καὶ λαμπερή, ὁ πιὸ ὁμορφος ἄγγελος ποὺ μπορεῖτε νὰ φαντασθεῖτε. Ἐμεινε ἐκεῖ πάνω ἀπὸ 30 δευτερόλεπτα. — Μητέρα, ἐφώνησα καὶ κινήθηκα πρὸς αὐτήν... ὅμως αὐτὴ καὶ τὸ φῶς ἐξηφανίσθησαν. Ἡ ἐμπειρία ἦτο συγκλονιστικὴ, ἔτρεμα γιὰ πάνω ἀπὸ μία ὥρα... Ἐμαθα ὅτι ἀπεβίωσε περὶ τὴν 1η μεσημβρινῆ τῆς ἰδίας ἡμέρας...».

Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειωθῆ καὶ πάλιν ὅτι, ὡς προελέχθη, αἱ δισδιάστατοι εἰκόνας-πορτραῖτα τοῦ πομποῦ αἱ σχηματιζόμενα ἐπὶ λείων καὶ στιλπνῶν ἐπιφανειῶν ὡς ἐπὶ κατόπτρων ἢ ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν ἐπίπλων. Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ἡ ἀπαιτούμενη ἐκτοπλασματικὴ ἐνέργεια διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς τοιαύτης εἰκόνας δὲν εἶναι παρὰ μικρὸν κλάσμα τῆς ἀπαιτουμένης διὰ τὴν δημιουργίαν τρισδιαστάτου εἰδώλου.

Ὑπάρχουν, βεβαίως, περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας **ἐμφανίζεται μόνον τὸ φῶς**. Ἰδού μία περίπτωσις ἡ ὁποία ὑπάγεται, ἀκριβολογοῦντες, εἰς τὴν ψυχοπαθητικὴν-ὑποβλητικὴν κατηγορίαν (Jaffé, ἀν. σελ. 57):

«Ἐξύπνησα, στὶς τρεῖς τὸ πρωῖ, ἀπὸ ἓνα φῶς ἰσχυρότερο κι ἀπ' τὸν ἥλιο ποὺ εἶχε γεμίσει τὸ δωμάτιο... Ἦτο τόσο λαμπρὸ ποὺ δὲν μπορούσα νὰ τὸ κοιτάξω... Αὐτὸ παρέμεινε ἐπὶ ἓνα σχετικῶς μεγάλο χρονικὸ διάστημα... αἰφνιδίως σκέφθηκα τὴν γυναίκα ποὺ μὲ εἶχε μεγαλώσει σὰν νὰ ἦτο μητέρα μου... Τὸ πρωῖ μου ἐπιλεφώνησαν ὅτι εἶχε ἀποβιώσει ἀκριβῶς τὴν ὥρα ποὺ εἶδα τὸ φῶς...».

Εἰς ἄλλας περιπτώσεις ἔχομε **ἀνωνύμους καθαυτὸ φωτεινὰς ὀντότητας** (Jaffé, ἀν. σελ. 64):

«...αἰσθανόμενον πολὺ ἄσχημα... εἶχα παραλύσει... “τώρα θὰ πεθάνω” σκέφθηκα... δὲν μπορούσα νὰ φωνάξω βοήθεια... Κατόπιν ἄνοιξε ἡ θύρα, “κάποιος ἔρχεται νὰ μὲ δῆ” σκέφθηκα. Εἰσῆλθε μία φωτεινὴ μορφή ἣτις ἐκινεῖτο ὡς ἄνθρωπος, ὅμως δὲν εἶχε χαρακτηριστικὰ προσώπου, ἀπετελεῖτο ἀπὸ συμπετυκνωμένο λευ-

κὸ φῶς. Ἔκανε μία κίνησι ὡς νὰ παίρῃ ἀπὸ ἐμένα τὴν νόσο καὶ νὰ τὴν βάζῃ στὸ σῶμα της... Τὸ περιστατικὸ διήρκεσε συνολικῶς ὀλίγα δευτερόλεπτα καὶ ἡ μορφή ἐξηφανίσθη. Μπόρεσα ν' ἀναπνεύσω κανονικῶς, ἡ παράλυσις ἐλύθη καὶ σηκώθηκα ἀπὸ τὴν κλίνη γιὰ νὰ εἰπῶ τί μοῦ συνέβη...».

Ἀσφαλῶς, γνωρίζομε ὅλοι τὴν ἀντίληψιν ὅτι οἱ Ἀνώτεροι Κόσμοι εἶναι φῶς. Αὐτὴ ἀναφέρεται εἰς ὅλας τὰς παραδόσεις, πρῶγμα ποῦ δεικνύει τὴν ψυχικὴ ἀρχετυπικὴ ἀλήθεια ποῦ περικλείει. Γνωρίζομε ἀκόμη ὅτι διὰ τὴν ψυχὴ τὸ φῶς συμβολίζει τὴν γνῶσι καὶ τὴν σοφία. Εἰς πολλὰς μυθικὰς τελετουργίας ἢ τελείωσις τοῦ ἀνθρώπου εἰκονίζεται διὰ τῆς μεταβάσεως ἐξ ἑνὸς σκοτεινοῦ χώρου εἰς τὸ ἄπλετον φῶς. Ἀκόμη, διὰ πλείστας παραδόσεις ὑπάρχει ὁ “ἐσωτερικὸς ἢ πρωταρχικὸς ἄνθρωπος” ὅστις καλεῖται «ἄνθρωπος τοῦ φωτός» καὶ πολλάκις εἰς τὰς περιγραφὰς τῶν ἀλχημιστῶν συγγέεται μὲ τὸ ἀκτινοβόλον αἰθέριον σῶμα. Οὗτος ἀναδύεται φυσικὰ ἐκ τοῦ ἀσυνειδήτου.

Παρομοίως μὲ τὸ φῶς εἰς τὸν θάνατον καὶ τὰ φάσματα κυριαρχεῖ τὸ **λευκὸν χρῶμα**. Καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς ὅλας τὰς παραδόσεις τὸ κατάλληλον χρῶμα διὰ τὸν θάνατον εἶναι τὸ λευκόν. Τοῦτο ἐναλλάσσεται μὲ τὸ μέλαν, ὅμως τὸ λευκὸ ἀνήκει εἰς τεθνεῶτα καὶ εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ θανάτου, ἐνῶ τὸ μέλαν ἀνήκει εἰς τὴν γήϊνην κατάστασι, συμβολίζει τὴν γνῶμιν μας διὰ τὸν θάνατον, τὸ πένθος τῶν ἐναπομενόντων. Τὸ λευκὸν εἶναι τὸ χρῶμα τοῦ πλήρους φωτός ποῦ ἐπανέρχεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἐνῶ τὰ χρώματα εἰς τὰ ὁποῖα ἀναλύεται συμβολίζουν τὰς διαφορὰς δραστηριότητος αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ κόσμου. Διὰ τοὺς ἀλχημιστὰς τὸ λευκὸν εἶναι τὸ χρῶμα τῆς σελήνης, ἥτις, ὡς γνωστόν, συμβολίζει τὸ ἀσυνείδητον. Τὰ λευκὰ ἄνθη εἰς τὰς κηδείας φέρουν ἀνακούφισιν καθὼς συμβολίζουν τὴν κατάστασιν ἐσωτερικῆς μεταμορφώσεως καὶ ἐνοποιήσεως τῆς ψυχῆς ποῦ ὑποτίθεται ὅτι συμβαίνει μὲ τὴν μετάβασιν τοῦ τεθνεῶτος εἰς “φωτεινοτέρους κόσμους”!

«Ἄν ἀφήσωμε τὴν φαντασία μας νὰ παίξῃ μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις μᾶς ἐκπλήσσει ἡ ἀναλογία, πῶς εἶναι κλεισμένα ὅλα τὰ χρώματα στὸ λευκόν, ὅλες οἱ εἰκόνες καὶ ἡ συνείδησις στὸ ἀσυνείδητον καὶ —ποῖος ξέρει;— ἡ ζωὴ εἰς τὸν θάνατον (Jaffé, ἀν. σελ. 82)».

Χαρακτηριστικὴ περίπτωσις (Jaffé, ἀν. σελ. 80):

«Εἶδα ἓνα ὄνειρον, περὶ τὶς τρεῖς τὸ πρωῖ, ἓνα δωμάτιον κατάλευκον καὶ μὲ λευκὰ παραπετάσματα τὸ ὁποῖον ἦτο πλήρες λευκῶν ἀνθέων. Τοῦτο ἦτο τόσο ζωντανὸν καὶ περιέργον ποῦ δὲν μποροῦσα νὰ τὸ βγάλω ἀπ' τὴν σκέψιν μου, τὸ συζήτησα, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ μὲ διαφωτίσῃ. Τὸ ἐπόμενον ἀπόγευμα ἔφθασε ἡ εἶδησις ὅτι ἡ ἀνεψία μου, 22 ἐτῶν, εἶχε ἀποβιώσει αἰφνιδίως ἐκείνη τὴν νύκτα».

Συναφές πρὸς τὰ ἀνωτέρω εἶναι τὸ συχνάκις ἐμφανιζόμενον τόσον κατὰ τὴν ἐφηβείαν, ὅσον καὶ κατὰ τὸν θάνατον, ἀνώνυμον φάσμα τῆς «**λευκῆς γυναικός**», τὸ ὁποῖον ὁ Jung ταυτίζει πρὸς τὴν femina alba τῆς Ἀλχημείας καὶ θεωρεῖ ὅτι συμβολίζει τὴν «θηλυκότητα», τὴν φύσιν ὑπὸ τὰς δύο μορφάς της, τὴν δημιουργικὴν καὶ τὴν καταστρεπτικὴν.

«Ἡ γερμανικὴ μυθολογία περιλαμβάνει μίαν παντοδύναμο θεότητα, τὴν Θεὰν τῆς γῆς Erda εἰς τὴν ὁποίαν ἐνοῦνται αἱ δύο ἄκραι πολικότητες ποὺ ἐκφράζουν τὴν πρωταρχικὴ μπτέρα καθὼς αὐτὴ ἐμφανίζεται εἴτε ὡς ἡ σκυθρωπὴ Θεὰ τοῦ θανάτου Hel, εἴτε ὡς ἡ ἀκτινοβόλος Freyia ἢ Θεὰ τῆς ζωῆς, καθὼς αὐτὴ τὰ περιλαμβάνει καὶ τὰ δύο. Ἡ Θεὰ τῆς γῆς ἢ ἡ ἀρχετυπικὴ εἰκόνα τῆς “Μεγάλης Μητρός”, πρέπει νὰ νοηθῇ ὡς μίαν προσωποποίησης τοῦ ἀσυνειδήτου. Τὸ ἀσυνειδήτον εἶναι ἡ μπτρικὴ ἐνστικτικὴ βάση τοῦ ἀνθρώπου ὡς ζῶντος ὀργανισμοῦ, εἶναι ἡ “μήτηρ” τῆς νοήσεως καὶ τῆς συνειδήσεως. Τὸ ἀσυνειδήτον βασιλεύει κατὰ τὴν ἀρχὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς μοίρας καί, ἀκόμη, στὸ τέλος, ὅταν ἡ ζωὴ καὶ ἡ συνειδησις βυθίζονται πάλι στὸ σκότος τοῦ μπτρικοῦ ἀσυνειδήτου. Ζωὴ καὶ Θάνατος, εἶναι τὰ μυστηριώδη ὄρια τῆς ἰδίας τῆς θηλείας ἀρχῆς... Ὡς ἔδειξε ἡ ἔρευνά μας τὰ φάσματα εἶναι συχνὰ ἐκδηλώσεις τῶν ἀρχαίων Θεῶν, ἡ Erda ἐμφανίζεται στὸν σύγχρονον ἄνθρωπο εἴτε ὑπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Hel, εἴτε ὑπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Freyia. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος πλανᾶται ἐὰν νομίζει ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἥλλαξε τὸ ἀρχαῖκόν περιεχόμενον τῆς ψυχῆς του... ὁ Jung ἔχει ἐπιμόνως τονίσει ἐπανειλημμένως αὐτὸ τὸ ψυχολογικὸ γεγονός. Διὰ παράδειγμα, εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἔργου του, *Ψυχολογία καὶ Ἀλχημεία*, γράφει: “Ἡ ψυχὴ τοῦ Χριστιανοῦ δὲν ἠκολούθησε τὰς ἐξωτερικὰς ἐξελίξεις. Μάλιστα! Κάθε τι χριστιανικὸ εὐρίσκεται ἐξωτερικὰ —στὶς εἰκόνες καὶ στὶς λέξεις, στὴν Ἐκκλησίαν καὶ στὴν Γραφή— ἀλλ’ οὐδέποτε ἐσωτερικὰ. Ἐσωτερικῶς βασιλεύουν οἱ ἀρχαῖοι Θεοί, κυρίαρχοι ὅπως ἄλλοτε” (Jaffé, ἀν. σελ. 91)».

Παράδειγμα φάσματος «λευκῆς γυναικός» (Jaffé, ἀν. σελ. 93):

«...Ἐπηρετοῦσα στὸ Altdorf. ...ἐκεῖ ὁ καθεὶς ἐγνώριζε ὅτι σ’ αὐτὸ τὸ κτήριον πάντοτε πρὸ ἐνὸς θανάτου μίαν ὡραία λευκὴ γυναῖκα περιεφέρετο εἰς αὐτὸ. Τὸ μόνον ἄτομον ποὺ δὲν τὸ ἐγνώριζε ἦτο ἡ νέα νοσοκόμος. Οὕτως, ἓνα βράδυ ἐνῶ οἱ υπόλοιποι ἐκαθήμεθα στὸ χῶλ, αὐτὴ ἐνοσῆλευε ἓνα παιδί εἰς παρακείμενον δωμάτιο. Αἰφνιδίως ἔτρεξε ἔξω κραυγάζοντας τρομαγμένη: —Ἐλάτε ἐδῶ! Ἐλάτε ἐδῶ! Ἐσπεύσαμε νομίζοντες ὅτι κάτι ἔπαθε τὸ παιδί. Ὅποτε μᾶς εἶπε τρέμοντας ἀπὸ φόβο: —Μία ὁμορφὴ γυναῖκα, ντυμένη μὲ λευκά, βγήκε ἀπὸ τὴν ντουλάπα, περιεπάτησε ἀργὰ πρὸς τὴν κλίνην καὶ κοίταξε τὸ παιδί. Ὅταν φώναξα γλύστρισε πίσω

ἀπὸ τὶς κουρτίνες τοῦ παραθύρου. Μερικὲς ἡμέρες ἀργότερα τὸ παιδί ἀπεβίωσε».

Πράγματι, μία ἰδιαίτερα κατηγορία τοῦ φαινομένου εἶναι τὰ ἄγνωστα προθανάτια-προαγγελτικὰ φάσματα — ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐμφανίσεις φασμάτων γνωστῶν τεθνεῶτων ποὺ ἀποτελοῦν ἰδίαν κατηγορίαν.

Διακρίνομε τὴν ἅπαξ παρατηρουμένη μορφή των καὶ τὴν κατ' ἐπανάληψιν, ἢ ὁποῖα ἀφορᾷ εἴτε εἰς μία συγκεκριμένη οἰκογένεια, εἴτε εἰς ἕναν ὠρισμένο τόπο.

Χαρακτηριστικὴ περίπτωσις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ψυχικαὶ ἔρευναι» (ἔτος 4ον, τεῦχος 3ον, Μάρτιος 1928):

«Κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα, τὸ ἕξαετὲς τέκνον τῆς κ. Παπουτσιδάκη... ἔσχεν ἰσχυρὰν νευρικὴν κρίσιν, καθ' ἣν ἔλεγεν ὅτι ἔβλεπε ξανθὴν γυναῖκα νὰ τὸ ἀπειλῇ ὅτι «θὰ τὸ πεθάνῃ μὲ τὸ αὐτοκίνητο». Ἡ κρίσις ἐπανελήφθη τρεῖς ἀνὰ ὀκταήμερον, χωρὶς νὰ ὠφελήσῃ ὁ τελεσθεὶς ἀγιασμός. Τὸ ζήτημα ἔλυσεν ἡ γιαγιά τοῦ μικροῦ, ἥτις πρὸς προφύλαξιν τὸ παρέλαβε εἰς κτῆμα εἰς Ἐλευσίνα ὅπου τὸ ἐκράτει ἔγκλειστον, χωρὶς ἄλλως καὶ ἐκεῖνο νὰ θέλῃ νὰ ἐξέλθῃ. Μίαν ἡμέραν ἐν τούτοις, ἀποτόμως ἐπέμεινε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸν δρόμον... ὅπερ καὶ ἔπραξε... Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐφάνη ἐπιβατικὸν αὐτοκίνητον, τὸ ὁποῖον ὁ μικρὸς ἀπέφυγε ἐγκαίρως ἀναβάς εἰς τὸ πεζοδρόμιον καὶ στηριχθεὶς εἰς τὸν τοῖχον. Τὸ αὐτοκίνητον ὅμως ἔπαθε βλάβην ἐνῶ διήρχετο πρὸ τοῦ παιδίου, ὀπισθοδρομήσεν ἀποτόμως καὶ ἔλυωσεν εἰς τὸν τοῖχον τὸν ἀτυχή μικρόν».

Ἰδιαίτεράν μορφήν ἀποτελοῦν τὰ φάσματα εἰς τὰ «**οἰκογενῆ προαγγελτικὰ φαινόμενα**» τὰ ἐπαναλαμβανόμενα πανομοιοτύπως κατὰ τὸν ἐπικείμενον θάνατον ἐκάστου μέλους μιᾶς οἰκογενείας.

Δὲν πρόκειται διὰ φαινόμενα σπάνια, ἀντιθέτως ἀποτελεῖ παράδοσιν καλῶς γνωστὴν καὶ καταγεγραμμένην ἰδίως εἰς τὰς ἡγεμονικὰς οἰκογενείας, ἢ ἐμφάνισις φάσματος ἥτις ἀναγγέλλει ἄφευκτον θάνατον.

Ἀσφαλῶς, τὰ φαινόμενα ταῦτα δὲν εἶναι πάντοτε φάσματα, πλειστάκις εἶναι ἐπισκέψεις ζώων ἢ ποικίλα — ὅμως ἐπαναλαμβανόμενα πάντοτε τὰ αὐτὰ— φαινόμενα Poltergeist. Ἔχει μελετηθῆ ὑπὸ τοῦ Φλαμμαριδὸν περίπτωσις ἠχητικῆ-ὀσφρητικῆ: ἦχος πυροβολισμοῦ συνοδευόμενος ὑπὸ ἀφορήτως ἐντόνου ὀσμῆς πυρίτιδος, ὅστις μάλιστα ἠκούετο συγχρόνως εἰς ἀπάσας τὰς οἰκίας τῶν συγγενῶν τοῦ τεθνεῶτος.

Τὰ προαγγελτικὰ φάσματα, ὅμως, συνδέονται συνήθως μὲ συγκεκριμένον τόπον ἐμφανίσεως, οὕτως ἔχομε «τὴν λευκὴν κυρίαν τοῦ βασιλικοῦ ἀνακτόρου

τῶν Χοεντζόλερν στὸ Βερολῖνον, τὴν μελαχροινὴν κυρίαν τῆς Κομπτείας Νόρφολκ, τὴν φαιὰν κυρίαν τῶν Οὐΐνδσωρ, τὸν κόκκινον ἄνδρα τῶν ἀνακτόρων τοῦ Κεραμικοῦ εἰς Παρισίους κ. ἄ. Στὴν οἰκία τῶν Μπάϊρον, στὸ Νιούστεϊτ Ἄμπεϋ πρὸ τοῦ θανάτου κάποιου μέλους τῆς οἰκογενείας, ἐνεφανίζετο ἕνας μαυροντυμένος καλόγερος. Διαδοχικὲς γενεές ἔχουν ἰδῆ τὸ φάσμα αὐτό, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ γνωστὸς φιλέλλην ποιητὴς λόρδος Μπάϊρον».

Εἶναι γνωστὴ ἡ Λευκὴ Κυρία τοῦ Κάστρου Bärenburg τῆς Οὐγγαρίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐμφάνισις περιπλέκεται ἀπὸ διαφόρους μυθολογικὰς περιγραφάς. Παρατηρεῖ ἐπ' αὐτοῦ ἡ Aniela Jaffé, (ἀν. σελ. 97):

«Ὁ γνωστὸς ἀυστριακὸς παραψυχολόγος Grabinski θεωρεῖ ὅτι λόγῳ τῶν μυθολογικῶν πτυχῶν τῶν ἐμφανίσεων ὀφείλομε νὰ τὰς ἀξιολογήσωμε μετὰ μεγάλης προσοχῆς, τουτέστιν φαίνεται νὰ νομίζει ὅτι ὁ μυθολογικὸς χαρακτήρ των δημιουργεῖ ἀμφιβολίας περὶ τὴν γνησιότητά των. Ὅμως, ἡ παροῦσα ἔρευνα, ἀποδεικνύει ὅτι αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ δὲν ἀντιτίθενται διόλου εἰς τὴν πραγματικότητα ἢ τὴν αὐθεντικότητα τῶν Ἐμφανίσεων. Ἀντιθέτως, ὁ μυθολογικὸς χαρακτήρ ὑπογραμμίζει τὸ γεγονός ὅτι αὐταὶ ὑπόκεινται εἰς κάποιον εἶδος νόμου ὁ ὁποῖος σχηματίζει τὴν ἐσωτερικὴν λογικὴν των καὶ ὑποδηλοῖ τὸ ἀρχετυπικόν των ὑπόβαθρον. Οὕτως, οἱ μῦθοι τοῦ Bärenburg ἀποδεικνύονται πολὺτιμοὶ βοηθοὶ εἰς τὴν κατανόησιν τῆς ἄλλως μυστηριώδους ἐμφανίσεως τῆς Λευκῆς Κυρίας».

Παρομοίως ἡ Σχολὴ τῆς Ἀναλυτικῆς Ψυχολογίας ἀντιμετωπίζει τὴν δυσχέρειαν καταγραφῆς τῶν ψυχικῶν φαινομένων (Jaffé, ἀν. σελ. 113):

«Ἡ μελέτη τῶν μύθων ἐξηγεῖ καὶ τὴν δυσχέρεια, τὸ ἀδύνατον πράγματι, τῆς διερευνήσεως αὐτῶν τῶν φαινομένων· αὐτὰ ἐξαφανίζονται ὅταν “τὰ περιμένομε”, δηλαδὴ ὅταν ἀρχίζομε νὰ μετροῦμε, νὰ φωτογραφίζωμε, νὰ κάμνωμε στατιστικὰς καὶ νὰ προσπαθοῦμε νὰ τὰ συλλάβωμε μετὰ τὸν πολὺπλοκο μηχανικὸ ἐξοπλισμὸ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης. Αὐταὶ αἱ Ἐμφανίσεις φαίνεται ὅτι σχετίζονται μετὰ τὰς δημιουργικὰς διεργασίας τὰς ἐκτὸς τῆς αἰτιότητος καὶ εἶναι στενῶς συνδεδεμένοι μετὰ τὴν ἐνστικτώδη καὶ ἀσυνείδητο φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγηθοῦν εἰς τὸ πεδίου τῆς ἀνθρωπίνης νοήσεως καὶ εἰς αὐτὸ τοῦ χρόνου, τοῦ τόπου καὶ τῆς αἰτιότητος. Αὐταὶ συμβαίνουν καὶ ἐὰν παρατηρήσωμε προσεκτικώτερον δὲν εἶναι πλέον ἐδῶ. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπόδειξις ὅτι δὲν ὑπάρχουν, ἀντιθέτως, τοῦτο εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι μία ἀπόδειξις τῆς ὑπάρξεώς των εἰς μία περιοχὴ ἢ ὁποία εἶναι ἀπομεμακρυσμένη εἰς μεγάλο βαθμὸν —πρὸς τὸ παρὸν, ἐν πάσῃ περιπτώσει— ἀπὸ τὰς αὐθαιρεσίας τῆς νοήσεως καὶ τοῦ κόσμου τοῦ Ἐγῶ».

Συχνὸ εἶναι ἐπίσης ἓνα ἄλλο ἀρχετυπικὸ χαρακτηριστικὸ, αὐτὸ τοῦ «ψυχοπομποῦ», τοῦ «ὄδηγοῦ». Τοῦτο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἑρμῆ Ψυχοπομπὸ μᾶς ἐνθυμίζει τὸ πνεῦμα *Mercurius* τῆς Ἀλχημείας τὸ ὁποῖον δρᾷ ὡς καταλύτης κατὰ τὴν μεταστοιχείωσιν, καὶ πράγματι, εἰς τὴν ψυχικὴ πραγματικότητα ὁ θάνατος ἐκλαμβάνεται ὡς μεταμόρφωσις καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ θανάτου ἢ ὁ «ὄδηγος» ἢ ὁ συνοδὸς τῶν νεκρῶν, ἐμφανίζεται ὡς προσωποποιήσις αὐτῆς τῆς μεταμορφώσεως.

Παράδειγμα (Jaffé, ἀν. σελ. 97):

«Τότε ἤμουν διακοπὲς μὲ τὸν σύζυγό μου... Ἐξύπνησα αἰφνιδίως, αἰσθάνθηκα ἓνα κρῦο ρεῦμα νὰ φυσᾷ μέσα στὸ δωμάτιο κι ἄρχισα νὰ τρέμω. Κάπου μακριὰ ἓνα ὠρολόγιο κτυποῦσε τρεῖς. Εἶχα ξυπνήσει τελείως. Ξαφνικὰ παρατήρησα μία μικρὴ στρογγυλὴ κηλίδα στὸν καθρέπτη πού ἐκάλυπτε τὸν τοῖχο ἀπέναντι ἀπὸ τὰς κλίνας μας. Ἦτο περίεργο, καὶ ὁμως, αὐτὴ ἡ κηλίδα συνεχῶς ἐμεγάλωνε καὶ στὸ τέλος ἔγινε μία ἀνθρωπίνη μορφή πού ἐβάδισε ἔξω ἀπὸ τὸν καθρέπτη. Ἦτο ὁ πατέρας μου... ἀνεγνώρισα ὅλα τὰ χαρακτηριστικά του... Ἐκινήθη ἀργὰ πρὸς ἐμέ, ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνος, τὸν ὄδηγοῦσε κάποιος ἄγνωστος, ὑψηλὸς μὲ μαῦρο καπέλλο. Ὁ πατέρας μου ἔσκυψε πάνω ἀπ' τὴν κλίνη καὶ εἶπε μὲ χαμηλή, θλιμένη φωνή: — Χαῖρε, μικρὴ μου Βέρθα, πρέπει νὰ πηγαίνω. Θὰ ἤθελα ν' ἀποχαιρετήσω καὶ τὸν Ρούντυ, ἀλλὰ κοιμᾶται. Κατόπιν ὁ συνοδὸς του τὸν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τοῦ εἶπε: — Ἐλα, πρέπει νὰ πᾶμε τώρα. Κατόπιν οἱ δύο μορφὲς ἐγύρισαν πίσω στὸν καθρέπτη καὶ ἄρχισαν νὰ μικραίνουν ἕως ὅτου ἐξηφανίσθησαν. Τὸ πρῶτ' ἡμᾶς ἐτηλεφώνησαν ὅτι ὁ πατέρας εἶχε ἀποβιώσει ἀπὸ αἱμορραγία στὶς τρεῖς τὸ πρῶτ'».

Συχνὴ εἶναι ἡ ἐμφάνισις τῶν τεθνεώτων οἱ ὁποῖοι ἔπεσαν θύματα φόνου μὲ σκοπὸν νὰ ἀποκαλύψουν τοὺς δολοφόνους των. Τοιαύτη εἶναι ἡ πολύκροτος καὶ λίαν περίπλοκος περίπτωσις ἡ περιλαμβανούσα πλῆθος ψυχικῶν φαινομένων καὶ ἐπικοινωνιῶν ἢ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀγγ. Τανάγρα εἰς συνεχείας εἰς τὰς «Ψυχικὰς ἐρεύνας» ὡς «Τὰ φαινόμενα τῶν Σπετσῶν». Ἐν Γαλλίᾳ ἐγένετο διάσπμος περίπτωσις κατὰ τὴν ὁποίαν πρόεδρος τῆς Βουλῆς διανυκτερεύσας εἰς ξενοδοχεῖον εἶχε τὴν νύκτα συνομιλίαν μετὰ «τοῦ ὠχροῦ καὶ αἱματοβαμμένου φαντάσματος ἑνὸς γέρου» ὅστις τοῦ εἶπε ὅτι ἦτο ὁ τέως ἰδιοκτῆτης τοῦ ξενοδοχείου καὶ τοῦ περιέγραψε τὰς συνθήκας τοῦ φόνου του καλέσας αὐτὸν «νὰ ἀποκαλύψῃ τὸ ἔγκλημα». Πράγματι, τὸ συμβᾶν διελευκάνθη καὶ ἀπεδείχθη ἡ ἀλήθεια ὅλων τῶν λεπτομερειῶν πού ἀνέφερε ὁ τεθνεώς. Ἐν Ἑλλάδι, πλῆθος τοιούτων περιπτώσεων ἀναφέρει ὁ Π. Γιωτόπουλος. Χαρακτηριστικὴ περίπτωσις:

Κτηνοτρόφος εὐρέθη νεκρὸς πυροβοληθεὶς, τοῦ πτώματός του φυλασσομένου

ὑπὸ τῶν ποιμενικῶν κυνῶν του. Ἡ χωροφυλακὴ συνέλαβε δύο γείτονάς του οἵτινες εἶχον μετ' αὐτοῦ κτηματικὰς διαφορὰς καὶ πλειστάκις εἶχον ἀπειλήσει ὅτι θὰ τὸν φονεύσουν. Οὗτος ἐμφανισθεὶς κατ' ὄναρ εἰς συγγενῆ του ἀπεκάλυψε ὅτι αὐτοὶ ἀδίκως κατηγοροῦνται καὶ ὅτι ἄλλοι εἶναι οἱ φονεῖς καὶ ὅτι εὐκόλως θὰ ἀποδειχθῆ ἡ ἀλήθεια καθὼς αὐτοὶ πρέπει νὰ φέρουν δῆγματα ποὺ τοὺς κατέφερον οἱ κύνες ἀκυρώσαντες τὴν προσπάθειάν των ἀποκρύψεως τοῦ πτώματος. Πράγματι, οἱ φονεῖς ἀνακριθέντες καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ δικαιολογήσουν τὰ δῆγματα ποὺ ἔφερον ὡμολόγησαν τὴν ἐνοχίαν των.

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω, πιστεύομε ὅτι ἡ κλῆσις τῶν τεθνεῶτων εἰς πνευματιστικὴ συνεδρία τελουμένη ὑπὸ ἀνεγνωρισμένης ἐταιρείας ψυχικῶν ἐρευνῶν ὅχι μόνον θὰ ἐβοήθει τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ μυστηρίου ἀνεξιχνιάστων φόνων ἀλλὰ καὶ θὰ ἀπέτρεπε ὅλους τοὺς φόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ὁ δολοφόνος, γνωστὸς ἢ οἰκεῖος τοῦ θύματος, στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι δὲν θὰ ἀποκαλυφθῆ ἡ ταυτότης του καθὼς δὲν θὰ κινήσῃ τὰς ὑποψίας τῆς ἀνακρίσεως ἐπιτυγχάνων τὸ “τέλειον ἔγκλημα”. Τοῦτο εἶχε προτείνει ἐν Ἑλλάδι ὁ Παναγιώτης Δ. Γιωτόπουλος ὑπὸ τὴν ιδιότητά του τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου εἰς τὴν Νομικὴ Σχολὴ τοῦ πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ὅμως, τί λέγομε; Εἰς τὴν χώρα μας ἡ ψυχικὴ ἔρευνα εἶναι ὑπὸ διωγμὸν, διαβαλλομένη, σπιλουμένη καὶ συκοφαντούμενη παντοιοτρόπως, διότι δὲν ἀρέσει εἰς τὴν ΑΟΕΕ, ἐπειδὴ δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰ δόγματά της καὶ ἐπομένως ὀφείλει νὰ ἐκλείψῃ! Πράγματι, ἡ ΑΟΕΕ κατεφέρθη καὶ ἐπισήμως κατὰ τοῦ πνευματισμοῦ, ἀποκηρύξασα καὶ ἀφορίσασα αὐτὸν δι' ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Δεκεμβρίου 1950 δημοσιευθείσης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία» τῆς 15/1/1951. Διατί πρέπει νὰ ἀπαγορεύεται ὁ πνευματισμὸς ἐν Ἑλλάδι; Τὸ γνωρίζετε; Διότι δὲν συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ ἡ ἑβραϊκὴ μυθολογία (Δευτερονόμιον, ΙΗ' 10-12)! Ἴσως θὰ εἶχε κάποια βᾶσι αἱ ἀντιλήψεις τοῦ νεοελληνικοῦ Κράτους νὰ ἐμπνέωνται ἀπὸ τοὺς θεσμοὺς τοῦ Ἀρχαιοελληνικοῦ Πολιτισμοῦ· ἓνας τῶν ὁποίων εἶναι ἀναμφιλέκτως ἡ «νεκυομαντεία»! Ὅμως δὲν συμβαίνει οὕτως! Ἀντιθέτως, ὑψοῦνται ὡς ὑπερσύνταγμα ὑπεράνω τοῦ Κράτους οἱ νόμοι τῆς Ἀρχαιοεβραϊκῆς κουλτούρας ἐπιβαλλόμενοι διὰ τῆς σιδηρᾶς χειρὸς τῆς «ἐπικρατούσης θρησκείας»!

Ὅμως ἡ ἀνάγκη ἰδρύσεως **νεκυομαντείου** ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἐγκληματολογίας καθὼς ἅπαντες οἱ τεθνεῶτες ἐνδιαφέρονται νὰ ἐπικοινωνήσουν μετὰ τῶν οἰκείων των διὰ διαφόρους λόγους, διὰ μία ἐκκρεμότητα, μία τελευταία ἐπιθυμία ἢ, κυριώτατα, διὰ νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν, ὅπως συνηθίζομε μετὰ ἓνα ταξίδιο, ὅτι ἔφθασαν καλὰ εἰς τὸ Ἐπέκεινα. Καὶ πράγματι, πολλάκις

οί τεθνεῶτες ἐμφανίζονται διὰ νὰ μᾶς διδάξουν, νὰ μᾶς εἰποῦν ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὸν μαγευτικὸν χῶρον τῶν λειμώνων τῆς Περσεφόνης, ὅτι ἦτο ψεῦδος ὁ χριστιανικὸς ὕπνος καὶ ἡ χριστιανικὴ ἐσχατολογία. Τώρα τί κάμνουν οἱ τεθνεῶτες; Προσπαθοῦν νὰ ἐπικοινωνήσουν ὡς φάσματα ἢ καθ' ὕπνους, νὰ ἐμφανισθοῦν εἰς ἐνορατικὰ ἄτομα ἢ νὰ παρεισφρυσουν εἰς μία πνευματιστικὴ συνεδρία. Βεβαίως, δὲν εἶναι σπάνια αἱ περιπτώσεις ποὺ καὶ οἱ ζῶντες ἐπιδιώκουν νὰ ἐρωτήσουν κάτι τοὺς τεθνεῶτας. Ὅθεν, ἀνάγλυφος προβάλλει ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως ἑνὸς γνωστοῦ εἰς ὅλους τόπου ἐπικοινωνίας καὶ ὅθεν, ἰδρύσεως ὡς θεσμοῦ ἐπισήμου καὶ ὀσίου τοῦ νεκρομαντείου.

Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ τονίσωμε καὶ πάλι ὅτι μία περαιτέρω ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας τῶν ἑλληνικῶν ἰδεῶν εἶναι ὅτι συμφωνοῦν πλήρως μὲ τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα τῶν ψυχικῶν ἐρευνῶν. Ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῆς ἐν λόγῳ ἐρεύνης γράφει ὁ Sir Arthur Conan Doyle (*New Revelation*, σελ. 65):

«**Ἀπαντες** οἱ τεθνεῶτες, οἱ ἐπικοινωνήσαντες πνευματιστικῶς, συμφωνοῦν ὅτι ἡ στιγμή τῆς ὀριστικῆς ἐξόδου ἐκ τοῦ σώματος κατὰ τὸν θάνατον ἦτο εὐκόλος καὶ ἀνώδυνος καὶ ὅτι ἐπικολούθησε ἓνα αἴσθημα ἀνέσεως καὶ γαλήνης. Κατ' αὐτὴν τὴν στιγμήν ὁ τεθνεῶς εὐρίσκεται πλησιέστερον πρὸς τὴν ὕλην ἀπ' ὅσον θὰ εὐρεθῆ ὅποτεδήποτε μετὰ. Ὅθεν, ἐξηγεῖται τὸ διατὶ ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς ἐμφανίσεων συμβαίνει τότε: ἡ σκέψις τοῦ τεθνεῶτος ταξιδεύει σὲ κάποιο προσφιλές του πρόσωπο ποὺ εἶναι μακρὰν, ὁπότε τὸ αἰθέριον σῶμα ταξιδεύει μαζὺ μὲ τὴν σκέψιν καὶ ἐμφανίζεται στὸ ἐν λόγῳ πρόσωπον. Ἀπὸ τὰς 250 περιπτώσεις τοιούτων ἐμφανίσεων ποὺ ἐμελετήθησαν προσεκτικῶς ὑπὸ τοῦ κ. Gurney, αἱ 134 ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐξόδου, ὅταν δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ αἰθέριον σῶμα ἦτο τόσον πολὺ ὕλικόν —περισσότερον ἀπ' ὅτι θὰ γίνῃ κατόπιν— ὥστε νὰ καταστῆ ὄρατὸν ἀπὸ ἓναν συμπαθῆ πρὸς αὐτὸ ἀνθρώπινον ὀφθαλμόν! Ὅμως, εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις ὁ τεθνεῶς εἶναι ἀπησχολημένος μὲ τὰ θαυμάσια ποὺ τοῦ συμβαίνουν καὶ ὅταν ἀργότερον προσπαθήσῃ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ αὐτοὺς τοὺς ὁποίους βλέπει, ἀνακαλύπτει πρὸς μεγίστην ἐκπληξίν του ὅτι ἡ αἰθερικὴ φωνὴ του καὶ ἡ αἰθερικὴ ἀφή του δὲν ἐρεθίζουν τὰ ἀνθρώπινα αἰσθητήρια τὰ ὁποῖα εἶναι ρυθμισμένα δι' ἐρεθίσματα εἰς ἄλλας παλμικότητας!

»Ὅμως ἂς παρακολουθήσωμε τὰς περιπετείας τοῦ ἀναχωροῦντος Πνεύματος. Ὁ τεθνεῶς ἀνακαλύπτει ὅτι ἐντὸς τοῦ δωματίου ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ὀντότητες πέραν τῶν ζώντων καὶ μεταξὺ αὐτῶν —ποὺ φαίνονται εἰς αὐτὸν τόσον πραγματικαὶ ὅσον καὶ οἱ ζῶντες— ἀναγνωρίζει προσφιλῆ του πρόσωπα τὰ ὁποῖα τὸν πλησιάζουν, κρατοῦν τὴν χεῖρα του ἢ τὸν ἐναγκαλίζονται. Συνοδευόμενος ὑπ' αὐτῶν

καὶ μὲ τὴν βοήθειαν μιᾶς φωτεινῆς ὀντότητος ἢ ὁποῖα ἐστέκετο ἐν ἀναμονῇ τοῦ νεοαφικομένου ἵπταται καὶ μὲ ἔκπληξιν παρατηρεῖ ὅτι κινεῖται διαμέσου τῶν στερεῶν σωμάτων ὁδεύων πρὸς μίαν νέα ζωή!

»Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν πλέον κατηγορηματικὴν καὶ ὀριστικὴν θέσιν καὶ ἔχουν περιγραφῇ τόσον πολλὰς φορὰς καὶ μὲ τοιαύτη ὁμοιομορφία ὥστε ἐπιβάλλουν τὴν ἀλήθειάν των! Ὅλα αὐτὰ εἶναι πολὺ διαφορετικὰ ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ θεολογία! Τὸ Πνεῦμα δὲν εἶναι οὔτε ἓνας ἔνδοξος Ἄγγελος, οὔτε ἓνα καταδεδικασμένο «δαίμονιο», εἶναι ἀπλῶς τὸ ἄτομον τὸ ἴδιο! Ἀκριβῶς ὅπως διατηρεῖ τὴν προσωπικὴν του ἐμφάνισιν, οὕτως διατηρεῖ τὴν προσωπικότητά του, ὅλας τὰς ἀρετὰς ἢ τὰς κακίας του, τὴν σοφία ἢ τὴν ἀνοησία του! Ἀσφαλῶς, δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν ὅτι κάποιος ὅσον ἄξεστος κι ἂν εἶναι θὰ συγκλονισθῇ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κορυφαία ἐμπειρία καὶ θὰ ἀρχίσῃ νὰ σκέπτεται οὐσιαστικώτερον διὰ τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπάρξεως, ὅμως αἱ πρῶται ἐντυπώσεις συντόμως ἀμβλύνονται, καὶ ἡ παλαιὰ ἰδιοσυστασία ἐπανεμφανίζεται εἰς τὸ νέον περιβάλλον καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου παραμένει ὁ ἴδιος!

»Συνήθως ἐπακολουθεῖ μία μικρὰ περίοδος ὕπνου προτοῦ τὸ Πνεῦμα ἀρχίσῃ νὰ ζῆ αἰθερικῶς... πιθανῶς διὰ νὰ ἠρεμήσῃ ὁ τεθνεὼς μετὰ ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐμπειρίας...

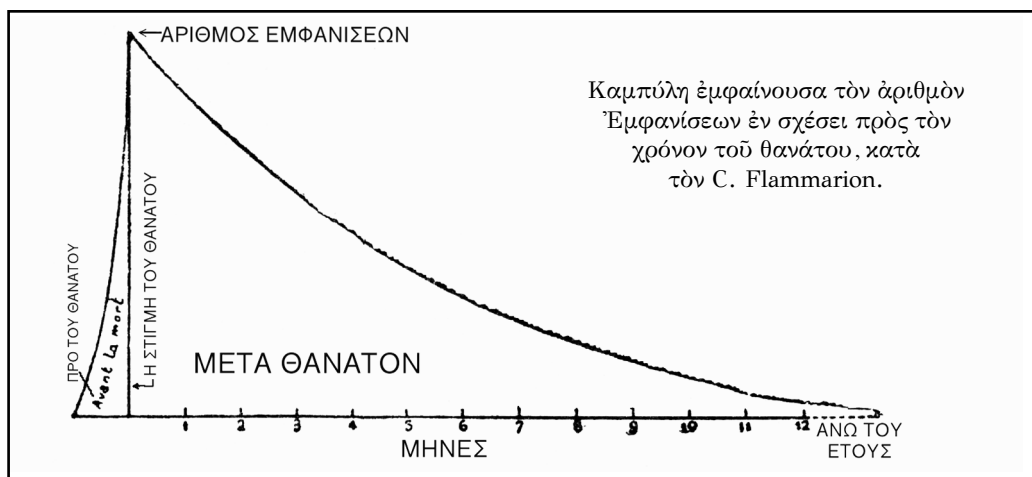
»Ὅταν τὸ Πνεῦμα ἐγερθῇ ἐκ τοῦ ὕπνου γεννᾶται τὸ ἐρώτημα ἐὰν τὸ Πνεῦμα συναντᾷ τὸν χριστιανικὸν Παράδεισον ἢ τὴν Κόλασιν... Βεβαίως, ἢ κακοήθης ἔννοια τῆς «αἰωνίου Κολάσεως» ὄχι μόνον δὲν ὑφίσταται ἀλλ' ἀποτελεῖ συνάμα δεινὴ ἱεροσυλία, ὕβρι καὶ βλασφημία κατὰ τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ... Ὅμως αἱ ἐπικοινωνία μας ὁμιλοῦν περὶ Καθαρηγίου, περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ιδέας τοῦ σωφρονισμοῦ, τῆς καθαρτικῆς τιμωρίας... Τοῦτο εἶναι πλέον ἢ βέβαιον καὶ ἀπολύτως σοβαρόν. Βεβαίως, εἰς τὰς ἐλαφροτέρας περιπτώσεις ἢ τιμωρία αὐτὴ συνίσταται εἰς τὸ νὰ συναισθανθῇ ὁ ἄνθρωπος τὴν αἰτίαν τῶν σφαλμάτων του... Πράγματι, τὸ Καθαρήριον τοῦτο ὁμοιάζει περισσότερο μὲ νοσοκομεῖον δι' ἀσθενεῖς ψυχὰς παρὰ μὲ σωφρονιστικὸν ἴδρυμα! Πέραν τούτου ἅπαντες συμφωνοῦν ὅτι ἡ ζωὴ εἰς τὸν "ἄλλο κόσμον" εἶναι πλήρης ἀνέσεως καὶ θεῖαι ὀντότητες ἐπιμελοῦνται τῶν ψυχῶν προσπαθοῦσαι νὰ τὰς διαφωτίσουν ὥστε νὰ ἔχουν καλυτέραν ἐξέλιξιν»!

Μεταθανατίως, ὡς προελέχθη, ἐπὶ 40ήμερον ὁ τεθνεὼς εὐρίσκεται φέρον τὸν πρῶτον αἰθέριον χιτῶνα, πρῶτον ποὺ τοῦ ἐξασφαλίζει αἴσθησιν τοῦ περιβάλλοντος, καθὼς λειτουργεῖ ἢ διεισδυτικὴ αἰθέριος αἴσθησις, καὶ ἕως κάποιο βαθμοῦ,

ἄλλοτε ἄλλο, διατήρησιν τῆς συνειδήσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ συνήθης τότε ἀσχολία τοῦ τεθνεώτος εἶναι νὰ περιφέρεται εἰς τοὺς οἰκείους τόπους εἶναι φυσικὸν νὰ φαίνεται ὡς φάσμα τόσον εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἐνορατικῶν, ὅσον καὶ ἀπάντων τῶν ἀνθρώπων, ἐφ' ὅσον κατορθώσῃ νὰ ὑλοποιήσῃ πληρέστερον τὸ αἰθέριον σῶμα του φέρων αὐτὸ ἐντὸς τοῦ ὄρατοῦ φάσματος. Διὰ νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ αὐτὸ λαμβάνει ἐνέργειαν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος, ἐκ τοῦ ἀέρος —ἰδοὺ διατί πίπτει ἡ θερμοκρασία κατὰ τὰς ἐμφανίσεις αὐτάς—, τῶν δένδρων, τῶν ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων· ἰδίως ὅμως ὑπὸ ἀτόμων ποὺ δύνανται εὐκόλως νὰ ἀποδώσουν ἐκτόπλασμα. Τοῦτο τὸ τελευταῖο συμβαίνει ἀφ' ἐνὸς εἰς τὰ ἄτομα τὰ ὁποῖα —ἀκριβῶς ἐπειδὴ δύνανται εὐκόλως νὰ ἀποδώσουν ἐκτόπλασμα— λέγομε ὅτι ἔχουν ἰκανότητας διαμέσου, καὶ ἀφ' ἑτέρου, εἰς τὰ νήπια καὶ τὰ παιδιά. Μεγάλως ὑποβοηθεῖ τὴν ὑλοποίησιν τὸ ὅτι μεταθανάτως τὸ αἰθέριον σῶμα δὲν ἐξέρχεται καθαρὸν ἀλλὰ ἐπαλειμμένον δι' ὕλης ἐκ τῶν ὑλαίων χιτῶνων.

Εἶναι χαρακτηριστικὸς ὁ πίναξ τὸν ὁποῖον συνέταξε ὁ Κ. Φλαμμαριὸν ταξινομήσας τὰς ἀπειροπληθεῖς περιπτώσεις τοῦ ἀρχείου του χρονολογικῶς. Παρατηροῦμε εἰς αὐτὸν ὅτι κατὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἀπὸ τοῦ θανάτου ἐλαττοῦται ραγδαίως ὁ ἀριθμὸς τῶν παρατηρουμένων φασμάτων. Τοῦτο, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀντικειμενικῆς ὑποστάσεως τοῦ φαινομένου. Βεβαίως, εἶναι κοινὴ γνῶσις ὅτι «τὰ φάσματα τῶν νεκρῶν ἐμφανίζονται ἢ γίνονται αἰσθητὰ εὐκολώτερον τὶς πρῶτες ἡμέρες ἀπο τοῦ θανάτου των». Ἡ συχνότης πίπτει ραγδαίως καὶ ἐντὸς τοῦ 40ημέρου.

Τοῦτο, κατὰ τὰ καθ' ἡμᾶς, συμβαίνει ἐπειδὴ βαθμιαίως ἀπορρίπτονται τὰ ράκη τῶν ὑλαίων καὶ τὸ ἴδιο τὸ πρῶτο αἰθερικὸ σῶμα ἐξασθενοῦν λειτουργικῶς συνεχῶς, λόγῳ ἀδυναμίας προσλήψεως ἐνεργείας, ἀντιμετωπίζει αὖξουσαν δυσχέρει-



αν ένσωματώσεως έκτοπλάσματος και μορίων τῆς ἀτμοσφαίρας πρὸς ὑλοποίησιν.

Κατὰ τὴν ἄποψιν τῆς Θεοσοφικῆς Ἐταιρείας, κατ' ἀρχὴν τὸ αἰθέριον ἐξέρχεται περιβαλλόμενον ὑφ' ἀπάντων τῶν ὑλαίων —αὐτοὺς καλεῖ *Etheric Double*— τοὺς ὁποίους και ἀποβάλλει ταχύτατα, ἐντὸς ὥρῶν ἢ ἔστω ἡμερῶν. Ὁ δὲ προαναφερθεὶς βραχὺς ὕπνος τῶν ἄρτι ἀποβιωσάντων ἀποδίδεται εἰς τὴν ἀδυναμίαν λειτουργίας τῶν αἰσθητηρίων τοῦ αἰθερίου (Astral Body) ἐπειδὴ περιβάλλεται ὑπὸ τῶν ὑλαίων (ιδέ, διὰ παράδειγμα: Arthur E. Powell, *The Etheric Double*, ΤΡΗ, London, 1979).

Δὲν θὰ περιγράψωμε τὴν κίνησιν και τὰς αἰσθήσεις τοῦ τεθνεῶτος καθὼς εἶναι αἱ αὐταὶ αἱ περιγραφεῖσαι εἰς τὸ οἰκεῖον κείμενον περὶ τοῦ αἰθερίου σώματος τῶν ζώντων.

Οἴκοθεν νοεῖται ὅτι ποικίλλει ὁ βαθμὸς τῆς ἐπιτευχθείσης ὑλοποιήσεως τῶν φασμάτων. Ἡ ὑλοποίησις εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι, ἀφ' ἑνός, **ὀλική** (ὀλόσωμος) ἢ **μερικὴ**, ἐμφανιζομένου μόνον τοῦ ἄνω μέρους τοῦ σώματος, τοῦ κορμοῦ, τοῦ προσώπου ἢ τῶν χειρῶν, και ἀφ' ἑτέρου, **πλήρης** ἢ **ἀτελής**, ὁπότε τὸ φάσμα φαίνεται ρευστόν, see-through, διαφανές. Εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμε περιπτώσεις ὀλικῆς και πλήρους ὑλοποιήσεως ὅπου δὲν εἶναι δυνατὸν κάποιος νὰ ὑποπτευθῆ ὅτι πρόκειται περὶ φάσματος· μόνον ἢ αἰφνιδία ἐξαφάνισις του προδίδει τὴν φασματικὴν φύσιν του.

Εἶναι φυσικὸν ὅτι «τὰ φάσματα σπανίως ὁμιλοῦν, διότι θὰ ἐχρειάζετο και ὑλοποίησις τῶν φωνητικῶν των ὀργάνων. Πάντοτε δὲ ἐκφράζονται λακωνικῶς ὅταν ὁμιλοῦν, δι' ἀκτινοβολιῶν τῶν σκέψεῶν των, ἐκτὸς ἂν χρησιμοποιοῦν τὰς δυνάμεις διαμέσου». Παρὰ ταῦτα ἔχομε ἀρεκτὰς περιπτώσεις μακρῶν σχετικῶς συνομιλιῶν μετὰ φασμάτων. Εἶναι γνωστὴ ἡ περίπτωσις Ν. Μανωλοπούλου ὅστις ἀπεβίωσε εἰς τὰ κρατητήρια τῆς ὁδοῦ Μέρλιν τὴν 4/9/1944 και ἔσχε ἀριθμὸν μεταθανάτιων ἐμφανίσεων· μετὰξὺ αὐτῶν (Καλογερέας, σ. 221):

«Στὶς 24 Σεπτεμβρίου (δηλαδὴ μετὰ πάροδον 20ῆμερου ἀπὸ τοῦ θανάτου) ὁ φίλος του ὀδοντίατρος Κ. Π. —ὁ ὁποῖος ἀγνοοῦσε τὸν θάνατό του— περιμένοντας στὴν ἀφετηρία τῶν λεωφορείων τοῦ Πειραιῶς τὸν εἶδε νὰ περιμένη ἐπίσης μαζί με ἄλλους και τὸν ἐρώτησε: —Αἶ, Νίκο, και σὺ γιὰ κάτω; —Ναί, τοῦ ἀπάντησε ὀλιγόλογα. —Τί κάνουν στὸ σπίτι; —Ἔχω καιρὸ νὰ πάω, ἀλλὰ ξέρω, πὼς εἶναι καλά. Παραξενευθεὶς με τὰ καλοκαιρινὰ ροῦχα ποὺ φοροῦσε ὁ Μανωλόπουλος, ἐνῶ ἔκανε κρῦο, τὸν ἐρώτησε: —Πῶς εἶσαι ἔτσι ντυμένος; —Δὲν σοῦ εἶπα ὅτι ἔχω καιρὸ νὰ πάω στὸ σπίτι; τοῦ ἀπάντησε σὰν ἐνοχλούμενος ἀπὸ τὶς πολλὰς ἐρωτήσεις. Τὴν στιγμὴ ἐκείνη ἤρθε τὸ λεωφορεῖο και ὁ Κ.Π. εἰσῆλθε, ἐπερίμενε δὲ και τὸν Μα-

νωλόπουλο, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶχε χαθῆ».

Πῶς εἶναι ἐνδεδυμένα τὰ φάσματα; Διὰ τῆς ἐκτοπλασματικῆς ὕλης διαπλάθουν ἀσυνειδήτως τὰ ἐνδύματα τὰ ὁποῖα πιστεύουν ὅτι εἶναι τὰ ἀρμόζοντα εἰς αὐτά. Οὕτως, τὸ ἀνωτέρω φάσμα ἐθεώρει φυσικὸν ὅτι θὰ ἦτο ἐνδεδυμένον μὲ τὰ ἐνδύματα ποῦ εἶχε μετ' αὐτοῦ εἰς τὰς φυλακάς, ἐφ' ὅσον αὐτὰ ἦσαν διαθέσιμα!

Ἡ τελευταία αὐτὴ περίπτωσις εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς «ζώσης μορφῆς» κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν διακρίνεται τὸ φάσμα ἀπὸ συνήθη ζῶντα ἄνθρωπο. Ὁ δέκτης μόνον ἀργότερα, πληροφοροῦμενος ὅτι ὁ ἐμφανισθεὶς εἶχε ἀποβιώσει, ἀντιλαμβάνεται τὴν πραγματικὴ φύσιν τῆς συναντήσεως. Σημειωτέον ὅτι τὴν ἀληθοφάνειαν τῆς συναντήσεως τονίζει τὸ ὅτι, ὡς ἀνωτέρω, συνήθως συμβαίνει εἰς πολυσυχνάστους χώρους. Σχετικῶς, τρία παραδείγματα (Jaffé, ἀν. σελ. 164):

Ἦτο Τρίτη βράδυ ὅταν ὁ δέκτης συνήντησε πρὸ τοῦ Σιδηροδρομικοῦ Σταθμοῦ τῆς Ζυρίχης σεβαστὸν οἰκογενειακὸν του φίλον καὶ παλαιὸν του Συνταγματάρχην. Οὗτος, ἐβάδιζε ἀκριβῶς πρὸς τὸν δέκτην κοιτάζοντας πρὸς αὐτόν, ὅμως εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων βημάτων ἐσταμάτησε, τὸν παρετήρησε μὲ ἔντονον βλέμμα καὶ αἰφνιδίως ἔστρεψε πλάγιως καὶ ἐχάθη εἰς τὸ πλῆθος. Ὁ δέκτης ἐπέστρεψε εἰς τὴν οἰκίαν του ἐνοχλημένος καὶ ἔθεσε τὸ θέμα τί συμβαίνει καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸν χαιρετήσῃ ὁ Συνταγματάρχης. Ὅταν ἐπληροφορήθη τὴν ἐπομένην ὅτι οὗτος εἶχε ἀποβιώσει αἰφνιδίως ἐντὸς τοῦ σιδηροδρομικοῦ συρμοῦ ἐπιστρέφων ἐξ ἑνὸς ταξιδίου, ἢ ἐκπληξίς του ἦτο τοιαύτη ὥστε ἔσπευσε νὰ ἐξακριβώσῃ προσωπικῶς τὴν ἀκριβειαν τῶν συμβάντων τοῦ θανάτου.

Δύο νεάνιδες, ἐνῶ εὐρίσκοντο τὴν μεσημβρίαν εἰς τὴν πολυσύχναστο πλατεῖα Pfauen τῆς Ζυρίχης εἶδαν, μετ' ἐκπλήξεως μέσα εἰς τὸ πλῆθος μία Ἀγγλίδα φίλων ποῦ εἶχον γνωρισθῆ ὅταν ἐσπούδαζον ἐν Βρεταννίᾳ πρὸ διετίας: «Αἰφνιδίως εἶδα εἰς τὸ πλῆθος τὴν Πάτ, ἂν καὶ ὁ καιρὸς ἦτο θερμὸς ἐφοροῦσε τὸ γνωστὸ παλαιὸ της ἀδιαβροχο καὶ καπέλλο. — Τρουντ, ἐφώναξα, κοίταξε! Ἡ Πάτ! Ἔτρεξα πρὸς τὴν στάσιν τοῦ τραμ ὅπου ἔστεκε ἡ Πάτ, ὅμως ἐκείνη τὴν στιγμὴ ἔφθασε τὸ τραμ ἀρ. 5 καὶ ἡ Πάτ ἐπεβιβάσθη. Τὴν εἶδα ποῦ ἐκάθησε σὲ μία θέσιν καὶ ἔσπευσα νὰ ἀνέβω, ὅμως δὲν ἐπρόλαβα καθὼς τὸ τραμ ἔφευγε. Τὸ ἀπόγευμα ἡ Τρουντ πῆγε στὸ ἀστυνομικὸ τμήμα νὰ μάθῃ πῶς θὰ πληροφορηθοῦμε ποῦ διαμένει ἡ Πάτ... ἔγινε μία ἔρευνα στὰ ξενοδοχεῖα ἀλλὰ δὲν εὐρέθη τίποτε... Μετὰ μερικὰς ἡμέρας ἔλαβα μία ἐπιστολὴ ἀπὸ τὴν μητέρα τῆς Πάτ ποῦ μᾶς ἀνεκοίνωνε ὅτι ἡ Πάτ εἶχε ἀποβιώσει αἰφνιδίως, πίπτουσα ἐκ τοῦ ἵππου της, τὴν μεσημβρίαν τῆς ἡμέρας ποῦ τὴν εἶδαμε...».

«Ἐπέστρεφα στὴν ἐργασία μου, στὶς 2 τὸ μεσημέρι ὅταν περιπατῶντας πρὸς τὸ

Obere Zaeune εἶδα τὸν πατέρα μου. Εἶχε φύγει ἀπὸ τὴν Ζυρίχη πρὸ δύο ἡμερῶν... γιατί ἄραγε ἐπέστρεψε ἀπροσδοκίτως; —Αἴ! Πατέρα! Ἐφώναξα καὶ ἐτάχυνα τὸ βῆμα μου. Ὅμως κατὰ περιέργο τρόπο ἐξηφανίσθη... ἔψαξα στὸ πλῆθος... δὲν ἦτο πουθενά. Διαπορῶν ἔφθασα εἰς τὴν ἐργασία μου καὶ ἐντὸς ὀλίγου μου ἐτηλεφώνησαν ὅτι ὁ πατέρας εἶχε αἰφνιδίως ἀποβιώσει τὴν περασμένη νύκτα. Ἐτηλεφώνησα ἀμέσως στὴν ἀδελφή μου καὶ φαντασθεῖτε τὴν ἔκπληξί μου ὅταν μου εἶπε ὅτι εἶδε τὸν πατέρα στὴν Bahnhofstrasse περίπου τὴν ἰδία ὥρα ποὺ τὸν εἶδα καὶ ἐγώ, ὅμως ἐχάθη στὸ πλῆθος καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τοῦ ὁμιλήσῃ. Τότε κατάλαβα ὅτι ὁ πατέρας εἶχε εὔρει αὐτὸ τὸν τρόπο διὰ νὰ μᾶς ἀποχαιρετήσῃ...».

Παρατηρεῖ ἡ Aniela Jaffé (ἀν. σελ. 59):

Αὐτὴ ἡ κατηγορία Ἐμφανίσεων φαίνεται ὅτι ἀκυρώνει τὴν ψυχολογικὴ ἐρμηνεία τῶν φασμάτων ὡς προβολῶν τῶν ψυχικῶν περιεχομένων. Φαίνεται πρέπον ν' ἀποδεχθοῦμε τὴν ἀνεξάρτητο τοῦ δέκτου φύσιν των καὶ νὰ ὁμιλήσωμε διὰ «πνεύματα» ποὺ ἔχουν αὐτόνομο ὑπαρξί. Οὕτως ἢ ἄλλως, δὲν ὑπάρχει κάποιο ἐπιχείρημα τὸ ὁποῖο νὰ ἀποκλείῃ τὴν ὀρθότητα τῆς οὕτω καλουμένης «πνευματιστικῆς» θεωρίας. Ἀντιθέτως, ὑπάρχει ἓνα σπουδαῖον ἐπιχείρημα συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς ἀπόψεως περὶ ὑπάρξεως «αὐτονόμων πνευμάτων»: ἡ ἐρμηνευτικὴ ἀπλότης! Ὅμοιος, αὐτὴ ἡ ἄποψις μᾶς δίδει τὴν αἴσθησι ὅτι ἐρμηνεύει κατὰ φυσικὸν τρόπον τὰ στοιχεῖα κάθε περιπτώσεως. Εἴμεθα σχεδὸν ὑποχρεωμένοι νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ φάσματα ἐπιμένουν στὸ νὰ δίδουν ἔμφασι εἰς τὴν αὐτόνομο ὑπαρξί των καθὼς ἐμφανίζονται ἐμπρὸς μας μὲ ἓνα τρόπο ποὺ θέλει νὰ τονίσῃ τὴν “ζωντάνια” των!»!

Γ'. Ὁψίμως Μεταθανاتیως

Ὡς παρατηρεῖ ὁ Sir Arthur Conan Doyle ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῶν τεθνεώτων συνήθως περιορίζεται μετὰ τῶν ἄρτι τεθνεώτων καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τακτικὴ ἐπικοινωνία μεθ' ἑνὸς τεθνεώτος αὐτὴ ἐξασθενεῖ σὺν τῷ χρόνῳ.

Ἀπαιτεῖται προσοχὴ διότι αἱ ἀναφερόμεναι ὄψιμοι περιπτώσεις ἀφοροῦν συνήθως εἰς μίαν ἄλλην κατηγορίαν ψυχικῶν φαινομένων, αὐτὴν τῶν “στοιχειωμένων σπιτιῶν”, ὀφειλομένην, ὡς προελέχθη, εἰς ἓνα τελείως διάφορον αἴτιον: τὸν ἐμποτισμὸν τοῦ χώρου δι' ἐπιψυχιδίου, ὁπότε, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐδῶ.

Βεβαίως, ἀναφέρονται ὄψιμοι ἐμφανίσεις τεθνεώτων αἱ ὁποῖαι ὀφείλουν νὰ ἐρμηνεύωνται κατὰ περίπτωσιν. Ἐχομε, διὰ παράδειγμα, τὰς **ἐπετειακὰς ἐμφανίσεις**, ἐξ ὧν ἀναφέρομε συνοπτικῶς τὴν περίφημον περίπτωσιν τῆς Deolinda ἥτις ἐμελετήθη, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὑπὸ τῶν Sidgwick καὶ Myers (C. Flammarion,

Après la mort, σελ.198): Ὁ διάσημος ἰατρός Cabral διηγουμένη εἰς τὴν οἰκίαν βαρέως πάσχοντος ἀσθενοῦς καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν ἀνεπαύετο εἰς πολυθρόναν ὅταν τὸν ἐκυρίευσεν πρωτοφανὲς αἴσθημα εὐδαιμονίας ἐνῶ συγχρόνως ἠσθάνετο ὅτι κάποιος ἐκάλυψε μὲ κάτι τὴν κεφαλὴν του. Παραμένων οὕτως, ἔκπληκτος ἤκουσε τὰς δύο παρισταμένας κυρίας νὰ λέγουν ὅτι εἶδον λευκῶς ἐνδεδυμένην κορασίδα νὰ τοποθετῇ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του στέφανον ῥόδων ἥτις ἐστράφη πρὸς αὐτὰς καὶ τοὺς εἶπε ὅτι ὀνομάζεται Deolinda καὶ στεφανώνει τὸν ἰατρὸν εἰς ἐνδειξιν εὐγνωμοσύνης διὰ τὰς φροντίδας του πρὸς αὐτήν! Τότε οὗτος ἐνεθυμίθη ὅτι εἶχε ὄντως νοσηλεύσει ἄπορον κορασίδα ἀποβιώσασαν ἐκ φθίσεως, ἡ δὲ μετέπειτα ἔρευνα ἔδειξε ὅτι ἦτο ἡ ἐπέτειος ἐνὸς ἔτους ἀπὸ τοῦ θανάτου της.

Ἀναφέρονται ὁμως, πρᾶγματι ὄψιμοι περιπτώσεις, πολλὰ ἐξ αὐτῶν ἱστορικαίως:

«Ὁ ναύαρχος Παῦλος Κουντουριώτης διηγείτο ὅτι ἔβλεπε νὰ στέκη δίπλα του κατὰ τὴν Ναυμαχία τῆς Ἑλλης (5/12/1912) ὁ Ἄν. Μιαούλης, ὅστις τοῦ ὑπεδείκνυε ποῦ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Ἀβέρωφ καὶ ὅπου τὸν ὠδήγησε παρ' ὅτι ἐπρόκειτο διὰ λίαν παρακεκινδυνευμένον ἔλιγμον καθὼς ἔθετε τὸ πλοῖον ἐντὸς τῆς ἀκτίνος βολῆς τῶν πυροβολείων τῆς ξηρᾶς».

Θὰ ὁμιλήσωμε προσεχῶς διὰ τὸ γνωστὸν ἐκ τῆς Ὀμηρικῆς ἀρχαιότητος φαινόμενον — εἰς τὸ ὁποῖον πιθανώτατα ὀφείλεται καὶ ἡ ἀνωτέρω περίπτωσις— καθ' ὃ μίαν ὀντότητος ἐμφανίζεται διαμέσου οἰκείων μορφῶν.—

Τὰ Προαγγελτικὰ φαινόμενα τῆς ἐμφανίσεως ἀποβιωσάντων εἰς ἐτοιμοθανάτους.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικῶς συχνόν, θὰ ἐλέγαμε ὅτι ἀποτελεῖ μέρος τῶν φυσιολογικῶν μεταβολῶν τῶν ἀγούσων πρὸς τὸν θάνατον καὶ ἀμφιβάλλομε ἐὰν ὑπῆρξε ποτὲ θάνατός τις ἄνευ τοιούτων φαινομένων.

Δυνάμεθα νὰ κατατάξωμε ὡς ἑξῆς τὸ φαινόμενον:

Α) Χρονικῶς: (α) Προθανάτιοι ἐμφανίσεις: ἐμφανίσεις ἀποβιωσάντων ἰκανὸν διάστημα, ἄλλοτε ἄλλο, πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ δέκτου. Αἱ ἐμφανίσεις αὐταὶ διαχωρίζονται τῶν ἄλλων περιπτώσεων ἐμφανίσεων τεθνεώτων ἐκ τοῦ ὅτι προλέγουν εἰς τὸν δέκτιν τὸν θάνατόν του ὡς ἐπικείμενον ἢ προβλέπουν ἐπακριβῶς τὴν στιγμὴν τούτου. Ὅθεν εἶναι πάντοτε προαγγελτικά. (β) Ἐπιθανάτιοι ἐμφανίσεις τεθνεώτων εἰς ἐτοιμοθανάτους (Death-bed Visions), αἵτινες ἔχουν ὡς προφανῆ σκοπὸν νὰ διευκολύνουν τὴν μετάβασιν τοῦ θνήσκοντος εἰς τὸ Ἐπέκεινα.

Β) Αί Προθανάτιοι ἐμφανίσεις ἀνήκουν εἰς δύο κατηγορίας ἐν σχέσει πρὸς τὸ χρονικὸν διάστημα ποῦ διαρκοῦν: (α) εἰς τὴν περίπτωσιν χρονίως πασχόντων, ἢ κατὰ τὸ γῆρας, φαίνεται ὅτι λειτουργεῖ φυσιολογικός τις μηχανισμὸς εἰσαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν θάνατον, ὁπότε ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος διατηρεῖ ἀρίστην τὴν ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ περιβάλλοντος βαθμιαίως ἀντιλαμβάνεται ὅτι περιστοιχίζεται ἀπὸ τὰς σκιὰς τῶν τεθνεώτων καὶ ἔχει μετ' αὐτῶν ἠρέμους, κοινοτύπους θὰ ἐλέγαμε, συνομιλίας. Αἱ ἐμπειρίαι αὐταὶ δὲν εἶναι στιγμιαῖαι ἀλλὰ πρόκειται διὰ μία βαθμιαία διεξόδου τοῦ κόσμου τῶν σκιῶν στὴν καθημερινὴ πραγματικότητα μετὰ τῆς ὁποίας συνυπάρχει. (β) Στιγμιαῖαι ἐμφανίσεις τοῦ γνωστοῦ τύπου apparition κατὰ τὰς ὁποίας ὁ τεθνεὼς συνήθως προαγγέλλει τὸν θάνατον τοῦ δέκτου.

Παράδειγμα προθανατίου προαγγελτικῆς ἐμφανίσεως ἀποβιώσαντος ἱκανὸν διάστημα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ δέκτου (μετὰ τοῦ σχετικῶς σπανίου προαγγελτικοῦ Poltergeist) ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ψυχικαὶ ἔρευναι» (ἔτος 4ον, τεῦχος 1ον, Ἰανουάριος 1928):

«Ἡ 17ετής θυγάτηρ τοῦ κ. Ἰπποκράτους Παπαπέτρου Ἑλλήν, ἀσθενοῦσα ἐκ τύφου κατὰ Σεπτέμβριον 1927 διηγείτο εἰς τὴν μητρύϊάν της ὅτι εἶδε τὴν μητέρα της νὰ τῆς λέγῃ ὅτι θὰ τὴν πάρῃ μαζί της ὅταν γίνῃ 17 ἐτῶν, καὶ ἐκ τούτου συνεπέραινε ὅτι ἀφοῦ ἔγινε 17 ἐτῶν θ' ἀποθάνῃ.

»Καθ' ἣν στιγμὴν λοιπὸν ὁ θεράπων ἰατρὸς κ. Δ. Δέτσικας τοῦ ὁποίου ἡ οἰκογένεια συνεδέετο στενῶς μετ' αὐτῆς, καθήμενος παρὰ τὴν κλίνην της ἠτοιμάζετο νὰ τῆς κάμῃ ἔνεσιν, ἠκούσθη αἴφνης ἰσχυρὸς ξηρὸς κρότος, ὡς νὰ εἶχε κατανεχθῆ ὑπὸ ράβδου ἐπὶ τῆς πρὸ αὐτοῦ τραπέζης. Ὁ πατὴρ τῆς ἀσθενοῦς μὴ ἀντιλαμβανόμενος πόθεν προῆλθε οὗτος ἠνοιξε τὴν θύραν τοῦ δωματίου καὶ ἐπέπληξε τοὺς οἰκείους του οἱ ὅποιοι διεμαρτύροντο ὅτι δὲν ἐθορύβησαν, μολονότι ἤκουσαν καὶ αὐτοὶ μὲ ἔκπληξιν τὸν κρότον. Ὁ κ. Δέτσικας τοῦ παρατήρησε: —Τί κοιτάζεις ἔξω Ἰπποκράτη! Ὁ κρότος ἔγινε ἐδῶ... Συγχρόνως τὴν ἰδίαν ὥραν ὁ ἴδιος κρότος ἠκούετο καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Δέτσικα, καταστάς ἀντιληπτὸς ὑπὸ τῶν οἰκείων του...

»Ὁ κρότος ἠκούσθη περὶ ὥραν 7ην μ. μ. Τὴν ἐπομένην πρωΐαν περὶ τὴν 9ην ἡ κόρη ἀπέθνησκεν...».

Ἐτέρα παρομοία περίπτωσις (Καλογερέας, σ. 222):

«Ὁ Στέφανος Διαλετῆς, μανιώδης κυνηγὸς ἐβγῆκε τὴν 20/12/1927 νὰ κυνηγήσῃ εἰς Ὑμηττόν. Ἀφοῦ πέρασε τὴν Ἁγίαν Παρασκευήν, ἐπειδὴ ἤτο ἀκόμην νύκτα, ἐκάθησε στὴν ρίζα ἐνὸς πεύκου μὲ τὰ δύο σκυλιά του καὶ περίμενε νὰ ξημερώσῃ. Αἰφνιδίως καὶ χωρὶς νὰ καταλάβῃ πῶς, ἐμφανίζεται σὲ ὀλίγων βημάτων ἀπόστασι

ένας ήλικιωμένος άνδρας, όστις τόν έκοίταζε με βλέμμα φιλικόν και τοῦ εἶπε. “Στέφανε, δέν με γνωρίζεις ποιός εἶμαι; Εἶμαι ό πατέρας σου και ἦρθα νά σε πάρω. Ἔρχεσαι;”. Ἐν τῷ μεταξύ τὰ σκυλιὰ ἤθελαν νά χυμήξουν στόν μυστηριώδη ἄνθρωπον και με πολὺ κόπο τὰ συνεκράτει. ...κατελήφθη ἀπό φόβον. Ἐφυγε χωρίς νά κυνηγήσῃ, στραφείς δὲ εἶδε τόν ἐμφανισθέντα ὡς πατέρα του νά τόν παρακολουθῆ διὰ τοῦ βλέμματος.

»Όταν ἔφθασε στό σπίτι, διηγῆθη στήν μητέρα του και τόν ἀδελφό του τήν περιπέτειά του. Ἡ μητέρα του ἀπό τὰ χαρακτηριστικά τοῦ φαντάσματος, πού ἔδωσε, ἐσχημάτισε τήν πεποίθησι, ὅτι ἦτο πράγματι ό πατέρας του, τόν ὁποῖον ό ἴδιος δέν ἐγνώριζε ἐπειδὴ εἶχε γεννηθῆ τρεῖς μῆνας μετὰ τόν θάνατον τοῦ πατρός του. ...εἶπεν, ὅτι ἄλλη φορὰ δέν θὰ ξαναπήγαινε κυνήγι μόνος του, γιατί ἐφοβεῖτο, ὅτι κάτι κακὸ θὰ πάθαινε.

»Μετὰ ἓνα μῆνα, στίς 20/1/1928, συνεννοημένος με τρεῖς φίλους του κυνηγοὺς θὰ πήγαινε κυνήγι, ἀλλὰ ὅπως ἔπαιρνε και τὸ περιστροφὸ του ἀπό τὸ ράφι τῆς ντουλάπας, τοῦ γλυστρᾶ ἀπό τὸ χέρι, πέφτει στό πάτωμα, ἐκπυρσοκροτεῖ, τὸν τραυματίζει στήν κοιλιά, και μετὰ δύο ὧρες ἐξεψύχησε».

« Διὰ νά συμπληρωθῆ ἡ εἰκόνα — παρατηρεῖ ἡ Aniela Jaffé (ἀν. σελ. 45)— πρέπει νά σημειώσωμε ὅτι εἰς σπανίας περιπτώσεις ἢ συνάντησις με τοὺς τεθνεῶτας δέν γίνεται κατανοητὴ ὡς χαρὰ ἢ γαλήνη. Οὕτως, μία κυρία γράφει: “Ὁ πατέρας μου εἶδε ἓνα περίεργον ὄνειρο. Ἡ νεκρὴ μητέρα του εἰσῆλθε στό δωμάτιο τῶν παιδιῶν και τοῦ εἶπε δείχνοντας τόν μικρὸ ἀδελφό μου: —Αὐτὸ θὰ τὸ πάρω μαζί μου. Καὶ κατόπιν, δείχνοντας ἐμένα: —Αὐτὸ θὰ στό ἀφήσω. Μετὰ λίγες ἐβδομάδες ὁ ἀδελφός μου ἀρρώστησε και ἀπέθανε”.

»Αὐτὸ τὸ συμβᾶν ἐνθυμίζει ἓνα περιστατικὸ πού διηγεῖται ὁ Jung ἀπό τὸ ταξίδιό του στήν Ἀφρική. Ἐνα ἰθαγενὲς κοράσιον ἀσθενοῦσε βαρέως και ἐκλήθη ὁ ἰατρὸς-μάγος ὁ ὁποῖος μᾶς εἶπε ὅτι τὸ κοράσιον ἦτο ἡ μοναδικὴ θυγατέρα τῶν γονέων της οἱ ὁποῖοι ἀπεβίωσαν προῶρως και τώρα εὐρίσκονται εἰς τὸ παρακείμενον δάσος ἀπ’ ὅπου κάθε νύκτα ἔρχονται και κάνουν τήν θυγατέρα των ἄρρωστη ὥστε ν’ἀποβιώσῃ διὰ νά τήν ἔχουν μαζί των. Ἐκεῖνος κατεσκεύασε μιὰ “παγίδα φαντασμάτων”, ὅπως τήν ὠνόμασε. Ἐπρόκειτο δι’ ἓνα ὁμοίωμα καλύβης με μιὰ μικρὴ πῆλινη κούκλα ἐντός της, τήν ὁποῖα τὰ φάσματα τῶν γονέων θὰ ἐξελάμβανον ὡς τήν θυγατέρα των. “Δέν εἶχε ὄριο ἢ ἐκπληξί μας, ὅταν τὸ κορίτσι ἀνέρρωσε μετὰ δύο ἡμέρας” προσέθεσε ὁ Jung».

Αἱ ἐπιθανάτιοι ἐμφανίσεις τεθνεώτων εἰς ἐτοιμοθανάτους (Death-bed Visions).

Πρόκειται δι' ἰδίαν καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαν κατηγορίαν ἐπιθανατίων φαινομένων, διὰ τὴν μελέτην τῶν ὁποίων εἶναι ἀνεπανάληπτοι αἱ ἐκτεταμέναι μελέται τοῦ Ernesto Bozzano, ὁμοίως, παραμένει κλασσικὸν τὸ βιβλίον *Death-Bed Visions* τοῦ William Barrett. Γράφει ὁ Π. Γιωτόπουλος (*Ἡ Μεταψυχική*, Ἀθῆναι, 1956, σελ. 176):

«Ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων ἔχει παρατηρηθῆ τὸ περιστατικὸν ὅτι κατὰ τὴν κρίσιν τὴν προηγουμένην τοῦ θανάτου, πολλάκις οἱ πάσχοντες ἐξεδήλουν φαινόμενα ἐξαιρετικῆς διορατικότητος ἢ τηλεισθησίας, ἐνίοτε δὲ ἀνεκοίνουσι ὅτι ἔβλεπον πέραν αὐτῶν προσφιλῆ ἢ γνωστὰ εἰς αὐτοὺς πρόσωπα ἀποθανόντα. Ἡ περὶ τοῦ φαινομένου τούτου λαϊκὴ ἀντίληψις εἶναι τοσοῦτον ἐρριζωμένη ὥστε πλειστάκις θεωρεῖται ὡς κακὸς οἰωνὸς διὰ τὴν ἔκβασιν τῆς νόσου ὅταν ὁ πάσχων ὁμιλεῖ “μὲ τοὺς πεθαμένους του”. Καὶ ἡ λαϊκὴ αὕτη ἀντίληψις, ὡς τόσαι ἄλλαι, προσεπικυροῦνται ἤδη παρὰ τῆς ἐπιστημονικῆς παρατηρήσεως. Τὰ πρακτικὰ τῆς ἐταιρείας τῶν ψυχικῶν ἐρευνῶν τοῦ Λονδίνου, τὰ περιοδικὰ τῶν ψυχικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἄλλαι σοβαραὶ πηγαί, ἔχουσι συλλέξει πολλὰς τοιαύτας περιπτώσεις ἐκτεθείσας παρὰ προσώπων σοβαρῶν καὶ ἀξιοπίστων...

»Εἰς πλείστας περιπτώσεις θανάτων τὰ εἰς τὸν θνήσκοντα προσφιλῆ ἀποβίωσαντα πρόσωπα ἔρχονται πλησίον αὐτοῦ ὅπως ἐνθαρρύνωσι καὶ ἐνισχύσωσιν αὐτόν... Μία ἐμφάνισις ἀποθανόντος παρὰ τὴν κλίνην ἐτοιμοθανάτου, ἣν ἐδημοσίευσαν ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1920 εἶναι ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου...

»Ἡ *Καθημερινὴ* εἰς τὸ φύλλον αὐτῆς τῆς 12ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1920 ἔγραφε τὰ ἑξῆς...

“Οὗτος ὥρας τινὰς πρὸ τοῦ θανάτου του στρέφων τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὸ παράθυρον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο ὁ λόφος τοῦ Τατοῦ, ὅπου ὑπάρχει τὸ μνημεῖον τοῦ πάππου του Γεωργίου Α', ἐπέμενεν ὅτι ἔβλεπεν αὐτόν. Ἀκριβέστερον, ἀπευθυνόμενος ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τὸν ἰατρὸν Ἀναγνωστόπουλον εἶπε πρὸς αὐτόν: —Βλέπω τὸν παπποῦ μου νὰ ἔρχεται ἀπὸ τὸν λόφον, —Τὸ εἶδατε στὸ ὄνειρό σας;— ἠρώτησεν ὁ κ. Ἀναγνωστόπουλος, — Ὁχι, τὸν βλέπω νὰ ἔρχεται, ἐπέμεινεν ὁ βασιλεὺς. Ὅλοι ἐφρικήσαν ἀναλογισθέντες ὅτι εἰς τὸν λόφον τοῦ Τατοῦ εἶχε ταφῆ ὁ πάππος του, βασιλεὺς Γεώργιος Α'.”

»Ὁ Ἐρνέστος Bozzano, ὅστις ἐδημοσίευσεν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1906 συστημα-

τικὴν μελέτην ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου... ἐπανῆλθεν εἰς τὴν μελέτην τοῦ αὐτοῦ θέματος — *Delle apparizioni di defunti al letto di morte*, Roma, 1920—, ἐμελέτησε πολλὰς περιπτώσεις, ἐνεβάθυνε πλεיותרον εἰς τὴν μελέτην καὶ τούτων τῶν ψυχικῶν φαινομένων καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἐσχολιασμένη συλλογῇ τῶν ἐν λόγῳ φαινομένων ἀποφαίνεται, ὅτι ὅσον εἶναι ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὴν προαγωνικὴν κρίσιν ἐκδηλοῦνται φαινόμενα παρακρούσεων, τόσον εἶναι ἤδη βεβαιωμένον ὅτι ἐκδηλοῦνται ὡσαύτως φαινόμενα ἀναμφισβητήτως ὑπερφυσικά, πρὸ τῶν ὁποίων ἡ ἐξήγησις τῆς τηλεπαθείας, τῆς παρακρούσεως, τοῦ ὑποσυνειδήτου, τῆς μεταβιβάσεως τῆς σκέψεως, ἢ ἄλλαι παραπλήσια, εἶναι ἀνεπαρκεῖς, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῆς παρακολουθήσεως καὶ ἐρεῦνης τῶν διαφορῶν περιπτώσεων. Οὕτως ἐπὶ παραδείγματι φυσικὸν εἶναι νὰ διακατέχη τὸν μελλοθάνατο ζωηρὰ σκέψεις στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς προσφιλῆ ζῶντα, ἀλλ' ἀπομεμακρυσμένα ἀπὸ τὸν πάσχοντα πρόσωπα, μᾶλλον, ἢ ἡ σκέψις ἢ ἀφορῶσα εἰς πρόσωπα προσφιλῆ ἢ ἀπλῶς γνωστὰ εἰς αὐτόν, πρὸ πολλῶν ὅμως ἐνίοτε ἐτῶν ἀποβιώσαντα καὶ σχεδὸν λησμονηθέντα. Τούτων οὕτως ἐχόντων, θὰ ἔπρεπεν, ἐὰν περὶ αὐθυποβολῆς ἢ παραισθήσεως ἐπρόκειτο, νὰ ἀναφέρῃ ὁ πάσχων ὅτι βλέπει τοιαῦτα ζῶντα προσφιλῆ καὶ ἀπόντα πρόσωπα, τῶν ὁποίων τόσον εἶναι ἐπαισθητὴ ἢ ἔλλειψις κατὰ τὰς τελευταίας ὥρας τῆς ἐπιγείου ζωῆς, καὶ οὐχὶ ἄλλα πρὸ μακροῦ ἀποβιώσαντα. Ὅτι περὶ ὑποβολῆς, ἢ παρακρούσεως, ἢ μεταβιβάσεως τῆς σκέψεως τῶν πέριξ προσώπων δὲν πρόκειται, προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐνίοτε συνέβη νὰ ἀναφέρῃ ὁ θνήσκων ὡς ἐμφανίσεις ἀποθανόντων, πρόσωπα θεωρούμενα παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἐν τῇ συνήθει καταστάσει ὡς καὶ παρὰ τῶν πέριξ αὐτοῦ ἀτόμων, ὡς ζῶντα, ἐνῶ ἡ κατόπιν ἔρευνα ἀπέδειξεν ὅτι κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον εἶχον ἤδη ἀποθάνει. Ὡσαύτως συνέβη πολλακίς τὰ πρὸ τοῦ πάσχοντος ἐμφανισθέντα φάσματα νὰ ἐγένοντο ὁρατὰ καὶ παρ' ἄλλων καὶ δὴ ὑπὸ περιστάσεις ἀποκλειούσας τὴν ὑποβολήν...

Ὁ Bozzano διαιρεῖ τὰ περὶ ᾧ λόγος φαινόμενα εἰς ἕξ κατηγορίας:

α) Περιπτώσεις καθ' ἃς αἱ ἐμφανίσεις θανόντων εἰσὶν ἀντιληπταὶ μόνον παρὰ τοῦ μελλοθανάτου, ἀφορῶσι δὲ εἰς πρόσωπα ᾧ οὗτος ἐγνώριζε τὸν θάνατον.

β) Αἱ ἐμφανίσεις θανόντων εἰσὶν ἀντιληπταὶ μόνον παρὰ τοῦ θνήσκοντος, ἀλλ' ἀφορῶσιν εἰς πρόσωπα ᾧ ἠγνόει τὸν θάνατον, εἴτε αὐτὸς μόνος εἴτε καὶ οἱ συμπαριστάμενοι.

γ) Αἱ ἐμφανίσεις τῶν θανόντων εἰσὶν ἀντιληπταὶ καὶ παρὰ τρίτων προσώπων.

δ) Περιπτώσεις ἐμφανίσεων συμπίπτουσαι πρὸς διαμεσικὰς ἀνακοινώσεις.

ε) Μόνον οἱ εὗρισκόμενοι πλησίον τοῦ ἀποθνήσκοντος προκύπτει ὅτι ἀντιλαμβάνονται ἐμφανίσεις ἀποθανόντων.

-*) Αί ἐμφανίσεις ἢ ἄλλα περιστατικά, ἐκδηλοῦνται ὀλίγον χρόνον μετὰ τινὰ θάνατον ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐν ἣ ὁ θάνατος συνέβη».

Ἡ περίπτωσης τοῦ βασιλέως Ἀλεξάνδρου ἀνάγεται εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν.

Εἶναι χρήσιμον νὰ τονίσωμε ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι μέρος γενικωτέρου φαινομένου καλουμένου «ἐμφάνισης φασμάτων εἰς ἐτοιμοθανάτους».

Πράγματι, θὰ ὑπέθετέ τις ὅτι ὁ θεωρούμενος ὡς διατεταραγμένος ψυχισμὸς τοῦ θνήσκοντος θὰ ὑπέβαλε εἰς αὐτὸν τὴν ιδέαν ὅτι περιβάλλεται ὑπὸ προσφιλῶν προσώπων, ἰδία ζώντων μακρὰν εὐρισκομένων, ὅμως τοῦτο οὐδέποτε συμβαίνει, καίτοι ὁ θνήσκων σκέπτεται συνήθως καὶ ἐντόνως ἀπόντα ποθινὰ πρόσωπα, ὁπότε ἡ εὐρύτερα κατηγορία «ἐμφάνισης φασμάτων εἰς ἐτοιμοθανάτους» ταυτίζεται μετὰ τὴν ὑποκατηγορίαν τῆς «ἐμφάνισης φασμάτων τεθνεώτων εἰς ἐτοιμοθανάτους». Ὁ Bozzano (*Ψυχισμὸς καὶ Πνευματισμὸς*, Μεταψυχικὴ βιβλιοθήκη, Ἀθῆναι, 1938, σελ. 112) γράφει:

«Ἐὰν τὰ ἐν λόγῳ φαινόμενα ὄφειλον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ἐτοιμοθανάτου, οὐδὲν ἔστραμμένην πρὸς τοὺς ἠγαπημένους αὐτοῦ, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἐτοιμοθάνατος, ἀντὶ νὰ ὑποπίπτῃ ἀποκλειστικῶς εἰς παραισθήσεις παριστώσας μεταστάντας, ἔπρεπε νὰ ὑπέπιπτε μᾶλλον εἰς παραισθήσεις παριστώσας ζώντας· τοῦθ' ὅπερ οὐδέποτε συμβαίνει... ἐνῶ αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ εἴδους τῶν “φασμάτων τῶν ζώντων” ἐμφανίζονται μετὰ σχετικῆς τινος συχνότητος, παραδείγματα ὅμως ἐμφάνισης “φασμάτων τῶν ζώντων” παρὰ τὴν κλίνην ἐτοιμοθανάτων δὲν ἀναφέρονται... δὲν ἔχει ἐμφανισθῆ φάσμα ζώντος, ὁσηνδήποτε ἐπιθυμίαν καὶ ἂν ὁ θνήσκων ἐξέφραζε νὰ ἐπανίδῃ τὸν ζῶντα ἐκεῖνον, πρὶν ἢ ἀποθάνῃ».

Ἡ τυπικὴ μορφή τοῦ φαινομένου τῆς “ἐμφάνισης φασμάτων τῶν τεθνεώτων παρὰ τὴν κλίνην ἐτοιμοθανάτων” ἔχει ὡς ἐξῆς (William Barrett, *Death-Bed Visions*, Aquarian Press, London, 1986, σελ. 4):

«Ἐνῶ ὁ ἐτοιμοθάνατος παραμένει ἠρεμος ἐπὶ τῆς κλίνης, αἰφνιδίως κοιτάζει ἐντόνως πρὸς τὰ ἄνω μετὰ ἔκφρασιν ἐκπλήξεως καὶ διαπορίας ἢ ὁποῖα ταχέως μετατρέπεται εἴτε εἰς αἰσθήματα χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, εἴτε εἰς ἔκφρασιν ἐκστατικοῦ σεβασμοῦ. Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου τοῦ θνήσκοντος δικαιολογεῖται μόνον ἐφ' ὅσον οὗτος βλέπει μίαν τελείως ἀπροσδόκητον ἀλλ' ἀμέσως κατανοητὴν σκηνὴν ἥτις τοῦ προκαλεῖ μεγάλην ἐκπληξιν καὶ ἄφατον ἀγαλλίασιν».

Ἴδου χαρακτηριστικὴ τοιαύτη περίπτωσης (Barrett ἀν. σελ. 11), μετὰ τοῦ στοιχείου τῆς ἐμφάνισης προσώπου οὗ ἠγνῶναι ὁ θνήσκων τὸν θάνατον, τῆς ὁποίας κατέστη μάρτυς ἡ ἰδία ἡ Lady Barrett ἥτις ἦτο ἰατρός:

«Νεαρὰ λεχὼ εὐρίσκετο εἰς προθανάτιον κατάστασιν λόγω ἐπιλοχείου λοιμώξεως... Αὐτὴ συνεχίζει μετὰ τῶν οἰκείων της ἐπὶ πρακτικῶν θεμάτων ἀνησυχοῦσα περὶ τῆς τύχης τοῦ ἀρτιγεννίτου καὶ ἐνῶ ἐδέχετο διαφόρους ἰατρικὰς φροντίδας παρεπονεῖτο ὅτι ὁ θάλαμος καθίστατο ὅλοεν καὶ σκοτεινότερος, “Oh, don’t let it get dark”, διεμαρτύρητο. Αἰφνιδίως ὅμως ἥλλαξε διάθεσιν καὶ ἤρχισε νὰ παρατηρῆ κάτι ἐντόνως εἰς ἓνα σημεῖον τῆς αἰθούσης, ὅποτε τὸ πρόσωπόν της ἐφωτίσθη ἀπὸ ἓνα λαμπρὸ χαμόγελο, παρεμέρισε τὸν σύζυγόν της λέγουσα: —Μὴ μοῦ κρύβῃς τὴν θεά, εἶναι πράγματι ὑπέροχα! «“Oh, lovely, lovely” ἔλεγε. —What is lovely? τὴν ἐρώτησα. —Αὐτὸ ποὺ βλέπω! —Τί βλέπετε; —Μία ὑπέροχη φωτεινότητα· θαυμάσιὰ πλάσματα - Lovely brightness-wonderful beings! Κατόπιν ἐφάνη νὰ συγκεντρῶνῃ τὴν προσοχὴν της σὲ κάποιον σημεῖο καὶ ἐξέβαλε κραυγὴν χαρᾶς, “εἶναι ὁ πατέρας! Εἶναι τόσο εὐτυχισμένος ποὺ ἔρχομαι! Εἶναι θαυμάσια! Θὰ ἦσαν ὅλα τέλεια ἂν ἤρχετο καὶ ὁ Γουίλλιαμ [ὁ σύζυγός της]! Τὴν στιγμὴ ἐκείνη κάποιος ἔφερε μέσα τὸ βρέφος της. —Θὰ ἔπρεπε νὰ μείνω πρὸς χάριν τοῦ μωροῦ; Καὶ στρεφομένη πρὸς τὴν ὄπτασίαν: —“Ὁχι, δὲν μπορῶ νὰ μείνω! Καὶ στρεφομένη πρὸς τὸν σύζυγό της: —“Ὁμως, νὰ μοῦ τὸ ὑποσχεθῆς, μὴν τὸ ἀφήσῃς ποτὲ σὲ κάποιον ποὺ δὲν θὰ τὸ ἀγαπᾷ! Αἰφνιδίως ἔδειξε μεγάλην ἔκπληξιν: —Καλά, ἐδῶ μὲ τὸν πατέρα εἶναι ἡ Vida! Πῶς εἶναι δυνατόν; Ἐπανελάμβανε οὔσα ἐστραμμένη πρὸς τοὺς οἰκείους της ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐζητοῦσε ἐπιμόνως νὰ ἐρμηνεύσουν τὸ ἀπροσδόκητον συμβάν! Ἐπρόκειτο διὰ τὴν ἀδελφὴν της ἢ ὅποια εἶχε ἀποβιώσει πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν καὶ διὰ νὰ μὴ ἐπιβαρύνουν τὴν συναισθηματικὴν κατάστασιν οἱ οἰκεῖοί της ἀπέκρυπτον ἐπιμελῶς τὸ γεγονός ἀπὸ αὐτήν! Παρέμεινε οὕτω ἐν πλήρει συνειδήσει ἐπὶ μία ὥρα περίπου, ἀφ’ ἐνὸς συζητοῦσα διάφορα θέματα μετ’ ἐμοῦ, εὐχαριστοῦσα με συγχρόνως διὰ τὰς φροντίδας μου, μετὰ τῶν οἰκείων της καὶ μετὰ φίλου ἱερέως τὸν ὅποιον ἐκάλεσε καί, ἀφ’ ἑτέρου, συνομιλοῦσα μετὰ τῶν φασμάτων»!

Δὲν εἶναι σπάνια ὅμως καὶ αἱ περιπτώσεις καθ’ ἃς τὰ φάσματα δὲν διακρίνονται ἀπὸ τοὺς ζῶντας καὶ γίνονται ἀντιληπτὰ ὑπὸ τῶν τρίτων. Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ Bozzano ἐμελέτησε περίπτωσιν ἢ ὅποια συνοπτικῶς ἔχει ὡς ἑξῆς: Ἐπρόκειτο διὰ στρατῶνα ἀξιωματικῶν ὅπου εἰς τὸ ἰσόγειον ὑπῆρχε αἴθουσα τραπεζαρίας καὶ μαγειρεῖον, εἰς τὸν προθάλαμον τοῦ ὁποίου εὐρίσκετο ἡ κλιμαξὴ ἢ ἄγουσα εἰς τὸν πρῶτον ὄροφον ὅπου ἦσαν οἱ κοιτῶνες. Περὶ τὴν 7ην μ.μ. ὁμὰς 14 ἀξιωματικῶν διεσκέδαζε εἰς τὴν τραπεζαρίαν ὅταν εἰσῆλθε εἰς τὴν αἴθουσαν ἄγνωστος κυρία, αὐτὴ ἐστάθη ὀλίγον παρατηροῦσα αὐτοὺς καὶ κατόπιν κατευθύνθη πρὸς τὸ μαγειρεῖον. Μετ’ ὀλίγον κάποιος παρετήρησε ὅτι τοιαύτη ἐπίσκεψις ἦτο ἀξιοπεριέργος καὶ

ἀξιωματικός τις ἐγερθεὶς ἠρώτησε τὸ προσωπικὸν τοῦ μαγειρίου τί ἐξήτει ἢ ἐν λόγῳ κυρία, ὅμως αὐτοὶ τοῦ εἶπον ὅτι οὐδείς εἶχε ἔλθει ἐκεῖ. Ἀργότερον, ἀνεκαλύφθη ὅτι συνάδελφός των ἀξιωματικὸς εἶχε ἀποβιώσει μετὰ ἐξαφνικὴν ἀδιαθεσίαν ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος του. Ἦτο δὲ μεγάλη ἡ ἐκπληξίς των ὅταν εἶδον ἀνηρτημένην φωτογραφίαν τῆς ἀποβιώσαστος συζύγου του ἥτις δὲν ἦτο ἄλλη ἀπὸ τὴν μυστηριώδη κυρία ποὺ εἶχε περάσει ἀπὸ ἐμπρός των!

Παρομοία περίπτωσις (Barrett, σελ. 35):

«Ἡ θεία μου ἠσθένει βαρέως, ὅποτε παρεμέναμε, ἐγὼ καὶ ἡ ἀδελφή μου, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ὅπου ἔζη μετὰ τῆς ἀδελφῆς τῆς Ann, ἥτις εἶχε ἀποβιώσει πρὸ μερικῶν ἐτῶν. Μίαν ἐσπέρα, ἐνῶ ὁ John, ὁ σύζυγος τῆς ἀδελφῆς μου παρέμενε μὲ τὴν θεία Harriet, ἐμεῖς ἀνεπαυόμεθα, χωρὶς νὰ κοιμούμεθα, εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον. Κάποια στιγμή εἶδα νὰ περνᾷ ἀργὰ ἀπὸ τὴν θύρα μία γυναίκα τῆς ὁποίας διέκρινα καλῶς τὰ χαρακτηριστικὰ καὶ τὴν ἔνδυσι, τὸ σάλι, τὸν σκοῦφο, τὴν περρούκα, ἦτο ἄνευ ἀμφιβολίας ἡ θεία Ann. Ἔκουσα τὴν ἀδελφή μου νὰ φωνάζη: —Σήκω Emma, πέρασε ἡ θεία Ann! Συγχρόνως ὁ John εἰσέβαλε στὸ δωμάτιο: —Εἶναι ἐδῶ ἡ θεία Ann... ποῦ πῆγε; Ἐρευνήσαμε τοὺς διαδρόμους, ἀλλὰ δὲν ἦτο κανείς! Ἡ εἰκὼν ἦτο τόσο ζωντανὴ ὥστε εἶχαμε λησμονήσει ὅτι ἡ θεία Ann εἶχε ἀποβιώσει! Κατόπιν σκεφθήκαμε ὅτι ἴσως κάναμε λάθος, θὰ εἶχε περάσει ἡ ὑπηρέτρια. Ἄλλ' αὐτὴ εὐρέθη κοιμωμένη εἰς τὸ δωμάτιό τῆς. Ὑπεθέσαμε ὅτι κάποια ἄγνωστη γυναίκα εἶχε εἰσχωρήσει στὸ σπίτι μὲ ἄγνωστον ποῖες προθέσεις! Ἐρευνήσαμε ὅλους τοὺς χώρους! Ἡ ἐμφάνισις ἦτο τόσο ζωντανὴ ὥστε δὲν ἠδυνάμεθα νὰ δεχθοῦμε ὅτι ἐπρόκειτο διὰ φάσμα... Ἐν τέλει ἡ θεία Harriet ἀπεβίωσε τὴν ἑνὴν ὥραν...».

Φαινόμενα «διπλῆς παρουσίας κατὰ τὰς πρὸ τῆς ἀγωνίας στιγμῆς».

Εἶναι λίαν σύνθητες τὸ φαινόμενον τῆς «διπλῆς παρουσίας», ἢ τοῦ «ἀεριώδους διπλασιασμοῦ» ὅπως ἐνίοτε λέγεται, καὶ πρόκειται διὰ τὴν ταυτόχρονον παρουσίαν, πλησίον ἢ μακρὰν ἀλλήλων, τῶν δύο ἀνθρωπίνων σωμάτων, τοῦ χονδροειδοῦς καὶ τοῦ αἰθερίου. Τοῦ φαινομένου τούτου διακρίνομε δύο κατηγορίας. Α) Ἐφ' ὅσον τὰ σώματα ταῦτα ἐμφανίζονται μακρὰν ἀλλήλων τότε ὁμιλοῦμε διὰ «φάσματα τῶν ζώντων». Β) Ὅμως ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου ταῦτα διακρίνονται τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου. Αὐτὰς τὰς περιπτώσεις διαχωρίζομε εἰς τὰς αὐ-

τοπτικές, ὅπου ἡ ἀτομικὴ συνείδησις παρατηρεῖ ἐκ τοῦ ἐξεληθόντος αἰθερίου τὸ φυσικὸν σῶμα, καὶ εἰς αὐτὰς ἔνθα τὸ προεκταθὲν αἰθέριον σῶμα ζῶντος ἀνθρώπου κοιμωμένου ἢ, ἐν πάσῃ περιπτώσει, τελοῦντος ὑπὸ μείωσιν τῆς συνειδήσεως, βλέπεται ὑπὸ τρίτων. Ἰδιαιτέραν περίπτωσιν αὐτῆς τῆς τελευταίας κατηγορίας ἀποτελεῖ τὸ φαινόμενον τοῦ διπλασιασμοῦ τὸ ὁποῖον ἐκδηλοῦται κατὰ τὴν ψυχορραγίαν καὶ βλέπεται, εἴτε μόνον ὑπὸ τῶν Διορατικῶν, εἴτε ὁμοθυμαδὸν ὑπὸ πάντων τῶν παρευρισκομένων. Αὐτὴ ἡ περίπτωσις θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἐδῶ.

Τὰ φαινόμενα τῆς περιπτώσεως αὐτῆς εἶναι βαρυνούσης σημασίας λόγῳ τῆς συχνότητός των καὶ τῆς ὁμοιομόρφου τυπολογίας των. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ Bozzano (ἀν. σελ. 136):

«Αἱ περιπτώσεις τῆς “διπλῆς παρουσίας” δέον νὰ μὴ λαμβάνωνται μεμονωμένως, ἀλλ’ ἐπισωρευτικῶς, καὶ τότε προσαποκτοῦν ἀκαταμάχητον ἀποδεικτικὸν κῦρος. Τοῦτο δέ, ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐάν τις θελήσῃ νὰ ἐφαρμόσῃ τὰς μεθόδους τῆς συγκριτικῆς ἀναλύσεως εἰς ἑκατοντάδας ὁμοειδῶν ἐπεισοδίων — ἔνθα ἀντιπροσωπεύονται πᾶσαι αἱ διαβαθμίσεις, ἃς παρουσιάζει ἡ ἐν λόγῳ φαινομενολογία— πρὸς τὸν σκοπὸν ἵνα ἔλθουν εἰς φῶς αἱ φάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐκδηλοῦται τὸ φαινόμενον τῆς ἐξόδου τοῦ “αἰθερίου σώματος”, τότε τῶν ἀδυνάτων νὰ παραμείνῃ πλέον ἀμφιβολία περὶ τῆς ἀντικειμενικότητος τοῦ φαινομένου τούτου...».

»...τὰ φαινόμενα τοῦ κατὰ τὴν ψυχορραγίαν διπλασιασμοῦ περιγράφονται πάντοτε ὑπὸ τῶν Διορατικῶν μετὰ τῶν αὐτῶν λεπτομερῶν ἰδιοτροπιῶν τῆς ἐκδηλώσεώς των, ἔνθα ἀναφαίνονται ὠρισμένα ἰδιορρυθμίαι τόσον καινοφανεῖς καὶ ἀπροσδόκητοι, ὥστε λογικῶς νὰ μὴ δύναται νὰ χωρέσῃ ἡ ὑπόθεσις ὅτι αὗται ἀναβλύζουν ἀπαράλλακτοι ἐκ τοῦ νοῦ πάντων ἀδιακρίτως τῶν Διορατικῶν καὶ πεπολιτισμένων καὶ βαρβάρων καὶ ἀγρίων».

Τὸ φαινόμενον τοῦ διπλασιασμοῦ καθίσταται ὄρατον κατὰ δύο μορφάς: (α) ὡς ἀερῶδες νέφος καὶ (β) τὸ ἐν λόγῳ νέφος μετασχηματίζεται εἰς πανομοιότυπον τοῦ τεθνεώτος. Ἀναφέρομε τυπικὸν παράδειγμα τῆς πρώτης μορφῆς (περιοδικὸν Light, 1922, σελ. 182):

«Πρὸς τὴν 7ην ὥραν... ἡ ἀσθενής, τελούσα ἐν κωματώδει καταστάσει, ἤνοιξε τὸ στόμα, ἀπ’ ἐκείνης δὲ τῆς στιγμῆς ἡμεῖς πάντες εἶδομεν μικρὸν νέφος, πυκνὸν καὶ λευκόν, νὰ συναθροίζηται ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς μπεκνόμενον ἕως τὸ κεφαλόκλινον. Ἐξήρχετο ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ συνεπυκνοῦτο ἰδίως ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους... Παρέμενε μετέωρον, ὅμοιον πρὸς πυκνὴν λευκόχρουν νεφέλην καπνοῦ, ἥτις τόσον ἀδιαφανῆς ἀπέβαινε ἐνίοτε, ὥστε ἀπέκρυπτεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τὰ νῶτα τῆς κλίνης. Ἐποίκιλλε δὲ διαρκῶς εἰς πυκνότητα, μολονότι οὐδεμίαν σχεδὸν

κίνησιν διεκρίνομεν εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖνο νέφος... Κυανόχρους αἴγλη ἐφώτιζε τὸ περιβάλλον, ἐν ᾧ κατὰ καιροῦς ἐξώρμων ζωηροὶ σπινθῆρες ὑποκιτρίνου φωτός. ...Ἐπί τινος ὥρας δὲν ἐξεδηλώθησαν ἀξιόλογοι μεταβολαὶ τοῦ φαινομένου... Πρὸς τὸ μεσονύκτιον τὸ πᾶν εἶχε διαλυθῆ, καίτοι ἡ μήτηρ μου δὲν ἀπέθανεν εἰμὴ περὶ τὴν 7η πρωϊνὴ. Εἰς τὰς 6 τῆς πρωΐας ἐκείνης, μία τῶν ἀδελφῶν μου, ἦτις ἀνεπαύετο εἰς ἕτερον δωμάτιον, ἤκουσε φωνὴν ψιθυρίσασαν εἰς αὐτήν: “Ἀκόμη μία ὥρα... ἀκόμη μία ὥρα”! ...τῷ ὄντι παρέδωκε τὴν ὑστάτην πνοὴν ἐντὸς μιᾶς ὥρας, ἀφ’ ἧς ἡ ἀδελφή μου εἶχεν ἀκούσῃ τὴν προειδοποιητικὴν φωνήν...».

Περίπτωσις δευτέρας μορφῆς μετὰ συνοδευτικῶν πνευμάτων (Barrett, σελ. 105):

«Ἡ σύζυγός μου ἀπεβίωσε τὴν 11.45 μ.μ. Ἐνωρίτερα, στὰς 6.45 μ.μ. εἶδα νὰ εἰσέρχονται ἀπὸ τὴν θύρα τρία σαφῶς περιγεγραμμένα ὀμιχλώδη νέφη μήκους 4 ποδῶν ἕκαστον. Κατόπιν ἐκινήθησαν βραδέως καὶ περιέβαλον τὴν κλίνην. Τὰ νέφη αὐτὰ ἔλαβον σαφῆ μορφήν καὶ εἶδα παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς θνησκούσης μία γυναικεία μορφή ὕψους 3 ποδῶν περίπου ἣτις ἔφερε ἀρχαιοελληνικὰ κυματιστὰ ἐνδύματα καὶ ὑπέροχον διάδημα. Ἡ μορφή αὐτὴ ἦτο διαφανὴς καὶ λαμπροτάτη ὡς χρυσός, παρέμενε δὲ ἀκίνητος μετὰ ὑψωμένας τὰς χεῖρας καὶ ἀποπνεύουσα ἠρεμίαν καὶ γαλήνην. Δύο λευκαὶ μορφαὶ εἶχον κύψει ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κλίνης, ἐνῶ ὑπερίπταντο, περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον διακριταί, ἄλλαι λαμπραὶ μορφαί. Ὑπεράνω τῆς συζύγου μου ἐπέπλεε ὀριζοντίως μία λευκάζουσα γυμνὴ μορφή πού ἦτο τὸ πανομοιότυπὸν τῆς. Αὐτὴ συνεδέετο μετὰ τὸ σῶμα διὰ λευκάζοντος λῶρου ἐξερχομένου ἐκ τοῦ μετώπου. Ἡ μορφή αὐτὴ παρέμενε πάντοτε εὐκρινὴς καὶ τελεία ὅμως ἄλλοτε ἠρεμοῦσε καὶ ἄλλοτε ἐσυρρικνουῦτο. Συγχρόνως μετὰ τὸ θέαμα τοῦτο ἡσθανόμην μέγα βάρος καὶ καταβολὴ δυνάμεων. Ἡ σκηνὴ αὐτὴ διήρκεσε ἐπὶ 5 ὥρας, ἕως τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου. Τότε, μετὰ τὴν τελευταία ἀναπνοή, ὁ λῶρος ἔσπασε καὶ πάραυτα ἐξηφανίσθησαν ὅλα. Συγχρόνως αἱ δυνάμεις μου ἐπανῆλθον καὶ ἤρχισα νὰ προετοιμάζω τὰ τῆς ἐκφορᾶς. Οἱ παριστάμενοι ἐθαύμασαν, πῶς ἐνῶ ἐπὶ 5 ὥρας παρέμενα σχεδὸν ἀκίνητος παρατῆ κλίνη τῶρα ἡσυχολούμην ἀπερίσπαστος μετὰ τὰ πρακτικὰ θέματα».

Ἴδού ὅμως πῶς περιγράφει τὸν θάνατον εἷς διορατικὸς, ὁ Andrew Jackson Davis, ὁ ὁποῖος, βεβαίως, ἐλκύει τὴν προσοχήν μας εἰς τὸ ὅτι ὁ κάθε θάνατος εἶναι διάφορος τῶν ἄλλων ὁρῶμενος, εἴτε ἐκ σωματικῆς, εἴτε ἐξ αἰθερικῆς ἀπόψεως:

«Τὸ φυσικὸν σῶμα ψυχροῦται βαθμηδὸν ἀρχῆς γενομένης ἐκ τῶν κάτω ἄκρων ἐνῶ τὰ στοιχεῖα τοῦ αἰθερίου συγκεντροῦνται καὶ θερμαίνονται. Ὁ διορατικὸς τότε βλέπει ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν κάτι πού δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμε μαγνητικὴ ἄλω —

μία αϊθερική έκροή, χρυσίζουσα και παλλομένη. Ἐνῶ τὰ ἄκρα τοῦ σώματος ψυχραίνονται ἢ ἐκροή καθίσταται ἐντονωτέρα.

Ἡ ἀναπνοὴ σταματᾷ ἐνῶ ἡ αϊθερική μᾶζα ἐπιμπύκνεται καὶ λαμβάνει ὄψιν ἀνθρωπίνου σώματος συγκρατουμένη διὰ λεπτῆς λευκῆς κλωστῆς ἐκ τῆς περιοχῆς τοῦ ἐγκεφάλου. Συγχρόνως ἡ συνείδησις λειτουργεῖ φυσιολογικῶς καὶ γίνεται αἰσθητὸς ἐντὸς τοῦ ἐγκεφάλου ρυθμικός, ἀργός, βύθιος παλμός, οὐχὶ ἐπώδυνος, ὅστις περιγράφεται ὡς ὁ παφλασμός τῶν θαλασσίων κυμάτων.

Εἴτα, ἐμφανίζεται περαιτέρω μορφοποιήσις τῆς αϊθερικῆς μᾶζης μετὰ τὴν δημιουργίαν σαφοῦς λευκοῦ καὶ λάμποντος ἀνθρωπίνου σώματος. Κατ' ἀρχὴν ἔχομε τὴν δημιουργίαν κεφαλῆς, κατόπιν προσώπου, μετὰ λαιμοῦ καὶ ὤμων κ.ο.κ. ἕως τῶν ποδῶν. Τοιουτοτρόπως ἐμφανίζεται ἐν πλήρῃ εἰς ὅλας τὰς λεπτομερεῖας πανομοιότυπον τοῦ φυσικοῦ σώματος, κατὰ τι μικρότερον, λευκὸν καὶ λάμπων. Ἐν τέλει θραύεται ἡ κλωστὴ ποῦ συνδέει τοῦτο μετὰ τὸν ἐγκέφαλον».

[Πρέπει νὰ σημειώσωμε ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς συνειδήσεως ὅτι λέγοντες «ἡ συνείδησις λειτουργεῖ φυσιολογικῶς» ἐννοεῖται «ἐφ' ὅσον ὁ θνήσκων εὐρίσκεται ἐν ἐγρηγόρσει» καθὼς συνήθως κατὰ τὴν χρονικὴν περίοδον τοῦ θανάτου ὁ θνήσκων καταλαμβάνεται ὑπὸ ὑπνηλίας. Ὑπολογίζεται ὅτι διατηρεῖ τὴν συνείδησιν μόλις τὸ 2% τῶν θνησκόντων. Βεβαίως ὅλα αὐτὰ ἰσχύουν ἐν σχέσει πρὸς “φυσιολογικούς” θανάτους. Σήμερον ὅπου ὁ θάνατος συμβαίνει κυρίως εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἡρεμιστικῶν ὁ ἀσθενὴς καὶ οἱ οἰκεῖοι του στεροῦνται τῆς ὥρας τοῦ θανάτου].

Ἄλλος διορατικὸς συμπληρῶναι: «ἅμα τῇ ἐξόδῳ τοῦ αϊθερίου σώματος ἡ αὔρα ποῦ τὸ περιβάλλει τὸ ἐνδύει μετὰ τὴν ἐνδύματά του».

Γνωστὴ διορατικὸς, ἡ Joy Snell γράφει στὸ βιβλίον της *The Ministry of Angels* (ἐκτενῶς σχολιασθὲν ὑπὸ τοῦ Bozzano — περιοδικὸν *Mondo Occulto* τοῦ Μαρτίου 1926):

«...Ἦτο ἡ πρώτη περίπτωσις θανάτου, εἰς ἣν παρηνρισκόμην. Μόλις ἡ καρδία εἶχε παύσει νὰ πάλλῃ, εἶδον εὐκρινῶς κάτι, ὅμοιον μετὰ καπνὸν ἀποβραζόμενον ἀπὸ ζέοντος λέβητος, νὰ ὑψοῦται ὑπὲρ τὸ σῶμα αὐτῆς, νὰ συναθροίζηται εἰς μικρὰ ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ νὰ πυκνοῦται εἰς μορφὴν πανομοιότυπον τῆς μορφῆς τῆς φίλης μου. Ἡ μορφὴ ἐκείνη, κατ' ἀρχὰς ἀμυδρᾶς περιμέτρου, ἔβαινε πληρέστερον ὑποτυπούμενη ἄχρις οὗ κατέστη ἀπολύτως σαφής. Ἦτο τετυλιγμένη ἐντὸς εἵδους λευκῆς σκέπης μετὰ μαργαροειδεῖς ἀποχρώσεις, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καθαρῶς διεκρίνοντο τὰ μέλη. Τὸ πρόσωπον ἦτο τὸ τῆς φίλης μου, ἀλλ' αἰγλῆεν καὶ χωρὶς νὰ ἐμφαίνῃ ἴχνη τῶν σπασμῶν, οἵτινες εἶχον βασάνισα αὐτὴν κατὰ τὴν ἀγωνίαν.

»Ότε βραδύτερον ἔγινα νοσοκόμος, ὅπερ ἐπάγγελμα ἤσκησα ἐπὶ εἰκοσαετίαν, ἐχρειάσθη νὰ παρευρεθῶ εἰς πολλοὺς θανάτους, καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν τελευταίαν πνοὴν ἔβλεπον πάντοτε τὴν αἰθερικὴν μορφήν πηγνυομένην ὑπεράνω τοῦ λειψάνου. Ἡ τοιαύτη μορφή ἦτο ἀνεξαιρέτως πανομοιότυπος ἐκείνης, ἐξ ἧς ἀνέδυε, καὶ μόλις ἐστερεοποιεῖτο ἠφανίζετο ἀπὸ τῶν ὀμμάτων μου».

Τὸ βιβλίον της ἀσχολεῖται εἰδικῶς μὲ τὸ θέμα τῆς ἐμφανίσεως φασμάτων τεθνεώτων (τὰ ὁποῖα καλεῖ “ἀγγελικὰς μορφὰς”) εἰς ἐτοιμοθανάτους, φαινόμενον τὸ ὁποῖον θεωρεῖ καθολικόν, δηλώνουσα: «...δὲν μοι ἔχει ἀποθάνει καὶ εἷς μόνος ἀσθενὴς χωρὶς νὰ ἴδω παρὰ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ μίαν ἢ δύο ἀγγελικὰς μορφὰς, προσερχομένας εἰς ἀπάντησιν τοῦ πνεύματος ἵνα ὀδηγήσουν αὐτό...».

Ὁ Bozzano (ἀν. σελ. 146) παρατηρεῖ ὅτι «ὄλαι αἱ περιγραφαὶ τῶν διορατικῶν, ἀναφορικῶς μὲ τὰ φαινόμενα τῆς “διπλῆς παρουσίας κατὰ τὴν ψυχορραγίαν”, συμφωνοῦν ἐπὶ πάσης λεπτομερείας καὶ δὴ ἐπὶ τῶν τριῶν θεμελιωδῶν λεπτομερειῶν... α΄, ἡ ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θνήσκοντος ἔξοδος οὐσίας τινὸς οὐχὶ ἀνομοίας ἀτμοῦ, ἥτις συμπυκνοῦται ἄνωθεν αὐτοῦ, προσλαμβάνουσα τὴν οἰκείαν μορφήν καὶ τὰ οἰκεία χαρακτηριστικά· β΄, ἡ ζωοποιήσις καὶ ἐμψύχωσις τῆς ἐν λόγῳ μορφῆς, εὐθύς ὡς ἡ ζωὴ ἀποσβεσθῆ ἐν τῷ σωματικῷ ὀργανισμῷ· γ΄, ἡ παρουσία πνευμάτων θανόντων —τὸ πλεῖστον συγγενῶν ἢ φίλων τοῦ θνήσκοντος— πρὸς τὸν καταφανῆ σκοπὸν, ἵνα ὑποβαστάξουν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ κατὰ τὴν ἢν ὑφίσταται ὑπάτην δοκιμασίαν».

Ὅρθῶς ὁ Bozzano (ἀν. σελ. 149) ἐπιμένει εἰς τὴν διαχρονικὴ καὶ διαπολιτιστικὴ ὕπαρξι τοῦ φαινομένου τονίζων «ὅτι οἱ Διαισθητικοὶ πάσης φυλῆς καὶ πάσης ἐποχῆς περιγράφουν φαινόμενον αὐθεντικόν, ὁμιλοῦντες περὶ τῆς ἐξόδου “αἰθερικοῦ σώματος” παρὰ τῷ ψυχορραγοῦντι» καὶ ἀκόμη «ὅτι οὗτοι περιγράφουν συμβεβηκὸς ἀναμφιλέκτως αὐθεντικόν, ὁμιλοῦντες περὶ παρουσίας πνευμάτων θανόντων εἰς τὴν κλίνην τοῦ ἐτοιμοθανάτου».

«Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ἐξιστορεῖ τὰς ἀπόψεις τῶν ἰθαγενῶν ἐν προκειμένῳ ἱεραπόστολος ἐπανακάμψας ἐκ τοῦ ἀρχιεπελάγου τῆς Ταϊτῆς ἐν Πολυνησίᾳ (The Metaphysical Magazine, Ὀκτώβριος 1896):

“Κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου πιστεύουν, ὅτι ἡ ψυχὴ ἀποσύρεται ἐντὸς τῆς κεφαλῆς, ὅθεν κατόπιν ἐξέρχεται ἵνα ὑποστῆ μακρὰν καὶ βαθμιαίαν σταδιοδρομίαν... Περιέργον καὶ διαφέρον προκύπτει τὸ γεγονός, ὅτι οἱ Ταϊτινοὶ πιστεύουν εἰς τὴν προέκτασιν πραγματικῆς τινος οὐσίας, ἥτις προσλαμβάνει ἀνθρωπίνην μορφήν· παραδέχονται δὲ τοῦτο δίδοντες πίστιν εἰς τινὰς μεταξύ των, πεπροικισμένους διὰ διορατικότητος, οἱ ὁποῖοι βεβαιοῦν ὅτι, μόλις ὁ θνήσκων παύσῃ ν’

ἀναπνέη, ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀποβράζεται ἀτμός, πυκνούμενος ὀλίγον τι ὑπερ-
θεν τοῦ σώματος, εἰς ὃ παραμένει προσδεδεμένος δι' εἶδους λώρου ἐκ τῆς αὐτῆς
οὐσίας. Ἡ ἐν λόγῳ οὐσία, διατείνονται οὗτοι, αὐξάνει ῥαγδαίως εἰς ὄγκον, προ-
σλαμβάνουσα ταυτοχρόνως καὶ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ σώματος, ἐξ οὗ ἀνέβλυσεν
ὅταν δὲ τέλος τοῦτο παγώσῃ καὶ ἀποσκληρυνθῇ, διαλύεται ὁ λῶρος, συνάπτων
τὴν ψυχὴν μετὰ τοῦ σώματος, καὶ ἡ λυτρουμένη ψυχὴ ἵπταται ἀπιοῦσα, καθ' ἃ
φαίνεται βοηθουμένη ὑπ' ἀοράτων ἀπεσταλμένων...».

Βεβαίως, ἡ πίστις εἰς τὴν ὑπαρξιν αἰθερίου σώματος καὶ συμφωνία περὶ τὰς
λεπτομερείας τῆς ἐξόδου καὶ τῆς μετέπειτα ζωῆς του ἀπαντᾶται εἰς ἀπάσας
σχεδὸν τὰς φυλὰς τῆς Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καὶ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, εἰς τοὺς λαοὺς
τῆς Ἀνατολῆς καὶ εἰς τὰς ἀρχαίας καὶ συγχρόνους λαϊκὰς δοξασίας τῶν
Εὐρωπαίων. Ἐκτενῶς περὶ αὐτῶν ἀναφέρει ὁ Cesare Lombroso εἰς εἰδικὸν κεφάλαιον
τοῦ βιβλίου του: *After Death — What?*

«Ἀγόμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἀναδύσεως τοῦ “αἰθε-
ρικοῦ σώματος” ἐκ τοῦ φυσικοῦ σώματος συνοδεύει ἢ ἐγκαινιάζει ἢ ἐκροῇ “ἀερί-
ου” τινος κατὰ πολὺ παχυλοτέρου τοῦ ἄλλου, τοῦ ἀπαρτίζοντος τὸ κυρίως εἰπεῖν
“αἰθερικὸν σῶμα”. Τὸ ἐν λόγῳ ἀέριον, εἰς ὠρισμένας περιστάσεις ἰδιαζόντως
πυκνῆς ἐκροῆς, καθίσταται ὄρατὸν εἰς τὸν κανονικὸν ὀφθαλμόν, ἐν ᾧ τὸ ἀέριον,
ἐξ οὗ συνίσταται τὸ “αἰθερικὸν σῶμα”, δὲν βλέπεται, πλὴν ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν
Διορατικῶν. Ἐν ὀλίγοις, φαίνεται νὰ πρόκειται περὶ τῆς ἐκροῆς κατ' ἀρχὰς οὐσίας
τινὸς ἀναλόγου τοῦ “ὀδικοῦ ἀερίου” τοῦ Reichenbach, ἀερίου ζωογονοῦντος τὸ
νευρικὸν σύστημα καὶ τὸ ὁποῖον διορατικοὶ τινες ἀποκαλοῦν τῷ ὄντι “πνεῦμα τῶν
νεύρων” (Bozzano, ἀν. σελ. 139)».

Εἰς τὰ πειράματα Werner εἰς Beckelsberg ἐπὶ τοῦ Ρήνου ἀνεφέρθησαν τὰ ἐξῆς
ἐνδιαφέροντα (σχολιαζόμενα ἐντὸς παρενθέσεως ὑπὸ τοῦ Bozzano):

«Τὸ πνεῦμα... εἶναι ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς (ἀνάγνωθι τοῦ “αἰθερικοῦ σώματος”), καὶ ἡ
ψυχὴ εἶναι ἡ δίδουσα εἰς τὸ πνεῦμα τὴν ἀτομικότητα, ἡ ὀρίζουσα αὐτὸ καὶ συμ-
πληροῦσα αὐτό. Ἡ ψυχὴ εἶναι τὸ σῶμα τοῦ πνεύματος... Οὔτε τὸ πνεῦμα, οὔτε ἡ
ψυχὴ δύνανται νὰ ὑφίστανται κευχωρισμένως· εἶναι στενῶς ἠνωμένα πρὸς ἄλληλα,
καθ' οἷον τρόπον ἡ ψυχὴ (ἡγουν τὸ “αἰθερικὸν σῶμα”) εἶναι ἠνωμένη μετὰ τοῦ
ὀργανισμοῦ... Ἐν τῇ ψυχῇ ἐγκλείονται αἱ μύχαι αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου, καὶ δι'
αὐτῆς τὸ πνεῦμα ἐκδηλοῖ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ... Ἀλλὰ διὰ νὰ πραγματωθῇ τὸ τοι-
οῦτον, ἀπαιτεῖται καὶ τρίτη οὐσία, ἥτις, συνδεομένη μετὰ τῆς ψυχῆς, χρησιμεύει
ἵνα κινητοποιῇ καὶ ζωοποιῇ τὸ σῶμα... Ἡ ἐν λόγῳ οὐσία, ὡς πρὸς τὴν ὑφὴν, πηγάζει
τῇ ἀληθείᾳ ἐκ τῆς ψυχῆς, λόγῳ ὅμως τῆς σωματικῆς δράσεώς της, μετέχει τῆς

σωματικῆς φύσεως μᾶλλον παρὰ τῆς ψυχικῆς· καθ' ἑαυτὴν λαμβανομένη, ἢ ἐν λόγῳ οὐσία, ἄλλως “νευρικὸν ἀέριον”, εἶναι τὸ ἀπαραίτητον ὄργανον, δι' οὗ ἡ ψυχὴ ἔρχεται εἰς σχέσεις μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου... Τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ καθ' ὑπερβολὴν σωματικὸν καὶ χονδροειδές, προώριστα νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ὅπως διαλυθῇ· ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ, κλιμακιδὸν μεταρσιουμένη, ὁλοὲν προσεγγίζει εἰς τὴν φωτοβόλον κατάστασιν... Μετὰ θάνατον, ἡ ψυχὴ δὲν δύναται πάραυτα ν' ἀπαλλαγῇ τοῦ “νευρικοῦ ἀερίου” καὶ αἱ λίαν πρόσγειοι ψυχαὶ εἶναι ἐμπεποτισμένοι ἐν αὐτῷ, τοῦθ' ὅπερ ταῖς χορηγεῖ τὰ μέσα νὰ καθίστανται εἰς τοὺς ζῶντας ὄραταί... καθὼς διὰ τοῦ ἀγωγοῦ τούτου τὰ πνεύματα, εὕρισκόμενα εἰς μεσαῖον στρώμα, δύναται νὰ ἐφελκύουν εἰς ἑαυτὰ ὑλικά ἀτμοσφαιρικά στοιχεῖα, ἅτινα τοῖς παρέχουν τὴν δύναμιν νὰ γίνωνται ὄρατὰ ἢ ἀκουστὰ εἰς τοὺς ζῶντας... Ὅταν τις ἀποθάνῃ εἰς κατάστασιν μεγάλης “ἀγνόητος”, δὲν συναποκομίζει μεθ' ἑαυτοῦ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος τοῦ “ἀερίου” τούτου...».

Ἑρμηνεία

Διὰ νὰ γίνουν κατανοητὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἑλληνικὴ παράδοσι θὰ πρέπει ὡς “πνεῦμα” νὰ νοήσωμε τὸ ψυχικὸν ἄτομον καὶ ὡς “νευρικὸν ἀέριον” τὸν συνθετικὸν λόγον ὅστις ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν τριῶν ἐξωτερικωτέρων χιτώνων τῆς ψυχικῆς διακοσμήσεως, τῶν καλουμένων προσφυῶς ὑπὸ τῶν Χαλδαϊκῶν Λογίων «ύλαίων».

Τὸ «ἀεριῶδες φάσμα» ὅπερ ἀναδύεται ἐκ τοῦ σωματικοῦ ὄργανισμοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου σχηματίζον τὸ γνωστὸν νεφίδριον εἶναι τμῆμα τῆς ἐνεργείας τῶν ὑλαίων χιτώνων οἱ ὅποιοι παρουσιάζουν μετὰ θάνατον, ὡς εἶναι φυσικόν, τάσιν ἀποκολλήσεως ἐκ τοῦ ὄργανισμοῦ. Ὁ λῶρος ὅστις φαίνεται συνέχων τὸ νεφίδριον μετὰ τοῦ ὄργανισμοῦ δὲν εἶναι ὁ ὅλκός ἀλλὰ τμῆμα τοῦ συνθετικοῦ λόγου καθὼς οὗτος ἔχων ὡς κυρίαν ιδιότητα τὴν «κολλητικὴν-συνεκτικὴν» ἔχει σύστασιν ἰξώδη. Ἡ ἐκ τοῦ σώματος διαρροὴ τῶν ὑλαίων συνεχίζεται καὶ ἀργότερον, ὅποτε καὶ ἕτερον τμῆμα τῶν ὑλαίων χιτώνων ἀπόζει καὶ ὑψοῦται ἐκ τοῦ σώματος. Τοῦτο ἐμφανίζεται ἐπὶ τῶν μνημείων ἀκίνητοῦν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐκ τοῦ ἐδάφους ὡς ἐπίπεδον νέφος, δίκην δορᾶς, καλούμενον ὑπὸ τοῦ Bozzano «κνώδαλον τοῦ τάφου». Δύναται δέ τις νὰ εἰκάσῃ τὸν χρόνον ὅστις παρῆλθε ἀπὸ τοῦ θανάτου ἐκ τῆς πυκνότητος τοῦ στρώματος τούτου τὸ ὅποῖον κατὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου μετατρέπεται μᾶλλον ταχέως εἰς ράκη καὶ εἶτα ἐξαφανίζεται. Βεβαίως, ἐπὶ μακρὸν παραμένει ὑπόλειμμα τῶν ὑλαίων χιτώνων εἰς τὸ σῶμα ἀποτελοῦν τὸ εἰς τὰ σωματικὰ λείψανα καὶ τὰ ὅστ' ἀνιχνευόμενον διὰ τῆς λεγομένης ψυχομετρικῆς ἀναλύσεως, «ἐπιψυχίδιον».

Ὅφείλομε νὰ διευκρινήσωμε ὅτι μόνον οἱ ἰσχυρότεροι τῶν διορατικῶν δύνανται νὰ παρατηρήσουν τὸ «αἰθέριον σῶμα» καθαυτό. Τὸ «αἰθέριον σῶμα» πολὺ πρὸ τῆς ὥρας τοῦ θανάτου, ἐφ' ὅσον ὁ θνήσκων εὐρίσκεται ἐν μειωμένη συνειδήσει, εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἐκτὸς τοῦ σώματος ἢ νὰ ἐξέρχεται καὶ πάλιν νὰ εἰσέρχεται εἰς αὐτό. Τοῦτο φαίνεται ἐντὸς τοῦ δωματίου ἀσχολούμενον μὲ κάτι, συχνάκις ἐξετάζον τὰ φιαλίδια τῶν φαρμάκων. Τότε τὸ «αἰθέριον σῶμα» εἶναι ἀκριβῶς ὅπως τῶν ζώντων συγκρατούμενον διὰ τοῦ ὀλκοῦ. Ἐφ' ὅσον ὁ θάνατος συμβῆ τότε, ἀπλῶς θραύεται ὁ ὀλκός. Ὅμως ἐφ' ὅσον τὸ «αἰθέριον σῶμα» ἐξέλη μεταθανάτως τότε ἀκολουθεῖται ἡ ἀνωτέρω περιγραφομένη ὑπὸ τοῦ Davis συγκέντρωσις εἰς τὴν περιοχὴν τῆς κεφαλῆς καὶ ἐξ αὐτῆς κάθετος ἔξοδος τούτου. Ὅμως ὁ Davis δὲν παρέτηρησε τὴν ἔξοδον καθαυτὴν τοῦ αἰθερίου, καθόσον αὐτὸ ἐξέρχεται, φυσικά, πλήρως ἐσχηματισμένον. Οὗτος παρέτηρησε τὴν βαθμιαίαν αὔξησιν τῆς ὁρατότητος τοῦ αἰθερίου καθὼς τοῦτο προσερόφησε ποσότητα τοῦ συνθετικοῦ λόγου. Ἐδῶ πρέπει νὰ παρατηρήσωμε ἐπίσης ὅτι κατὰ τὸν θάνατον ἐχάθη πλέον ὁ σαφὴς διαχωρισμός: συνθετικὸς λόγος-ὀλκός-αἰθέριον σῶμα. Δὲν ὑφίσταται ὁ ὀλκός, καὶ τὸ αἰθέριον σῶμα ἀποκολλώμενον τοῦ ὀργανισμοῦ συγκεντροῦται εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ἐξέρχεται αὐτῆς συνήθως μετὰ τμήματος τῶν ὑλαίων χιτῶνων οἵτινες ἀποτελοῦν τὸ ἀρχικῶς ἄμορφον νέφος ἢ τὴν περὶ τὸ αἰθέριον ὀμίχλην τὴν ὀνομασθεῖσαν «αὔραν»— βεβαίως αὐτὴ δὲν ἔχει σχέσιν μὲ τὴν πραγματικὴν αὔραν, τουτέστιν τὸ φωτεινὸν ἠλεκτρικὸν φαινόμενον τοῦ αἰθερίου σώματος. Προανεφέρθη ὅτι «ὅταν τις ἀποθάνῃ εἰς κατάστασιν μεγάλης “ἀγνότητος”, δὲν συναποκομίζει μεθ' ἑαυτοῦ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον ἴχνος...», τοῦτο σημαίνει ὅτι ὅταν τὰ αἰθέρια σώματα λειτουργοῦν μὲ συνηρμοσμένα τὰ ψυχικὰ κέντρα (πηγὰς ἐκροῆς τοῦ πεδίου) σχηματίζονται ἁρμονικὰ ἠλεκτρικὰ πεδία εὐρύθμου ροῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπικολληθοῦν ἐπ' αὐτῶν ἐνεργειακὰ τμήματα τῶν ὑλαίων.—

Αἱ ἀναμνήσεις τῶν ἀνανηψάντων ἐκ τοῦ κλινικοῦ θανάτου (near-death experiences)

Ἡ μελέτη τῶν περιπτώσεων τῶν ἀναμνήσεων τῶν ἀνανηψάντων ἐκ τοῦ κλινικοῦ θανάτου (near-death experiences: NDE) ἀποτελεῖ σήμερον ἓνα συνεχῶς ἀναπτυσσόμενο κλάδο ψυχικῆς ἐρεῦνης ἰδρυομένων συνεχῶς εἰς τὰ διάφορα πανεπιστήμια νέων ἐξειδικευμένων κέντρων ὅπου συνεργάζονται ἰατροί, ψυχίατροι,

παραψυχολόγοι και ψυχολόγοι ειδικομένοι εις την ψυχολογίαν του θανάτου. Ἐπίσης τὸ φαινόμενον ἐρευνᾶται εις τὰ γενικωτέρων ψυχικῶν ἐρευνῶν πανεπιστημιακὰ κέντρα ὡς, διὰ παράδειγμα, εις τὸ πεφνημισμένον, διὰ τὰς ἐρεῦνας του ἐπὶ τῆς Μετεμψυχώσεως, «Division of Personality Studies» τοῦ πανεπιστημίου τῆς Βιργινίας τὸ ὁποῖον τὸ περιέλαβεν εις τὰ ἀντικείμενα ἐρευνῶν του παραλλήλως πρὸς τὰς Death-bed Visions. Ὡς θὰ ἀναφερθῆ περαιτέρω τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ διὰ τὴν NDE εἶναι ἰδιαιτέρως πύξημένον, ἔχει δὲ ἤδη διαμορφωθῆ κατὰ τὸ πρότυπον τῆς παλαιότερας «θρησκείας τοῦ Πνευματισμοῦ» μίᾳ σύγχρονος «θρησκεία τῆς NDE» μὲ δόγματα εἰλημμένα ἐκ τῶν ἐν λόγῳ ἐμπειριῶν.

Τοιαῦται περιπτώσεις ὑπῆρχον καὶ ἦσαν γνωσταὶ ἤδη ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος, ὅμως ἦσαν ὀλίγαι καθὼς ἦτο σπανία ἢ αὐτόματος ἀνάνηψις ἐκ τοῦ κλινικοῦ θανάτου τὴν ὁποῖαν οἱ κλασσικοὶ ὀνομάζουσι «ἀναβίωσιν». Σήμερον, αἱ συνεχῶς ἐξελισσόμεναι ἰατρικαὶ τεχνικαὶ ἀνανήψεως ἔχουσι ἐπιτυχίαν εις μεγάλον ἀριθμὸν ἀσθενῶν καὶ τοῦτο ἔχει καταστήσει τὸ ἐν λόγῳ φαινόμενον κοινότατον, διὰ παράδειγμα, εἶναι εὐκολώτατον νὰ πραγματοποιηθῆ ἔρευνα 150 περιστατικῶν. Σταθμὸν ἀπετέλεσε ἡ ἔρευνα ποὺ ἔλαβε χώραν εις δέκα νοσοκομεῖα τῆς Ὀλλανδίας διεξαχθεῖσα ὑπὸ ὁμάδος ἰατρῶν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν καθηγητὴν Pim van Lommel καθὼς περιελήφθησαν ὅλοι οἱ ἀσθενεῖς ποὺ ἀνένηψαν ὄντες κλινικῶς νεκροὶ ἔνεκα ἀναστολῆς τῆς καρδιακῆς λειτουργίας· ἐμελετήθησαν δὲ λεπτομερῶς ἅπασαι αἱ παράμετροι καὶ συνεκρίθησαν οἱ ἐμφανίσαντες NDE μετὰ τῶν ὑπολοίπων καὶ ἅπαντες παρηκολουθήθησαν ψυχιατρικῶς ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ, ποὺ περιέλαβε 344 ἀσθενεῖς ποὺ εἶχον ὑποστῆ συνολικῶς 509 ἀνανήψεις, ἐδημοσιεύθη εις τὸ ἔγκυρον ἰατρικὸν περιοδικὸν *The Lancet* (2001. 358: 2039-45) καὶ ἔκτοτε εἶναι γνωστὴ ὡς «Lancet Study on NDEs».

Προσπάθειαι ἐρμηνείας

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πρέπει νὰ τονίσωμε ὅτι οἱ ἐρευνηταὶ τοῦ φαινομένου διαχωρίζουσι τοῦτο πλήρως ἀπὸ τὰς ὄνειρικὰς ἢ ψευδαισθητικὰς καταστάσεις, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰ ὀργανωμένα παραληρήματα ὡς τὰ παρατηρούμενα μετὰ τὴν χρῆσιν ψυχοτρόπων οὐσιῶν, ἀποκλειομένης, ὅθεν, τῆς ἐκλύσεώς του ἐξ ἐπιδράσεως εἴτε παθολογικῶν προϊόντων τοῦ μεταβολισμοῦ, εἴτε φαρμάκων. Μάλιστα ψυχίατροι ειδικομένοι εις τὰ φαρμακευτικὰ παραληρήματα ὡς τὰ προκαλούμενα ὑπὸ τοῦ LSD οἱ ὁποῖοι ἔτυχε νὰ ἔχουσι NDE ἀπέκλεισαν τὴν ὑπαρξιν οἰασδήποτε σχέσεως μεταξὺ των. Ἐπίσης ἀπεκλείσθη ἡ παραγωγή του ἐξ ἄλλων παθολογικῶν λόγων καὶ

διεχωρίσθη πλήρως ἀπὸ τὰ φαινόμενα τὰ παρατηρούμενα κατὰ τὰς νευρολογικὰς-ἐγκεφαλικὰς βλάβας ὡς ἡ ἐγκεφαλικὴ ἀνοξία ἢ ἡ διέγερσις τοῦ μετωπιαίου λοβοῦ τοῦ ἐγκεφάλου.

**

Προεβλήθη πρὸς ἐρμηνείαν τοῦ φαινομένου ἡ «θεωρία τοῦ θνήσκοντος ἐγκεφάλου - dying brain hypothesis», ἡ ὁποία προσεπάθησε νὰ ἀποδώσῃ ἐν ἑκαστῶν τῶν συμπτωμάτων εἰς ὀρισμένην βλάβην ἐγκεφαλικῆς τινος λειτουργίας. Ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι οἰαδήποτε ἐγκεφαλικὴ βλάβη καὶ ἂν ἐπικαλεσθῶμεν τὰ ἀποτελέσματά της θὰ εἶναι τὰ ἀντίθετα τῶν παρατηρουμένων στοιχείων τῶν NDE. Ἐνοχοποιήθη ἡ ὑπερκαπνία (αὔξησις τοῦ CO₂), ὅμως αὐτὴ ἡ κατάστασις ἔχει ὡς θεμελιῶδες χαρακτηριστικὸν τὴν σύγχυσιν καὶ τὴν ἀπώλειαν προσανατολισμοῦ καὶ αἰὶ προκαλούμεναι ὑπ' αὐτῆς ψευδαισθητικὰ καταστάσεις εἶναι ἀσυνάρτητοι καὶ



«Ἀκριβῶς αὐτὸ εἶδα ὅταν ἀνέκτησα τὰς αἰσθήσεις μου»! Σχέδιον τοῦ Harry Hone ἐκ τοῦ βιβλίου του: *The Light at the End of the Tunnel.*

φευγαλέαι. Ἄνεφέρθη ἡ ἔκκρισις ἐνδομορφινῶν, ἡ ὑποξία (ἐλάττωσις τοῦ ὀξυγόνου) καὶ οἱ σπασμοὶ ἐκ διέγερσεως τοῦ κροταφικοῦ λοβοῦ τοῦ ἐγκεφάλου. Ὅμως ἡ ὑποξία προκαλεῖ σύγχυσιν ἐνῶ ἡ διέγερσις τοῦ κροταφικοῦ λοβοῦ, ὡς εἶναι καλῶς γνωστὸν ἐκ τῆς ἐπιληψίας τῆς ὀφειλομένης εἰς τὴν διέγερσιν τῆς περιοχῆς αὐτῆς, προκαλεῖ συμπτώματα τελείως διάφορα αὐτῶν τῶν NDE, ὡς διαταραχὴν τῆς ἀντιλήψεως τῆς προοπτικῆς, τοῦ μεγέθους καὶ τῆς διατάξεως τῶν ἀντικειμένων στὸν χῶρον, πλήρωσιν τῆς συνειδήσεως διὰ τυχαίων καὶ ἐνοχλητικῶν συγχυτικῶν σκέψεων, πλουσίας ἀκουστικὰς ψευδαισθήσεις καὶ αἰσθήματα ἀποξενώσεως ποῦ ὀδηγοῦν πάντοτε εἰς συναισθήματα φόβου, θλίψεως καὶ μονώσεως. Περαιτέρω, ὁ ψυχικὸς καὶ σωματικὸς κλονισμὸς ἐκ τραυματικῶν ἐμπειριῶν ὡς ἡ καρδιακὴ προ-

σβολή, ακολουθείται υπό απώλειας τών αναμνήσεων. Ούτως ἢ ἄλλως κατὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς συνειδήσεως ἢ ὅταν ἡ λειτουργία τοῦ ἐγκεφάλου εἶναι λίαν πλημμελῆς λόγω σοβαρᾶς βλάβης ἢ συγχυτικῆς καταστάσεως, δὲν λειτουργεῖ ἡ μνήμη. Ὅθεν τὰ NDE δὲν ἐρμηνεύονται διὰ τῆς νευροφυσιολογίας.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωση τοῦ David Verdegaal (Mark Fox, Religion, Spirituality and the Near-Death Experience, Routledge, σ. 168). Οὗτος ὑπέστη ἐν μαζικὸν ἔμφραγμα τὸ ὁποῖον ἐπέφερε παῦσιν τῆς καρδιακῆς λειτουργίας. Ἀποτελεῖ ἀξιοπερίεργον γεγονός ὅτι ἐπετεύχθη ἀνάληψις μετὰ πάροδον ἡμισείας ὥρας! Ὅμως ὁ ἐγκέφαλος ὑπέστη μεγάλης ἐκτάσεως καταστροφὴν ἣτις ἐπέφερε τύφλωσιν καὶ παραλύσεις καὶ ἠκολούθησε κῶμα διαρκείας δύο ἐβδομάδων μετὰ τὸ ὁποῖον ἐπικολούθησε βραδεία ἀνάρρωσις. Ἀσφαλῶς οὐδεὶς ἀνέμενε νὰ ὑπάρχη λειτουργία τῆς συνειδήσεως καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον, ὅμως ὁ ἀσθενὴς περιέγραψε ἕνα πλήρως ὀργανωμένον NDE. Κατ' αὐτὸ ἡ φωτεινὴ ὄντοτις τὸν ὠδήγησε σὲ ἕναν πανέμορφο κῆπο περιγραφόμενον ὡς «τυπικὸς ἀγγλικὸς κῆπος παλαιοῦ τύπου». Ὁ ἀσθενὴς περιέγραψε λεπτομερῶς τὴν τοπογραφίαν τοῦ κήπου, τὰ διάφορα φυτὰ καὶ τὴν κατανομήν των ἐκεῖ ἡ ὁποία ἦτο ἀνάλογος τῆς βοτανολογικῆς ταξινομήσεώς των! Εἰς τὸ τέλος τοῦ κήπου ὑπῆρχε μία «ρουστικὴ» πύλη. Ὁ ἀσθενὴς ἀντελήφθη ὅτι αὐτὴ ὠδηγοῦσε εἰς τὸ ἐπέκεινα καὶ ὅτι αὐτὸς δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν διαβῆ διότι ἀτυχῶς ἐπρόκειτο νὰ ζήσει καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὅ,τι θὰ ἔφερε ἡ ζωὴ! Οὕτως, ἐξῆλθε διὰ τῆς πύλης δι' ἧς εἶχε εἰσέλθει! Κατόπιν ἀνέφερε ὅτι ἔζησε ἐπὶ δύο ἐβδομάδας εἰς μίαν κωματώδη κατάστασιν εἰς ἕναν ἐνδιάμεσον χῶρον (in-between world)!

**

Ἐπιπλέον ἀπεδείχθησαν ἀνίκανοι νὰ ἐρμηνεύσουν τὸ φαινόμενον διάφοροι ψυχιατρικαὶ ὑποθέσεις ὡς ἡ ψυχοδυναμικὴ προβολὴ τοῦ φόβου, ἡ διακίνησις μηχανισμῶν ἀμύνης τοῦ Ἐγὼ ἢ ἡ ἀντανάκλασις τοῦ ἀρχετύπου θάνατος-ἀναγέννησις. Διὰ παράδειγμα ἐλέχθη ὅτι πιθανῶς τὰ NDE νὰ εἶναι προβολαὶ αἱ ὁποῖαι ὑποβοηθοῦν τὴν ἐπιβίωσιν. Ὅμως αὐτὸ διαφεύδεται ἀπὸ τὸ ἴδιον τὸ περιεχόμενον των κατὰ τὸ ὁποῖον εἰς τὸ δίλημμα, ζωὴ ἢ θάνατος ἡ ἀπάντησις εἶναι θάνατος, «death portrayed as the most attractive option»! Τυπικὴ περιγραφή (Fox, σ. 195):

«Εὐρέθην πρὸ ἐνὸς φράκτου ἀποτελουμένου ἀπὸ τρία ἢ τεσσερα ἀγκαθωτὰ σύρματα... Ἀπὸ ἐδῶ ἦτο μία ἄσχημη, ἔρημη καὶ βρώμικη ἔκτασι, γενικῶς ἕνα μέρος ὅπου κανεὶς δὲν θὰ ἠθέλε νὰ εὐρίσκειται!» Ὅμως, ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰ τοῦ φράκτου ὑπῆρχε τὸ πιὸ ὄμορφο λιβάδι ποῦ εἶχα ἰδῆ στὴν ζωὴ μου ἢ ποῦ θὰ ἤμποροῦσα νὰ φαντασθῶ! Τὸ ὠραῖο πράσινο γρασίδι ἔφθανε ὡς τὸν φράκτον καὶ ἐκεῖ

σταματοῦσε! Ἀντελήφθην ὅτι αὐτὸς ὁ σκουπιδότοπος εἶναι αὐτὸς ὁ τόπος ἐδῶ, ὁ κόσμος ποῦ ζοῦμε, καὶ ὅτι τὸ ἐπέκεινα τοῦ φράκτου εἶναι ὁ προορισμὸς μας»!

**

Χαρακτηριστικῶς ἡ ἔρευνα τοῦ Lancet ἀπέκλεισε νὰ ὑπάρχη σχέσις μεταξὺ NDE καὶ φαρμακευτικῶν ἢ ἄλλων θεραπευτικῶν παραγόντων, τῆς σοβαρότητος τοῦ ἐπεισοδίου, τῆς ἐγκεφαλικῆς ἀνοξίας ἢ τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς.

Ἐπίσης ἀπεκλείσθη ἡ σχέσις μεταξὺ NDE καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἢ γενικῶς πνευματικῶν πεποιθήσεων τοῦ ἀσθενοῦς. Θὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι τὰ NDE ἐμελετήθησαν στὰς κοινωνίας τῆς Δύσεως σήμερον ποῦ ἡ γενικῶς κυριαρχοῦσα, ἀθεϊστικὴ-καπιταλιστικὴ, ἢ μαρξιστικὴ, κοσμοθέασις ἀντίκειται σαφῶς στὴν ἰδέα τῆς ἐπιβιώσεως μετὰ θάνατον. Ὅμως καὶ ὁ **Χριστιανισμὸς** εἶναι ἀναφανδὸν κατὰ τῶν NDE, διὰ πολλοὺς λόγους. Ἐδῶ ἂς ἀναφέρωμε μόνον τὸν θεμελιωδέστερον ὡς τὸν ἐκφράζει ὁ ἐρευνητὴς τῶν NDE καὶ συνάμα θεολόγος, Mark Fox (ἀν. σελ. 117): Τὰ NDE μᾶς δίδουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος κέκτηται συγγενῶς αὐτὸς καθ'αυτὸς τὴν ἰδιότητα τῆς μεταθανατίου ὑπάρξεως. Ἀντιθέτως ὅλαι αἱ μονοθεϊστικαὶ θρησκείαι διδάσκουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος μετὰ θάνατον ἀφανίζεται —χοῦς εἶ καὶ εἰς χοῦν ἀπελεύσει— διὰ νὰ ξαναζήσῃ ἀναστημένος χάρις εἰς μίαν πρᾶξιν καθαρῶς χαριστικὴν καὶ θαυματουργικὴν τοῦ Θεοῦ!

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωση (Fox, σελ. 117) τοῦ γνωστοῦ Ἑλλήτου φιλοσόφου A.J. Ayer ὁ ὁποῖος ἔχει θεμελιωμένας ἰδέας περὶ τοῦ ὀριστικοῦ τέλους τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς συνειδήσεως κατὰ τὸν θάνατον. Οὗτος εἶχε νοσηλευόμενος τὸ 1998 ἓνα ἐξαιρετικῶς “ζωντανὸ” NDE πολλῶν φάσεων καὶ πλούσιον εἰς λεπτομερείας. Τοῦτο περιελάμβανε μίαν συνάντησιν μὲ τὴν φωτεινὴ ὄντοτητα, ἀλλὰ καὶ μὲ δύο ἄλλας ὄντοτητας κλασσικῶς ἐνδεδυμένας αἱ ὁποῖαι τοῦ ἐδήλωσαν ὅτι ἦσαν φύλακες ὑπεύθυνοι διὰ τὸν περιοδικὸν ἔλεγχον τῆς καλῆς λειτουργίας τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἀρμονικῆς συλλειτουργίας! Ὁ A.J. Ayer ἐσχολίασε ὡς ἑξῆς: «Αἱ πρόσφατοι ἐμπειρίαι μου ἐκλόνισαν ἐλαφρῶς τὴν πεποίθησίν μου ὅτι ὁ θάνατος θὰ σημάνη τὸ τέλος μου, ἀλλὰ ἐξακολουθῶ νὰ ἐλπίζω ὅτι τελικῶς θὰ εἶναι»!

Ὡς πρὸς τὰ καθ' ἕκαστον στοιχεῖα τῶν NDE ὀφείλομε νὰ σημειώσωμε, ὡς τονίζει ἐπίσης ὁ Mark Fox, ὅτι «τὸ κυρίαρχον “μοτίβον τῆς πορείας πρὸς ἓνα φῶς διὰ τῆς διασχίσεως μιᾶς σκοτεινῆς περιοχῆς” δὲν ἀποτελεῖ μέρος οὐδεμίας θρησκευτικῆς παραδόσεως τοῦ Δυτικοῦ κόσμου».

**

Ὅμοιως δὲν εὐρέθη οἰαδήποτε σχέσις μεταξὺ τῆς γνώσεως ἢ μὴ τοῦ ἀσθενοῦς ἐπὶ τῶν ψυχικῶν φαινομένων εἰς σημεῖον ὥστε ἡ ἔρευνα τοῦ Lancet ἀπεκάλυψε ἀρνητικὴν σχέσιν μεταξὺ NDE καὶ προτέρας γνώσεως περὶ τοῦ φαινομένου τούτου! «Κατηγορηματικῶς, οὐδεμία σχέσις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς NDE καὶ οἰασδήποτε ἄλλης παραμέτρου» τονίζει ὁ Kenneth Ring.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν φυσικὴν κατάστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τὴν NDE ἡ ἔρευνα τοῦ Lancet τονίζει ὅτι φαίνεται ὡς ἀπαραίτητος προϋπόθεσις ἢ ἐπιπέδωσις τοῦ Ἡλεκτροεγκεφαλογραφήματος —κατὰ τὴν ἀναστολὴν τῆς καρδιακῆς λειτουργίας ἔχομε πλήρη ἐπιπέδωσι μετὰ 10 δευτερόλεπτα— καθὼς κατὰ τὰς ἀναφερομένας NDE εἰς περιπτώσεις ἐγχειρήσεων-τραυματισμῶν κ.τ.τ. ὑπῆρχε ὁμοίως ΗΕΓ ἐπιπέδωσις. Τοῦτο ἀπεδείχθη ἄνευ τινὸς ἀμφιβολίας εἰς τὴν νεωτέραν ἔρευναν τοῦ νοσοκομείου τοῦ Σαουθάμπτον (ιδεῖ τευχ. 14).

Εἰς ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς τῆς προαναφερθείσης μελέτης δὲν εἴχομεν μόνον ΗΕΓραφικὴν παῦσιν τῆς δραστηριότητος εἰς τὸν ἐγκεφαλικὸν φλοιόν, ἀλλὰ προσέτι ἔκπτωσιν τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους μὲ μυδρίασιν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἀπουσίαν τῶν ἀναλόγων ἀντανακλαστικῶν.

Ὡς οἴκοθεν νοεῖται ἡ πλήρης παῦσις τῆς ἐγκεφαλικῆς λειτουργίας καθιστᾶ, κατὰ τὰς τρεχούσας ἰατρικὰς ἀπόψεις, **ἀδύνατον** τὴν παραγωγὴν οἰοδήποτε ψυχικοῦ φαινομένου, τουτέστιν δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχομε ὄνειρα, παραισθήσεις, ψευδαισθήσεις, εἰκονοπλασίας καὶ ἀσφαλῶς φυσιολογικὴν συνείδησιν καὶ πρόσληψιν ἐρεθισμάτων ἐκ τῶν αἰσθητηρίων! Ἡ ἔρευνα τοῦ Lancet καταλήγει: «Ἡ προϋποτιθεμένη, ἀλλ' οὐδέποτε ἀποδειχθεῖσα, ὑπόθεσις ὅτι ἡ συνείδησις καὶ αἱ ἀναμνήσεις ἐδράζονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον πρέπει νὰ τύχη συζητήσεως. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ γίνετα ἀντιληπτὴ μία διαυγῆς συνείδησις ἐκτὸς τοῦ σώματος καθ' ὃν χρόνον ἐπικρατεῖ κλινικὸς θάνατος καὶ ΗΕΓραφικὴ παῦσις τῆς ἐγκεφαλικῆς δραστηριότητος»;

Γνωρίζομε ὅτι κατὰ τὸ γῆρας λειτουργεῖ φυσιολογικὸς τις μηχανισμὸς εἰσαγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν θάνατον, ὅποτε ὁ ἄνθρωπος βαθμιαίως ἀντιλαμβάνεται ὅτι περιστοιχίζεται ἀπὸ τὰς σκιὰς τῶν τεθνεώτων, ὅμως ἐδῶ συμβαίνει τὸ ἀντίθετον! Ἡ NDE εἶναι συχνότερα εἰς τὰ νεώτερα ἄτομα. Ἡ ἔρευνα τοῦ Lancet ἀποφαίνεται: «Ἡ συχνότης τῆς NDE ἦτο ὑψηλότερα εἰς τὴν ὁμάδα ἀσθενῶν μικροτέρων τῶν 60 ἐτῶν παρὰ εἰς αὐτὴν τῶν μεγαλύτερων. Εἰς ἄλλας ἐρεῦνας ἔχει εὐρεθῆ ὅτι ὅσον μικροτέρα ἡ ἡλικία τόσο συχνότερος εἶναι ἡ NDE. Ὁ Morse εὔρε 85% εἰς παιδιά, ὁ Ring 48% εἰς ἄτομα μὲ μέσο ὄρο ἡλικίας τὰ 37 ἔτη καὶ ὁ Sabom 43% εἰς ἀσθενεῖς μὲ μέσο ὄρο τὰ 49 ἔτη»!

**

Τὸ φαινόμενον καθίσταται μοναδικὸν καθὼς τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ τῶν ἀσθενῶν δὲν ἀποτελοῦν ἀσυνδέτους περιγραφὰς ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπαναλαμβάνονται, μονοτόνως θὰ ἐλέγαμε, ὠρισμένα φαινόμενα τὰ ὁποῖα ταξινομοῦνται πλήρως εἰς ὀλίγας, σαφῶς περιγεγραμμένας, κατηγορίας.

Ἔχει, ἐπίσης, ἰδιαιτέρα σημασία ἡ γνώμη τῶν ἰδίων τῶν ἀσθενῶν ἐπὶ τῶν συμβάντων τὰ ὁποῖα ἐβίωσαν. Οὗτοι ὁμοθύμως καὶ κατηγορηματικῶς βεβαιοῦν ὅτι δι' αὐτοὺς «τὸ περιβάλλον ὅπου εὐρέθησαν ἦτο πραγματικὸν καὶ κατὰ πολὺ ὑπέρτερον τοῦ κόσμου τῶν καθημερινῶν ἐμπειριῶν». Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ὅτι ἡ πλειονότης τῶν ἀσθενῶν τούτων μετὰ τὴν ἐμπειρίαν των ὑπέστη μίαν ἀλλαγὴν νοοτροπίας ἢ ὁποῖα δύναται νὰ περιγραφῆ συνοπτικῶς ὡς ἀκολουθῶς: ἔχει πλέον προτεραιότητα καὶ σημασία διὰ τὴν ζωὴ των ἢ προσπάθεια κατανοήσεως τῆς μεταφυσικῆς ἀληθείας ποὺ κρύπτεται ὀπισθεν τῆς ὑλικῆς ὄψεως τοῦ Κόσμου καὶ ἀπαντήσεως εἰς τὸ ἐρώτημα, ποῖος εἶμαι καὶ διατί εἶμαι ἐδῶ. Συγκεκριμένως, στὴν ἔρευνα (*Return from Death*, Routledge, London, 1986) τῆς Margot Grey τὸ 59% τῶν ἀσθενῶν ποὺ ἐβίωσε μία NDE ἐδήλωσε ὅτι ἔκτοτε ἔχει μία «θετικώτερα στάσι ἔναντι τῆς ζωῆς», τὸ 56% ὅτι «ἀπέκτησε μεγαλύτερα ἀγάπη, κατανόησι καὶ ἀλληλεγγύην πρὸς τοὺς ἄλλους» καὶ τὸ 54% ὅτι ἔχει μία «ἀνανεωμένη αἴσθησι ὅτι ὁ βίος ἔχει σκοπὸ καὶ σημασία». Τὸ 76% ἐδήλωσε ὅτι «ἐτονώθη ἡ πίστις του εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν», ἐνῶ εἰς τὸ 63% «ἐμειώθη ὁ φόβος τοῦ θανάτου».

Πρόσφατος ἔρευνα [Carlos S. Alvarado & Nancy L. Zingrone, Exploring the factors related to the after-effects of out-of-body experiences, *JSPR* (Journal of the Society of Psychical Research), July 2003] ἐπὶ 88 περιστατικῶν ἔδειξε ὅτι τὸ 81% τῶν ἀτόμων θεωρεῖ ὅτι ἡ ἐμπειρία του ἥλλαξε ἐπὶ τὸ θετικώτερον τὰς πεποιθήσεις του.

Ἡ ἔρευνα τοῦ *Lancet* ἀπέδειξε ὅτι αἱ ἀλλαγαὶ χαρακτῆρος, νοοτροπίας καὶ ἀντιλήψεων γίνονται σὺν τῷ χρόνῳ ἐντονώτεροι —ὡς ἐβεβαιώθη εἰς τὴν ψυχολογικὴν μελέτην ποὺ ἐγένετο μετὰ 2 καὶ 8 ἔτη ἀπὸ τοῦ συμβάντος— καὶ ὁμολογεῖ ὅτι «ἀποτελεῖ ἀπροσδόκητον καὶ ἐκπληκτικὸν εὔρημα τὸ ὅτι μία ὀλιγόλεπτος ἐμπειρία εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη τοιαύτη μεταμορφωτικὴ δυνατότητα ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος ἢ ὁποῖα μάλιστα ἐπιτείνεται μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου».

Ὅμως, πρέπει νὰ τονισθῆ ὅτι, ὡς ἔδειξε ἡ ἔρευνα τοῦ *Lancet*, ἡ NDE ἀποτελεῖ ἐν τέλει τραυματικὸν συμβάν καθὼς ὁ ἀσθενὴς περιγράφων τὴν ἐμπειρίαν του ἀντιμετωπίζει τὴν χλεύην καὶ ἀπόρριψιν ἐκ μέρους τοῦ στενοῦ ἢ εὐρύτερου περιβάλλοντός του ἐπειδὴ τοῦτο ἔχει ὑποστῆ τὴν χριστιανικὴν πλύσιν ἐγκεφάλου ἢ ὁποῖα ἀπορρίπτει πλήρως, συκοφαντεῖ καὶ λοιδορεῖ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα διότι

δὲν συμφωνοῦν μὲ τὸν Χριστιανισμόν— ἄλλο ἓνα σημεῖον ποὺ τονίζει τὴν καταστροφικότητα τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας!

Ἐντύπωσιν προκαλεῖ ὅτι ἡ NDE παραμένει ἀνεξιτήλως κεχαραγμένη εἰς τὴν μνήμην τῶν ἀσθενῶν. Χαρακτηριστικῶς ἡ ἔρευνα τοῦ *Lancet* ἀπέδειξε ὅτι αὐτοὶ μετὰ ὀκταετίαν περιέγραφον τὴν ἐμπειρίαν των ζωηρῶς καὶ ἀκριβῶς χωρὶς νὰ λησμονοῦν τίποτε.

Γενικῶς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι συμφώνως πρὸς ὅσους ἐβίωσαν μίαν τοιαύτην ἐμπειρίαν, τὸ φαινόμενον τῆς NDE ὀφείλει νὰ καταταγῇ εἰς τὸν κατάλογον τῶν καλουμένων «διαφωτιστικῶν —numinous— ἐμπειριῶν».

**

Δὲν ὑπάρχει στοιχεῖον τῶν NDE τὸ ὁποῖον νὰ ἀναφέρεται ἀποκλειστικῶς εἰς αὐτά. Ἄπαντα τὰ περιγραφόμενα στοιχεῖα ἀναφέρονται ἐπίσης καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα περιθανάτια φαινόμενα, ἄρα ὑπάρχει πλήρης σύνδεσις μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὑπαγωγή των εἰς τὴν κοινὴν τυπολογίαν.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι εἶναι πανομοιότυποι αἱ εἰκόνες τοῦ «Ἄλλου Κόσμου» τῆς NDE μὲ τὰ λεγόμενα **Ὁράματα τοῦ Ἐπέκεινα (Afterlife Visions)**. Αὐτὰ ἀποτελοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ ψυχικὰ φαινόμενα τῶν ἐτοιμοθανάτων τὰ γνωστὰ στὸ σύνολό των ὡς *Death-bed Visions*, τὸ συνηθέστερον τῶν ὁποίων εἶναι αἱ «ἐπιθανάτιοι ἐμφανίσεις τεθνεώτων εἰς ἐτοιμοθανάτους», περὶ τῶν ὁποίων ἔχομε ἤδη ὀμιλήσει. Σημειωτέον ὅτι οἱ Osis καὶ Haraldsson (*The Hour of Death*, Avon, N.Y. 1977) ἐμελέτησαν 112 τοιαῦτα περιστατικὰ «ὄραμάτων τοῦ Ἐπέκεινα» ἐξ ΗΠΑ καὶ Ἰνδιῶν ἅτινα ἦσαν ἅπαντα «παραδεισίου» τύπου —συνήντησαν δὲ μόνον μία περίπτωσιν τύπου «Κολάσεως»— καὶ ἔδειξαν ὅτι αὐτὰ εἶναι ἀνεξάρτητα τοῦ πολιτιστικοῦ περιβάλλοντος, τουτέστιν ὅτι δὲν εἶναι πολιτιστικῶς καθοριζόμενα (*culturally affected*).

Ἐπίσης ἡ «Ἐρευνα RERC» ἔδειξε ὅτι λίαν σημαντικὰ στοιχεῖα ὁμοιότητος ἕως πλήρης ταυτότης ὑπάρχει μεταξὺ τῶν NDE καὶ ἄλλων ψυχικῶν καταστάσεων. Τὸ ἀρχεῖον RERC, προῖον ἐργασίας τοῦ καθηγητοῦ Sir Alister Hardy περιλαμβάνει φακέλλους 6.000 περιπτώσεων «ὑπερβατικῶν ἐμπειριῶν» ἀπὸ τοῦ 1925 ἕως σήμερον. Τὸ σημαντικώτατον τοῦτο ἀρχεῖον ἔχει μεταφερθῆ σήμερον ἀπὸ τὸ Manchester College τῆς Ὁξφόρδης εἰς τὸ Department of Theology and Religious Studies τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Οὐαλλίας. Ἡ «Ἐρευνα RERC», ἡ ὁποία περιγράφεται εἰς τὸ προαναφερθὲν ἔργον τοῦ Mark Fox, εἶχε σκοπὸν νὰ ἐξετάσῃ τὸ ἀρχεῖον τοῦτο ὑπὸ τὸ φῶς τῆς μελέτης τῶν NDE. Οὕτως ἀπεκαλύφθησαν 32 περιπτώσεις τύπου NDE αἱ ὁποῖαι ἐχαρακτηρίσθησαν ὡς CE (*crisis experience*), ἐπρόκειτο τόσον διὰ

περιπτώσεις κλινικοῦ θανάτου ὅσον καὶ διὰ περιπτώσεις ὅπου ὑπῆρξε σημαντικὸς κίνδυνος θανάτου (a life-threatening crisis event), ὅπως, πτώσεις ἐξ ὕψους, ἀτυχήματα, τραυματισμοί, σοβαρὰ νόσοι ἢ ἐγχειρήσεις. Ἐπίσης ἀπεκαλύφθησαν 59 περιπτώσεις τύπου NDE αἱ ὁποῖαι ἐχαρκτηρίσθησαν ὡς **non-CE** (non-crisis experience), τουτέστιν τὸ συμβᾶν ἔλαβε χώραν κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν συνήθων δραστηριοτήτων τοῦ ἀνθρώπου ἄνευ σαφοῦς ἐκλυτικοῦ αἰτίου.

**

Πόσον συχνὴ εἶναι ἡ NDE; Κατὰ τὴν ἔρευνα τοῦ Lancet ἡ NDE παρατηρεῖται εἰς ἓνα ποσοστὸν 10-15% ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἀνανήψεων. Παραθέτομε σχετικὸν πίνακα (ἀριθμὸς ἀσθενῶν ἐπὶ συνόλου 344, ποσοστιαία ἀναλογία ἐπὶ τοῖς ἑκατόν):

- A. Οὐδεμία ἀνάμνησις: 282 (82%)
- B. Ἐλάχισται ἀναμνήσεις 21 (6%)
- Γ. Ἀρχικαὶ φάσεις (Moderately deep NDE): 18 (5%).
- Δ. Τελεία μορφή (Deep NDE) : 17 (5%).
- E. Ὑπερτελεία (Very deep NDE): 6 (2%).

**

Περαιτέρω ἀναφέρομε τὰ φαινόμενα ἅτινα ἀπαρτίζουν τὴν NDE, ὑπογραμμίζοντες ὅτι αὐτὰ συνήθως δὲν παρουσιάζονται ἅπαντα ὁμοῦ εἰς κάθε περίπτωσιν. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐὰν κατὰ πρῶτον λάβωμε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ συνειδήσις μόνον σπανίως ὑπάρχει ἐνεργὸς καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἐπεισοδίου. Οὕτως, ἀπὸ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀσθενοῦς ὅστις οὐδὲν ἐνθυμεῖται φθάνομε εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ ἀσθενοῦς ποὺ διετήρησε πλήρη ἐγρήγορσι συνειδήσεως καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ χρόνου ποὺ ἦτο κλινικῶς νεκρός.

Τὰ φαινόμενα κατατάσσονται χρονικῶς καθὼς ἡ ἐμφάνισις των ἀκολουθεῖ μίαν σαφῆ χρονικὴ ἀλληλουχία καὶ ἔχει εὐρεθῆ ὅτι ἡ χρονικὴ αὐτὴ σειρὰ εἶναι τῶ ὄντι ἀληθὴς καθὼς ὁ ἀριθμὸς τῶν παρατηρηθέντων φαινομένων ἔχει ἄμεσο σχέσι μετὰ τὴν διάρκειαν τοῦ κλινικοῦ θανάτου τοῦ ἀσθενοῦς, δηλαδὴ, ἀσθενεῖς ποὺ ἦσαν μόνον δι' ὀλίγον χρόνον κλινικῶς νεκροὶ οὐδέποτε περιγράφουν φαινόμενα ὕστερα χρονικῶς.

Ὅμως πρὶν ἀναφερθῶμεν εἰς τὰ φαινόμενα μετὰ τὴν χρονικὴν σειρὰν μετὰ τὴν ὁποῖαν ἐμφανίζονται πρέπει νὰ ἀναφέρωμε ὅτι αὐτὰ κατατάσσονται ἐπίσης εἰς δύο κατηγορίας, εἰς τὰ «εὐχάριστα» φαινόμενα, τὴν λεγομένην «θετικὴν-positive ἢ «ἀρχετυπικὴν» NDE, καὶ εἰς τὰ «δυσάρεστα», τὴν λεγομένην ἀρνητικὴν-negative NDE. Τὰ δυσάρεστα φαινόμενα θεωροῦνται σπάνια καὶ ἀποτελοῦν ἴδιον κεφάλαιον.

λαιον.

Ἡ ὥρα τοῦ θανάτου

Ἡ ὥρα τοῦ θανάτου εἶναι συνήθως ἀσυνείδητος. Ὁ Kenneth Ring (*Life at Death, a Scientific Investigation of the Near-Death Experience*, Coward, Mc Cann & Geoghegan, New York, 1980, σελ. 87) γράφει ὅτι εἰς τὴν γνωστὴ ἔρευνα «The Connecticut Study» ἐπὶ 104 περιστατικῶν μόνον δύο εἶχον συνείδησιν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐκ τῆς μελέτης τοῦ συνόλου τῶν εἰς τὴν διάθεσίν μας περιστατικῶν ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀντιλαμβάνεται κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου δύο τινά: πρῶτον, παῦσιν τῆς σωματισθησίας, δηλαδὴ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων, καὶ τὴν ἐγκατάστασιν αἰσθήματος εὐφορίας. «Αἶ, λοιπόν, ἦταν ἐν τέλει ἀστεῖο, γιὰ πρώτη φορὰ αἰσθάνθηκα καλὰ καὶ μποροῦσα νὰ σκεφθῶ καθαρά, τότε ποὺ ἄκουσα νὰ λέγουν ὅτι ἀπεβίωσα», λέγει ἀσθενής (Ring, σελ. 89). Αὐτὸ τὸ εὐάρεστον αἶσθημα προκαλεῖ κατάπληξιν εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς ἀναβιώσαντας (Fox, σελ. 250):

«Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ τὸ συμβὰν συχνάκις διερωτῶμαι: Πῶς εἶναι δυνατὸν ἕνας ἄνθρωπος νὰ αἰσθάνεται ξαφνικὰ τόσον εὐτυχῆς ἐνῶ εὐρίσκεται στὸ κατώφλιον μεταξὺ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου»!

Πρώτη φάσις:

Τὸ αἶσθημα γαλήνης καὶ καλῶς ἔχειν.

Εἰς ἕνα ποσοστὸν ἄνω τοῦ ἡμίσεος τῶν ἀσθενῶν παρατηρεῖται ἐν εὐχάριστον αἶσθημα εὐεξίας καὶ καλῶς ἔχειν μὲ διαφόρους ἐκάστοτε ἀποχρώσεις ἀγαλλιάσεως καὶ γαλήνης, συνήθως ὅμως περιγράφεται ὡς πρωτοφανοῦς καὶ πλήρους εὐδαιμονίας, ὡς heavenly, beyond expression, exhilarating κ.ο.κ. διὰ παράδειγμα (Grey, σελ. 36):

«Αἰφνιδίως εὐρέθην νὰ ἐπιπλέω ὑπεράνω τοῦ σώματός μου ἐνῶ εἶχε φύγει ὄλος ὁ φόβος καὶ ὁ πανικός. Ἦμουν ἡρεμος καὶ κάθε τι γύρω ἦτο φωτεινόν. Αἰσθανόμουν γαλήνη καὶ ζεστασιά. Ἦταν πραγματικὰ ὄμορφα».

Πολλάκις τὸ αἶσθημα τοῦτο περιγράφεται καὶ ὡς γενικὴ χωροχρονικὴ κατάστασις, διὰ παράδειγμα, ἀσθενὴς περιγράφει ὅτι (Grey, ἀν. σελ. 33):

«ἀντελαμβανόμενον μόνον τὴν οὐσίαν τοῦ εἶναι μου, χρόνος δὲν ὑπῆρχε καὶ ὁ χῶρος ἦτο πλήρης εὐδαιμονίας. Κολυμβοῦσα ἐντὸς ἀκτινοβόλου φωτὸς καὶ ἤμουν ἐντὸς τῆς αὐρας τοῦ οὐρανοῦ τόξου. Ὅλα ἦσαν ἀλληλοπεριχωρούμενα καὶ οἱ ἦχοι

ἦσαν πρωτοφανῶς ἄρμονικοί, ἀδύνατον νὰ περιγραφοῦν, ἡ λέξις μουσικὴ δὲν τοὺς ἀποδίδει».

Ἐνίοτε ἡ φάσις αὐτὴ δύναται νὰ ἔχη ἰκανὴν διάρκειαν καὶ ὁ ἀσθενὴς νὰ μὴ προχωρήσῃ εἰς τὰς ἐπομένους φάσεις ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ κλινικὸς θάνατος διαρκέσει ἐπ' ἄρκετόν. Ἡ ἰατρὸς Barbara R. Rommer περιγράφει ὅτι ὁ μακρότερος κλινικὸς θάνατος τοῦ ὁποίου ἐπέτυχε ἀνάτηψιν ἦτο διαρκείας ἑβδομηνταπέντε λεπτῶν. Οὗτος συνέβη εἰς ἄνδρα 32 ἐτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν μεγάλης ἐγχειρήσεως ἐντέρου καὶ ἀποτελεῖ ἰατρικὸν “ρεκόρ” διὸ ἀνεκοινώθη εἰς τὸ *Journal of the American Medical Association* (24/4/ 1967). Εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ὁ ἀσθενὴς περιέγραψε ὅτι (Barbara R. Rommer, *Blessing in Disguise - Another Side of the Near-Death Experience*, Llewellyn, St. Paul Minnesota, 2000, σελ. 14) καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ κλινικοῦ θανάτου διετήρει πλήρη τὴν συνείδησιν —σημειωτέον ὅτι δὲν ἦτο μόνον “νεκρὸς” ἀλλ' εὐρίσκετο, ἀσφαλῶς, ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν πλήρους χειρουργικῆς ναρκώσεως— καὶ ἤκουε ὅλα τὰ λεγόμενα εἰς τὸ χειρουργεῖον. Συγχρόνως εὐρίσκετο εἰς πλήρη σκότος αἰσθανόμενος ὅτι ἦτο κεκαλυμμένος διὰ μιᾶς ἐξαισίας ὑφῆς πολυτελοῦς βελουδίνης “κουβέρτας”. Διακατείχεται δὲ ὑπὸ ἐξαιρετικῶς εὐαρέστων συναισθημάτων εὐεξίας, “εἰρήνης”, “ἀγάπης” χαρᾶς, κ. ο. κ.

Δευτέρα φάσις:

Ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ σώματος.

Εἰς ἓνα ποσοστὸν ἄνω τοῦ ἡμίσεος τῶν ἀσθενῶν περιγράφεται ἡ γνωστὴ μας κατάστασις ἐξόδου ἐκ τοῦ σώματος (out-of-the-body experience: OBE).

Κατ' αὐτὴν οἱ ἀσθενεῖς αἰσθάνονται χαρακτηριστικῶς ὅτι «εἶναι ἐξ ἴσου ζῶντες ὅπως καὶ πρὶν» καὶ ὅτι «ζοῦν τὴν πραγματικότητα». Παρατηροῦν ὅτι αἱ αἰσθήσεις των— ἡ ὄρασις καὶ ἡ ἀκοή— εἶναι ὀξύτεραι καὶ διεισδυτικώτεραι ἀπ' ὅτι ἦσαν πρὶν καὶ ὅτι τὸ περιβάλλον φαίνεται φωτεινότερον. Ἐνίοτε μάλιστα κυρίαρχον στοιχεῖον τῆς ἐμπειρίας εἶναι ἡ φωτεινότης καὶ λαμπρότης τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος (συνήθως τοῦ χειρουργεῖου) Παρότι αὐτοὶ εἶναι πεπεισμένοι ὅτι εἶναι νεκροὶ ἢ ὅτι ἀποθνήσκουν ἐν τούτοις δὲν ἀνησυχοῦν καθὼς εἶναι ἀπολύτως βέβαιοι ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν νέαν κατάστασιν ἐπιβιώνει τόσον ἡ ἀτομικὴ των ταυτότης (personal identity) ὅσον καὶ ἡ συνείδησις καὶ ἡ μνήμη (conscious memory). Αὐτοὶ περιγράφουν τὴν διανοητικὴν λειτουργίαν ὡς «ἐξυψωθείσα» ἐξηγοῦντες ὅτι εὐρίσκονται εἰς μία κατάστασιν «ὑψηλῆς νοητικῆς διαυγείας καὶ ἰκανότητος ἀμερολήπτου κρίσεως».

Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι εἰς τοὺς ἀσθενεῖς κυριαρχεῖ ἐν αἴσθημα ἀδιαφορίας καὶ συναισθηματικῆς ἀποσυνδέσεως τόσον ἀπὸ τὸ χονδροειδὲς σῶμα των ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ διατρέξαντα συμβάντα καὶ ἀπὸ τὰς γνῖνας ὑποθέσεις γενικώτερον. Μία ἀσθενὴς ἀναφέρει (Grey, σελ. 35):

«Ἔβλεπα τοὺς ἰατροὺς καὶ νοσοκόμους νὰ κινουῖνται πυρετωδῶς κάμνοντας διαφόρους χειρισμούς. Αὐτὸ μοῦ φάνηκε κάπως ἀστεῖο, τόση προσπάθεια διὰ νὰ σώσουν τὸ σῶμα μου, πράγμα πού γιὰ μένα δὲν εἶχε οὔτε τὴν παραμικρὰ σημασία»!

Ἄλλος ἀσθενὴς λέγει (Grey, σελ. 36):

«Ὅταν ἀνέκτησα τὴν συνείδησι εὐρέθην εἰς μία γωνία στὴν ὀροφὴ τοῦ θαλάμου τοῦ νοσοκομείου. Ἔβλεπα κάτω τοὺς ἰατροὺς καὶ τὰ διάφορα μηχανήματα καὶ ὄλους τοὺς χειρισμούς πού ἐγίνοντο ἐπὶ τοῦ σώματός μου. Ὅμως ἐγὼ αἰσθανόμουν ὡς θεατῆς, δὲν αἰσθανόμουν ὅτι ὅλα αὐτὰ μὲ ἀφοροῦν»!

Πῶς βλέπουν τὸν ἑαυτὸν τοὺς ἐκτὸς τοῦ σώματος; Ὅλοι πιστεύουν ὅτι ἦσαν «ὄντότητες», ὅμως τί εἶδους; Οἱ ἀσθενεῖς τῶν ὁποίων ἡ ἐμπειρία διήρκεσε ὀλίγον δὲν ἔχουν τὸν χρόνον νὰ παρατηρήσουν ἑαυτούς, συνήθως ἐνθυμοῦνται ὅτι ἦσαν «ἐγκέφαλος καὶ ὀφθαλμοί»! Ὅμως ὅσων ἡ ἐμπειρία προχωρεῖ εἰς τὸν χρόνον ἀντιλαμβάνονται ὅτι διαθέτουν σῶμα τὸ ὁποῖον περιγράφουν ὡς λεπτότερον τοῦ φυσικοῦ, αἰθέριον, ἀλλὰ ὡς διαθέτον σφριγὸς κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ φυσικοῦ καὶ ὄν ἄνευ τῶν ἐλαττωμάτων ἐκείνου. Τυφλοὶ ἀσθενεῖς ἔβλεπαν κανονικῶς εἰς ἡλικιωμένος ἀσθενὴς παρετήρησε ὅτι ἦτο «ὡς 20 ἐτῶν» ἐνῶ μία κυρία ταλαιπωρημένη ἐξ ἀλλεπαλλήλων ἐγχειρήσεων παρετήρησε ἔκπληκτος ὅτι «δὲν εἶχε οὐλές»!

Ἐνδιαφέρουσα περιγραφή τοῦ αἰθερίου σώματος ἔχομε εἰς μία ἀπὸ τὰς πρώτους περιγραφὰς τοῦ NDE ἣτις ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ ἀμερικανικὸν περιοδικὸν *St. Louis Medical and Surgical Journal* τοῦ Νοεμβρίου 1889 μετὰ ἀνάλυσιν τοῦ ἰατροῦ S. H. Raynes καὶ κατόπιν ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου F. W. H. Myers ὅστις ἠσχολήθη μετὰ αὐτὴν εἰς τὸ κλασσικὸν ἔργον του *Human Personality and Its Survival of Bodily Death*. Πρόκειται διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ ἰατροῦ A. S. Wiltse διαμένοντος εἰς Skiddy τοῦ Κάνσας ὅστις παρέμεινε εὐρισκόμενος εἰς κῶμα ἐκ τυφοειδοῦς πυρετοῦ ἐπὶ τέσσαρας ὥρας ἄνευ σφυγμοῦ καὶ ἐπὶ τριάκοντα λεπτὰ ἄνευ ἀνιχνευομένης ἀναπνοῆς. Ὁ ἀναβιώσας ἰατρὸς ἀναφέρει μετὰ τῶν ἄλλων:

«Ἀνέκτησα καὶ πάλιν τὴν συνείδησιν καὶ ἀνεκάλυφα ὅτι ἤμουν μὲν ἀκόμη ἐντὸς τοῦ σώματός μου, ὅμως εἶχα τὴν περιέργου βεβαιότητα ὅτι δὲν εἶχα πλέον σχέσι ἢ οἰονδήποτε ἐνδιαφέρον διὰ τὸ σῶμα μου. Παρετήρησα μετὰ μεγάλη ἔκπληξι καὶ ἐνδιαφέρον ὅτι ἠδυνάμην νὰ παρατηρήσω τὴν ἀνατομικὴν τοῦ σώματός μου ὡς

νὰ ἦτο ἡμιδιαφανὲς καὶ ἀπερροφήθην ἀπὸ αὐτὸ τὸ θαῦμα καθὼς ἐξύπνησε ἐντὸς μου ἡ περιέργεια τοῦ ἱατροῦ. Ἀντελήφθην ὅτι ἤμουν ἡ ζωντανὴ ψυχὴ ἐνὸς νεκροῦ σώματος καὶ ὅτι οἱ ἴστοι τοῦ σώματος ἦσαν πλήρως περιπεπλεγμένοι μὲ τοὺς ἴστους τῆς Ψυχῆς. Ὑπέθεσα ὅτι εἶχα ἀποβιώσει ὑπὸ τὴν γνωστὴ μας ἔννοια τῆς λέξεως παρότι ἤμουν τόσον ἄνθρωπος ὅσον ποτέ. Ἀντελήφθην, ἐπίσης, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐξέλθω τοῦ σώματος καὶ πράγματι παρετήρησα τὴν ἐνδιαφέρουσα διαδικασίαν τοῦ χωρισμοῦ σώματος καὶ ψυχῆς. Μὲ μίαν δύναμιν ποὺ προφανῶς δὲν ἦτο ἰδική μου τὸ Ἐγὼ ἐκινήθην ἐμπρὸς-πίσω καὶ πλαγίως, ὅπως κινεῖται ἓνα λίκνον καὶ μὲ αὐτὴ τὴν διαδικασίαν ἐθραύσθην ἡ σύνδεσις μου μὲ τοὺς ἴστους τοῦ σώματος... αἰσθάνθηκα καὶ ἄκουσα, ὅπως μοῦ ἐφάνη, τὴν θραῦσιν ἀπειρῶν μικρῶν χορδῶν. Ὅταν τοῦτο συνετελέσθην, ἄρχισα νὰ ὀλισθαίνω ἀργὰ ἀπὸ τὰ πόδια πρὸς τὴν κεφαλὴν.

Καθὼς ἐξῆλθον ἐκ τῆς κεφαλῆς μου ἔμεινε ἀλυσμόνητον ὅτι ὁμοίαζον στὸ χρῶμα, τὴν ὑφὴ καὶ τὸ σχῆμα μὲ θαλασσίαν μέδουσα. Ἐπέπλεα ὑπεράνω τοῦ σώματός μου πάνω-κάτω σὰν “σαπουνόφουσκὰ” στὴν ἄκρην ἀπὸ ἓνα καλάμι, ἕως ὅτου ἐν τέλει μὲ μία τελευταία ὄθησι ἀπληευθερώθην πλήρως, ἔπεσα ἐλαφρὰ στὸ πάτωμα καὶ ἠγέρθην εἰς κανονικοῦ ὕψους ἀνθρώπινον σχῆμα σώματος. Τοῦτο ἐφαίνετο σχεδὸν διαφανὲς μὲ κάποιαν κυανῆ ἀπόχρωσιν, “γαλαζωπὸν”, καὶ τελείως γυμνόν.

»Ἐκανα ἓνα βῆμα καὶ μὲ μεγίστην ἔκπληξιν παρετήρησα ὅτι ὅταν ἦλθα εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸν βραχίονα παρακειμένου ἀτόμου ἀφ’ ἐνὸς αὐτὸ οὐδὲν ἀντελήφθην καὶ ἀφ’ ἑτέρου ὅτι ὁ βραχίον οὗτος εἰσῆλθε ἐντὸς τοῦ σώματός μου ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ ἐγὼ δὲν ἠσθάνθην πόνον καὶ οὔτε προσεκλήθην κάκωσις! Ἀντελήφθην ὅτι ἤμουν ἀόρατος καὶ ἀψηλάφητος διὰ τοὺς κανονικοὺς ἀνθρώπους, “πνεῦμα”, ὅ,τι κι ἂν ἐσήμαινε αὐτό!

»Αἰσθανόμενον θαυμάσια, εἶχα χαρούμενη διάθεσι καὶ ἤμουν εὐτυχισμένος διότι εἶχα περάσει πλέον τὰ δεινὰ τῆς ἀσθενείας καὶ τὴν δοκιμασίαν τοῦ θανάτου. “Σκέψου —εἶπα— πρὶν ἀπ’ ὀλίγον ἤμουν τόσο ἀσθενής, τόσο καταπονημένος, τόσο ἀπελπισμένος, καὶ τώρα ὅλα αὐτὰ πέρασαν ὀριστικῶς”!

»Παρετήρησα τὸν χῶρον γύρω μου, εἶδα τὸ παλαιὸν σῶμα μου καὶ μοῦ ἔκανε ἐντύπωσιν τὸ πόσον ὠχρὸν ἦτο. Τὴν καλὴν μου διάθεσιν ἐχάλασαν ἡ θλίψις καὶ οἱ θρηνοὶ τῶν οἰκείων μου, λυπήθηκα πολὺ δι’ αὐτοὺς καὶ προσεπάθησα —μὲ πολλοὺς τρόπους ἀλλὰ ματαίως— νὰ προσελκύσω τὴν προσοχὴν των. Ἦθελα ὅπωςδήποτε νὰ τοὺς ὁμιλήσω ἀφ’ ἐνὸς διὰ νὰ τοὺς παρηγορήσω καὶ ἀφ’ ἑτέρου νὰ τοὺς διαβεβαιώσω διὰ τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς. Ἦθελα νὰ γνωρίζουν ὅτι ἤμουν ζωντανός, ὅτι ἐσκεπτόμουν καθαρότερα ἀπὸ ποτὲ καὶ ὅτι εἶχα ἓνα γενικὸ αἰσθημα εὐεξίας

καὶ καλῶς ἔχειν. “Τί κρῖμα —σκέφθηκα— ποὺ βλέπουν μόνον μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος καὶ οὕτω δὲν βλέπουν τὰ πνεύματα! Παρατηροῦν αὐτὸ ποὺ θεωροῦν ὅτι εἶμαι ἐγὼ ἀλλὰ ἔχουν λάθος! Ἐκεῖνο τὸ σῶμα δὲν εἶμαι ἐγώ! Ἴδου ἐγὼ εἶμαι ἐδῶ καὶ εἶμαι ζωντανώτερος ἀπὸ ποτέ!” Κατόπιν κάτι μὲ ὤθησε νὰ ὑψωθῶ στὸν ἀέρα καὶ εὐρέθην σὲ ἓνα θαυμάσιο τοπίο, σὲ μία πανέμορφη ὁδὸ...».

Ἀσθενεῖς οἱ ὅποιοι παρατηροῦν προσεκτικῶς βλέπουν καὶ τὴν ἐνδυμασίαν τοῦ αἰθερίου σώματος, διὰ παράδειγμα (Ring, ἄν, σελ. 46):

«Εὐρισκόμενον περίπου πέντε μέτρα μακρὰν τοῦ σώματός μου, σὲ ἓνα ἄλλο σῶμα ἐνδεδυμένος μὲ τὸ γκρίζο κοστουμί ποὺ εἶχα ἀγοράσει τὸ περασμένο ἔτος...».

Πολλάκις παρατηρεῖται ὁ ὄλκος. Οὗτος γίνεται αἰσθητὸς κυρίως ὅταν κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐμπειρίας γίνεται αἰσθητὴ ἡ ἔλξις ἐπανόδου εἰς τὸ σῶμα.

Ἴδου μία ἀξιόλογος περιγραφή τοῦ ὄλκου πρὸ τῆς ἀποστάσεως διαστολῆς καὶ μετὰ (ιδὲ τὸ «αἰθέριον σῶμα» εἰς τ. 23) (Grey, σελ. 88):

«Μοῦ ἐφαίνετο σὰν νὰ μὲ συνέδεε μὲ τὸ σῶμα μου ἓνα σχοινὶ ποὺ δὲν μὲ ἄφηνε νὰ προχωρήσω. Πίστευα ὅτι κάτι μὲ συγκρατοῦσε, ὅμως μετὰ μοῦ φάνηκε ὅτι ἔσπασε αὐτὸ τὸ σχοινὶ καὶ ἔτσι κινήθηκα ἐλεύθερα».

Βεβαίως, ὄχι μόνον αὐτὴ ἡ φάσις, ἀλλὰ καὶ ὅλαι αὐταὶ ποὺ θὰ ἐπακολουθήσουν εἶναι OBE, ὅμως εἴθισται ὡς «δευτέρα φάσις: Ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ σώματος» νὰ περιγράφεται τὸ πρῶτον στάδιον τῆς συνολικῆς ἐμπειρίας τοῦ διαβιοῦντος ἐκτὸς τοῦ σώματος.

Κατ’ αὐτὴν τὴν φάσιν ὁ ἀσθενὴς εὐρίσκεται πλησίον τοῦ φυσικοῦ σώματός του καὶ παρατηρεῖ τὰ συμβαίνοντα. Ὅθεν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς περιπτώσεις ἡ περιγραφή ἀφορᾷ στὰ διαδραματιζόμενα εἰς τὸ χειρουργεῖον ἢ τὸν θάλαμον τοῦ νοσοκομείου. Παραδείγματος χάριν, εἰς τὴν ἔρευνα τοῦ Lancet ἓνας ἀσθενής, ποὺ εἶχε μεταφερθῆ εἰς τὸ νοσοκομεῖον εἰς κωματώδη κατάστασι, τὰς ἐπομένας ἡμέρας ἀφ’ ὅτου ἀνένηψε ἀνεζήτησε τὰς τεχνητὰς ὀδοντοστοιχίας του, εἰς δὲ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ προσωπικοῦ ὅτι δὲν ἔφερε ὀδοντοστοιχίας περιέγραψε τὸν θάλαμον ἀνανήψεως καὶ πῶς πρὸ τῶν χειρισμῶν νοσοκόμος τις ἔβγαλε αὐτὰς καὶ τὰς ἐτοποθέτησε εἰς τὸ συρτάρι τροχιλάτου τραπεζιδίου, ὅπου καὶ τελικῶς εὐρέθησαν!

Ὅμως ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι ἐνδιαφέρουσαι περιγραφαί, διὰ παράδειγμα, μία κυρία ἀμέσως μετὰ ἓνα σοβαρὸν αὐτοκινητιστικὸν ἀτύχημα περιγράφει (Grey, σελ. 179):

«...τὸ αὐτοκίνητο ἀναποδογύρισε καὶ τὸ τελευταῖο πρᾶγμα ποὺ ἐνθυμοῦμαι ἦτο τὸ χιόνι τοῦ δρόμου στὸ πρόσωπό μου. Κατόπιν ἀντελήφθην ὅτι ἐκινούμην ἐκτὸς τοῦ σώματός μου σπειροειδῶς κατευθυνομένη μὲ ταχύτητα πρὸς τὰ ὀπίσω στὸν

δρόμο πού εἶχα διανύσει καί εὐρέθην πέρα ἀπό τὴν γωνία τοῦ δρόμου ἐντὸς ἐνὸς αὐτοκινήτου τὸ ὁποῖον κατνυθύνετο πρὸς τὸ σημεῖον τοῦ ἀτυχήματος. Οἱ ἐπιβαίνοντες εἶχον μόλις ἀκούσει τὸν ἦχον τῆς συγκρούσεως καὶ μάλιστα ἡ καπνοσύριγγα τοῦ κυρίου ἔπεσε στὰ πόδια του. Αὐτὸς ἔσπευσε νὰ τὴν μαζέψῃ λέγων πρὸς τὴν σύζυγό του “Ἐδῶ ἡμαστε πάλι — Here we go, again”, ἐνῶ ἐτίναζε τὶς στάκτες ἀπὸ τὰ ἐνδύματά του! Κατόπιν αἰσθάνθηκα νὰ ἐλκύωμαι ἐντὸς μιᾶς σκοτεινῆς σήραγγος...

«...Τὴν ἄλλην ἡμέρα μὲ ἐπεσκέφθη στὸ νοσοκομεῖο τὸ προαναφερθὲν ζευγος. “Γιατί εἶπατε again ὅταν ἀντιληφθήκατε τὸ ἀτύχημα” ἐρώτησα τὸν κύριο. “Δὲν καταλαβαίνω περὶ τίνος ὁμιλεῖτε” μοῦ ἀπάντησε. Τότε τοῦ περιέγραψα ὅλη τὴν σκηνή. Ἐξεπλάγη, ἔχασε τὸ χρῶμα του καὶ εἶπε: “Καλά, πῶς τὰ γνωρίζετε αὐτά; Ἔσεῖς ἦσασταν ἀναίσθητη μέσα στὸ αὐτοκίνητό σας”»!

Περιγράφεται οὐχὶ σπανίως ὅτι μετὰ τὴν παρατήρησιν τῶν συμβαινόντων εἰς τὸν πέραξ ἡχώρον τὸ ἄτομον ταξιδεύει αἰθερικῶς ἐπισκεπτόμενο οἰκεῖα μέρη. Εἰς μίαν περίπτωσιν (Rommer, σελ. 5), ὁ ἀσθενὴς Tony Meo ὅστις εἶχε μεταβῆ εἰς Milwaukee δι’ ἐγχείρησιν ἀνοικτῆς καρδίας καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπεμβάσεως ὑπέστη ἀνακοπὴν καὶ παρέμεινε κλινικῶς νεκρὸς ἐπὶ 30 λεπτά, διηγεῖται (πρόκειται διὰ τὴν ἀρχὴν μιᾶς ἀπὸ τὰς πληρεστέρας ἐμπειρίας):

«Ἀρχικῶς εὐρέθην μετὰ τῶν χειρουργῶν, ἀντελήφθην τί εἶχε συμβῆ καὶ ἀνερωτήθην ἐὰν τὸ ἐγνώριζε ἡ σύζυγός μου. Ἀστραπιαίως εὐρέθην στὴν αἴθουσα ἀναμονῆς καὶ τὴν εἶδα νὰ ὁμιλῇ κλαίουσα εἰς τὸ τηλεφῶνον. Σκέφθηκα ὅτι θάθελα νὰ εἶμαι στὴν οἰκία μας στὴν Φλορίδα καὶ αἰφνιδίως καὶ πάλιν εὐρέθην ἐκεῖ! Ἐξήτασα μὲ ἐνδιαφέρον τὴν ἀλληλογραφίαν πού εἶχε μόλις φθάσει καὶ εἶδα μίαν ἄγνωστη εἰς ἐμὲ φίλη τῆς ὑπηρετρίας. [Αὐτὰ κατόπιν τὰ περιέγραψε λεπτομερῶς καὶ ἀπεδείχθησαν ἀληθῆ]. Κατόπιν ἐταξίδευσά — πάλιν ἀστραπιαίως— στὴν πολιτεία New Jersey διότι ἤθελα νὰ ἰδῶ μερικὸς συγγενεῖς καὶ τοὺς παλαιούς μου γείτονας. Ἐπειτα εὐρέθην σὲ ἓνα ἐξωγήινο τοπίο νὰ διαβαίνω μίαν λευκὴ Πύλη. Στάθηκα ἐκεῖ καὶ ἀνεσκόπησα ὄχι μόνον τὴν ζωὴ μου, ἀλλὰ πολλὰς προτέρας ὑπάρξεις μου πού τὰς ἐνεθυμούμην πλέον, καὶ μετὰ ἀντελήφθην δίπλα μου ἓνα φύλακα ἄγγελο καὶ ἀρχίσαμε νὰ περιπατοῦμε μαζῆ σ’ ἓνα χωματένιο δρόμο...».

Τὸ μοναδικὸν παραφυσικὸν στοιχεῖον τὸ ὁποῖον συμβαίνει νὰ περιγράφεται ἐφ’ ὅσον ἡ ἐμπειρία τελειώσει εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶναι τὸ φαινόμενον «τῆς φωνῆς ἡ ὁποία τοὺς διατάσσει νὰ ἐπιστρέψουν καὶ πάλιν στὸ σῶμα τους».

Εἰς τὴν προαναφερθεῖσα περίπτωσιν (Grey, ἀν. σελ. 36) ὅπου ἡ ἀσθενὴς ἠσθάνετο νὰ ἐπιπλῆ ὑπεράνω τοῦ σώματός της εἰς μίαν κατάστασιν εὐδαιμονίας, αὐτὴ συνεχίζει λέγουσα: «Κατόπιν ἄκουσα μίαν φωνὴν πού ἡμουν βεβαία ὅτι ἦτο τῆς

μπέρας μου ή όποία μου έλεγε “Όχι, πρέπει να γυρίσης πίσω”».

Ή φωνή είναι δυνατόν να ανήκη σε κάποιον οικείο, όμως συνήθως είναι μία άγνωστος επιβλητική ανδρική φωνή. Άσθενής περιγράφει (Rommer, σελ. 47):

«...άκουσα να τηλεφωνούν στην οικογένειά μου ότι ήμουν νεκρή. Κατόπιν εύρέθην πάνω από τo σιδερένιο τραπέζι όπου ήτο τo σώμα μου σε ένα σκοτεινό δωμάτιο του νοσοκομείου... του Λός Άντζελες και κοίταξα με περιέργεια την νέγρα νοσοκόμα. Κατόπιν έταξίδευσα στην Νέα Υόρκη και έπεσκέφθην την οικογένειά μου. Μπορώ να ταξιδεύω μακριά χωρίς τo σώμα, σκέφθηνκα. Κατόπιν εύρέθην σε ένα σκοτεινό μέρος που υπήρχε μόνον μία ακτίνα φωτός. Είς αυτό τo ίδιο μέρος ήμουν και τες τέσσαρες φορές [ή άσθενής είχε ύποστῆ κατά καιρούς τέσσαρες ανανήψεις]. Είδα σκιώδεις μορφές και άκουσα μία “άγγελική” μουσική. Αί όντότητες μου έλεγαν συνεχώς: “πρέπει να γυρίσης... έχεις ένα σκοπό και πολλά να διδαχθῆς σ’ αυτήν την ζωή”... Όμως εγώ δέν είχα καθόλου διάθεσι να έπιστρέψω, ήμουν ταλαιπωρημένη και δέν είχα καμμία όρεξι ν’ ασχοληθώ με ότιδήποτε. Από την Ιουδαϊκή παιδεία μου ήξερα ότι θάνατος σημαίνει άδιατάρακτος ύπνος και μόνον και πράγματι τo προτιμούσα αυτό...».

Ένδιαφέρουσα είναι μία λεπτομέρεια την όποία αναφέρει ένας Λονδρέζος ψυχίατρος (Grey, σελ. 40) και ή όποία συνδέει την NDE με τὰ γνωστά μας έπιθανάτια φαινόμενα επί των ώρολογίων. Ούτος ήσθάνθη άλγος ίσχυρο έίς τo στῆθος που τον έκαμε να πέση χαμαί, όμως ήδυνήθη να τηλεφωνήση δια βοήθεια. Ένψ ούτος εύρίσκετο διπλωμένος είς τo πάτωμα παρατηρούσε τo ώρολόγιό του άνυπομονών περι τoύ πότε θα έλθῆ τo άσθενοφόρον. Κατόπιν, άντελήφθη αίφνιδίως ότι έξηλήφθη ό πόνος ένψ έσυνέχιζε να παρατηρῆ τo ώρολόγιον και τότε έξεπλάγη άντιλαμβανόμενος ότι τo ακριβές ύψηλής ποιότητος ώρολόγιόν του είχε σταματήσει. Είχε την περίεργον αίσθησι ότι έχρειάζετο κάποιο τρόπο μετρήσεως του χρόνου και ήθέλησε να παρακολουθήση τόν σφυγμόν του, όποτε περίφοβος άνεκάλυψε ότι δέν είχε ούτε σφυγμό, ούτε καρδιακούς κτύπους. Είχε την έντύπωσι ότι κάτι συνέβαινε με τόν χρόνο ότε άντελήφθη ότι εύρίσκετο όρθιος έκτός του σώματός του στην κορυφή τῆς έσωτερικῆς κλίμακος. Όταν άνένηψε παρετήρησε ότι τo ώρολόγιον έλειτούργει κανονικώς, όμως είχε χάσει τόση ώρα όσος ήτο ό χρόνος που ήτο κλινικώς νεκρός.

Ό θόρυβος:

Κατά την ώραν του θανάτου ή άμέσως κατόπιν πολλάκις οί άσθενείς ακούουν θορύβους οί όποιοι συνήθως είναι δυσάρεστοι. Οί θόρυβοι αυτοί είναι άλλοτε

ἄλλης ἐντάσεως καὶ περιγράφονται ποικιλοτρόπως, τὸ συνηθέστερον ὅμως εἶναι ρυθμικοί. Ἀσθενεῖς ἀναφέρουν: «ἓνας ἰσχυρὸς βόμβος, πολὺ ἐνοχλητικὸς ποὺ προήρχετο ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς κεφαλῆς», «ἓνας ἰσχυρότατος ρυθμικὸς θόρυβος, ὡς νὰ εὐρίσκεσαι στὸ ἐσωτερικὸν μιᾶς δίνης», «ἓνα σφύριγμα, ὡς ἡ πνοὴ τοῦ ἀνέμου».

Ἐνίοτε τὸ φαινόμενον τοῦτο κυριαρχεῖ εἰς τὴν ὅλην ἐμπειρία. Ἀναβιώσας τις περιγράφει (Romper, ἀν. σελ. 44):

«Αἰσθανόμουν ὅτι τὸ σῶμα μου ἐπέπλεε στὸ σκότος, ἦτο τὸ σκοτεινότερο μαῦρο ποὺ μπορεῖ κάποιος νὰ φαντασθῆ. Δὲν μποροῦσα νὰ ἰδῶ τίποτε. Ἦκουσα μέσα στὰ ὦτα πολὺ ἐνοχλητικὸς ἦχος, κάτι σὰν σειρῆνα συναγερμοῦ ἢ ἀτμοσφουρίκτρα ποὺ ἤχοῦσε ἀσταμάτητα bomr, bomr, bomr. Μὲ σφυροκοποῦσαν αὐτοὶ οἱ ἦχοι καὶ δὲν μποροῦσα νὰ τοὺς σταματήσω. Ἦτο τρομακτικὸ νὰ κρέμωμαι στὸ κενό, στὸ σκότος, μ' αὐτοὺς τοὺς ἀπερίγραπτα ἐνοχλητικὸς ἦχους! "Εἶμαι στὴν κόλασι καὶ δὲν μπορῶ νὰ ἴβῳ, εἶμαι παγιδευμένος" εἶπα στὸν ἑαυτό μου!»

Εἰς μίαν καλῶς μελετηθεῖσαν περίπτωσιν (George Ritchie, *Return from Tomorrow*) μεγάλης διαρκείας ὁ θόρυβος ἦτο τὸ κυρίαρχον στοιχεῖον. Κατὰ πρῶτον ὑπῆρχε μία σημαντικῆς διαρκείας πρώτη φάσις ἢ ὁποία εἶχε ὡς μοναδικὸν στοιχεῖον ἓναν ἐκκωφαντικὸ παλμικὸ θόρυβο μηχανῆς (tremendous vibrating hum). Ὁ θόρυβος οὗτος ἔφθασε εἰς μεγίστην ἔντασιν καὶ κατόπιν ἤρχισε νὰ ἐλαττοῦται ὅποτε ἡ ἀσθενὴς ἀντελήφθη ὅτι «περιεβάλλετο ὑπὸ λαμπροῦ φωτὸς» καὶ ὅτι ἦτο πλησίον τῆς «μίας παρουσίας» ἐνῶ καὶ πάλι ἐκυριάρχει ὁ θόρυβος ὁ ὁποῖος «ἐσυνεχίζετο "πνιχτὸς" καὶ μουσικὸς χωρὶς νὰ εἶναι μουσική».

Ἄλλοτε τὸ φαινόμενον λαμβάνει μουσικὴν μορφήν ἥτις εἶναι συνήθως εὐχάριστος καὶ ἐνθυμίζει τὴν μουσικὴν ποὺ πολλακίς ἀκούγεται παρὰ τῆ κλίνη τῶν ἐτοιμοθανάτων: «σὰν μιὰ μουσικὴ ἀπὸ ἄρπες καὶ ἰαπωνικοὺς κωδωνίσκους», «μία μουσικὴ μεγαλοπρεπῆς» (Raymond Moody, *La vie après la vie*, Editions J'ai Lu, Paris, 1977, σελ. 38). Παραλλήλως, ἡ Ἑλληνικὴ παράδοσις ἀναφέρει ὅτι μουσικὴ ἐνθυμίζουσα ἄρπαν συνοδεύει τὴν ἔξοδον τῶν δικαίων ψυχῶν.

Ἀνακεφαλαίωσις: **Πρὸ τῆς εἰσόδου εἰς τὸ σκότος.**

Ὅπως ἀνεφέρθη ὁ ἀσθενὴς ἐξερχόμενος τοῦ φυσικοῦ σώματός του εὐρίσκεται εἰς τὸν ἰδικόν μας γνωστὸν κόσμον. Τὰ περιγραφόμενα εἰς τὰ NDE δὲν εἶναι παρὰ περιγραφὰ ὡς αἱ γνωσταὶ μας τῶν κοινῶν αἰθερικῶν ταξιδίων (ἐμπειρίαι ἐξόδου

ἐκ τοῦ σώματος - OBE)

Συνήθως ὁ ἀσθενὴς παραμένει πλησίον τοῦ φυσικοῦ σώματός του, κυρίως εἰς τὸ χειρουργεῖον, καὶ παρατηρεῖ τὰ συμβαίνοντα. Ἔχουν ἐκφρασθῆ ἀντιρρήσεις ἀπὸ ὄσους δὲν δύνανται νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ὁ αἰθερικὸς κόσμος, αὐτὸς τῶν συνήθων ταξιδίων τοῦ αἰθερικοῦ μας σώματος, ταυτίζεται μὲ τὸν φυσικὸν κόσμον, διὰ τὸ πῶς εἶναι δυνατὸν τὰ διαδραματιζόμενα κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκ τοῦ σώματος νὰ εἶναι τόσον τετριμμένα καὶ κοινότοπα (mundane)! Πράγματι, οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα! Ἀσθενὴς (Fox, σελ. 216) ἦτις εἶχε πολὺ ὀλίγην ὄρασιν, κατ' ἀρχὴν ἐξεπλάγη μὲ τὴν καθαρότητα τῆς ὁράσεώς της, ὕστερα ὁμῶς καθὼς ὑπερίπτατο τοῦ χειρουργεῖου ἢ προσοχῆ της ἐστράφη στὴν σκονισμένη καὶ ἀκάθαρτη ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ συγκροτήματος προβολέων! Δὲν φανταζόμενοι ὅτι τὰ χειρουργεῖα εἶναι τόσο βρώμικα, σκέφθηκε! Βεβαίως, εἰς αὐτὴν τὴν περιγραφὴν ὑπάρχει ἓνα χαρακτηριστικὸν ἀποδεικτικὸν στοιχεῖον τῆς ἐξόδου ἀπὸ τὸ σῶμα: ἡ **περιέργος ὀπτικὴ γωνία!** Ἡ ὀπτικὴ γωνία ἐκ μιᾶς γωνίας τῆς ὀροφῆς συνιστᾷ μόνιμον χαρακτηριστικὸν τῶν NDE ἀναφερόμενον σχεδὸν εἰς τὸ 100% αὐτῶν!

Ἄλλοτε ὁ ἐξερχόμενος τοῦ σώματος διέρχεται διὰ τῆς στέγης τοῦ νοσοκομείου (Ἡ ἐμπειρία περιγράφεται ὡς ἐξῆς: «ἦτο σὰν ἡ στέγη νὰ λυώνη») καὶ ὑπεριπτάμενος τῆς πόλεως παρατηρεῖ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ κτήρια. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωση ἀσθενοῦς ἢ ὁποῖα (Fox, σελ. 205) ἐξεληθοῦσα εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πολυορόφου νοσοκομείου Harborview τοῦ Seattle ἐν τέλει κάθισε εἰς μία «μαρκίζα» πρὸ τοῦ παραθύρου ἐνὸς θαλάμου, παρετίρησε ἐντὸς καὶ ἐκέντρισε τὴν προσοχὴν της ἐν ζευγὸς περιέργων ὑποδημάτων! Ἡ ἀσθενὴς εἶχε τὴν τύχην νὰ εἰπῆ τὴν περιπέτειάν της εἰς μία κοινωνικὴ λειτουργὸν γνωρίζουσα περὶ τῶν NDE καὶ τῶ ὄντι εὐρέθη ὁ θάλαμος καὶ τὰ ὑποδήματα!

Ἐνίοτε ὁ ἀσθενὴς ἐπισκέπτεται τὴν οἰκίαν του ἢ συγγενεῖς εἰς ἄλλην πόλιν. Ὅμως πραγματικὸν ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν αἱ περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἀσθενὴς ταξιδεῖ εἰς μέγα ὕψος ἐντὸς τῆς γήινης ἀτμοσφαιράς (**descriptions of outer space**). Ἡ «Ἔρευνα RERC» ἀπεκάλυψε 24 τοιαύτας περιπτώσεις! Εἶναι ἀξιοσημείωτος μία τοιαύτη ἐμπειρία τὴν ὁποίαν εἶχε ὁ γνωστὸς ψυχίατρος Carl Jung καὶ τὴν ὁποίαν περιγράφει εἰς τὸ αὐτοβιογραφικὸν ἔργον του *Memories, Dreams, Reflections* (σελ. 320). Ἀσφαλῶς ἡ περιγραφὴ τῆς ἐμπειρίας αὐτῆς ἔχει ἰδιαιτέρα σημασία καθὼς ὁ διάσημος ἐπιστήμων, ὁ εἰδικὸς εἰς τὰ ὁράματα, τὰ ὄνειρα καὶ τὰς ψευδαισθήσεις, ὁ πλέον ἀξιόπιστος κριτὴς τῆς ἰδικῆς του ἐμπειρίας διαπορεῖ καθὼς ἡ φύσις της διαφέρει ἀπὸ τὰς γνωστὰς ὄνειρικὰς-ψευδαισθητικὰς καταστάσεις. Ἡ ἐμπειρία αὐτὴ συνέβη τὸ 1944 ὅταν ὁ Jung εὐρί-

σκετο εἰς κωματώδη κατάστασι καθὼς νοσπλευόμενος μετὰ ἓνα ἀτύχημα ὑπέστη μία καρδιακὴ προσβολή:

«Μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἤμουν ὑψηλά, στὸ διάστημα. Κάτω ἔβλεπα τὴν ὑδρόγειο σφαῖρα, λουσιμένη σ' ἓνα λαμπρὸ γαλάζιο φῶς.» Ἐβλεπα τὴν βαθέως κυανῆ θάλασσα καὶ τὰς ἠπειροὺς. Μακρὰν, ὑπὸ τοὺς πόδας μου ἦτο ἡ νῆσος Κεϋλάνη καὶ εἰς μίαν ἀπόστασιν ἔμπρός μου ἡ ἠπειρωτικὴ μᾶζα τῶν Ἰνδιῶν. Τὸ ὀπτικὸν πεδῖον μου δὲν περιελάμβανε ὀλόκληρη τὴν γῆ, ἀλλὰ τὸ σφαιρικὸν σχῆμα ἦτο πλήρως ἐμφανὲς καὶ οἱ παρυφές του ἀκτινοβολοῦσαν μὲ μία ἀργυρᾶ λάμψι ἡ ὁποία διαπερνοῦσε αὐτὸ τὸ ὑπέροχο γαλάζιο φῶς. Σὲ πολλὰ σημεῖα ἡ σφαῖρα ἐφαίνετο ἔγχρωμος ἢ ἔφερε κελίδας σκοτεινοῦ πρασίνου χρώματος ὡς ὀξειδωμένος ἄργυρος. Πέρα, πρὸς τὰ ἀριστερὰ ὑπῆρχε μία εὐρεία ἔκτασις, ἡ ἐρυθροκιτρινὴ ἔρημος τῆς Ἀραβίας· ἦτο ὡς τὸ ἀργυρὸ χρῶμα τῆς γῆς νὰ εἶχε λάβει μία ἐρυθρόχρυση ἀπόχρωσι. Κατόπιν ἦτο ἡ Ἐρυθρὰ Θάλασσα καὶ πέρα μακριά, ὡς νὰ ἦτο στὴν ἄνω ἀριστερὰ γωνία ἐνὸς χάρτου, μποροῦσα νὰ διακρίνω ἓνα τμήμα τῆς Μεσογείου. Ἡ προσοχή μου εἶχε ἐστιασθῆ κυρίως ἐκεῖ. Κάθε τι ἄλλο ἐφαίνετο συγκεχυμένο. Διέκρινα τὰ χιονοσκεπῆ Ἰμαλάια, ἀλλ' αὐτὴ ἡ πλευρὰ ἦτο ὀμιχλώδης ἢ νεφελώδης. Δὲν κοίταξα καθόλου δεξιά. Ἐγνώριζα ὅτι εὐρισκόμενοι στὸ ὄριον τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τῆς γῆς! Ἀργότερα, ἐξήτασα σὲ ποῖο ὕψος ἔπρεπε νὰ εὐρίσκωμαι διὰ νὰ ἔχω αὐτὴν τὴν τόσον ἐκτεταμένην θέαν — ἤμουν περίπου εἰς ὕψος χιλίων μιλίων! Ἡ ὄψις τῆς γῆς ἀπὸ αὐτὸ τὸ ὕψος εἶναι τὸ πλέον λαμπρὸν θέαμα ποῦ ἔχω ἰδῆ στὴν ζωὴ μου»!

Τρίτη φάσις:

Ἡ εἴσοδος εἰς τὸ σκότος.

Ἡ φάσις αὐτὴ περιγράφεται ὡς μία μεταβατικὴ περίοδος ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν διάβασιν ἀπὸ μίαν κατάστασιν ὑπάρξεως εἰς μίαν ἄλλην. Αὐτὴ παρουσιάζεται ὡς ἓνα ταξίδιο κατὰ τὸ ὁποῖον τρέχει τις μεθ' ὑψηλῆς ταχύτητος διὰ μέσου ἐκτεταμένου σκοτεινοῦ διαστήματος. Ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς ἀναβιωσάντων τὸ περιγράφει ὡς κίνησιν διὰ μιᾶς σκοτεινῆς σήραγγος ἐνῶ ἄλλοι ὀμιλοῦν διὰ σκοτεινὴ ἔκτασι, διὰ τὸ «ἐξώτερο διάστημα» κ.ο.κ. Ἀπάσας τὰς περιπτώσεις χαρακτηρίζει ἡ ταχυτάτη κίνησις καὶ τὸ παχύτατον σκότος.

Ἐνίοτε τὴν ἑναρξιν τῆς ἐμπειρίας σηματοδοτεῖ ἡ ταχυτάτη κίνησις (Fox, σελ. 266):

«Καθὼς ἐγκατέλειπα τὸ σῶμα μου εἶχα ἓνα αἴσθημα τόσο περίεργον ὥστε δὲν

δύναται νὰ περιγραφῆ, ἦτο ὡς νὰ στροβιλιζόμεον ἐντὸς ἐνὸς ἀνεμοστροβίλου. Ὅταν ἔφθασα στὸ ταβάνι σταμάτησα πρὸς στιγμὴν (οὐχὶ διὰ τῆς θελήσεώς μου) καὶ κοίταξα τὸ ἀκίνητον σῶμα μου στὴν κλίνη, κατόπιν ἐσυνέχισα τὴν ταχυτάτη κίνησί μου».

Συχνάκις ἡ σκοτεινὴ περιοχὴ ἀποτελεῖ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐμπειρίας, ἀναφέρει ἀναβιώσας (Grey, ἀν. σελ. 41):

«Κάποια στιγμὴ ἄρχισα νὰ αἰσθάνομαι εὐχάριστα, ὁ πόνος καὶ τὸ ἄγχος μὲ ἐγκατέλειψαν καὶ τότε εὐρέθηκα νὰ ταξιδεύω μὲ τρομακτικὴ ταχύτητα ἐντὸς μιᾶς πολὺ σκοτεινῆς σήραγγος. Αἰσθανόμεον τελείως ἐλεύθερος καὶ ἀβαρής. Ἡ διανοιά μου ἦτο διαυγής, τὸ ἐνθυμοῦμαι σὰν νὰ συνέβη πρὸ ὀλίγου».

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ περίπτωσις ἐτέρου ἀναβιώσαντος (Grey, ἀν. σελ. 42):

«Εὐρέθην νὰ εἶμαι κατακεκλιμένος μὲν ἄλλ' ὑπεράνω τοῦ φυσικοῦ μου σώματος. Ἐνῶ δὲ συνέχισα νὰ εἶμαι ὀριζοντιωμένος πέρασα διὰ μέσου τοῦ τοίχου καὶ ἐκσφενδονίσθηκα ἐντὸς μιᾶς πράγματι σκοτεινῆς καὶ μαύρης περιοχῆς. Ἐκινούμην συνεχῶς καὶ ταχύτερα, πιθανῶς ταχύτερα ἀπὸ τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός καὶ τὸ κενὸ βαθμιαίως ἔγινε κάτι σὰν σήραγγα, σὰν τὸ ἐσωτερικὸ ἐνὸς σίφωνος, ὅμως εἶχε διαστάσεις γιγαντιαῖες».

Ὁρισμένοι ἀναβιώσαντες ἀναφέρουν ὅτι βλέπουν πρόσωπα νὰ διαβαίνουν ταχέως διὰ τοῦ σκοτεινοῦ χώρου πλησίον των.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ συνήθης περιγραφὴ τοῦ σκότους ὡς σήραγγος, πράγμα ποὺ ἔδωσε καὶ τὴν κοινὴ ὀνομασία αὐτῆς τῆς φάσεως ὡς the tunnel, ὡς ἔχει διαπιστωθῆ ἀφορᾷ σ' ἕναν τρόπο περιγραφῆς τῆς κινήσεως καὶ οὐχὶ ἀρχιτεκτονικὴ περιγραφὴ τοῦ χώρου — συχνὰ ἀπαντᾶται μία εὐστοχωτέρα ἔκφρασις: μέγα στροβιλῶδες κενὸν-great whirling void— καθὼς ὁ ἄνθρωπος τῆς Δύσεως ἔχει συνειρμικῶς συνδέσει τὴν ταχεῖαν κίνησιν εἰς τὸ σκότος μὲ τὰς σήραγγας. Πρόκειται, δηλαδὴ, διὰ στοιχείον τῆς νοητικῆς ἐπεξεργασίας τῆς ἐμπειρίας καὶ ἄρα πολιτιστικῶς καθοριζόμενον. Πράγματι, NDE ἐκ τῆς μαύρης Ἀφρικῆς οὐδέποτε ἀναφέρουν τὴν σήραγγα, ἀκόμη, αἱ μεσαιωνικαὶ περιγραφαὶ ἀναφέρουν τὴν γέφυραν ἢ ὁποῖα ὡς γνωστὸν εἶναι ἀφ' ἐνὸς κύριον πολιτιστικὸν στοιχείον καὶ ἀφ' ἐτέρου τὸ κοινὸν σύμβολον “μεταβολῆς καταστάσεως-transition” τῆς τότε κοινωνίας. Βεβαίως, ἡ κίνησις ἐντὸς ἐνὸς σκοτεινοῦ χώρου πρὸς ἕνα φωτεινὸν σημεῖον δημιουργεῖ τὴν αἴσθησιν τῆς σήραγγος ἢ τῆς καπνοδόχου.

Πράγματι, κατὰ τὴν συνήθη περιγραφὴ ἐντὸς τοῦ παχυτάτου σκότους διακρίνεται φωτεινὸν σημεῖον τὸ ὁποῖον τόσον μεγαλώνει ὅσον κινούμενος ταχέως ὁ ἄνθρωπος τὸ προσεγγίζει, ὁπότε δίδεται ἡ αἴσθησις ὅτι πρόκειται διὰ τὴν ἀντί-

περαν πύλνν μιᾶς ὀδικῆς σήραγγος.

Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, ἡ ἐμπειρία διαρκέσῃ τότε εἰς τὸ τέλος τοῦ σκότους ἐμφανίζεται τὸ «φῶς» καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ ἔξοδος στὸ φῶς.

Μόνον μετὰ αὐτὴν τὴν ἐμπειρίαν ἀναφέρουν οἱ ἀναβιώσαντες ὅτι εἶχον τὴν αἴσθησιν ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπικράτειαν τοῦ θανάτου.

Τετάρτη φάσις:

Τὸ «φῶς».

Τὸ φῶς τοῦτο περιγράφεται ὡς λίαν ἀκτινοβόλον λευκὸν ἢ χρυσοῦν ἢ, ἐνίοτε, ὡς κυανοῦν. Ἡ φωτεινότης τοῦ εἶναι τοσαύτη ὥστε θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι πλήρως ἐκτυφλωτικόν, ὅμως ἔκπληκτοι οἱ ἀναβιώσαντες παρατηροῦν ὅτι εἶναι λίαν εὐχάριστον καὶ «δὲν ἐνοχλεῖ τοὺς ὀφθαλμούς». Κάθε τι φαίνεται νὰ λάμπῃ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦτο καὶ τὰ χρώματα περιγράφονται ὡς ἐκτάκτου ὠραιότητος, τὸ ὅλον περιγράφεται ὡς «total beauty». Πολλοὶ αἰσθάνονται ὅτι περιβάλλονται ὑπὸ τοῦ φωτός τούτου, πρᾶγμα ποὺ τοὺς προκαλεῖ συναισθήματα εὐχαρίστου θερμότητος, γαλήνης καὶ ἀφάτου ἀγαλλιᾶσεως. Ὅλοι αἰσθάνονται ὅτι εὐρίσκονται εἰς μίαν ἄλλη, νέα κατάσταση τῆς ὑπάρξεως· πλεῖστοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἀντιλαμβάνονται ὅτι τὸ φῶς τοῦτο εἶναι μία ζῶσα ὄντοτης παρότι ἐξεταζόμενον προσεκτικῶς φαίνεται ἀποτελούμενον μόνον ἀπὸ «καθαρὸν φῶς»: ἀσθενής τις (Moody, σελ. 70) προσφυῶς τὸ ὠνόμασε «φωτεινὴ ὄντοτητα - *être de lumière*». Ἐν πάσῃ περιπτώσει, αἰσθάνονται ὅτι τὸ φῶς εἶναι συμβολικόν, προάγγελος καλῶν εἰδήσεων, «ἄγγελος χαρᾶς», ὑπόσχεσις τοῦ τέλους τοῦ σκότους καὶ χαρᾶς νέας ζωῆς. Ἐν τέλει δὲ ὅλοι συμφωνοῦν ὅτι εἶναι ἡ Ζωοδόχος Πηγὴ τῶν Χαλδαϊκῶν Λογίων (the source from which all life and all love springs: Grey, σελ. 48).

Ἀσθενής ἀναφέρει (Grey, σελ. 44):

«Τὸ πρῶτο πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐνθυμοῦμαι εἶναι ὅτι μετεφερόμην ταχύτατα διὰ μέσου ἐνὸς σκοτεινοῦ κυλινδρικοῦ κενοῦ. Στὸ βάθος ἔβλεπα ἓνα πολὺ λαμπερὸ φῶς τὸ ὁποῖο καθὼς ἐκινούμην μὲ μεγάλη ταχύτητα καθίστατο ὀλοὸν καὶ μεγαλύτερο καὶ φωτεινότερο. Ἄκουγα θορύβους, σὰν ταλαντώσεις ἢ σὰν ἠχώ... καθὼς πλησίαζα τὸ φῶς ἐγένετο ἀπίστευτα λαμπρὸ καὶ τὰ περιέβαλε ὅλα. Αἰφνιδίως εὐρέθην βυθισμένη ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ἐξαισίου φωτός...».

Ἐνίοτε ἡ σκοτεινὴ περιοχὴ ἀποτελεῖ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐμπειρίας (Grey, ἀν. σελ. 46), ἀναφέρει ἀναβιώσας :

«Ἀντελήφθην κάποια στιγμή ὅτι εἶχα μία ἀσυνήθιστη ἐμπειρία. Ἦμουν σὲ ἓνα

μέρος πλήρες ακτινοβόλου φωτός. Ήτο κάτι τελείως διαφορετικό απ' ό τι μπορεί κανείς να ιδῆ στην γῆ. Τὸ φῶς ἦτο λαμπρότερο απ' ό τι μπορείς να φαντασθῆς. Δὲν ὑπάρχουν λόγοι να τὸ περιγράψης. Ἦμουν τόσο εὐτυχῆς ποὺ δὲν μπορῶ να τὸ ἐξηγήσω. Ήτο ἕνα αἴσθημα γαλήνης, ἕνα θαυμάσιο συναίσθημα. Τὸ φῶς ἦτο ἀπίστευτα λαμπρὸ κι ὅμως δὲν σὲ ἐνοχλοῦσε...».

Ἐφ' ὅσον ἡ ἐμπειρία συνεχισθῆ τότε μετὰ τὸ «φῶς» εἰσερχόμεθα πράγματι εἰς ἕναν «ἄλλο» κόσμο.

Πέμπτη φάσις: Ὁ «ἄλλος» κόσμος.

Εἰς αὐτὴ τὴν φάσι ἔχει ὑπολογισθῆ ὅτι εἰσέρχεται περίπου τὸ ἕν τρίτον τοῦ συνόλου τῶν ἀτόμων ποὺ εἶχον NDE. Κατ' αὐτὴν οἱ ἀσθενεῖς βλέπουν θαυμαστά τοπία, ἀκούουν ἐξαισίαν μουσικὴν περιγραφομένην ὡς «μουσικὴν τῶν σφαιρῶν», συνομιλοῦν μετὰ θείων ὄντοτίπων καὶ καλοσωρίζονται ὑπὸ τεθνεώτων προσφιλῶν των προσώπων, τελικῶς δὲ καλοῦνται να ἐπιστρέψουν εἰς τὴν γῆ.

Ἄπαντες οἱ βιώσαντες αὐτὴν τὴν ἐμπειρίαν τὴν ἐρμηνεύουν λέγοντες ὅτι «εἶδον μίαν ὄψιν τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς». Χαρακτηριστικὸν εἶναι ὅτι μονίμως ἡ ἐμπειρία αὐτὴ περιγράφεται ὡς κάτι πρωτοφανὲς τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον δὲν ἔχει ὄνειρικὴν ἢ ψευδαισθητικὴν ὑφὴν ἀλλ' ἀντιθέτως διαθέτει μίαν αἴσθησιν πραγματικότητος ἰσχυροτέραν ἀπὸ αὐτὴν τῆς συνήθους ζωῆς καὶ μίαν ποιότητα ἡ ὁποία εἶναι ἀδύνατον να περιγραφῆ διὰ τῆς γλώσσης, εἶναι ἄρρητος (**Ineffability**).

Βεβαίως, ἐνίοτε ἡ φάσις αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐμπειρίας, διηγεῖται ἀναβιώσας (Grey, σελ. 49):

«Δὲν γνωρίζω πῶς ἐταξίδευσα ἕως ἐκεῖ, ἀλλὰ ἐξαίφνης εὐρέθην στὴν ἐξοχή, σ' ἕνα δρόμο πανέμορφο. Περιπατοῦσα ἀργά, ἄκουγα τοὺς κελαϊδισμοὺς τῶν πουλιῶν καὶ ἐσκέφθηκα «Τί ὄμορφα»! Μοῦ ἔκαναν ἐντύπωσι τὰ χρώματα, ὁ οὐρανὸς ἦτο κυανοῦς καὶ λαμπρότατος, ὅμως ὅλα τὰ χρώματα ἦσαν ἀπαλά. τὸ πράσινο τῶν δένδρων ἦτο, ἐπίσης, λαμπρὸ ἀλλ' ὄχι ἔντονο. Δὲν ἔβλεπα τὸν ἥλιο, ὅμως ἤμουν λουσιμένη σ' ἕνα ὥραϊο, θερμὸ καὶ λαμπρὸ φῶς ποὺ κι ἐκεῖνο δὲν ἦτο δυσάρεστο. Αἰσθανόμουν ἐλαφρὰ καὶ ἀνέμελη, ὁ χρόνος δὲν εἶχε σημασία, μποροῦσα να περιπατῶ ὅσο ἤθελα να ἀπολαμβάνω αὐτὸ τὸ αἴσθημα γαλήνης καὶ ἡρεμίας, μποροῦσα να βλέπω μακριὰ καθὼς ἡ ὁδὸς ἐφαίνετο να προχωρῆ. Αἰσθανόμουν ὅτι κάτι με περιέμενε στὸ τέλος τοῦ δρόμου ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε λόγος να βιασθῶ. Εἶχα τὴν βεβαιότητα ὅτι ἂν ἔφθανα στὸ τέρμα δὲν θὰ ἐπέστρεφα».

Ἡ περιγραφὴ αὐτοῦ τοῦ τοπίου στὴν ἐξοχὴ ἐπαναλαμβάνεται σταθερῶς ἀπὸ τὴν πλειονότητα τῶν ἀναβιώσαντων καὶ πολλάκις ἐμπλουτίζεται μὲ ἄλλα στοιχεῖα (Grey, ἀν. σελ. 50):

«Κατόπιν εὐρέθην σὲ μία θαυμάσια περιοχὴ, τὸ γρασίδι ἦτο πιὸ πράσινο ἀπ’ ὅτι ὑπάρχει στὴν γῆ, τὰ χρώματα... τὸ φῶς... [περιγραφὴ πανομοιότυπος τῆς ἀνωτέρω]. Ἐκεῖ εἶδα ἀνθρώπους ποὺ γνωρίζω ὅτι ἔχουν ἀποβιώσει. δὲν ὀμιλούσαμε, ὁμως ἐγνώριζα τί σκέπτονται καὶ ἠσθανόμουν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐγνώριζαν τί σκέπτομαι. Ὅλα τὰ περιέβαλε ἓνα ὑπέροχο αἶσθημα γαλήνης καὶ κατανοήσεως, αἰσθανόμουν ὅτι ὅλα εἶναι συνδεδεμένα μεταξύ των, ὅτι ἡμουν ἓνα μὲ τὸ ὅλον. Ἦθελα νὰ μείνω ἐκεῖ παντοτινά. Ὅμως, κάποιος ποὺ αἰσθάνθηκα ὅτι ἦτο ὁ φύλακας ἄγγελός μου μοῦ εἶπε: “πρέπει νὰ γυρίσης, δὲν τελείωσε ἡ θητεία σου”. Κατόπιν αἰσθάνθηκα ἓνα εἶδος παλμικῆς ἔλξεως καὶ ἡμουν πάλι πίσω».

Ἄλλη ἀναβίωσασα περιγράφει τὸ αὐτὸ τοπίο, τὰ αἰσθήματα γαλήνης, ἐνόητος μετὰ τοῦ παντὸς κ.τ.τ. καὶ συνεχίζει (Grey, ἀν. σ. 51):

«ἔβλεπα ἀνθρώπους νὰ κινοῦνται ἀθορύβως, σὰν νὰ γλυστρουῦν... Εἶδα τοὺς γονεῖς μου νὰ μὲ πλησιάζουν· ἦσαν ἀκριβῶς ὅπως τοὺς ἐνθυμοῦμαι. Αὐτοὶ δὲν ἔδειξαν ἐκπληξι, “σὲ περιμέναμε” μοῦ εἶπαν. Κατόπιν συζητήσαμε πολλὰ πράγματα ποὺ τὴν ὥρα δὲν ἐνθυμοῦμαι. Δὲν ἦτο συνομιλία μὲ λέξεις ἀλλὰ ἐπικοινωνία μὲ τὴν σκέψι. Ὁ πατέρας μου μοῦ εἶπε ὅτι θὰ ἐπισκεφθοῦμε κάποιον. Ἀντελήφθην ὅτι εὐρισκόμεθα μέσα σὲ ἓνα μαρμάρينو κτήριο, σὲ μιὰ ὑπόστυλη αἴθουσα. Ἐμπρὸς μας ὑπῆρχε κάτι σὰν κρύπτη καὶ μαρμάρινες σκάλες ποὺ ἀνεβήκαμε. Ἦτο ἓνα μακρὸ τραπέζι καὶ ἐκεῖ ὀμιλοῦσα μὲ κάποιον ὁμως αἰφνιδίως μᾶς διέκοψε ὁ πατέρας μου ὁ ὁποῖος εἶπε ὅτι πρέπει νὰ γυρίσω πίσω καθὼς δὲν εἶχε ἔλθει ὁ χρόνος μου...».

Συγκεκριμένως θεωρεῖται ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν φάσιν ἔχομε τὰ ἐξῆς στοιχεῖα:

Τὸ ὄριον:

Πολλοὶ ἀναβιώσαντες περιγράφουν ὅτι φθάνουν πρὸ ἐνὸς ὀρίου τὸ ὁποῖον ὡς ἀντιλαμβάνονται ἀποτελεῖ τὸ σύνορον μεταξὺ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου καὶ ἐφ’ ὅσον τις τὸ διαβῆ δὲν ἐπιστρέφει εἰς τὸν κόσμον τῶν ζώντων.

Τὸ ὄριον τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἐμπόδιον φυσικόν, ποταμὸς ἢ θύρα ἢ παραπέτασμα ἢ κατώφλιον τὸ ὁποῖον εἴτε δὲν δυναταί τις ἢ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διαβῆ. Παράδειγμα (Grey, ἀν. σελ. 75): ἡ ἀσθενὴς εὐρέθην πρὸ τοῦ κατωφλίου οἰκίσκου ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἦσαν οἰκεῖοι τῆς. «—Μπορῶ νὰ ἔλθω μέσα; ἠρώτησε τὴν μητέρα τῆς —Ὁχι, δὲν μπορεῖς, δὲν ἦλθε ἀκόμη ἡ ὥρα γιὰ νὰ μείνης ἐδῶ! —Μά,

βλέπω προετοιμασίας υποδοχῆς! —Ναί, πρόκειται νὰ ῥθῆ ἡ θεία σου ἡ Πάτ [Πρόγνωσις πραγματοποιηθεῖσα]!»!

Εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Dr. Wiltse οὗτος εὐρέθη, ὡς προαναφέρθη, εἰς ἓνα ὠραιότατο δρόμο, κατόπιν:

«Σταμάτησα πρὸ τεραστίων βράχων ποὺ ἔφρασαν τὸν δρόμο. “Πῶς εἶναι δυνατόν ἓνας τοιοῦτος δρόμος νὰ φράσσεται ὑπὸ βράχων; —ἀπόρησα”. Ἐνῶ σκεπτόμουν τί θᾶπρεπε νὰ πράξω εἶδα ἓνα μαῦρο σύννεφο μεγέθους ἑνὸς κυβικοῦ ἔκταρτου νὰ στέκεται ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς μου καὶ διαισθάνθηκα ὅτι κάποια παρουσία ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ ἰδῶ εἰσῆλθε εἰς αὐτό. Κατανοοῦσα ὅτι αὐτὴ ἡ παρουσία δὲν εἶχε σχῆμα ἀλλ’ ἦτο μία τεραστία διάνοια ποὺ γέμιζε τὸ νέφος. Κατόπιν τὸ νέφος πάτησε ἀπαλὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου καὶ ἤκουσα τὴν διάνοια νὰ ὀμιλῇ ἐντὸς μου καὶ μοῦ εἶπε: “Αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος πρὸς τὴν αἰώνιο ζωὴ. Αὐτοὶ οἱ βράχοι εἶναι τὸ ὄριον μεταξὺ τῶν δύο κόσμων καὶ ὅταν τοὺς διαβῆς δὲν ὑπάρχει πλέον ἐπιστροφή. Σκέψου! Ἐὰν ὅ,τι εἶχες νὰ πράξης εἰς τὸν βίον ἔχει κατὰ τὴν γνώμη σου ὀλοκληρωθῆ τότε νὰ περάσης, ἐὰν ὄχι, τότε δύνασαι νὰ ἐπιστρέψης”. “Τώρα ποὺ εὐρίσκομαι ἐδῶ —σκέφθηκα— καλύτερα νὰ προχωρήσω”. Τότε ἓνα μικρὸ μελανὸ νέφος ἤλθε πρὸ τοῦ προσώπου μου καὶ ἀντελήφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ γυρίσω... ἡ συνείδησίς μου τότε ἐσκοτίσθη καὶ ὅταν ἀνέκτησα τὰς αἰσθήσεις μου ἤμουν καὶ πάλι μέσα στὸ σῶμα μου...».

Συχνάκις τὸ ὄριον γίνεται ἀντιληπτὸν διαισθητικῶς ὡς τὸ τέλος τῆς ὁδοῦ ἢ γενικότερον ὡς ἡ περαιτέρω πρόοδος. Μία ἀναβιώσασα μᾶς λέγει (Grey, σελ. 75): «Ἀντελήφθη ὅτι ἂν συνέχιστα νὰ προχωρῶ δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ γυρίσω πίσω».

Ἀναφέρει ὁ προαναφερθεὶς ψυχίατρος (Grey, σελ. 84):

«Κατανοοῦσα ὅτι εἶχα τὴν ἐπιλογὴ νὰ συνεχίσω ἢ νὰ γυρίσω πίσω. Ἐγνώριζα ὅτι ἐὰν ἀκολουθοῦσα τὸ φῶς δὲν θὰ ἐπέστρεφα. Ἦτο μία πολὺ δύσκολη ἀπόφασι. Ἦθελα ν’ ἀκολουθήσω τὴν ὁδὸ τοῦ φωτός, ἀλλὰ συγχρόνως εἶχα ἓνα αἶσθημα, ποὺ δὲν δύναμαι νὰ περιγράψω μὲ λέξεις, ὅτι δὲν ἤμουν ἔτοιμος νὰ ὑπάγω».

Ἐνίοτε περιγράφεται τὸ κλασσικὸν “μοτίβον” ὅτι παραμένει τις στὸν «ἄλλο κόσμος» ἂν δεχθῆ κάτι ἀπὸ αὐτόν. Ἡ προαναφερθεῖσα κυρία τῆς ὁποίας ἀνετράπη τὸ αὐτοκίνητον καὶ εὐρέθη ἐντὸς ἑτέρου ἐρχομένου συνεχίζει τὴν περιγραφὴν τῆς (Grey, σελ. 179):

«... μετὰ τὴν σκοτεινὴν σήραγμα κοιτάζοντας πρὸς τὰ ἄνω εἶδα κάτι ἀκτινοβόλο ποὺ μοῦ ἐδημιούργησε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἦτο μία ἀνθρωπίνη μορφή. Μοῦ εἶπε — καὶ ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω πῶς, καθὼς δὲν ἐνθυμοῦμαι ν’ ἀκουγὰ λέξεις— “Πρέπει νὰ εἶσαι πολὺ παγωμένη, πολὺ ταλαιπωρημένη, ἔλα” καὶ μοῦ ἔτεινε ἓνα ὠραῖο

‘σάλι’, κατάλευκο, μαλακὸ καὶ λαμπερό. Εἶχα τὴν αἴσθησι ὅτι ὑπῆρχον πολλὰ ἄτομα γύρω μου, ἀλλὰ δὲν τὰ ἔβλεπα. Ὅμως ἄκουσα καθαρὰ τὴν φωνή — αὐτὴ ἦτο πραγματικὰ φωνή— μιᾶς φίλης ποὺ εἶχε ἀποβιώσει πρὸ ἑπταετίας νὰ ἐπαναλαμβάνη: “Δὲν τὸ ἐννοεῖ πραγματικά!” Ἡθελα πολὺ ν’ ἀποδεχθῶ τὸ ‘σάλι’ καὶ νὰ τυλιχθῶ μ’ αὐτὸ ἀλλὰ ἡ φωνή της μὲ συνεκράτησε καὶ σταμάτησα νὰ σκεφθῶ. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶπα: “Λυπᾶμαι ἀλλὰ πῶς νὰ δεχθῶ αὐτὸ τὸ ὑπέροχο ‘σάλι’, εἶμαι γεμάτη αἵματα!” Ἀμέσως μετὰ εὐρέθην καὶ πάλι ὑπεράνω τοῦ γνωστοῦ δρόμου· δὲν γνωρίζω πῶς γύρισα πίσω! Κοίταξα κάτω καὶ εἶδα πράγματι τὸ σῶμα μου γεμάτο αἵματα στὸ αὐτοκίνητο! Κατόπιν ἀνέκτησα τὴν συνείδησι καὶ ὄλοι γύρω ἐθαύμασαν καθὼς ἦσαν βέβαιοι ὅτι ἡμουν νεκρή· καὶ ἐγὼ πιστεύω ὅτι τῷ ὄντι ἡμουν νεκρή! Τὴν ἄλλη ἡμέρα...».

Ἡ ἐμπειρία τοῦ ὁρίου σχετίζεται στενῶς μὲ τὴν «παρουσία» καὶ τὴν ἀπόφασιν δι’ ἐπιστροφὴν.

Ἡ «παρουσία»:

Πολλοὶ ἀναβίωσαντες μᾶς λέγουν ὅτι εἰς τὴν ἐμπειρίαν των δεσπάζει ἡ συνάντησις καὶ ἐπικοινωνία μὲ μίαν προσωπικότητα ἢ ὁποία εἶτε εἶναι ὄρατή, εἶτε γίνεται διαισθητικῶς ἀντιληπτὴ ὡς «παρουσία» — ὡς προανεφέρθη εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Dr. Wiltse, ἡ δὲ ἐπικοινωνία εἶτε εἶναι τηλεπαθητικὴ-νοητικὴ εἶτε προκειται διὰ μία φωνή. Διὰ πολλοὺς ἀναβίωσαντας ἡ παρουσία αὐτὴ εἶναι τὸ λαμπρὸν φῶς τὸ ὁποῖον ἐκλαμβάνουν ὡς προσωπικότητα· ὡς προελέχθη ἀσθενῆς τις προσφύως τὸ ὠνόμασε *être de lumière*.

Δι’ ἀρκετοὺς ἄλλους ἡ κυρίαρχος παρουσία εἶναι ἡ συνάντησις μετὰ τινος ἀποβιώσαντος προσφιλοῦς προσώπου.

Ἄλλοτε ἡ προσωπικότης αὐτὴ εἶναι ἀκτινοβόλος ἀνθρωπίνη μορφή ἐνδεδυμένη κλασσικῶ τῷ τρόπῳ διὰ χιτῶνος-πέπλου. Ὁρισμένοι ἦσαν βέβαιοι ὅτι πρόκειται διὰ «φύλακα ἄγγελου» ἐνῶ μία κυρία (Moody, ἀν. σελ. 67) ἀνέφερε ὅτι συνομιλεῖ μὲ δύο ἀκτινοβόλους ὄντοτητας ποὺ τῆς ἐσυστήθησαν ὡς «πνευματικοὶ ὁδηγοί». Ἄλλος ἀσθενῆς (Fox, σελ. 224) περιγράφει τὴν ἀπογοήτευσίν του καθὼς ὢν Ρωμαιοκαθολικὸς ἀνέμενε νὰ ἰδῆ τὴν Θεοτόκον ἢ τοὺς ἀγγέλους, ὅμως συνηντήθη μὲ τρεῖς θείας ὄντοτητας νεαροὺς ἄνδρας ἐνδεδυμένους μὲ ἀργυρολεύκους χιτῶνας καὶ ὁμοιάζοντας πρὸς Ἴνδους πρίγκηπας!

Ἡ συνομιλία μὲ αὐτὰς τὰς παρουσίας εἶναι δυνατὸν νὰ περιλαμβάνη ποικίλα θέματα, συχνότατα ἔχει τύπον ἐσχάτης κρίσεως, ὅμως, ἐν τέλει ἡ κατακλείς τοῦ μηνύματος τῆς ἐπικοινωνίας εἶναι πάντοτε ἡ αὐτή: ὁ ἀσθενῆς «πρέπει νὰ γυρίσῃ

πίσω», διὰ παράδειγμα (Grey, ἀν. σελ. 79):

«...ἐμπρός μου ἦτο ὁ πατέρας μου ποὺ εἶχε ἀποβιώσει πρὸ 15ετίας. Ἦτο ἐνδε-
δυμένος ὅπως συνήθιζε, γκριζο παντελόνι καὶ ζακέττα. Δὲν εἶχε ἀλλάξει καθόλου.
Φλυαρήσαμε κατὰ τρόπο τελείως φυσικό, ὠμιλήσαμε διὰ τοὺς ἀδελφούς μου καὶ
εἶπε ἀστεία. Κατόπιν μοῦ εἶπε ὅτι δὲν εἶχε ἔλθει ἡ ὥρα μου...».

Ἦθεν τὸ στοιχεῖον τῆς παρουσίας συνδέεται μὲ τὴν ἀπόφασιν δι' ἐπιστροφὴν.

Ἡ ἀπόφασις δι' ἐπιστροφὴν:

Ὁ ἀσθενὴς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ αἰσθάνεται ὅτι ἔχει τὴν δυνατότη-
τα τῆς ἐπιλογῆς, ὅμως ἐν τέλει ὑπερτεροῦν ἰδέαι καθήκοντος, «ἀποστολῆς» ἢ
ὕπηρεσίας πρὸς τοὺς ἄλλους· εἰς μίαν περίπτωσιν ἡ ἀσθενὴς λέγει Grey, ἀν. σελ.
78):

«Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιγράψω τὰ συναισθήματά μου, ἡ ὁμορφιά, ἡ γαλήνη,
καὶ ἡ χαρὰ διεχέετο παντοῦ, ἦτο ἡ κατάστασις ποὺ ὁ καθὲς ὀνειρεύεται ὅτι
θᾶθελε κάποτε νὰ ζήσῃ! Αἰσθανόμουν μία «παρουσία» ἡ ὁποία δὲν μοῦ ἔλεγε ὅτι
πρέπει νὰ ἐπιστρέψω ἀλλ' αὐτὸ ποὺ ἐσκεπτόμουν: ὅτι θέλω νὰ μείνω καὶ μολο-
ντοῦτο θέλω καὶ νὰ ἐπιστρέψω διὰ νὰ φροντίσω τὰ δύο μικρὰ παιδιὰ μου. Καὶ
ἀκόμῃ ἔπρεπε νὰ γνωρίζω ὅτι ἡ ἀπόφασις θὰ εἶναι ἰδική μου. Ἐγὼ ἐζύγιζα τὴν
κατάστασι· βεβαίως ἐγνώριζα ὅτι τὸ νὰ μείνω ἐσήμαινε ὅτι θὰ ἀποθάνω ἀλλ' αὐτὸ
μοῦ ἦτο τελείως ἀδιάφορον, ἐνῶ δὲ εἶμαι συναισθηματικὸ ἄτομο, κατὰ περίεργον
τρόπο δὲν συλλογιζόμουν συναισθηματικῶς ἀλλὰ μετροῦσα τὰ πράγματα ἥρεμα
καὶ ψυχρὰ καὶ πῆρα μία ἀπόφασιν λογικὰ καὶ χωρὶς συναίσθημα».

Ἦλλος ἀναβιώσας διηγεῖται (Grey, σελ. 83):

«Ἐνῶ ἐβάδιζα πρὸς τὴν φωτεινὴ ὄντοτητα ξαφνικὰ ἐσταμάτησα ἀντιληφθεὶς
ὅτι μοῦ ἐδόθη ἡ δυνατὸτης ἐπιλογῆς. Τὸ νὰ λάβῃς μία ἀπόφασιν εἶναι τρομακτικὰ
βασανιστικὸ καὶ πνίγεσαι ἀπὸ τὴν ἀγωνία, αἰσθανόμουν νὰ σπαράζω σὰν τὸ δόλω-
μα στὸ ἀγκίστρι! Ἐν τέλει ὑπερίσχυσε ἡ φροντίδα διὰ τὴν σύζυγό μου ποὺ δὲν τὰ
“κατάφερνε” στὶς συναλλαγὰς μὲ τὶς δημόσιες ὑπηρεσίες. Ὅταν εὐρέθη ἡ στήν
κλίνη τοῦ νοσοκομείου ἔκλαψα γιὰ τὸ ὄραμα ποὺ χάθηκε».

Ἦπάρχει σαφὴς διαφορὰ μεταξὺ τῶν διαφορῶν «παρουσιῶν» καὶ τῆς ἐπικοι-
νωνίας μετὰ τῶν πνευμάτων τῶν τεθνεώτων: ἐνῶ αἱ «παρουσίαι» τονίζουν τὴν
ἐλευθερίαν ἐπιλογῆς, οἱ προσφιλεῖς νεκροὶ ἐπιμένουν ὅτι ὁ ἀσθενὴς «πρέπει νὰ
ἐπιστρέψῃ διότι δὲν ἔφθασε ἡ ὥρα του», διὰ παράδειγμα (Grey, σελ. 79):

«...ἐμπρός μου ἐνεφανίσθη ἡ ἀδελφή μου, ποὺ εἶχε ἀποβιώσει πρὸ 23 ἐτῶν εἰς

ήλικία 20 ἐτῶν. Τώρα ἦτο μία γυναίκα 43 ἐτῶν ὅμως χωρὶς τὶς ρυτίδες τοῦ βίου καὶ μὲ ἓνα λαμπερὸ χαμόγελο. — Ἐλισάβετ, τῆς εἶπα, εἶμαι τόσο εὐτυχησμένη πού εἶμαι ἐδῶ κοντά σου! — Τὸ γνωρίζω, μοῦ ἀπάντησε, ἀλλὰ δὲν μπορεῖς νὰ καθήσης, πρέπει νὰ γυρίσης, ὑπάρχει λόγος... τὰ παιδιά σου... καὶ ἄρχισε νὰ τὰ ἀναφέρει μὲ τὸ ὄνομά τους! Αἰσθάνθηκα πολὺ θυμωμένη! Δὲν εἶχα ἐπιλογή!»!

Ἐνίοτε τὴν ἀπόφασιν δι' ἐπιστροφὴν ζητοῦν φωναὶ ἢ φάσματα ζώντων, διὰ παράδειγμα, παιδίσκη ἥτις ἦτο ἐπὶ 20λεπτον κλινικῶς νεκρὰ κατὰ τὴν διάρκειαν ἐγκεφαλίτιδος ἀναφέρει (Grey, σελ. 81):

«Ἦτο ἓνας ὑπέροχος μέγας κῆπος, ἓνα ρυάκι καὶ κατάφορτες ροδιές. Γύρω ἦσαν ἄνθρωποι. Μὲ πλησίασε ὁ παπποῦς πού ἦτο μαζί μὲ τὴν μητέρα του. Μὲ πῆρε στὴν ἀγκαλιά του καὶ μὲ φίλησε. Ἦκουσα τὴν φωνὴ τοῦ πατέρα μου πού μὲ καλοῦσε πίσω. Ὁ παπποῦς μ' ἐρώτησε τί θὰ θελα νὰ κάνω καὶ τοῦ ἀπάντησα ὅτι πρέπει νὰ γυρίσω ἀφοῦ μὲ φωνάζει ὁ πατέρας μου».

Εἰς τὴν ἀνωτέρω περίπτωσιν ἀναφέρεται καὶ ἓνα παραφυσικὸν συμβάν: ἀργότερον, εὕρισκομένη ἢ ἀναβίωσασα εἰς οἰκίαν συγγενῶν ἀνεγνώρισε εἰς ἀνηρημένον πορτραῖτον τὴν μητέρα τοῦ πάππου τῆς τῆς ὁποίας οὐδέποτε εἶχε ἰδῆ ἄλλοτε φωτογραφίαν. «Αὐτὴ εἶναι ἡ κυρία πού ἦτο μὲ τὸν παπποῦ», ἀνεφώνησε!

Μία λίαν ἐνδιαφέρουσα περίπτωσις κανονικῶς κατατασσομένη εἰς τὰς δυσαρέστους τύπου IV (Rommer, ἀν. σελ. 83):

«Ἦμουν σὲ ἓνα τοπίο ἠφαιστειακό, μὲ μαύρους εὐθρυπτους βράχους. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὸ πῶς ἔτριζαν καθὼς ἐβάδιζα! Ἦβλεπα ἑκατομμύρια ἀνθρώπους νὰ στροβιλίζονται ἀλλὰ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς ἀναγνωρίσω καθότι ἦσαν σκιεὲς σκοτεινές, ἀν καὶ ἐγνώριζα ὅτι ἐκεῖ ἦτο ἡ μητέρα μου! Ἦπῃρχε μία ὀμίχλη. Εἶδα μερικὲς λαμπρὲς ὀντότητες νὰ ὑπερίπτανται καὶ ἤκουσα μία μοναδικὴ ἐξαίσιος ἀγγελικὴ μουσική... Ξαφνικὰ εἶδα τὸν φίλο μου τὸν Κάλβιν! Εἶναι Ἰνδιάνος καὶ πιστεύει στὸ Μέγα Πνεῦμα! Κατόπιν, ἔφθασαν τρεῖς ἄνδρες μὲ λευκὴ κόμη καὶ λευκοὺς χιτῶνες, βιβλικὲς παρουσίες! Ἀντελήφθην ὅτι ἦσαν κριταὶ καὶ ὅτι θὰ μὲ ἔκρινον. Ὁ Κάλβιν τοὺς πλησίασε καὶ τοὺς φώναξε δυνατὰ: “Δὲν μπορεῖτε νὰ τὸν πάρετε! Θὰ τὸν πάρω μαζί μου πίσω!” Ἦδῶ τελείωσε ἡ ἐμπειρία. Ὅμως ἦτο τόσο ἀληθινὴ ὥστε τὴν σκέπτομαι συνέχεια! Ὅταν ἐπεκοινώνησα μὲ τὸν Κάλβιν καὶ τοῦ εἶπα τί συνέβη, μοῦ εἶπε ὅτι ἀκριβῶς ἐκείνη τὴν ὥρα εἶδε τὰ ἴδια ἀκριβῶς πράγματα κατ' ὄναρ»!

Παρομοία περίπτωσις (Grey, σελ. 75):

«Δὲν ἐπρόκειτο νὰ γυρίσω... αὐτὸ πού μὲ ἔκανε νὰ ἐπιστρέψω ἦτο ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Τζέρου πού ἦτο φίλος μου καὶ συγχρόνως ὁ ἱερεὺς πού μόλις μοῦ εἶχε δώσει

τὴν ἐπιθανάτιον εὐχὴν... Τὸν εἶδα ποὺ εἶχε τείνει τὸ χέρι του διὰ μέσου τῆς σκοτεινῆς σήραγγος καὶ μὲ καλοῦσε νὰ γυρίσω...».

Ἦσθαι, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι «κατὰ τὴν φάσιν τῆς ἀποφάσεως ὅχι μόνον δὲν περιγράφεται σκοτισμὸς συνειδήσεως ἀλλ' ἀντιθέτως ἡ νοπτικὴ διαδικασία περιγράφεται ὡς νύξημένη καὶ ἡ ἀπόφασις νὰ λαμβάνεται ὑπὸ τὸ κράτος ὑψηλῆς νοπτικῆς καθαρότητος κυριαρχουμένης ὑπὸ λογικῆς, ἀναλυτικῆς σκέψεως καὶ θεάσεως τῶν πραγμάτων ἐξ ἀποστάσεως (Ring, ἀν. σελ. 92)».

Βεβαίως, πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι μεγάλος ἀριθμὸς ἀναβιωσάντων ἐπιστρέφει χωρὶς νὰ γνωρίζη πῶς καὶ διατί ἐπέστρεψε.

Ἡ συνάντησις μὲ τὰ πνεύματα τῶν τεθνεώτων:

Ἡ συνάντησις μὲ τὰ πνεύματα τῶν τεθνεώτων εἶναι, ὅπως ἤδη ἐγένετο ἀντιληπτόν, ἐκ τῶν παρατεθεισῶν περιπτώσεων, ἓνα ἀπὸ τὰ συχνότερα ἀναφερόμενα στοιχεῖα τῆς NDE.

Εἰς πολλὰς περιπτώσεις οἱ προσφιλεῖς τεθνεῶτες παρατάσσονται ὅλοι ὁμοῦ διὰ νὰ “καλωσορίσουν” τὸν νεοαφιχθέντα (welcome company).

Εἰς τοὺς ἐρευνητὰς προκαλεῖ ἐντύπωσιν ἓνα στοιχεῖον ποὺ εἶναι ἤδη γνωστὸν ἀπὸ τὰς ἐμφανίσεις τεθνεώτων εἰς ἐτοιμοθανάτους: οἱ ἀσθενεῖς πλειστάκις βλέπουν «ἐκεῖ» ὁμοῦ μετὰ τῶν προσφιλῶν νεκρῶν τῶν ἄλλους συγγενεῖς τῶν ὁποίων ἀγνοοῦν τὸν θάνατον!

Ἡ ἀνασκόπησις τοῦ βίου:

Ἡ ἀνασκόπησις τοῦ βίου (life review) συμβαίνει σὲ κάποια στιγμή τῆς προκεχωρημένης ἐμπειρίας καὶ ὁ ἀσθενὴς διηγεῖται ὅτι ἐξετάζει τὰ διάφορα συμβάντα τῆς ζωῆς του ἀνακαλύπτων συνήθως ὅτι ὑπάρχει κάποιον σχέδιον ἢ νόημα τὸ ὁποῖον ὑπεκρύπτετο εἰς αὐτά, ἐπίσης ἀξιολογεῖ τὰς πράξεις του αἰσχυνόμενος δι' ὅλα ὅσα θεωρεῖ κακῶς γενόμενα. Συνήθως ἡ φωτεινὴ ὄντοτις εἶναι παρούσα καὶ σχολιάζει μὲ εὐγένεια καὶ λεπτότητα, διὰ παράδειγμα (Grey, σελ. 82):

«...εὐρισκόμουν ἐντὸς τοῦ φωτὸς καὶ ὑπῆρχε ἄμεσος νοπτικὴ ἐπικοινωνία. Ὁλόκληρον ἡ ζωὴ μου περνοῦσε ἀπὸ ἐμπρός μου. Αἰσχυνόμουν γιὰ πολλὰ πράγματα ποὺ εἶχα πράξει καὶ ἤξερα ὅτι ἦτο λάθος... καὶ αὐτός... ὁ Θεός, ...πῶς νὰ τὸν ὀνομάσω... τὰ ἐγνώριζε ὅλα... μοῦ ἔλεγε: «ναί, τὰ ἔκανες, ἀλλὰ σοῦ ἔγιναν μάθημα!» Ὁμοῦς ἐνεθυμήθην καὶ πράγματα καλὰ, ἀγαθοεργίαι ποὺ εἶχα λησμονήσει... Κατό-

πιν μὲ ἔκανε νὰ καταλάβω ὅτι ὄφειλα νὰ ἐπιστρέψω. Ἐγὼ δὲν ἤθελα ἀλλὰ ἀντελαμβανόμενοι ὅτι εἶχα ἀκόμη πολλὰ νὰ κάνω...».

Χαρακτηριστικὸν εἶναι: ὅταν ἡ συζήτησις γίνεται οὐχὶ μετὰ μιᾶς ὀντότητος, ἀλλὰ μεθ' ὁμάδος πνευματικῶν ὁδηγῶν, αὐτοὶ εἶναι τρεῖς, διατηρουμένης τῆς κλασσικῆς παραδόσεως περὶ τῶν τριῶν κριτῶν τοῦ Ἄδου

Γενικῶς, ἅπαντες περιγράφουν ἀφ' ἑνὸς ὅτι στὸν «ἄλλο κόσμον» ὁ καθεὶς εἶναι «ἀποκεκαλυμμένος, dé-voilé», ὅτι εἶναι καταφανὲς τοῖς πᾶσι τὸ ἐσώτερον περιεχόμενον τῆς ψυχῆς του, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι ἡ στάσις τοῦ être de lumière δὲν εἶναι ἐπικριτικὴ ἢ διδακτικὴ ἀλλὰ τυπικῶς ἀναφέρεται ὅτι αὐτὴ χαρακτηρίζεται ἀπὸ «κατανόησιν - understanding».

ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ Τὸ πανόραμα τοῦ βίου

Χρειάζεται προσοχὴ καθὼς πρέπει νὰ διαχωρίσωμε αὐτὴ τὴν ἀξιολογικὴ ἀνασκόπησι τοῦ βίου ἀπὸ ἓνα ἄλλο τελείως διάφορον φαινόμενον τὸ ὁποῖον θὰ ἀποκαλέσωμε «**πανόραμα τοῦ βίου**» (panoramic memory). Κατ' αὐτό, ἅπαντα τὰ περιστατικὰ τοῦ βίου, σημαντικὰ ἢ ἀσήμαντα, διαβαίνουν, μὲ τὴν χρονολογικὴ σειρὰ ποὺ συνέβησαν, πρὸ τοῦ πεδίου τῆς συνειδήσεως ὑπὸ μορφὴν κινηματογραφικῆς ταινίας καὶ μὲ μία ταχύτητα ἰλιγγιώδη. Συγχρόνως τὸ ἄτομον αἰσθάνεται ὡς οὐδέτερος παρατηρητής, δὲν αἰσθάνεται ὅτι ξαναζῆ τὰ συμβάντα, ὅτι ἀναβιώνουν αἱ ἀναμνήσεις του, καὶ ἡ ὅλη διαδικασία δὲν προκαλεῖ συναισθήματα ἢ ἀξιολογήσεις. Μία ἀσθενὴς τὸ ἐχαρακτήρισε ἐπακριβῶς: «**comme au cinéma**». Ἄλλος ἀσθενὴς ἀπορεῖ (Ring, ἀν. σ. 92): «...millions of frames, just flashed through... Just silly things —just nitpicking things I thought I'd forgotten... like my whole memory was retaping...in reverse... so I could go over it again like a tape recorder...».

Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν ἀνήκει εἰς τὰ μεταθανάτια τοιαῦτα ἀλλὰ ὅπωςδῆποτε λαμβάνει χώραν πρὸ τοῦ θανάτου ἢ πρὸ ἐπικειμένου θανάτου, δηλαδὴ περιγράφεται ὑπὸ τῶν ἐτοιμοθανάτων ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀτόμων ἅτινα διέτρεξαν θανάσιμον κίνδυνον, διὰ παράδειγμα, κατὰ τὴν πτώσιν ἀεροσκάφους κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπετράπη τὴν τελευταίαν στιγμὴν ἢ πρόσκρουσις. Ἀλεξιπτωτιστῆς τοῦ ὁποίου δὲν ἄνοιξε τὸ ἀλεξίπτωτον ἀλλ' ὅμως προσεγειώθη σῶος λέγει (Ring, ἀν. σελ. 116):

«οἱ εἰκόνες τῆς ζωῆς σου ἀπλῶς περνοῦν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου, ὅλα ὅσα ἔγιναν, μικρὰ καὶ ἀσήμαντα, ἀνόητα πράγματα. Σὰν νὰ τρέχη ταχύτατα μιὰ κινηματογραφικὴ ταινία. Τὰ βλέπεις ὅλα καθαρά, πολὺ καθαρά, καὶ ὅμως ἡ ταινία τρέ-

χει άπίθανα γρήγορα, ένα ή δύο δευτερόλεπτα. Αίσθανόμουν σαν κάποιος να είχε βάλει έναν ύπολογιστή στο μυαλό μου και έκανε μια έγγραφή...».

Τò φαινόμενον τούτο πρώτος συστηματικώς περιέγραψε στὰ 1900 ó Albert Heim, Έλβετός γεωλόγος και όρειβάτης όστις συνέλεξε περιστατικά άτυχημάτων πτώσεως έξ ύψους όρειβατών και έμελέτησε τὰς συνεπειὰς (Notizen ueber den Tod durch Absturz, *Jahrbuch des Schweizer Alpenklub* 27(1892). Σύγχρονος μελέτη (Noyes και Kletti, *Psychiatry*, 35, 1972) 215 περιστατικῶν θανατηφόρων άτυχημάτων (life-threatening incidents) έδειξε ότι τούτο συνέβη εις τò 30% τού συνόλου τῶν περιπτώσεων, ένῶ έφθασε εις τò 43% εις τὰς περιπτώσεις πνιγμού έξ ύδατος και 33% εις τὰ αυτοκινητιστικά άτυχήματα.

Η Έλληνική Παράδοσις όμιλεί σαφῶς περι τού φαινομένου τούτου αναφέρουσα ότι αι έγγραφαι τῶν περιστατικῶν τού βίου γίνονται έπι τῶν χιτώνων τῆς ψυχικῆς διακοσμύσεως, όταν δέ ύπάρξη γεγονός τò όποϊον θα έρμηνευθῆ ύπό τῆς άσυνειδήτου ψυχῆς ως προάγγελος τού θανάτου, τότε εκλύεται ή λειτουργία μηχανισμού τινος όστις μεταφέρει τὴν καταγραφὴν έπι τού γνωστικού φλοιού τού ψυχικού άτόμου —πρόκειται άρα δια πραγματικόν-κυριολεκτικόν retaring. Αναφέρεται άκόμη ότι ή καταγραφὴ αὐτὴ δύναται να γίνη μόνον ζῶντος τού άτόμου και ποτὲ μετὰ θάνατον, όπότε, εις περιπτώσιν πράγματι αϊφνιδίου θανάτου ή ψυχὴ όφείλει να εισέλθῃ ταχύτατα, πρὸ τῆς διαλύσεως τῆς διακοσμύσεως, έντὸς νέου όργανισμού. Η μετεμψύχωσις αὐτὴ δὲν είναι πραγματικὴ μετεμψύχωσις και δια τούτο, άμα τῆ πρώτῃ άναπνοῆ τού άρτιγεννήτου γίνεται ή καταγραφὴ και κατόπιν τούτο άποθνήσκει. Θεωρεῖται δέ ότι εις αὐτὸ όφείλεται μέρος τῆς νεογνικῆς θνησιμότητος.

Τὰς θέσεις αὐτὰς στηρίζουν αι παρατηρήσεις τού Moody εις τὸν όποϊον οί αναβιώσαντες άνέφερον ότι μετὰ τὴν NDE τὸ ποιὸν τῶν αναμνήσεων των ήλλαξε και έκτοτε ένθυμοῦνται σαφῶς και τὴν παραμικρὰν λεπτομέρειαν τῆς ζωῆς των, πρῶγμα τὸ όποϊον είναι έν τέλει ένοχλητικόν!

**

Εἶναι άξιοσημείωτον τὸ ότι πολλοὶ αναβιώσαντες αναφέρουν ότι ή φωτεινὴ όντότης προτού τούς ύποδείξει ότι δύναται να επιλέξουν να επιστρέψουν έχει μετ' αὐτῶν μίαν συνομιλίαν τύπου **έσχάτης κρίσεως** ήτις είναι δυνατὸν να περιλαμβάνῃ τὴν άνασκόπησιν τού βίου καθὼς φαίνεται ότι ή φωτεινὴ όντότης όχι μόνον γνωρίζει τὰ πάντα δια τὸν άσθενῆ αλλά προσέτι προκαλεῖ τὴν άνασκόπησιν καθὼς συνήθως έρωτᾶ (Moody, σελ. 73): «Εἶσαι έτοιμος ν' άποβιώσης; Εἶσαι προετοιμασμένος;», «Έκαμες κάτι στὴν ζωὴ σου πὸ τὸ θεωρεῖς άξιο λόγου;»,

«Έκαμες κάτι στην ζωή σου που θάθελες να μοῦ δείξεις;», «Νομίζεις ὅτι ἡ ζωή σου “ἄξιζε τὸν κόπο”;».

Ὅμως ὀφείλει νὰ τονισθῆ ὅτι «εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ἀνεξαιρέτως οἱ ἀναβιώσαντες κατηγορηματικῶς ἐδήλωσαν ὅτι δὲν ὑπῆρχε ἡ αἴσθησις κρίσεως, ἀλλ’ οἰαδίποτε κρίσις προήρχετο ἀπὸ τοὺς ἰδίους (Grey, σελ. 67)».

Διαισθητικὰ φαινόμενα:

Πλειστάκις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς NDE ἔχομε φαινόμενα διαισθήσεως, τηλεπαθείας, προγνώσεις κ. ἄ. σχετικά, ὡς ἡ προανεφερθεῖσα ἀναφορὰ τῶν ἀσθενῶν εἰς συγγενεῖς πού ἀγνοοῦσαν ὅτι ἔχουν ἀποβιώσει. Διὰ παράδειγμα (Moody, σελ. 66), στρατιώτης βαρέως τραυματισθεὶς, ἀνέφερε ὅτι κατὰ τὴν NDE εἶδε τὸν θάνατον πλησίον μαχομένου φίλου του ὅστις μετὰ ἦτο μαζῆ του «μὲ ἓνα σῶμα κάπως διαφανές». Ἀκολούθως, τὸ φάσμα τὸν ἐπεσκέπτετο καθημερινῶς εἰς τὴν κλίνην τοῦ νοσοκομείου, ὅμως αἱ ἐπισκέψεις ἔπαυσαν ὅταν οἱ ἰατροὶ ἀνεκοίνωσαν ὅτι ἐν τέλει οὗτος διέφυγε τὸν κίνδυνο καὶ θὰ ἐπεβίωνε.

Ἄλλοτε οἱ ἀσθενεῖς βλέπουν σκηνὰς ἀπὸ τὴν μελλοντικὴν ζωὴν των (**life preview**). Διὰ παράδειγμα (Grey, σελ. 120), μία κυρία εἶδε μία σκηνὴν τὴν ὁποίαν μὲ ἔκπληξιν ἀνεμνήσθη ὅταν τῷ ὄντι συνέβη μετὰ πολλὰ ἔτη: ἦτο στὴν κουζίνα τῆς οἰκίας της — πού δὲν ἦτο αὐτὴ τῆς ἐποχῆς τῆς NDE— μετὰ τοῦ συζύγου της καὶ τῶν τέκνων της πού εἶχον ἐν τῷ μεταξύ μεγαλώσει. Ἐντύπωσιν τῆς εἶχε προκαλέσει καὶ εἶχε μείνει ἀνεξίτηλος εἰς τὴν μνήμη της ἡ ὁσμὴ τῶν φρεσκοκομμένων λαχανικῶν! Πρόκειται πράγματι διὰ μία ἀπὸ τὰς ὀλίγας σχετικῶς περιπτώσεις πού ἀναφέρεται συμμετοχὴ τῆς ὀσφρήσεως εἰς τὴν NDE.

Δεκαετῆς ἀσθενῆς (Grey, ἀν. σελ. 121) εἶχε ἰδῆ μίαν οἰκογενειακὴν σκηνὴν ὅπου ἦτο αὐτὸς μετὰ τῆς μελλοντικῆς οἰκογενείας του. Ὅμως αὐτὸ πού τοῦ ἐνεποίησε κυρίως ἐντύπωσιν ὡς ἀνεξήγητον ἦτο μία περίεργος συσκευὴ στὸν τοῖχον τοῦ δωματίου! Ἐν τέλει, ὅταν ἐβίωσε πράγματι τὴν σκηνὴν ἀντελήφθη ὅτι ἐπρόκειτο διὰ τὸ ἄγνωστον κατὰ τὴν παιδική του ἡλικία κλιματιστικὸν μηχανημα!

Ἄλλοι ἀσθενεῖς λαμβάνουν προγνώσεις τοῦ μέλλοντος περὶ θέματα προσωπικὰ ἢ οἰκογενειακά. Ἐπὶ παραδείγματι, ὁ προμνησθεὶς Tony Meo ἔλαβε ὑπὸ τῶν ὄντοσιν τὴν ἡμερομηνίαν τοῦ ὀριστικοῦ θανάτου του. Οὗτος δὲν τὴν ἀνεκοίνωσε διὰ νὰ μὴ διαταραχθῆ ἡ ψυχικὴ γαλήνη τῶν οἰκεῖων του. Ὅμως μετὰ τὸν ἐπισυμβάντα, μετὰ πάροδον δύο καὶ ἡμίσεος ἔτους, θάνατόν του ἀνευρέθη εἰς τὸ γραφεῖον του σημείωμα ἔνθα ἀνέφερε τὴν ἡμερομηνίαν ἧτις ἦτο πράγματι αὐτὴ

τοῦ θανάτου του. Ἐπίσης συχνάκις οἱ ἀσθενεῖς βλέπουν γενικὰς σκηνὰς τοῦ μέλλοντος, τὰ προφητικὰ ὄραματα (**Prophetic Visions**), ὡς ὀνομάζονται, ἅτινα ἔχουν συνήθως χαρακτῆρα «ἀποκαλυπτικόν», δεικνύοντα φυσικὰς καταστροφὰς ἢ κοινωνικὰς ἀναταραχάς.

Προκαλεῖ ἐντύπωσιν ὅτι ἐνῶ αἱ προγνώσεις καὶ αἱ σκηναὶ ἐκ τοῦ προσωπικοῦ μέλλοντος τοῦ ἀσθενοῦς ἀποδεικνύονται συνήθως ἀληθεῖς, αἱ προφητεῖαι δεινῶν δὲν ἐπαληθεύουν! Τοῦτο ἐξηγεῖται εὐκόλως καθὼς τὰ ὄραματα αὐτὰ εἶναι μεμονωμένα στιγμιότυπα. Δὲν παρερμηνεύεται μία οἰκογενειακὴ σκηνή, ὅμως εἰκόνα φλεγομένων ἡφαιστειῶν ἢ ταραχῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ἐκλαμβάνονται ὡς «τέλος τοῦ κόσμου» ἢ «τοῦ πολιτισμοῦ» ἐνῶ τῷ ὄντι πρόκειται διὰ συνήθη περιστατικὰ ὡς ἡ ἐτησία πυρπολήσις τοῦ Πολυτεχνείου ἀπὸ τοὺς Ἀναρχικοὺς.

Ἑκτὴ φάσις: **Ἡ ἐπιστροφή.**

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἀναβιωσάντων ἀναφέρουν ὅτι κάποια στιγμή κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς NDE ἢ συνειδησίς των ἐσκοτίσθη καὶ ὅθεν δὲν ἐνθυμοῦνται τὸ πῶς εὐρέθησαν καὶ πάλιν ἐντὸς τοῦ σώματός των, πολλοὶ ἀναφέρουν ὅτι «ἐκοιμήθησαν» καὶ ἐξύπνησαν εἰς τὴν κλίνη των. Ἄλλοι διηγοῦνται ὅτι ἐπέστρεψαν ἀστραπιαίως. Πολλοὶ περιγράφουν τὴν πορείαν διὰ τῆς σκοτεινῆς σήραγγος ἀντιστρόφως. Ὅμως εἶναι σπανία ἡ διατήρησις τῆς συνειδήσεως κατὰ τὴν καθαυτὴν στιγμὴν τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὸ σῶμα.

Βεβαίως, τότε ἀναφέρεται ἡ ἔλξις τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ὁ ὄλκός κατὰ τὴν ἐπιστροφήν καὶ ἡ γνωστὴ ἐκ τῶν OBE αἴσθησις πτώσεως καὶ κατόπιν κτυπήματος καὶ “κλειδώματος” (Jolting sensation). Τὴν ὁμοιότητα στὴν ἐπιστροφή μετὰ NDE καὶ OBE τονίζει μετὰξὺ ἄλλων ὁ Kenneth Ring (ἀν. σελ. 101). Παράδειγμα (Grey, ἀν. σελ. 64):

«Καθὼς ἐπέστρεφα στὸ σῶμα μου αἰσθάνθηκα σὰν νὰ μὲ κρατοῦσε ἓνα ἐλαστικὸ σχοινὶ πὸν εἶχε διασταλῆ ὡς τὸ ὄριό του καὶ τώρα συνεστέλλετο ταχέως. Αἰσθάνθηκα νὰ “κλειδώνομαι” καὶ πάλι μὲ τὸ σῶμα μου καὶ κατ’ αὐτὴ τὴν ὥρα τῆς “συγκρούσεως” κάθε τι στὸν ὀργανισμό μου συνεσπᾶτο καὶ ἐπάλλετο».

Οἱ ἀσθενεῖς περιγράφουν χαρακτηριστικῶς τὸν πόνον τοῦ “κλειδώματος” καὶ πολλοὶ ὅτι «ἔβλεπαν ἀστεράκια» (π.χ. Ring, σ. 100). Πρόκειται διὰ τὸ χαρακτηριστικὸν φαινόμενον τῆς ἀποκολλήσεως/συγκολλήσεως τοῦ αἰθερίου σώματος, διὸ ὅταν τὸ φυσικὸν σῶμα κινούμενον σταματήσει ἀποτόμως ἐπὶ ἐνὸς ἐμποδίου τὸ

αιθέριον συνεχίζει τὸν δρόμον του ὅποτε “βλέπομε ἀστεράκια”!

Ὅταν περιγράφεται λεπτομερῶς ἡ ἐπιστροφή οἱ ἀσθενεῖς ἀναφέρουν ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὸ σῶμα «διὰ τῆς κεφαλῆς» (Moody, ἄν. σελ. 93).

**

Διὰ νὰ λάβωμε μίαν ἰδέαν ἐπὶ τῆς συχνότητος ἐκάστου φαινομένου, παραθέτομε τὸν πίνακα ἐκ τῆς ἐρεύνης τοῦ Lancet μὲ τὰ περιγραφέντα φαινόμενα τῆς NDE (ἐπὶ συνόλου 62 ἀσθενῶν):

Ἀντίληψις ὅτι εἶναι νεκρός: 31 (50%).

Εὐχάριστα συναισθήματα: 35 (56%).

Σαφῆς ἀντίληψις OBE: 15 (24%).

Διαμέσου τῆς σήραγγος: 19 (31%).

Ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ φωτός: 14 (23%).

Εὐχάριστα χρώματα πέριξ: 14 (23%).

«Οὐράνιον» τοπίον: 18 (29%).

Ἐπικοινωνία μετὰ τεθνεώτων: 20 (32%).

Ἀνασκόπησις τοῦ βίου: 8 (13%).

Παρουσία ὀρίου: 5 (8%).

«Ἀρνητικὸν NDE»: δὲν παρατηρήθη.

Τὰ δυσάρεστα φαινόμενα

Ἡ συχνότης τῶν δυσαρέστων φαινομένων (Negative NDE) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ μὲ ἀκρίβεια καθὼς ἤδη οἱ ἀναβιώσαντες μὲ «θετικὰς» ἐμπειρίας δὲν τὰς διηγοῦνται —παρότι τονῶνουν τὴν αὐτοπεποίθησίν των— καθότι δὲν εἶναι κοινωνικῶς ἀποδεκταί, πόσω μᾶλλον οἱ ἔχοντες «ἀρνητικὰς» τοιαύτας οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται ὅτι πιθανῶς εἶναι ἔνοχοι καὶ τοὺς ἀναμένει ἡ «Κόλασις»! Τὸ φαινόμενον ἐμελετήθη ἰδιαίτερος ὑπὸ τοῦ Maurice Rawlings εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Tennessee. Πάντως φαίνεται ὅτι τὸ ποσοστὸν εἶναι μικρὸν, ἡ ἔρευνα τοῦ Lancet δὲν περιλαμβάνει τοιαύτας περιπτώσεις, ὁ R. Moody, ἐπίσης, δὲν ἀναφέρει «ἀρνητικὰ NDE» ἐνῶ ἡ ἔρευνα τῆς Margot Grey διεπίστωσε δυσάρεστα φαινόμενα εἰς τὸ 1/8 τοῦ συνόλου. Ὅμως ὁ Maurice Rawlings τονίζει τὴν μεγάλην σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχει νὰ λαμβάνεται ἡ συνέντευξις τοῦ ἀσθενοῦς ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάληψιν προτοῦ ἡ ἐμπειρία ἀπωθηθῇ (Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*, Bantam Books, New York, 1981, σελ. 47) καὶ θεωρεῖ τὰς δυσαρέστους καὶ τὰς εὐχαρίστους ἐμπειρίας περιῖπου ἰσοπόσους. Οὕτως ἡ Barbara

Rommer, παρατήρησε κατά την μελέτην τῶν περιστατικῶν ποὺ ἡ ἀνάνηψις ἐγένετο ὑπὸ τῆς ἰδίας εἰς τὸ νοσοκομεῖον Holy Cross τοῦ Fort Lauderdale τῆς Φλορίδας, ποσοστὸν 17,7% «Less-than-Positive NDE», ὡς τὰς χαρακτηρίζει, ἐπίσης παρατήρησε ὅτι εἰς τὸ 25% τῶν περιπτώσεων αὐτῶν ἀνιχνεύετο προσέτι ἡ ὑπαρξίς ὠρισμένων «θετικῶν στοιχείων» (Rommer, ἀν. σελ. 24).

Κατὰ πρῶτον, ὡς «ἀρνητικὸν» ὀρίζεται **τὸ ἐπεισόδιον εἰς τὸ ὁποῖον κυριαρχεῖ ὁ φόβος ἢ ὁ πανικός**. Σημασίαν διὰ τὴν ταξινομήσιν ἔχει τὸ ἐπικρατοῦν συναίσθημα. Εἶναι δυνατὸν τὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα νὰ εἶναι ἀπολύτως ὅμοια με αὐτὰ τῶν «θετικῶν» ἐμπειριῶν. Παράδειγμα (Rommer, σελ. 38):

«Εἶχα μία χαρακτηριστικὴ αἴσθησι βόμβου μέσα στὴν κεφαλὴ μου καὶ εὐρέθηκα νὰ κινουμαι διὰ μέσου ἐκείνου τοῦ σκοτεινοῦ “τοῦννελ”. Ἦτο σὰν νὰ κοιτάξης μέσα ἀπὸ μία καπνοδόχο. Ἐπέπλεα καὶ κάτι με ὠθοῦσε διὰ μέσου. Ἦμουν τελείως ἀνήμερον νὰ ἀντιδράσω. Αἰσθανόμουν φόβο, μόνον φόβο. Πραγματικὸ φόβο!»

Συχνάκις οἱ ἀσθενεῖς καταλαμβάνονται ὑπὸ αἰσθήματος ἀπελπισίας.

Οἱ Bruce Greyson καὶ Nancy Evans Bush εἰς μίαν μελέτην πενήντα περιπτώσεων εἰς τὰς ὁποίας ἐκυριάρχει τὸ ἄγχος, κατέταξαν αὐτὰς εἰς τρεῖς κατηγορίας (Distressing NDE, Psychiatry, 55: 95-110, 1992): Τύπος I: Οὗτος εἶναι ὅμοιος τοῦ συνήθους «θετικοῦ NDE», ὅμως τὰ εὐάρεστα συναισθήματα ἀντικαθίστανται ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος φόβου. Τύπος II: «αἴσθησις ἀπεράντου κενοῦ συνδυαζομένη με ἀπελπισίαν ἥτις γεννᾶται ἐκ τῆς ἰδέας ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον ζωὴ καὶ πιθανῶς οὐδέποτε ὑπῆρξε». Τύπος III: «τοπία καὶ ὄντοτες με χαρακτηριστικὰ τῆς κλασσικῆς Κολάσεως».

Εἰς αὐτὰς τὰς κατηγορίας ἡ Barbara Rommer προσέθεσε μίαν τετάρτην, τὸν τύπον IV. Κατ’ αὐτὸν εἶναι ἡ ἀνασκόπησις τοῦ βίου ποὺ προκαλεῖ φόβον καὶ ἀπελπισίαν εἰς τὸ ἄτομον. Ἐπίσης «ἐνῶ εἰς τὴν ἀρχετυπικὴν NDE τὸ ἄτομον αἰσθάνεται ὅτι κρίνεται μόνον ὑπὸ τοῦ ἑαυτοῦ του [ἡ Rommer τονίζει ὅτι εἰς ἐξέτασιν ἄνω τῶν 300 «θετικῶν» περιστατικῶν εἰς οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἀνεφέρθη “ἐξωτερικὴ” κρίσις], εἰς τὸν τύπον IV συχνάκις τὸ ἄτομον εἴτε αἰσθάνεται ὅτι δικάζεται ἀπὸ μία ἀνωτέρα δύναμι, εἴτε βλέπει καὶ ὑφίσταται μίαν τοιαύτην κρίσι, καὶ αὐτὸ τοῦ δημιουργεῖ μέγα ἄγχος καὶ ἀναπόδραστα αἰσθήματα ἐνοχῆς». Ἡ Rommer ἀναφέρει (σελ. 87) ὅτι ἡ ἀνασκόπησις τοῦ βίου περιγράφει εἰς τὴν ἐρευνάν της εἰς ποσοστὸν 33,3% εἰς τὰς περιπτώσεις τύπου I, 30% εἰς τὰς περιπτώσεις τύπου II, 20% εἰς τὰς περιπτώσεις τύπου III καὶ βεβαίως, εἰς ἀπάσας τὰς τύπου IV.

Εἰς μίαν γενικὴν κατάταξιν τῶν περιστατικῶν της ἀνὰ τύπους ἡ Rommer διέκρινε καθαρὸν τύπον II εἰς ποσοστὸν 28% καὶ τύπον III εἰς ποσοστὸν 41,7%.

Μεταξὺ τῶν ἀναφερθέντων περιστατικῶν διακρίνεται μία σημαντικὴ ὁμάς ὅπου τὸ κυριαρχοῦν στοιχεῖον εἶναι ἡ **συνείδησις τῆς πάλης διὰ τὴν ζωή**. Ἀσθενὴς ἀναφέρει (Grey, ἀν. σελ. 61):

«Εἶχα τὴν αἴσθησι ὅτι ἤμουν σὲ ἓνα μεγάλο τελείως σκοτεινὸ χῶρο. Μποροῦσα νὰ διακρίνω μόνον τὰ χέρια μου καὶ μία ὁμάδα ἀπὸ παραλλήλους ράβδους ἀπὸ τὰς ὁποίας συνεκρατούμην καὶ ἤμουν κρεμασμένος. Ἀντελαμβανόμενον πλήρως ὅτι ἔπρεπε νὰ κρατηθῶ διὰ νὰ ζήσω, ὅτι ἐὰν χαλαρώσω τὴν λαβὴν θὰ ἀποθάνω. Αὐτὸ τὸ αἴσθημα ἀγωνίας τοῦ νὰ εἶσαι κρεμασμένος κράτησε ἐπὶ τι διάστημα».

Κύριον φαινόμενον εἶναι αἱ **δυσάρεστοι φωναὶ** αἱ ὁποῖαι συνήθως εἶναι ἀνθρώπινοι ὀλολυγμοὶ ὅμως δυνατὸν νὰ εἶναι βρυχηθμοὶ ἢ τριγμοὶ ὀδόντων ἀγρίων ζώων (Grey, σελ. 59):

«ἐκινούμην κατὰ μῆκος ἑνὸς ποταμοῦ ἤχου. Ἐπρόκειται δι' ἓνα συνεχὲς μίγμα ἀνθρωπίνων φωνῶν, χωρὶς νὰ διακρίνωνται φράσεις ἢ γλῶσσα. Αἰσθανόμενον ὅτι βυθίζομουν βραδέως ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ ρεύματος καὶ μὲ κατέλαβε μέγας φόβος καθὼς ἐγνώριζα ὅτι θὰ χανόμενον ἐὰν μὲ κατέβαλε αὐτὸς ὁ διαρκῶς ἀυξανόμενος ὄγκος ἤχου. Δὲν ἀντελαμβανόμενον οἰαδῆποτε σώματα, οὔτε τὸ ἰδικό μου. Τὸ ρεῦμα προχωροῦσε καὶ τότε εἶδα ἐμπρός μου μία μεγάλη μαύρη θύρα καὶ ἀντελήφθην ὅτι ἐὰν ἔφθανα ἐκεῖ θὰ ἐσωζόμενον. Κατόπιν ἄκουσα τὴν φωνὴ τῆς ἀδελφῆς μου νὰ μὲ καλῆ. Ἐνῶ ἐσυνέχιζα νὰ προχωρῶ καὶ νὰ βυθίζωμαι, αἰφνιδίως ἐσταμάτησα πρὸ ἑνὸς ἀοράτου ἐμποδίου καὶ μία ἤρεμη καὶ ἀπαθὴς φωνὴ μοῦ εἶπε: “ὄχι ἕως τὸ τέλος”. Εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖο εὐρέθην πάλι στὸ νοσοκομεῖο...».

Ἄλλος ἀσθενὴς περιγράφει ἀπλῶς (Grey, ἀν. σελ. 64):

«Ἦσαν σκοτεινὰ καὶ ἠκούοντο τρομακτικοὶ ὀλολυγμοί. Ἐκεῖ ὑπῆρχον πολλοὶ ἄνθρωποι, θρηνοῦντες καὶ πλήρεις ἀπελπισίας. Δὲν γνωρίζω τί ἦτο καὶ δὲν θέλω νὰ τὸ σκέπτομαι διότι αἰσθάνομαι καὶ τώρα τὸν τρόμο. Ὅμως κατὰ τὴν γνώμη μου ἦτο ἡ Κόλασις».

Ἔχομε καὶ ἐδῶ τὰ φαινόμενα τῆς «παρουσίας» καὶ τῆς «φωνῆς», διὰ παράδειγμα (Grey, ἀν. σελ. 62):

«Αἰσθανόμενον ὅτι ὁ χρόνος δὲν εἶχε πλέον σημασία ...ὀδηγήθηκα σὲ ἓνα πλήρες σκότος, σὰν ἓνα μεγάλο πλήρως σκοτεινὸ ἄδειο χῶρο. Δὲν μποροῦσα νὰ δῶ τίποτε ὅμως αἰσθάνθηκα τὴν παρουσία αὐτῆς τῆς δυνάμεως. Ὑπῆρχε ἐπικοινωνία διὰ μᾶς ροῆς ἐνεργείας. Ἐρώτησα ποῖος ἤμουν καὶ ποῖος ἦτο. Μοῦ ἀπάντησε ὅτι ἦτο ὁ Ἄγγελος τοῦ θανάτου —καὶ τὸ πιστεύω— καὶ ὅτι ἡ ζωὴ μου δὲν ἦτο ἡ σωστὴ καὶ ἔπρεπε ν' ἀλλάξη καὶ δι' αὐτὸ θὰ μοῦ ἐδίδετο μία δευτέρα εὐκαιρία. Κατόπιν εὐρέθην καὶ πάλι στὸ νοσοκομεῖο. Δὲν παρετήρησα πόσος χρόνος πέρασε, οὔτε τί

είδους σώμα εἶχα. Ἦσαν ὅλα τόσο ἀληθινὰ πού τὰ πιστεύω πέραν πάσης ἀμφιβολίας. Δὲν ὀμιλῶ διὰ τὴν ἐμπειρία μου, δὲν θέλω νὰ μὲ θεωρήσουν τρελλό! Ὅμως εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι συνωμίλησα μὲ τὸν Ἄγγελον τοῦ θανάτου»!

Ἀναφέρομε χαρακτηριστικὴν περίπτωσιν τύπου I (Rommer, ἀν. σελ. 36):

«Ὅταν ἀνέκτησα τὴν συνείδησί μου εὐρέθην νὰ ἵπταμαι εἰς τὸν ἀέρα, ὑπτιος μὲ τὴν κεφαλὴ ἐμπρός, καὶ νὰ διασχίζω μία σκοτεινὴ σήραγγα εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ἓνα λαμπρὸ φῶς. Ὑπῆρχε πλήρες κενὸ καὶ πλήρης ἀπουσία ἤχου μέσα στὸ “τοῦννελ” καὶ τὸ σκότος ἦτο ἀπόλυτον, τόσον πού δὲν δύναται κανεὶς νὰ τὸ φαντασθῆ. Τὸ σκότος καὶ ἡ σιωπὴ μὲ ἔκαναν νὰ αἰσθάνωμαι πλήρως ἀπομεμονωμένος. Ἦμουν τρομοκρατημένος! Προσεπάθησα μὲ ὄλας μου τὰς δυνάμεις νὰ γυρίσω πίσω, προσεπάθησα νὰ συρθῶ πρὸς τὰ πίσω! Κατόπιν εὐρέθην καὶ πάλι στὸ σῶμα μου καὶ αἰσθανόμουν πράγματι πολὺ φοβισμένος καὶ πιὸ εὐάλωτος ἀπ’ ὅτι πρὶν»!

Χαρακτηριστικὴ περίπτωσις τύπου II (Rommer, ἀν. σελ. 42):

«Ἐγκατέλειψα τὸ σῶμα μου καὶ εὐρέθην εἰς αὐτὸ τὸ ἐξώτερον σκότος πού πρέπει νὰ εἶναι ἡ αἰωνιότης. Ἦτο ἓνα κενὸ ἀπίστευτα ὀδυνηρὸ. Ἐχαρακτηρίζετο ἀπὸ τὴν ἀπουσία κάθε πράγματος, φωτός, ἤχου, αἰσθημάτων, ἦτο ἀπλῶς ἓνα ἀπόλυτο κενό. Ποτὲ δὲν θὰ λησμονίσω τὸν πόνο. Δὲν ἦτο ἄλλος σωματικὸν καὶ αὐτὸ ἦτο τὸ πιὸ τρομακτικόν. Ἦτο ἄλλος συναισθηματικόν, ψυχικόν καὶ πνευματικόν. Πίστευα ὅτι οὐδέποτε θὰ ἔβγαινα ἀπὸ ἐκεῖ. Γνωρίζω τὴν ἔννοιαν τῆς Κολάσεως καὶ πιστεύω ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ Κόλασις...»!

Παρομοία περίπτωσις (Rommer, σελ. 53) τονίζουσα τὸ γεγονός ὅτι ὁ τύπος II διαφέρει τῶν ἄλλων καθότι κυριαρχεῖται ἀπὸ «μία μόνιμο αἴσθησι κενοῦ καὶ ἀπελπισίας»:

«Εὐρισκόμουν εἰς ἓναν τόπο κενοῦ, ὀλικοῦ κενοῦ. Δὲν ὑπῆρχον αἰσθήματα. Δὲν ὑπῆρχε σκοπὸς δι’ ὅτιδήποτε. Ἡ ζωὴ μου ἦτο ἄνευ νοήματος. Δὲν εἶχε κανένα νόημα τὸ ὅτι ἐφρόντιζα τὸ σπίτι μου, ὅτι ἐνδιαφερόμουν διὰ τὴν ζωὴ μου κ.ο.κ. ὅλα ἦσαν ἄσκοπα. Περίμενα τὸν Κύριο νὰ ἦτο ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν ἦτο. Δὲν ὑπῆρχε Θεός. Αὐτὴ ἡ ἐμπειρία πράγματι μὲ τρομοκράτησε διότι ἄρχισα νὰ σκέπτομαι ὅτι πιθανὸν δὲν ὑπάρχει τίποτε μετὰ θάνατον...».

Εἰς τὸν τύπον II παρατηρήθη life review εἰς ποσοστὸν 30% (Rommer). Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι πλειστάκις ἡ ἐμπειρία τύπου II προχωρεῖ εἰς μίαν τύπου III.

Εἰς τὸν τύπον III ἡ περιγραφὴ ἔχει κλασσικὰ στοιχεῖα κολάσεως τύπου Δάντου (Grey, σελ. 64):

«Ὑπεριπτάμην τοῦ σώματός μου καὶ παρατηροῦσα τὰ συμβαίνοντα ἐντὸς τοῦ

χειρουργείου, ήμουν φοβισμένη και σχεδόν πανικόβλητη και πίστευα ότι βγῆκα ἀπ' τὸ σῶμα μου ἐπειδὴ πέθανα ἤδη. Κατόπιν ἐκσφενδονίσθηκα διὰ μιᾶς σκοτεινῆς σήραγγος σ' ἓνα φοβερὸ μέρος, ποὺ εἶμαι βεβαία ὅτι ἦτο ἡ Κόλασις. Ἐπρόκειτο δι' ἓνα τεράστιο λάκκο κεκαλυμμένο μὲ στροβιλιζομένους γκριζοὺς ἀτμοὺς ἀπ' ὅπου ἔβγαιναν χεῖρες καὶ βραχίονες ποὺ ἤθελαν νὰ με τραβήξουν κάτω ἐνῶ ἤκούοντο ἀπαίσιοι ὀλολυγμοὶ πλήρεις ἀπελπισίας. Αἰφνιδίως εὐρέθηκα νὰ ἐπιστρέφω ταχύτατα δι' αὐτῆς τῆς μαύρης σήραγγος καὶ εὐρέθηκα στὸ σῶμα μου...».

Ὁμοίως (Rawlings, ἄν, σελ. 86):

«Τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποὺ ἀντελήφθην ἦτο ὅτι εὕρισκόμουν εἰς τὴν παραλίαν ἐνὸς ἀπεράντου πυρίνου ὠκεανοῦ. Ὅ,τι συνέβη τὸ ἐνθυμοῦμαι καθαρώτερα ἀπ' ὅτιδήποτε ἄλλο στὴν ζωὴ μου. Ἐστεκόμουν σὲ κάποια ἀπόστασι ἀπὸ αὐτὴ τὴν φλεγόμενη, ἀναταρασσομένη καὶ κυλιομένη μᾶζα κυανοῦ πυρός. Ὅπου κι ἂν κοίταζα ἦτο τὸ ἴδιο. Κανεὶς δὲν ἦτο σ' αὐτὴν ὅμως εἶδα στὴν παραλία δύο φίλους μου ποὺ εἶχαν ἀποβιώσει νέοι. Ἀνεγνωρίσθημεν ἀλλὰ δὲν ὠμιλήσαμε. Αὐτοὶ ἐφαίνοντο βαθέως σκεπτικοὶ καὶ διαποροῦντες ἔχοντες μίαν ἔκφρασιν συγχύσεως καὶ ἀναστατώσεως. Ἡ σκηνὴ εἶχε ἓνα ἀπερίγραπτον καὶ τρομακτικὸν μεγαλεῖον. Ὁ καθεὶς ἀντελαμβάνετο ὅτι δὲν ὑπῆρχε διέξοδος καὶ οὔτε προσεπάθη νὰ εὕρῃ κάποια!»!

Χαρακτηριστικὴ περίπτωσις περιλαμβάνουσα τὸ στοιχεῖον τῆς σκοτεινῆς σήραγγος τὸ ὁποῖον εἶναι σύνηθες καὶ εἰς τὰς δυσαρέστους NDE, ὅμως ἐδῶ βαίνει πρὸς τὰ κάτω (Rawlings, ἄν, σελ. 96):

«Τὸ πρῶτον τὸ ὁποῖον ἐνθυμοῦμαι εἶναι ὅτι πήγαινα πρὸς τὰ κάτω περιστρεφόμενος μέσα εἰς αὐτὴ τὴν μαύρη σήραγγα. Κατόπιν εἶδα ἓνα λαμπρὸ διάπυρο σημεῖο τὸ ὁποῖον ἐγίνετο ὀλοὲν μεγαλύτερο ἕως ὅτου κατώρθωσα νὰ σταθῶ ὄρθιος. Ὅλα ἦσαν ἐρυθρὰ καὶ θερμὰ καὶ φλεγόμενα. Ἡ γῆ ἦτο μία γλοιώδης λάσπη ἐντὸς τῆς ὁποίας βούλιαζαν τὰ πόδια μου καὶ ἦτο δύσκολο νὰ κινηθῶ. Ἦτο τοσαύτη ἡ ζέστη ὥστε ἦτο ἀδύνατον ν' ἀναπνεύσης... Τὸ πῶς ἐπέστρεψα δὲν τὸ γνωρίζω...».

Γενικῶς, ἡ εἰκὼν τῆς πτώσεως κυριαρχεῖ παράδειγμα τύπου I (Rommer, σελ. 39):

«Ὁ πόνος εἶχε περάσει. Εὐρέθην νὰ ὑπερίπταμαι μέσα σὲ ἓνα μεγάλο σπῆλαιο ποὺ ἦτο γεμάτο μὲ λευκὰ σύννεφα. Ἄρχισα νὰ πίπτω πρὸς τὰ κάτω ὡς νὰ εἶχα ἀποκτήσῃ ξαφνικὰ βαρύτητα. Προσεπάθησα ματαιῶς νὰ κρατηθῶ ἀπὸ κάτι στὰ τοιχώματα τοῦ σπηλαίου. Φώναξα ζητώντας βοήθεια: “Πέφτω καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ με βοηθήσῃ!” Συνέχισα νὰ πέφτω! Κατόπιν τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποὺ εἶδα ἦτο οἱ νοσοκόμοι γύρω μου ποὺ μοῦ εἶπαν: “Εἶσαι τυχερός! Σὲ φέραμε πίσω!”».

**

Παρουσιάζουν έντονον ενδιαφέρον ώρισμένα NDE καθ' ἃς ἐμφανίζεται πνευματικός ὁδηγὸς ὅστις ξεναγεῖ τὸν τεθνεῶτα εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τοῦ Ἐνδιαμέσου χώρου, ἐπιδεικνύων εἰς αὐτὸν τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς Κολάσεως, καταστάσεις τύπου καθαρτηρίου, καταστάσεις οὐδετέρας ἀναμονῆς καὶ τὴν αὐξουσα τελειότητα τῶν οὐρανίων δόμων. Μεταξὺ ἄλλων, τοιαύτην ἐμπειρίαν κατέγραψε ὁ ἰατρὸς George Ritchie ἐκ Camp Barkley τοῦ Τέξας εἰς τὸ βιβλίον του *Return from Tomorrow*. Οὗτος ἀνένηψε ἐκ κλινικοῦ θανάτου 9 λεπτῶν τῷ 1943 ὅτε ἦτο ἡλικίας 20 ἐτῶν.

Κατὰ τὰς ἐμπειρίας αὐτὰς περιγράφονται ἀφ' ἑνὸς τοπία γκρίζα καὶ ἐστερημένα ζωῆς —ἐνθυμίζοντα τὸν κλασσικὸν «λιπόπνοον» Ἔδν— εἰς τὰ ὁποῖα περιφέρονται οἱ τεθνεῶτες ὡς σκιαὶ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐξάίσιαι αἰθερικαὶ πόλεις, ἐνθυμίζουσαι τὰς «βουδδικὰς χώρας» ἰδίως ὅπως περιγράφονται εἰς τὰς τρεῖς σούτρας τοῦ Ἀμινδαϊκοῦ Βουδδισμού. Παράδειγμα (Rawlings, ἄν, σελ. 129):

«Ἡ πόλις ἡ ἰδία ἦτο ἐκ καθαροῦ διαφανοῦς χρυσοῦ, οἱ τοῖχοι ἦσαν ἀπὸ ἴασπιν ἐνῶ οἱ λίθοι τῶν θεμελίων ἦσαν διακοσμημένοι μὲ πολυτίμους λίθους... Αἱ δώδεκα πύλαι ἦσαν μαργαριταρένιες, κάθε μιὰ σκαλισμένη ἀπὸ ἕνα κολοσσιαῖο μαργαριτάρι! Καὶ ἡ μεγάλη λεωφόρος ἦτο στρωμένη μὲ χρυσὸ διαφανῆ σὰν γυαλί! Καὶ ἦτο ἡ ἰδία πᾶμφοτος, δὲν ἐχρειάζετο νὰ ὑπάρχη ὁ ἥλιος...».

Ἡ μετεμψύχωσις

Οἱ ἀναβιώσαντες περιγράφουν ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς NDE προέβαινον εἰς διαφόρους σκέψεις καὶ ἀναλύσεις ἐπὶ τῆς καταστάσεώς των. Ἐξ αὐτῶν λίαν ἀξιόλογοι ἦσαν αἱ σκέψεις περὶ μετεμψυχώσεως καθὼς ὡς ὁμολογοῦν οἱ ἴδιοι οἱ ἀναβιώσαντες ὡς ζῶντες εἰς μία Δυτικὴ κοινωνία καὶ μὴ ἔχοντες ἀσχοληθῆ πρότερον μετὰ πνευματικῶν ζητημάτων οὐδὲν περὶ αὐτῆς ἐγνώριζον καὶ διαποροῦν πῶς τοὺς ἐγεννήθησαν αὐταὶ αἱ σκέψεις. Τοῦτο ἐξηγεῖται εὐκόλως ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἀπαραιτήτως ἐπισυμβαινούσης ψυχικῆς προετοιμασίας τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰ διάφορα στάδια τῆς ἐξελιξεῶς του. Οὕτως, ὅπως ἔχομε κατὰ τὸ γῆρας τὴν σταδιακὴν ἐξοικεῖωσιν μὲ τὸν χῶρον τῶν νεκρῶν, οὕτω τώρα πρέπει νὰ ἔλθῃ ὡς κάτι φυσικὸν ἢ εἴσοδος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς ἢ ὁποῖα γίνεται ἐν πλήρει συνειδήσει καὶ ὀφείλει νὰ γίνῃ μὲ καλὴν διάθεσιν καὶ εὐλογίαν τῆς μητρὸς καὶ τῆς οἰκίας. Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον ὅτι οἱ ἀναβιώσαντες πιστεύουν ὅτι πραγματικῶς ἡ ψυχὴ «κολλά» εἰς τὸ ἔμβρυον μετὰ τὴν γέννησιν, πρᾶγμα ποῦ ἀποτελεῖ προσέτι τὴν παραδοσιακὴν ἑλληνικὴν καὶ ἰουδαϊκὴν ἄποψιν. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περιπτώ-

σις τοῦ ἔξαετοῦς μικροῦ ὅστις περιέγραψε ὅτι εὐρέθη εἰς τὴν οἰκίαν γνωστῆς του κυρίας καὶ τοῦ ἦλθε ἢ σκέψις ὅτι ἐὰν ἤθελε θὰ ἠδύνατο νὰ ἐμψυχώσῃ τὸ ἀρτιγέννητον τέκνον της.

NDE εἰς τοὺς ὑστεροῦντας ὀπτικῶς καὶ ἡ αἰθερικὴ ὄρασις

Γίνεται εὐκόλως ἀντιληπτὸν ὅτι τὰ περιγραφόμενα ὑπὸ ἀσθενῶν οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζουν διαταραχὰς ἢ ἐλάττωσιν ἢ πλήρη ἀπουσία τῆς αἰσθήσεως τῆς ὁράσεως παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον καθὼς θέτουν κατὰ τρόπον ἀναπόδραστον δύο θέματα. Πρῶτον, τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀποδοχῆς ἐνὸς αἰθερίου σώματος τὸ ὁποῖον διαθέτει ἴδιον αἰσθητήριον ὁράσεως. Ὁ Kenneth Ring ἐχαράκτήρισε τὴν μελέτην τῶν NDE τῶν ἐκ γενετῆς τυφλῶν ὡς «τὸ καθοριστικὸν ἀποδεικτικὸν στοιχεῖον ὅτι πράγματι ὑπάρχει πρόσληψις ἐξωτερικῶν ἐρεθισμάτων (veridical perception) κατὰ τὰ NDE». Καὶ δεύτερον, τὸ θέμα τοῦ τρόπου ἐπεξεργασίας ὑπὸ τῆς νοητικῆς λειτουργίας τῶν ὀπτικῶν ἐρεθισμάτων (τῷ ὄντι, ἠλεκτρικῶν ὤσεων) τὰ ὁποῖα ἀποστέλλει στὸν ἐγκεφαλικὸν ὀπτικὸν φλοιὸν τὸ αἰσθητήριον τῆς ὁράσεως καθὼς ἀποδεικνύεται ὅτι τὰ ὀπτικὰ ἐρεθίσματα —ἀνεξαρτήτως τοῦ τρόπου παραγωγῆς των— δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔτυχον τῆς συνήθους ἐγκεφαλικῆς ἐπεξεργασίας. Ἐς ἐπεξηγήσωμε αὐτὸ τὸ τελευταῖον.

Ἡ φυσιολογικὴ ὄρασις δὲν εἶναι προῖον κάποιας αὐτομάτου προσλήψεως τῶν ἐρεθισμάτων ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀλλ' ἀποτελεῖ σύνθετο λειτουργία νοηματοδοτήσεως των διὰ τῆς ἀναμνήσεως, κατηγοριοποιήσεως καὶ συνειρμικῆς συνδέσεως τῶν ἐρεθισμάτων κατόπιν μιᾶς μακρᾶς μαθησιακῆς διαδικασίας. Πράγματι, τὰ νήπια σταδιακῶς διδάσκονται καὶ μαθαίνουν νὰ βλέπουν! Τὰ ἀνωτέρω ἔχουν νῦν καλῶς μελετηθῆ καθὼς εἶναι ὄλοεν καὶ συχνότεραι ἐγχειρήσεις καὶ θεραπείαι ποὺ ἀποδίδουν καὶ πάλιν τὴν ὄρασιν εἴτε εἰς ἐκ γενετῆς τυφλοῦς, εἴτε εἰς ἄτομα ποὺ ἀπώλεσαν τὴν ὄρασιν εἰς λίαν νεαρὰ ἡλικία. Οἱ ἀσθενεῖς ἀπαιτοῦν εἰδικὴν διδασκαλίαν ἀναγνωρίσεως τῶν ἀντικειμένων διὰ τῆς συνειρμικῆς συνδέσεως των μετὰ τῆς ὀπτικῆς λειτουργίας καὶ μαθήσεως τῆς προοπτικῆς τῆ χρήσει “μοντέλων” οἰκιῶν-ὁδῶν κλπ. Ὁμολογεῖ ἀσθενής (Fox, σελ. 226):

«Κατὰ τὶς πρῶτες ἐβδομάδες μετὰ τὴν ἐγχείρησι δὲν εἶχα οὐδεμίαν ἀντίληψιν τοῦ βάθους τοῦ πεδίου ἢ τῶν ἀποστάσεων. Τὰ φῶτα τοῦ δρόμου ἦσαν φωτεινὲς κηλίδες ἐπικεκολλημέναι στὸν ὑαλοπίνακα τοῦ παραθύρου καὶ οἱ διάδρομοι τοῦ νοσοκομείου ἀπλῶς σκοτεινὲς ὀπές. Ὅταν διέσχίζα τὸν δρόμο ἐτρόμαζα ἀκόμη καὶ ὅταν κάποιος μὲ συνώδευε».

Ἄλλος ἀσθενὴς λέγει:

«Υπῆρχε φῶς, υπῆρχε κινήσεις, υπῆρχε χρῶμα, ὅλα ἀναμειγμένα, ὅλα συγκεχυμένα, χωρὶς νόημα. Πέρασε καιρὸς γιὰ νὰ ἀντιληφθῶ ὅτι αὐτὸ τὸ χάος τῶν φωτοσκιάσεων ἦτο ἓνα πρόσωπο»!

Ἀντιθέτως εἰς τὰ NDE τῶν ἐκ γενετῆς τυφλῶν ἢ ὄρασις ὄχι μόνον εἶναι πλήρης ἀλλὰ καὶ κατὰ πολὺ ὑπερτέρα τῆς φυσιολογικῆς!

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ περίπτωση τῆς Vicki Umipeg, μιᾶς νέας 22 ἐτῶν ἐκ γενετῆς τυφλῆς ἣτις ἔπαθε ἓνα ἀτύχημα ἐνῶ ἠργάζετο ὡς πιανίστρια καὶ τραγουδίστρια σὲ ἓνα night-club τοῦ Seattle (Fox, σελ. 224).

Κατὰ πρῶτον, εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἐκ γενετῆς τυφλοὶ δὲν ἔχουν ὀπτικὰς παραστάσεις κατὰ τὰ ὄνειρα ἢ τὰς ψευδαισθήσεις. Πράγματι, ἡ Vicki λέγει: «Οὐδέποτε κατὰ τὰ ὄνειρά μου εἶχα οἰασδήποτε ὀπτικὰς ἐντυπώσεις. Τίποτε, οὔτε χρώματα, οὔτε σκιές, οὔτε φῶς, ἀπολύτως τίποτε! Τὰ ὄνειρά μου συνίστανται κατὰ κύριον λόγον ἀπὸ γευστικὰς ἐντυπώσεις, βλέπω πολλὰ ὄνειρα κατὰ τὰ ὅποια τρώγω διάφορα ἐδέσματα. Κατόπιν ἔχω ὄνειρα ἀκουστικὰ ὅπου παίζω πιάνο καὶ τραγουδῶ, πράγμα ποὺ οὕτως ἢ ἄλλως εἶναι τὸ ἐπάγγελμά μου. Ἔχω ὄνειρα ποὺ ἐξετάζω πράγματα διὰ τῆς ἀφῆς... ὄνειρα μὲ ἀρώματα καὶ ὁσμές! Αὐτὰ μόνον»!

Ἡ NDE παρουσιάζει ἐνδιαφέρον:

«Ξαφνικὰ εἶδα τὸν ἑαυτόν μου στὸ νοσοκομεῖο. Κατ' ἀρχὴν κατάλαβα ὅτι αὐτὸ ποὺ ἔβλεπα ἦτο ἓνα ἀνθρώπινο σῶμα, ἀλλ' ἀρχικῶς δὲν ἐγνώριζα ὅτι ἦτο τὸ ἰδικόν μου. Κατόπιν ἀντελήφθην ὅτι ἤμουν στὸ ταβάνι καὶ σκέφθηκα: "αὐτὸ εἶναι περίεργο, τί δουλειὰ ἔχω ἐγὼ ἐδῶ"! Μετὰ εἶπα: "μήπως ἀπεβίωσα; πιθανῶς αὐτὸ τὸ σῶμα εἶναι τὸ ἰδικόν μου ἐφ' ὅσον τώρα ἐγὼ δὲν ἔχω σῶμα". Εἶδα πολλὰ πρόσωπα ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ θεραπεύσουν τὰ τραύματα, γύρω υπῆρχε πολὺ αἷμα». Ἡ Vicki δὲν ἤμποροῦσε νὰ περιγράψῃ τὸ χρῶμα τοῦ αἵματος [πράγμα ἀναμενόμενον καθὼς τὰ χρώματα εἶναι προϊόντα ἰδιαίτερης μαθησιακῆς διαδικασίας] καὶ ἀπεμακρύνθη ἐφ' ὅσον, οὕτως ἢ ἄλλως, ἡ σκηνὴ δὲν τῆς προκαλοῦσε ἐνδιαφέρον. Ὅλη αὐτὴ ἡ φάσις εἶχε μικρὰ διάρκεια καὶ κατόπιν πέρασε διαμέσου τῆς ὀροφῆς στὸν ἐξωτερικὸ ἀέρα καὶ ζαλίσθηκε βλέποντας τοὺς νυκτερινοὺς δρόμους μὲ τὰς μυριάδας φώτων καὶ τὰ φωτισμένα κτήρια. Καὶ αὐτὴ ἡ φάσις διήρκεσε πολὺ λίγο καὶ μετὰ εὐρέθη ἐντὸς ἐνὸς σκοτεινοῦ σωλῆνος σπεύδουσα πρὸς ἓνα φωτεινὸ σημεῖο καί, ἐν τέλει, εὐρέθη σὲ ἓνα πάμφωτο λιβάδι μὲ ἄνθη. Ἐκεῖ εἶδε δύο συμμαθῆτριές τῆς ἀπὸ τὸ σχολεῖο ποὺ εἶχον ἀποβιώσει πρὸ πολλοῦ καὶ ἄλλους συγγενεῖς. Ὅμως προτοῦ προλάβει νὰ φθάσῃ κοντὰ τους καὶ νὰ τοὺς ὁμιλήσῃ ἐστάθη ἐμπρὸς τῆς μίας "λαμπρὰ ὄντοτης" (ποὺ διαισθητικῶς κατάλαβε ὅτι ἦτο ὁ Χριστός[!])

ή όποία τήν σταμάτησε και τής εἶπε ὅτι πρέπει νά γυρίση πίσω καθώς προκειται νά ζήσει και νά κάνει οικογένεια και παιδιά. Ἡ Vicki δέν ἤθελε, φυσικά, νά γυρίση ὅμως τήν παρηγοροῦσε ἡ ιδέα τής τεκνοποιίας διότι πάντοτε τής ἄρσαν τὰ παιδιά. Προτοῦ ἐπιστρέφει εἶχε «μία πανοραμική ἀνασκόπησι τής ζωῆς της» και ἀντελήφθη «τὰ ἀποτελέσματα κάθε πράξεως». Κατόπιν εὔρέθη τὸ σῶμα της μὲ ἓνα «ἀπαίσιον κλειδωμα» ποῦ τής ἔφερε ναυτία.

Ὅθεν γεννᾶται τὸ ἀδήριτον ἐρώτημα, ποῦ γίνεται ἡ ἐπεξεργασία τῶν ἐρεθισμάτων; Ὁ Kenneth Ring ἠσχολήθη μὲ τὸ θέμα και κατέληξε εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «στὶς NDE οἱ συνήθεις τρόποι προσλήψεως ἐρεθισμάτων και οἱ μηχανισμοὶ ἐπεξεργασίας τῶν ἀντικαθίστανται ἀπὸ ἓνα νέο τρόπο ἀντιλήψεως» τὸν ὁποῖον ἀρχικῶς ὠνόμασε «ὑπερβατικὴ ἀντίληψη-transcendental awareness» και κατόπιν «νοητικὴ ὄρασι-mindsight», λέξιν ποῦ εἶναι συνάμα ὁ τίτλος τοῦ προσφάτου βιβλίου του τὸ ὁποῖον ἀσχολεῖται εἰδικῶς μὲ αὐτὸ τὸ θέμα. Βλέπομε ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἀναγκάζεται νά ἐπανευρίσκη τὰς ἑλληνικὰς θέσεις!

Ἐδῶ πρέπει νά τονίσωμε ὅτι αἱ εἰκόνες τὰς ὁποίας βλέπει ἓνας φυσιολογικὸς ἐνῆλιξ ἔχουν ὑποστῆ πλῆθος μετατροπῶν ὑπὸ τής νοητικῆς ἐπεξεργασίας τῶν. Διὰ παράδειγμα ἔχει διορθωθῆ ἡ διαφορὰ ὀπτικῆς εὐκρινείας μεταξὺ τοῦ κέντρου τοῦ ὀπτικοῦ πεδίου και τής περιφερείας αὐτοῦ.

Ἐχομε ἐξηγήσει ὅτι κατὰ τὰ αἰθερικὰ ταξίδια τῶν ζώντων (ιδέ τεῦχος 23) τὰ αἰσθητήρια και ἡ κίνησις προσαρμολογούνται αὐτομάτως και ἀσυνειδήτως ὥστε νά προσομοιάζουν πρὸς αὐτὰ τοῦ φυσικοῦ σώματος. Διὰ παράδειγμα, βαδίζομε ἐπὶ τοῦ δαπέδου εἰκονικῶς χωρὶς οἱ αἰθερικοὶ πόδες νά τὸ ἐγγίζουν ἢ ἀναβαίνομε κλίμακας ἀντὶ νά ἀνέλθωμε ἰπτάμενοι διότι αὐτὸ μᾶς φαίνεται φυσικόν συμφῶνως πρὸς τὰς συνηθείας μας στὸν φυσικὸ κόσμον!

Οὕτως αἱ διαφοραὶ κατὰ τὰ NDE μεταξὺ τής περιγραφομένης ὄρασεως τῶν φυσιολογικῶν ἀτόμων και αὐτῆς τῶν ἐκ γενετῆς τυφλῶν ἀποδεικνύουν τήν φύσιν τοῦ αἰθερικοῦ ὀπτικοῦ ὄργάνου διότι εἰς τοὺς φυσιολογικοὺς τὰ ὀπτικὰ ἐρεθίσματα αὐτομάτως μετατρέπονται εἰς εἰκόνας συνήθους φυσικῆς ὄρασεως ἐνῶ εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας τοὺς μηχανισμοὺς νοητικῆς ἐπεξεργασίας τῶν ἐρεθισμάτων αἱ εἰκόνες ἀποκαλύπτουν τήν πραγματικὴν φύσιν τοῦ αἰθερικοῦ ὀπτικοῦ ὄργάνου. Ὅθεν, εἰς τὰ NDE αὐτῶν τῶν ἀτόμων ἔχομε ἀφ' ἑνὸς τὸ φαινόμενον τής «ἀντιλήψεως πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν-omnidirectional awareness», κατὰ τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον τὸ ὀπτικὸν πεδίον εἶναι 360ο ἀλλὰ γίνεται συγχρόνως ἀντιληπτὴ κάθε ἐπιφάνεια τῶν ἀντικειμένων ὡς νά πρόκειται περὶ συνθέσεως ἐκ πολλῶν ὀπτικῶν γωνιῶν, και ἀφ' ἑτέρου, τὸ φαινόμενον τής ὑπεροράσεως, κατὰ τὸ ὁποῖον καταγράφονται

λεπτομέρειαι διὰ μιᾶς ὀπτικῆς ὀξύτητος ἢ ὁποῖα ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὴν φυσιολογικὴν! Διὰ παράδειγμα (Fox, σελ. 224):

«Εὐρέθην νὰ ὑπερίπταμαι ἑνὸς φορείου σὲ ἕνα ἀπὸ τοὺς θαλάμους ἐπειγόντων περιστατικῶν τοῦ νοσοκομείου. Κοίταξα κάτω καὶ κατάλαβα ὅτι τὸ σῶμα ἐκεῖνο ἦτο τὸ ἰδικό μου, ἀλλὰ πραγματικὰ αὐτὸ δὲν μὲ ἐνδιέφερε καθόλου. Τὸ δωμάτιο ἦτο πολὺ πιὸ ἐνδιαφέρον ἀπ' ὅτι ἦτο τὸ σῶμα μου. Καὶ τί ὑπέροχη προοπτικὴ! Ἦμποροῦσα νὰ ἰδῶ τὸ κάθε τι! Καὶ ἐννοῶ πράγματι τὸ κάθε τι! Ἔβλεπα συγχρόνως τὴν ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ φωτιστικοῦ τῆς ὀροφῆς καὶ τὴν κάτω ἐπιφάνεια τοῦ φορείου, τὰ πλακάκια τῆς ὀροφῆς καὶ τὰ πλακάκια τοῦ δαπέδου! Τριακοσίω ἐξήντα μοιρῶν σφαιρικὴ ὄρασις! Καὶ ὄχι μόνον σφαιρικὴ ἀλλὰ καὶ λεπτομερής! Ἦμποροῦσα νὰ ἰδῶ μία-μία κάθε τρίχα τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς τῆς νοσοκόμου! Ἦμποροῦσα ἄνετα νὰ τίς μετρήσω, ὅμως ἐν τῷ μεταξὺ ἐπρόσεξα ὅτι φοροῦσε ἰριδίζουσες νάυλον κάλτσες, σαφῶς ἀντιλαμβανόμεον κάθε ἰριδισμό τους!

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ φαινομένου εἶναι καταφανής. Εἰς τὸν φυσιολογικὸν ἄνθρωπον ἢ ὄρασις ἢ προσερχομένη ἐκ τοῦ αἰθερικοῦ ὀπτικοῦ ὄργάνου ὑφίσταται μίαν νοπτικὴν κατεργασίαν καὶ εἶτα ἐμφανίζεται ὡς ἡ γνωστὴ μας φυσικὴ ὄρασις. Ὅμως εἰς τοὺς μὴ ἔχοντας τὴν δυνατότητα αὐτῆς τῆς ἐπεξεργασίας ἢ αἰθερικὴ ὄρασις ἐμφανίζεται ὅπως πραγματικῶς εἶναι. Ἔχομε ἐξηγήσει ὅτι τὸ αἰθερικὸν σῶμα διαθέτει μίαν «αἴσθησιν διεισδυτικὴν» ὄργανον τῆς ὁποίας εἶναι ὁ ἐξωτερικώτερος αἰθερικὸς χιτῶν. Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ χιτῶνες εἶναι πυκνὰ ἠλεκτρομαγνητικὰ πλέγματα ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι κάθε πρόσκρουσις ἐπ' αὐτῶν ἄλλης ἠλεκτρομαγνητικῆς ἀκτινοβολίας προκαλεῖ ἀμέσως μεταβολάς. Συγκρίνοντες τὸν τρόπον αὐτὸν ἀντιλήψεως τῆς ἠλεκτρομαγνητικῆς ἀκτινοβολίας μὲ τὸν πράγματι χονδροειδῆ καὶ περιορισμένον (ὄχι μόνον κατὰ τὸ ὀπτικὸν πεδίον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ προσλαμβανόμενα μήκη κύματος καὶ κατὰ τὴν δυνατότητα διακρίσεως μεταξὺ των) ἀντιλαμβανόμεθα ὅτι ἀφ' ἑνὸς ὀφείλει νὰ ὑπάρχη ὑπερόρασις καθὼς ὄχι μόνον ἢ διακριτικὴ ἰκανότης πύξήθη κατὰ πολὺ, ἀλλὰ καὶ αἱ σκοτεινὰ πλευρὰ τῆς εἰκόνης φωτίζονται διὰ τῆς ἀντιλήψεως τῶν ὑπερύθρων εἰκόνων, καὶ ὅτι, ἀφ' ἑτέρου ὑπάρχει ὑπερσφαιρικὴ ὄρασις καθὼς ἢ ἐπιφάνεια τοῦ αἰθερίου χιτῶνος εἶναι φυσικὰ 360ο ἀλλὰ ἐπιπροσθέτως γίνονται ἀντιληπτὰ αἱ ἀντανακλάσεις.

Ὅθεν καταλήγομε ὅτι τὸ ὀπτικὸν ὄργανον δὲν εἶναι ὁ ἀπουσιάζων φυσικὸς ὀφθαλμός. Ὅμως, ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἐκ γενετῆς τυφλοὶ δὲν διαθέτουν τὰς ἀπαραιτήτους νοπτικὰς λειτουργίας πρὸς ἐπεξεργασίαν τῶν ὀπτικῶν ἐρεθισμάτων ἀνεξαρτήτως τῆς πηγῆς προελεύσεώς των καταλήγομε ὅτι ἢ ἐπεξεργασία δὲν εἶναι ἐγκεφαλικὴ-νοπτικὴ, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐδράζεται σὲ κάποιον ἄλλο

ὄργανο ἐπεξεργασίας καὶ συνειδήσεως. Καθ' ἡμᾶς, ἅμα τῇ θραύσει τοῦ ὄλκοῦ τὸ ψυχικὸν συγκρότημα ἀναλαμβάνει τὴν νοητικὴν λειτουργίαν διὰ τῶν ἰδίων μηχανισμῶν.

Ἡ ιδιότυπος θρησκεία τῆς NDE

Σήμερον κυκλοφοροῦν οὐχὶ μόνον ἐπιστημονικὰ βιβλία καὶ ἄρθρα περὶ τῆς NDE, διαδικτυακοὶ χῶροι καὶ λέσχαι συζητήσεων ἀλλ' ἔχει προσέτι δημιουργηθῆ ἰδιότυπος θρησκευτικὴ πίστις ἀνάλογος τῆς παλαιότερας θρησκείας τοῦ πνευματισμοῦ. Αἱ ἰδέαι τῆς θρησκείας αὐτῆς —ποὺ γενικῶς τὰς κρίνομε ὡς θετικὰς— προέρχονται ἐκ τῶν ἰδεῶν τῶν περιγραφομένων εἰς τὴν NDE. Οὕτως ἡ πίστις εἰς τὴν μετεμψύχωσιν συνοδεύεται ἀπὸ ἰδέας νεφελώδους πανθεϊσμοῦ, θετικὴν στάσιν, εἰς τὰ φλέγοντα διὰ τὰς ΗΠΑ —ὅπου ὁ πληθυσμὸς μαστιζόμενος ὑπὸ ἀγραμματοσύνης χειραγωγεῖται ἀπὸ τὰς χριστιανικὰς διομολογήσεις— θρησκευτικοκοινωνικὰ θέματα, ἀποδοχῆς τῆς ἀποκλινοῦσης σεξουαλικῆς συμπεριφορᾶς καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀμβλώσεως, γενικὴν ἀπόρριψιν τῶν γνωστῶν χριστιανικῶν δογμάτων καὶ πίστιν εἰς μίαν συναισθηματικὴν διδασκαλίαν «ἀγάπης» καὶ ἀποκαταστάσεως τῶν πάντων, τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει τὸ ὄν Χριστὸς ποὺ ταυτοποιεῖται πρὸς τὸ être de lumière!

Ὁρισμένα σχόλια:

Εἰς τὰ περιγραφόμενα φαινόμενα δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμε:

1 Ὡς NDE θεωροῦμε οἰανδήποτε ἐμπειρίαν ἣτις λαμβάνει χώραν μετὰ τὴν ἐπιπέδωσιν τοῦ Ἠλεκτροεγκεφαλογραφήματος. Θεωροῦμε δὲ ὅτι τὸ αἰθέριον σῶμα ἀποχωρίζεται ὀριστικῶς τοῦ χονδροειδοῦς σώματος καὶ ἀποκτᾷ ἰδίαν αἴσθησιν ὅταν ἐπιπεδωθῆ τὸ ΗΕΓ. Ὅθεν ὀρίζομε ἐκ νέου τὸν θάνατον ὡς τὸν χωρισμὸν χονδροειδοῦς-αἰθερίου.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι οἱ σοβαρότεροι ἐρευνηταὶ τῆς NDE καταλήγουν, διὰ τῆς μελέτης τοῦ φαινομένου τούτου καὶ μόνον, εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῆς ὑπάρξεως τοῦ αἰθερίου σώματος. Γράφει ἐπ' αὐτοῦ ὁ Kenneth Ring (ἀν. σελ. 229):

«Υπάρχει ἓνα σημεῖον ποὺ ἴσως εἶναι τὸ σημαντικώτερον. Ὅχι μόνον ὑπάρχει μία ὑψηλοῦ βαθμοῦ ὁμοφωνία μεταξὺ τῶν ἀνεξαρτήτων ἐρευνητῶν εἰς τὸ θέμα τοῦ σχηματισμοῦ ἐνὸς αἰθερικοῦ διπλοτύπου τοῦ φυσικοῦ σώματος κατὰ τὸν θάνατον, ἀλλὰ αἱ περιγραφαὶ τῶν συμφωνοῦν συνολικῶς καὶ συμπίπτουν κατὰ ἓνα

ἀβίαστο τρόπο με τὰς περιγραφὰς ποὺ δίδονται ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς ἀναβιώσαντας! Οὕτως, ἀμφοτέραι αἱ μαρτυρίαι, τόσον αὐτὴ ἢ προερχομένη ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ προοπτικὴ τοῦ παρατηρητοῦ, ὅσον καὶ ἡ ἄμεσος ἐμπειρία τοῦ ἀτόμου ποὺ εὐρίσκεται πλησίον τοῦ θανάτου, συγκλίνουν ἐπὶ τοῦ τί πράγματι συμβαίνει κατὰ τὰ ἀρχικὰ στάδια τοῦ θανάτου: Τότε λαμβάνει χώραν μία διεργασία διαχωρισμοῦ (splitting-off process) κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ συνείδησις ἀπελευθεροῦται ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ φυσικοῦ σώματος. Ὁ ἐξωτερικὸς παρατηρητὴς συνήθως μᾶς παρέχει μία λεπτομερεστέρη περιγραφὴ τῶν διαδικασιῶν. Τὸ δεύτερον σῶμα παρατηρεῖται σαφῶς κατὰ τὴν περίοδον τοῦ σχηματισμοῦ του· ἡ συνεκτικὴ χορδὴ ὄχι μόνον γίνε-ται ὄρατὴ ἀλλὰ περιγράφεται ὡς παλλομένη καὶ σφύζουσα, φαίνεται δὲ νὰ σπάζει κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου κ.ο.κ. ...ἐντυπωσιάζει ἡ πασιδίηλος καὶ προφανὴς ὁμοιότης τῶν περιγραφῶν αὐτῶν τῶν ἐνορατικῶν με ὅσα περιγράφει διὰ παράδειγμα ὁ Dr. Wiltse [προανεφέρθη ἡ περίπτωσις] ...ὄθεν, ἐν τέλει ὑποστηρίζω ὅτι κατὰ τὸν θάνατον λαμβάνει χώραν ὁ ἀποχωρισμὸς ἐκ τοῦ φυσικοῦ σώματος ἐνὸς δευτέρου διπλοτύπου αὐτοῦ».

2 Ἄπαντα τὰ περιγραφόμενα στοιχεῖα ἀναφέρονται ἐπίσης καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα περιθανάτια φαινόμενα, ἄρα ὑπάρχει πλήρης σύνδεσις μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ὑπαγωγή των εἰς τὴν κοινὴν τυπολογίαν.

3 Ἡ ἑλληνικὴ περὶ θανάτου παράδοσις στηρίζει εἰς γενικὰς γραμμὰς τὴν ἀλήθειαν τῶν φαινομένων τούτων καὶ θεωροῦμε ὅτι τῷ ὄντι οἱ ἀναβιώσαντες εὐρέθησαν εἰς τὰς πύλας τοῦ Ἄδου.

Αἱ αἰθερικαὶ κατασκευαί:

Κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπάρχουν τῷ ὄντι αἱ αἰθερικαὶ χῶραι ὑποδοχῆς τῶν τεθνεώτων, εἴτε πρόκειται διὰ χώρας παραμονῆς τῶν ἀτελέστων ψυχῶς ὡς τὰ Δώματα τοῦ Ἄδου ἢ χῶροι παραμονῆς ἀνωτέρων ψυχῶν ὡς τὰ Ἠλύσια Πεδία, ἀντίστοιχα πλήρως πρὸς τὰς «βουδδικὰς χώρας» τῆς Ἀνατολῆς ἢ τὴν Βαλχάλλαν τῶν Βορειοευρωπαίων, ὅπου μεταβαίνουν ψυχὰι ἡρωϊκαὶ αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀνάγκην νὰ ὑποστοῦν διδασκαλίαν προτοῦ ἐπανέλθουν εἰς μίαν τελευταίαν ἐνσάρκωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἀθανατοποιηθοῦν. Αἱ αἰθερικαὶ χῶραι ἀποτελοῦν νοητικὰ κατασκευάσματα τῶν Θεῶν —συγκρίνατε με τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀνατολῆς ἥτις ρητῶς ἀποφαίνεται ὅτι διὰ μόνης τῆς σκέψεως τοῦ Βούδδα Ἀμιτάγιους κατασκευάσθη ἡ ἀντίστοιχος τῶν ἡμετέρων Ἠλυσίων «Ἄμωμος Χώρα τῆς Δύσεως»— ὥστε οἱ τεθνεῶτες νὰ μεταβαίνουν εἰς οἰκεῖον περιβάλλον. Εἰς τὰ Δώματα τοῦ

Ἄδου μεταβαίνουν οἱ τεθνεῶτες οἱ ἀνίκοντες εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν καὶ ἔχομε πλείστας σημερινὰς περιγραφὰς τεθνεῶτων ποὺ περιέγραψαν τὴν κυτάρισσον, τὴν ὀλάνθιστη πηγὴ, τὰ κομψὰ κλασσικὰ κτήρια καὶ τὴν λίμνη. Ἀντιστοίχως οἱ Ἴνδοι μεταβαίνουν εἰς τὸν «Παράδεισον τοῦ Θεοῦ τῶν νεκρῶν, Ἰάμα». Ἐντύπωσιν προκαλεῖ ἡ εἰς ποσοστὸν ἄνω τοῦ 90% ὁμοιόμορφος περιγραφὴ τοῦ Ἄλλου Κόσμου ὑπὸ τῶν ἀναβιωσάντων, ὡς ἐξαίσιον παράδειγμα τῶν ἀγγλικῶν ἐξοχικῶν προαστείων, καὶ θεωροῦμε ὅτι πρόκειται διὰ σύγχρονον αἰθερικὴν κατασκευὴν πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἀτόμων τοῦ Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ.

Εἶναι ὁμοίως γνωστὸν ὅτι εἰς τὸν Ἐνδιάμεσον Χῶρον εὐρίσκονται οὐχὶ μόνον οἱ χῶροι ἀναψύξεως ἀλλὰ προσέτι οἱ οὐδέτεροι τόποι παραμονῆς — τοπία λιπόπνοα καὶ γκριζα— οἱ ὅποιοι δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην δυσάρεστοι καὶ οἱ χῶροι σωφρονισμοῦ οἱ ὅποιοι εἶναι ἀνάλογοι τῆς ιδιοσυστασίας καὶ νοοτροπίας ἐκάστου ἀτόμου, ὅποτε θεωροῦμε ὁμοίως πραγματικὴ τὴν ἐπίσκεψιν τῶν τόπων ἐκείνων. Ἀναφέρομε ἓνα παράδειγμα, καθ' ἡμᾶς, τῆς οὐδετέρας διαμονῆς (Ring, ἀν. σελ. 122):

Ὁ ἀναβιώσας ἠσθάνετο εὐχάριστα: «Εἶμαι νευρικὸς καὶ ἀγχώδης τύπος ὁμῶς τότε ὅλο τὸ ἄγχος εἶχε φύγει καὶ εἶχα ἓνα εὐχάριστο, ἐκστατικὸ συναίσθημα». Ἦκούετο μία εὐχάριστος κλασσικὴ μουσικὴ ἣτις προεκάλεε “χαλάρωσιν” καὶ ὑπέβαλε «τὸ συναίσθημα τῆς ἐλπίδος ὅτι ὑπάρχει κάτι καλύτερο κάπου στὸ μέλλον». Ὅμως ὁ χῶρος ἦτο ἓνα ἀπέραντο γκριζο περιβάλλον: «The only thing that I can remember about this is just *grayness*»!

Πῶς ἐρμηνεύεται τὸ ὅτι στὰ NDE ὁ ἀναβιώσας εἰσέρχεται εἰς τὰς πύλας τοῦ Ἄδου ταχέως ἐνῶ συνήθως οὗτος παραμένει ἐπὶ χρονικὸν διάστημα ἀρκετῶν ἡμερῶν εἰς τὸ φυσικὸν περιβάλλον τῆς γῆς; Τὰ NDE ἀποτελοῦν **διαφωτιστικὰς προγεύσεις** τῆς μεταθανατίου ζωῆς καὶ ἐπομένως παρατηρεῖται μία σημαντικὴ σύμπτυξις τῶν στοιχείων των!

Ἡ φωτεινὴ ὄντοτης:

Εἶναι, ἐπίσης, γνωστὸν ὅτι οἱ τεθνεῶτες δὲν μένουν εἰς τὸν Ἐνδιάμεσον Χῶρον ἄνευ προστασίας καὶ ὅτι πνευματικοὶ ὀδηγοί, ὄντοτες δαιμονικοῦ ἐπιπέδου, βοηθοῦν τοὺς τεθνεῶτας. Οὕτως ἡ παρουσία των εἴτε ὑπὸ τὸν τύπον τῆς φωτεινῆς ὄντοτης, εἴτε ὑπὸ λίγο-πολὺ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ πρέπει νὰ θεωρεῖται δεδομένη. Βεβαίως, ἡ φωτεινὴ ὄντοτης δὲν ἀρχίζει θρησκευτικὴν ἀνάλυσιν καὶ οὐδέποτε αὐτοσυστήνεται, ὁμῶς κατόπιν ὁ ἀναβιώσας ἐπενδύει τὴν ἐμπειρίαν του μὲ τὸ γνωστὸν εἰς αὐτὸν ἐρμηνευτικὸν ἔνδυμα, οὕτω διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἡ φωτεινὴ ὄντοτης εἶναι ὁ Χριστός, διὰ τοὺς ἰουδαίους «ἄγγελος Κυρίου», διὰ τοὺς Κινέζους ὁ Ἄβαλοκιτεσβάρα, καὶ κάτι ἐνδιαφέρον: ἓνας φιλοσοφημένος ὀπαδὸς τοῦ Βορείου

Βουδδισμού άντελήφθη ότι «τό λαμπρό λευκό φώς, πού άνέδιδε ήρεμίαν, γαλήνην και άπελευθέρωσιν άπό τό Έγώ, ήτο τό Όλικόν Κενόν, ή Σουνία (Fox, σελ. 106)», κ.ο.κ.

Όμως ύπήρξε και ένας αναβιώσας όστις ήρώτησε ειδικώς έπ' αύτου την φωτεινή όντότητα (Rommer, άν. σελ. 28):

«—Συγγνώμην, εΐσθε ό Θεός Έεχωβάς ή ό Ίησοϋς; —Όχι!», δια νά έπακολουθήση μία μικρά κατήχησις εις τον Μανιχαϊσμόν! «Έκανα και άλλας έρωτήσεις εις τον πνευματικόν όδηγόν και έλάμβανα καθαράς άπαντήσεις... Ούτος διευκρίνισε ότι εις τον κόσμον ύπάρχει ίσοπόσως τό καλόν και τό κακόν και μεταξύ των ύπάρχει τώρα ίσοπαλία. Έκ τής άνατροφής μου έδιδάχθην ότι ό Θεός εΐναι παντοδύναμος όμως ό όδηγός επέμεινε ότι ύπάρχουν δύο στρατόπεδα, αύτό του καλού και αύτό του κακού, και έγώ έπρεπε νά διαλέξω σέ ποιό θα ένταχθώ διότι μεταξύ των ύπάρχει μία συνεχής διαπάλη και ή ίσορροπία διατηρείται με την αύτή ίσχύ και δύναμι!»!

Τά άνωτέρω ίσχύουν και δια τας άνθρωπίνης μορφής όντότητας. Οί πλείστοι άσθενείς πιστεύουν ότι εΐδαν τον Ίησοϋ αλλά βεβαίως δέν λείπουν αί ειδικώτεροι ταυτοποιήσεις, πολλοί εΐναι βέβαιοι ότι εΐδαν τον Άγιο Πέτρο, μία κυρία έβεβαίωσε ότι συνήντησε τον ίδρυτήν τής όργανώσεως ιεραποστολής τής Άγγλικανικής Έκκλησίας Church Army, Wilson Carlisle (Grey, άν. σελ. 52) κ. ο. κ.

Ό γνωστός άπό τας μελέτας του έπί τής νοητικής ικανότητος των δελφίνων John Lilly εις την αύτοβιογραφίαν του (*The Center of the Cyclone*, Julian Press, N.Y. 1972) περιγράφει έκτενή NDE. κατά την όποία εΐχε μεταξύ των άλλων έκτενή συζήτησιν μετά δύο όντοτήτων αί όποίαι του έδήλωσαν ότι εΐναι φύλακες άγγελού του, ότι ήσαν κοντά του εις όλας τας στιγμάς πού τους έχρειάζετο αλλά αύτός δέν ήτο εις κατάστασιν πού θα του επέτρεπε νά τους άντιληφθή. Προσέθεσαν δέ ότι συνήθως ό άνθρωπος δύναται νά άντιληφθή τον αιθέριον κόσμον μόνον όταν εύρίσκεται εις τό κατώφλιον του θανάτου.

Τά άνωτέρω συνάδουν πλήρως προς την περι φύλακος άγγέλου έλληνικήν παράδοσιν, κατά την όποίαν κάθε άνθρωπος παρατηρείται μετ' εύσπλαχνίας ύπό των Άνωτέρων Κόσμων και του διατίθεται φύλαξ άγγελος όταν και έφ' όσον τον χρειάζεται.

4 Η όλογραφική έρμηνεία. Ό Kenneth Ring όστις έρμηνεύει την NDE με την θεωρίαν τής «Όλογραφίας» δέχεται ότι ύπάρχουν διάφορα επίπεδα τής πραγματικότητος. Κατά την θεωρίαν τής «Όλογραφίας» ύπάρχει, όπισθεν του «κό-

σμου τῶν φαινομένων», ὁ κόσμος τῆς ὀλογραφικῆς πραγματικότητος ἀποτελούμενος ὑπὸ πλέγματος κυμάτων διαφόρων συχνοτήτων, ὅθεν ἡ μετάβασις τῆς συνειδήσεως ἀπὸ τὸν «σωματικὸν κόσμον» εἰς τὸ λεγόμενον αἰθερικὸν πεδῖον γίνεται ἀντιληπτὴ ὡς «κίνησις» ἐκ τοῦ ἑνὸς «ἐπιπέδου» πρὸς τὸ ἄλλο. Οὕτως ἐρμηνεύεται ἡ σῆραγξ καὶ ἡ αἴσθησις τῆς ἀνοδικῆς κινήσεως. Σημειοῦται δὲ ὅτι αὐταὶ αἱ ἐμπειρίαι παράγονται μόνον κατὰ τὰς πρώτας φορὰς συνειδητῆς ἐξόδου τοῦ αἰθερίου σώματος.

Ἐκεῖ δὲ «ἡ διάνοιά μας κατασκευάζει μαθηματικῶς τὴν “χειροπιαστὴν” πραγματικότητα διὰ τῆς διερμηνείας τῶν συχνοτήτων ἑνὸς τόπου πρωτογενοῦς πραγματικότητος ἥτις ὑπερβαίνει τὸν χῶρον καὶ τὸν χρόνον οὔσα ἓνα πλέγμα συχνοτήτων αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν ἓνα ὀλογραφικὸν γεωμετρικὸν σχέδιον πλῆρες νοήματος».

Ὅποτε οἱ κόσμοι τοῦ φωτὸς εἶναι ὑπὸ τοὺς ὀλογραφικοὺς ὄρους μία “περιοχὴ” ἄλλων, “ὑψηλοτέρων” συχνοτήτων. Ὑπὸ αὐτὴν τὴν ἐρμηνείαν —τονίζει ὁ Kenneth Ring— «Ὁ “κόσμος τοῦ φωτὸς” εἶναι πράγματι μία νοητικὴ κατασκευὴ κατασκευασμένη ἀπὸ συμπλεκόμενα νοητικὰ κύματα (a mind-created world fashioned of interacting -or interfering- thought patterns). Ὅμως, παρὰ ταῦτα, ὁ κόσμος ἐκεῖνος φαίνεται καὶ πράγματι εἶναι τόσον ἀληθὴς ὅσον εἶναι καὶ ὁ ἰδικὸς μας φυσικὸς κόσμος».

Ὅμοίως, θεωρεῖται ὅτι τὸ πανόραμα τοῦ βίου «εἶναι ἓνα κατ’ ἐξοχὴν ὀλογραφικὸν φαινόμενον» καὶ ὠρισμένοι ἀναβιώσαντες ποὺ ἐγνώριζον ὀλογραφίαν τὸ ἐχαρακτήρισαν ὡς τοιοῦτον καθὼς αὐτὸ ἀκριβῶς θὰ ἀνεμένετο ἐὰν αἱ ἐμπειρίαι κατεγράφοντο ὀλογραφικῶς καὶ συγχρόνως ἐγίνοντο ἀντιληπτὰ καθ’ ὀλογραφικὸν τρόπον.

Ἀκόμη, ἡ ἀντίληψις χώρου καὶ χρόνου εἰς τὴν NDE —πανομοιότυπος αὐτῆς τῶν OBE— καθ’ ἣν «χῶρος καὶ χρόνος δὲν ἔχουν πλέον νόημα» ἀλλὰ «εἰς μίαν κατάστασιν ἀχρονικότητος- non-temporal state» ἔχομε ταυτόχρονον ἀντίληψιν παρελθόντος, παρόντος καὶ μέλλοντος κλπ «εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ ἀναμένομε ἐὰν ἡ ἐμπειρία συμβαίνει ὑπὸ μίαν ὀλογραφικὴν κατάστασιν τῆς συνειδήσεως, καθὼς εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν χῶρος καὶ χρόνος καταρρέουν, τὰ συνήθη ὄρια χώρου καὶ χρόνου, ὅπως οἱ οἰουδίποτε τύπου χωρικοὶ ἢ χρονικοὶ καθορισμοί, ἀφανίζονται».

